

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΚΤΗΡΙΟΥ ΣΤΗ
ΜΥΚΟΝΟ ΣΕ ΧΩΡΟ ΜΝΗΜΗΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΟΥΣΑΘΑΝΑ
ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΟΛΓΑ ΒΕΝΕΤΣΙΑΝΟΥ
ΑΘΗΝΑ | ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2023

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Η πτυχιακή εργασία εξετάστηκε επιτυχώς απο την κάτωθι εξεταστική επιτροπή (συμπεριλαμβανομένου του εισηγητή):

Όλγα Βενετσιάνου
(Επιβλέπουσα καθηγήτρια)

Άγγελος Ψιλόπουλος
(Μέλος εξεταστικής επιτροπής)

Κωνσταντίνος Μπούρας
(Μέλος εξεταστικής επιτροπής)

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Κουσαθανά Αικατερίνη του Νικολάου και της Ειρήνης, με αριθμό μητρώου 17094, φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής της Σχολής Εφαρμοσμένων Τεχνών και Πολιτισμού του Τμήματος Εσωτερικής Αρχιτεκτονικής, δηλώνω υπεύθυνα ότι: «Είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής/διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς, είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης βεβαιώνω ότι η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου»

Η Δηλούσα

Αικατερίνη Κουσαθανά

ΠΕΡΙΛΗΨΗ | ABSTRACT

Η παρούσα πτυχιακή εργασία πραγματεύεται την επανάχρηση βιομηχανικού κτηρίου, που αποτελούσε χώρο επεξεργασίας (τριβείο) βαρύτη, στη περιοχή Λούλος, στην Μύκονο. Η νέα χρήση θα αποτελέσει έναν χώρο μνήμης και πολιτισμού βασισμένο στην μεταλλευτική ιστορία του νησιού, μέσα από τις μνήμες των ανθρώπων που τις έζησαν. Ο χώρος θα αφηγείται εννοιολογικά όλες τις ευχάριστες και δυσάρεστες πτυχές της ιστορίας αυτής. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στον υπόγειο χώρο μνήμης, σε μια πολυαισθητηριακή διαδρομή, που παρουσιάζει τα στάδια εργασίας και επεξεργασίας του μεταλλεύματος. Βασικός στόχος είναι ο χώρος να αποτελέσει χώρο γνώσης, αλλά και προβληματισμού, το κτήριο να λειτουργήσει ως μάρτυρας γεγονότων, διατηρώντας την μνήμη, στο ταχύτατα αναπτυσσόμενο τουριστικά νησί της Μυκόνου.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

Επανάχρηση, Μνήμη, Συλλογική Μνήμη, Νοηματοδότηση, Χώρος, Τόπος, Χώρος Μνήμης, Χώρος Πολιτισμού, Μεταλλείο, Μετάλλευμα, Διαδρομή, Πολυαισθητηριακή Εμπειρία, Αισθήσεις

This thesis focuses on the conversion of an industrial building, in Loulos, Mykonos. Originally used as a barite processing (grinding) space, the building will be transformed into a memory and cultural center that highlights the island's mining history, as experienced by the people who lived through it. The center will provide a conceptual narrative that presents both the positive and negative aspects of this story. Of particular significance is the underground memory space, which will serve as a multisensory path, showcasing the various processing stages of the ore. The primary goal is for the building to be a place of knowledge and reflection, a witness of events, preserving the memory of mining on the rapidly developing tourist destination of Mykonos.

KEYWORDS

Conversion, Reuse, Memory, Collective Memory, Signification, Space, Place, Memory Space, Cultural Space, Mine, Ore, Path, Route, Multisensory Experience, Senses

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη.....	6	4.3 Αποτύπωση & Ανάλυση Υφιστάμενου Κτηρίου.....	124
Εισαγωγή.....	10		
Α' ΜΕΡΟΣ		5. Μελέτη Περιπτώσεων Αντίστοιχης Χρήσης.....	174
1. Νοηματοδότηση της Αρχιτεκτονικής Μέσα από την Μνήμη.....	14	5.1 Kolumba Museum, Peter Zumthor.....	174
1.1 Ατομική & Συλλογική Μνήμη.....	15	5.2 Jewish Museum, Daniel Libeskind.....	180
1.2 Χωροχρονικά Πλαίσια της Μνήμης.....	16	5.3 Allmannajuvet Zinc Mine Museum, Peter Zumthor.....	186
1.3 Διαχείριση της Συλλογικής Μνήμης.....	20	5.4 C-Mine Expeditie, NU architectuuratelier.....	190
		5.5 Συμπεράσματα.....	195
2. Μύκονος.....	26	6. Κεντρική Ιδέα.....	198
2.1 Τοποθεσία, Κλίμα & Γεωφυσικά Χαρακτηριστικά.....	27	6.1 Αφετηρία Κεντρικής Ιδέας.....	199
2.2 Ιστορία.....	28	6.2 Κεντρική Ιδέα Σχεδιασμού.....	203
2.3 Αρχιτεκτονική.....	39	6.3 Ανάγκη Διατήρησης της Συλλογικής Μνήμης.....	208
3. Μεταλλεία Μυκόνου.....	46	7. Πρόταση Επανάχρησης.....	210
3.1 Τοποθεσία & Μεταλλεύματα.....	47	7.1 Σχεδιαστική Πρόταση.....	210
3.2 Ιστορία.....	48	7.2 Χώρος Μνήμης.....	226
3.3 Στάδια Επεξεργασίας Μεταλλεύματος.....	62	7.2.1 Ανάλυση Πρότασης.....	226
3.3.1 Η Πορεία του Βαρύτη.....	62	7.2.2 Ανάλυση Εμπειρίας.....	238
3.3.2 Η Πορεία του Μπεντονίτη.....	90	7.3 Χώρος Πολιτισμού.....	300
3.4 Συνθήκες Εργασίας.....	94	Επίλογος.....	326
3.5 Σημερινή Κατάσταση - Ο Απόηχος.....	96	Βιβλιογραφία – Πηγές.....	328
Β' ΜΕΡΟΣ		Πίνακας Εικόνων.....	331
4. Περιοχή Μελέτης - Τριβείο.....	104	Παράρτημα.....	336
4.1 Εγκαταστάσεις Μεταλλείου στον Λούλο.....	107		
4.2 Υπάρχουσα Κατάσταση & Ανάλυση Περιοχής.....	118		

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Συλλογική Μνήμη μιας κοινωνίας αποτελεί σημαντικό εφόδιο για την εξέλιξη της προς το μέλλον. Στην περίπτωση του νησιού της Μυκόνου παρατηρείται ένας τόπος με ισχυρή τουριστική ταυτότητα, που μια πτυχή της ιστορίας της κινδυνεύει να χαθεί στην λήθη. Η ιστορία των μεταλλείων όπου λειτουργούσαν στο νησί κινδυνεύει να χαθεί αν δεν συνδεθεί με έναν χώρο που θα την προσδιορίζει. Έτσι, η παρούσα πτυχιακή εργασία έχει ως στόχο την ολοκληρωμένη μελέτη της μεταλλευτικής δραστηριότητας και στην συνέχεια την πρόταση της διαχείρισης ενός κτηρίου των μεταλλείων ως χώρο μνήμης και πολιτισμού. Αναλυτικότερα η μελέτη και πρόταση αναπτύχθηκε σε επτά ενότητες.

Στην πρώτη ενότητα αναλύονται οι έννοιες της ατομικής και συλλογικής μνήμης, τα χωροχρονικά πλαίσια της μνήμης και οι τρόποι διαχείρισης της συλλογικής μνήμης από την οπτική κοινωνιολόγων, φιλοσόφων και αρχιτεκτόνων. Η έρευνα και κατανόηση των παραπάνω εννοιών είναι κύριας σημασίας για την εξέλιξη της έρευνας και της πρότασης.

Στην δεύτερη ενότητα πραγματοποιείται η έρευνα του τόπου, της ιστορίας και της αρχιτεκτονικής της Μυκόνου. Η κατανόηση της ταχύτατης εξέλιξης του νησιού στον χρόνο είναι σημαντικής αξίας, και σε συνδυασμό με την τοπική αρχιτεκτονική θα συμβάλουν στην κεντρική ιδέα και την πρόταση.

Στην τρίτη ενότητα παρουσιάζεται η ολοκληρωμένη έρευνα και ανάλυση της μεταλλευτικής δραστηριότητας στην Μύκονο. Συγκεκριμένα αναλύονται η τοποθεσία των εγκαταστάσεων, τα μεταλλεύματα, η ιστορία, τα στάδια επεξεργασίας, οι συνθήκες εργασίας και τέλος η σημερινή κατάσταση των εγκαταστάσεων και ο απόηχος. Η ενότητα αυτή είναι πολύ σημαντική και

καθοριστική για την δημιουργία της κεντρικής ιδέας και πρότασης, ειδικά τα στάδια επεξεργασίας του βαρύτη που αποτελούν πηγή έμπνευσης και γνώσης για την δημιουργία της πολυαισθητηριακής διαδρομής.

Στην τέταρτη ενότητα, αφού έχει επιλεγεί το τριβείο στην περιοχή του Λούλου για την πρόταση επανάχρησης, πραγματοποιείται η στοχευμένη ανάλυση του και της ευρύτερης περιοχής. Στα πλαίσια αυτής της ενότητας πραγματοποιήθηκε και η οπτική και σχεδιαστική αποτύπωση του κτηρίου, αφού δεν υπήρχαν διαθέσιμα σχέδια του χώρου. Το κεφάλαιο αυτό στοχεύει στην κατανόηση του χώρου για την κατάλληλη διαχείριση του.

Στην πέμπτη ενότητα γίνεται η μελέτη τεσσάρων περιπτώσεων αντίστοιχης χρήσης έτσι ώστε επιτευχθεί η καλύτερη κατανόηση των χώρων μνήμης. Αναλύεται πρώτα, ένας Χώρος Μνήμης που έχει δεχτεί επανάχρηση ως μουσείο για να μελετηθεί η συνύπαρξη παλιού και νέου, δεύτερον ένας νέος αρχιτεκτονικός χώρος μνήμης, όπου λειτουργεί σαν αφηγηματικό μουσείο, κάτι που υπάρχει η επιθυμία να επιτευχθεί και στην περίπτωση του Τριβείου και τέλος δύο Μεταλλευτικοί Χώροι Μνήμης.

Στην έκτη ενότητα παρουσιάζονται αναλυτικά όλα τα συμπεράσματα της έρευνας και μελέτης που λειτουργούν σαν αφετηρία της κεντρικής ιδέας, η κεντρική ιδέα, και ο λόγος που υπάρχει ανάγκη για την δημιουργία ενός τέτοιου χώρου.

Τέλος, στην έβδομη ενότητα πραγματοποιείται η παρουσίαση της ολοκληρωμένης σχεδιαστικής πρότασης επανάχρησης του νέου χώρου μνήμης και πολιτισμού.

Α' ΜΕΡΟΣ

1.1 | Σύννεφα

«Η μνήμη για να υπάρξει έχει ανάγκη το στήριγμα του χώρου. [...] έχει ανάγκη την εικόνα. Εκεί που ο τόπος γίνεται χώρος, στο σημείο τομής του φυσικού τοπίου και της ανθρώπινης παρέμβασης, εκεί η μνήμη βρίσκει τα στηρίγματά της»

Δημήτρης Αρβανιτάκης, 2003

1 ΝΟΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΝΗΜΗ

1.1 ΑΤΟΜΙΚΗ & ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΜΝΗΜΗ

Η μνήμη για τους κοινωνιολόγους, ψυχολόγους και φιλοσόφους εκτός από την καταγραφή, διατήρηση και ανάκληση του παρελθόντος αποτελεί και μια κοινωνική κατασκευή, όπου επηρεάζεται άμεσα από το παρόν. Ανακαλείται και ερμηνεύεται από την τωρινή πραγματικότητα μας, και τα κοινωνικά μας πλαίσια. Όπως αναφέρει και ο Γάλλος κοινωνιολόγος Maurice Halbwachs (2013:94) : «*Η ανάμνηση είναι σε πολύ μεγάλο βαθμό μια ανακατασκευή του παρελθόντος με την βοήθεια δεδομένων που δανειζόμαστε από το παρόν, ανακατασκευή την οποία έχουν προετοιμάσει προηγούμενες εποχές και από όπου η εικόνα του παρελθόντος έχει προκύψει ήδη παραλλαγμένη*».

Κάθε ατομική μνήμη όμως, αποτελεί μια μόνο οπτική της συλλογικής μνήμης, διατηρεί άρρηκτη σχέση μαζί της και ταυτόχρονα επηρεάζεται άμεσα από αυτή. Ατομική και συλλογική μνήμη αλληλοδιαπλέκονται, εισδύουν η μια στην άλλη, συμπληρώνουν η μια την άλλη, αλλά δεν ταυτίζονται.

Η συλλογική μνήμη (collective memory) αποτελεί την μνήμη των κοινωνικών ομάδων. Σύμφωνα με τον ορισμό του Γάλλου φιλόσοφου και κοινωνιολόγου Maurice Halbwachs (1929) «*Τα άτομα μαθαίνουν να θυμούνται αυτά που θυμάται η κοινωνική ομάδα που ανήκουν. [...] Η μνήμη αυτή συντονίζεται με τις ανάγκες του παρόντος, όχι του παρελθόντος*». Οι κοινωνικές ομάδες επιλέγουν μια μνήμη από το επιθυμητό παρελθόν, την νοηματοδοτούν ως μνήμη στο παρόν με τον τρόπο που θέλουν και έτσι πλάθουν το επιθυμητό μέλλον. Σύμφωνα με τον Γάλλο φιλόσοφο Gaston Bachelard

αισθανόμαστε τον χρόνο μόνο όταν πολλαπλασιάζουμε τις στιγμές που υπήρξαν. Συγκεκριμένα λέει: «Ως πραγματικότητα, υπάρχει μόνο μία: η στιγμή. Η διάρκεια, η συνήθεια, και η πρόοδος αποτελούν ομαδοποιήσεις στιγμών και είναι τα πιο απλά φαινόμενα του χρόνου» (Bachelard, 1997:211). Άρα, η συλλογική μνήμη είναι μια τελούμενη ανάμνηση διάρκειας, μια μνήμη (στιγμή) που επαναλαμβάνεται ώστε να εδραιωθεί στο νου των κοινωνικών ομάδων και να δημιουργήσει μια επικοινωνιακή διάρκεια.

1.2 ΧΩΡΟΧΡΟΝΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ

Στις περισσότερες περιπτώσεις η νοηματοδότηση και συγράτηση κάποιας συλλογικής μνήμης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με κάποιον τόπο. Αυτό συμβαίνει διότι ο χρόνος δεν είναι αρκετός ώστε να προσδιορίσουμε μια ανάμνηση. Στην μνήμη ο χρόνος είναι μια αφηρημένη και κενή έννοια χωρίς ακριβή ροή. Διαιρούμε την μνήμη μας σε πλαίσια χρονικών γεγονότων - στιγμών της ζωής μας που θεωρούμε ότι έχουν σημασία. Στο νου μας ο χρόνος δεν είναι τίποτα άλλο παρά μια ακολουθία γεγονότων. Οι πράξεις μας και τα γεγονότα ομαδοποιούνται και προσδιορίζονται από μια δεδομένη εποχή.

Ο χώρος λειτουργεί σαν κέλυφος όπου εντός του συγκρατεί τη νοηματοδότηση οποιασδήποτε μνήμης επιθυμούμε. Οι κοινωνίες επιλέγουν έναν τόπο, δηλαδή ένα απτό, συγκεκριμένο γεωγραφικό σημείο, και το ορίζουν ως χωρικό σημείο αναφοράς της μνήμης. Έτσι ο τόπος νοηματοδοτείται και γίνεται χώρος για την μνήμη. Η συνδέση της μνήμης με ένα τόπο είναι απαραίτητη ώστε να παραμείνει ζωντανή. Σύμφωνα με τον Γάλλο φιλόσοφο και κοινωνιολόγο Maurice

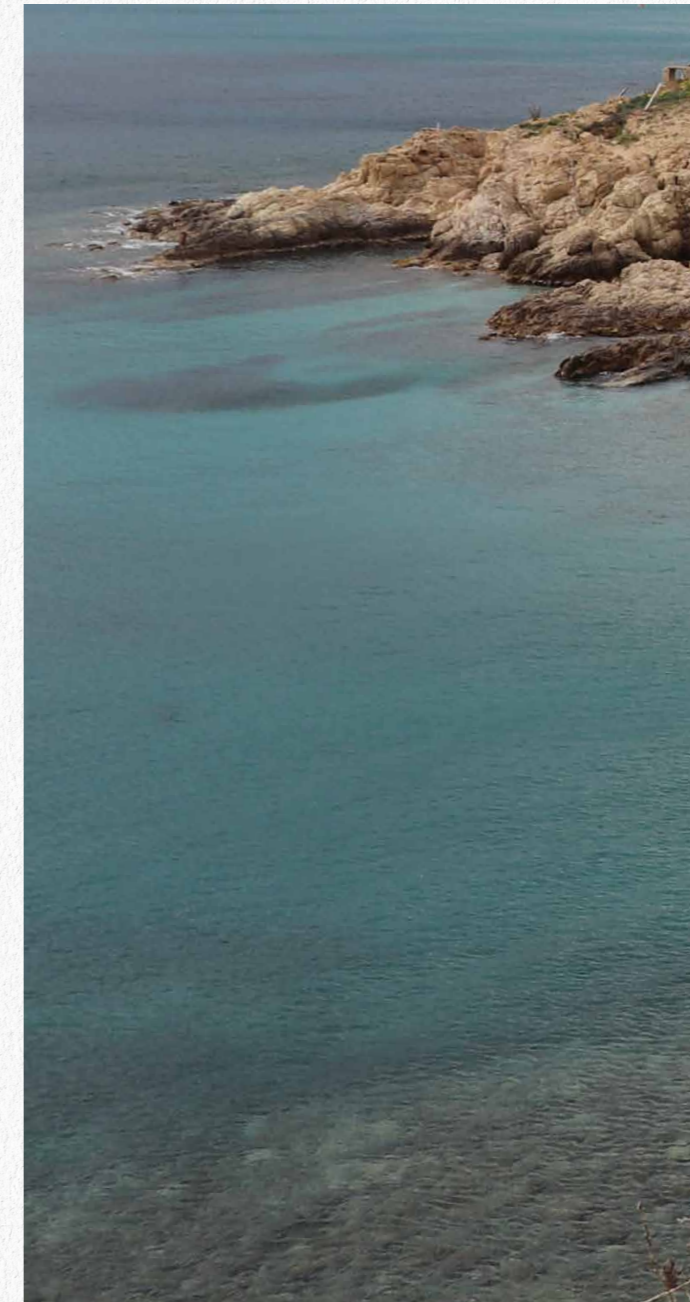
Halbwachs (2013:167) : «Δεν υπάρχει συλλογική μνήμη που να μην εκτυλίσσεται σ' ένα χωρικό πλαίσιο. Ο χώρος είναι μια πραγματικότητα που διαρκεί: [...] τίποτε δεν παραμένει στο μυαλό μας και δεν θα καταλαβαίναμε ότι μπορούμε να ξανασυλλάβουμε το παρελθόν εάν αυτό δεν διατηρούταν μέσω του υλικού περιβάλλοντος γύρω μας.». Έτσι, παρατηρούμαι πως η ανάγκη της σύνδεσης της μνήμης μας με χώρους υπάρχει επειδή αποτελούν σταθερά σημεία για την μνήμη.

Ο άνθρωπος δίνει νόημα στους χώρους που υπάρχει, ζει και κατοικεί. Ένας τρόπος όπου δημιουργεί χώρους εναπόθεσης της μνήμης είναι το κτίσιμο. Το κτίσιμο δημιουργεί στους τόπους την έννοια του χώρου που η μνήμη έχει ανάγκη για να στηριχθεί. Οι αρχιτεκτονικοί χώροι αποτελούν χώρους δράσης, και αργότερα χώρους διατήρησης του παρελθόντος. Έχουν δημιουργηθεί από τον άνθρωπο για τον άνθρωπο. Οι χρήστες των χώρων αυτών επηρεάζουν τις ίδιες τις αναμνήσεις που θα δημιουργηθούν εντός τους. Οι κοινωνίες νοηματοδοτούν τους αρχιτεκτονικούς χώρους από τη στιγμή που τους δημιουργούν, δίνοντας τους χρήσεις και έτσι με το πέρας του χρόνου η νοηματοδότηση αυτών διατηρείται ή μεταβάλλεται, όμως παραμένει. Ο Φιλανδός αρχιτέκτονας και φαινομενολόγος Juhani Pallasmaa λέει (όπως αναφέρεται στο Γναφάκη, 2016:38) «οι ανθρώπινες κατασκευές έχουν σκοπό να διατηρήσουν το παρελθόν και μας καθιστούν ικανούς να βιώσουμε και να κατανοήσουμε τη συνέχεια της κουλτούρας και της παράδοσης. Αυτό συμβαίνει διότι δεν υπάρχουμε μόνο στη χωρική και υλική πραγματικότητα, αλλά επίσης κατοικούμε σε πολιτισμικές, νοητικές και χρονικές πραγματικότητες.», επίσης γράφει ότι: «Οι αρχιτεκτονικές κατασκευές, [...] εξυπηρετούν ως σημαντικές "συσκευές μνήμης" [...] υλοποιούν και διατηρούν τη διάρκεια του χρόνου και την κάνουν ορατή. Τα

διάφορα παλιά κτίρια και μνημεία είναι ταυτόχρονα δείγμα της φθοράς αλλά και της διατήρησης μέσα στο χρόνο.»

Ένα κτισμένο τόπο γεμάτο μνήμες αποτελεί η πόλη. Ένας τόπος όπου η ιστορία του, καθώς και χιλιάδες ατομικές και συλλογικές μνήμες περιπλέκονται και δημιουργούν ένα παλίμψηστο. Το παρελθόν το παρόν και το μέλλον λειτουργούν σαν στρώματα πάνω της και αφήνουν τα ίχνη τους. Η πόλη αλλάζει και εξελίσσεται δημιουργώντας νέους χώρους συγκράτησης της μνήμης, όμως ταυτόχρονα συγκρατεί τις παλιές. Ο Ιταλός δοκιμιογράφος Italo Calvino, περιγράφοντας την πόλη της φαντασίας του, Ζαΐρα, λέει: «Από αυτό το κύμα των αναμνήσεων που πάει και έρχεται, η πόλη βρέχεται σαν σφουγγάρι και φουσκώνει» (2003:28). Η πόλη διαρκεί, αλλά ταυτόχρονα μεταλλάσσεται και εξελίσσεται. Η πόλη έχει πάντα την μορφή μιας εποχής και ταυτόχρονα στην μορφή της συνυπάρχουν πολλές εποχές. (Rossi, 1985:67). Μέσω της αρχιτεκτονικής ο άνθρωπος δημιουργεί χώρους που επιλέγει πως θα νοηματοδοτήσει και τι αξία θα τους δώσει (π.χ. εκκλησίες, ναούς, μουσεία κ.α.), και με το πέρασμα του χρόνου η νοηματοδότηση αυτή μεταφέρεται και στις επόμενες γενιές ως μνήμη.

Έτσι, κατανοούμε πως μια πόλη που αλλάζει και εξελίσσεται έχει ανάγκη αυτά τα σταθερά σημεία, του τόπους που θα νοηματοδοτηθούν με μνήμες, τα αρχιτεκτονήματα που παραμένουν, μεταφέροντας την μνήμη στις επόμενες γενιές. Τα διατηρητέα κτίρια και τα μνημεία της υπάρχουν ώστε να εκπληρώσουν αυτο τον σκοπό. Έχουν επιλεχθεί και νοηματοδοτηθεί για να διατηρηθούν ως μάρτυρες μιας άλλης εποχής.

1.2 | Ελλάδα

«Μέσα στις χιλιάδες κυψέλες του ο χώρος κρατά συμπακνωμένο χρόνο»

Gaston Bachelard, 1997

1.3 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΜΝΗΜΗΣ

Οι αρχιτεκτονικοί χώροι που έχουν επιλεγεί ως μάρτυρες μιας άλλης εποχής είναι συνήθως τα διατηρητέα κτίρια και μνημεία. Ός μνημεία στη περίπτωση των διατηρητέων αρχιτεκτονημάτων ορίζουμε ένα κτήριο ή κτηριακό σύνολο το οποίο έχει νοηματοδοτηθεί, και έχει αποφασιστεί να διατηρηθεί. Λειτουργούν σαν αναλλοίωτα σημάδια της ιστορίας της, παγωμένα στον χρόνο. Όσο και να αλλάζει η όψη της πόλης, αυτά παραμένουν, διατηρούνται. Για τον Ιταλό αρχιτέκτονα Aldo Rossi (1985:21) «[...] τα χαρακτηριστικά τους μένουν αμετάβλητα μέσα στον χρόνο. Τα μνημεία, μαρτυρίες της συλλογικής θέλησης που εκφράζεται μέσα τις αρχές της αρχιτεκτονικής, εμφανίζονται ως πρωτογενή στοιχεία, ως σταθερά σημεία που εκφράζουν τη δυναμική της πόλης.»

Υπάρχουν τρεις κύριες κατηγορίες μνημείων. Πρώτων, τα οικοδομήματα ή τα έργα τέχνης που θεωρούνται μνημεία και δεν είχαν από την κατασκευή τους αυτό τον σκοπό, αλλά μετατράπηκαν στην συνέχεια, δηλαδή μνημειοποιήθηκαν, κυρίως για αρχαιολογικούς, αρχιτεκτονικούς ή ιστορικούς σκοπούς, και ορίζονται ως “monument”. Δεύτερον, υπάρχουν τα έργα τέχνης, γλυπτά κ.α., που η ίδια η κατασκευή τους είχε ως στόχο, την ανάδειξη ενός γεγονότος, και την αποφυγή της λήθης του και ορίζονται ως “memorial”. Και τρίτων υπάρχουν οι χώροι μνήμης, “memory space”, όπου αναφέρονται σε αρχιτεκτονικούς χώρους, όπου φτιάχνονται μέσω της διατήρησης, της επανάχρησης ή της δημιουργίας ενός νέου χώρου με σκοπό την διατήρηση και ανάδειξη της σημαντικής τους αξίας και μνήμης.

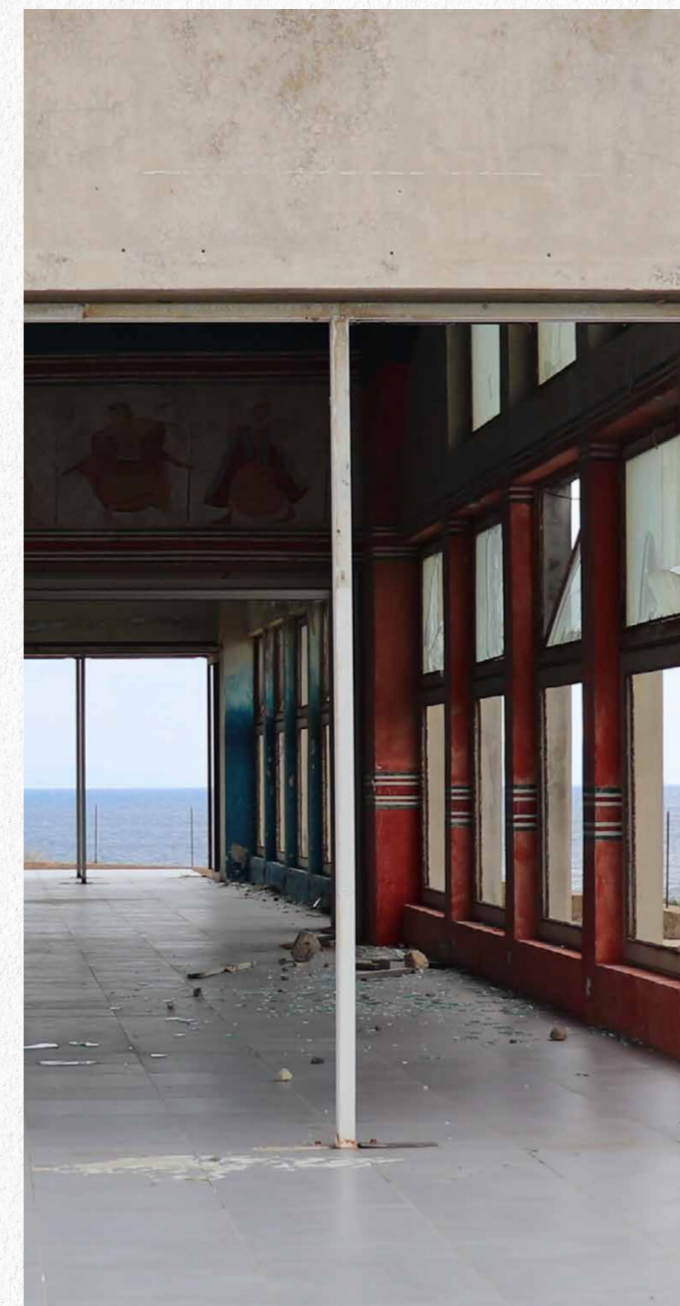
Το τρίτο είδος, οι χώροι μνήμης έχουν καθοριστική σημασία για τη διαχείριση και διατήρηση κάποιας συλλογικής μνήμης. Πραγματοποιούνται, πρώτον, μέσω της διατήρησης και συντήρησης κτηρίων, δεύτερον, μέσω της επανάχρησης τους, και τρίτον μέσω της δημιουργίας νέων αρχιτεκτονημάτων, που δεν σχετίζονται απαραίτητα με κάποιον παλιό χώρο, όμως έχουν μουσειακό και πολιτισμικό χαρακτήρα και σκοπός τους είναι να αναδείξουν κάποιο γεγονός.

Η διατήρηση και συντήρηση κτηρίων, στην παλιά τους μορφή γίνεται επιλεκτικά, συνήθως επειδή έχουν πολύ μεγάλη ιστορική σημασία. Ο Jean Nouvel αναφέρει πως «Ένα κτίριο διατηρείται εφόσον είναι μάρτυρας μιας εποχής του παρελθόντος. [...] είναι κατά κάποιο τρόπο αρχειοθετημένο, σφραγισμένο.» (Baudrillard & Nouvel, 2005:127). Τα διατηρητέα κτήρια και μνημεία πρέπει να είναι μάρτυρες γεγονότων.

Η επανάχρηση αποτελεί μια αόριστη έννοια. Ένας χώρος μπορεί να αλλάξει και να επαναχρησιμοποιηθεί με διάφορους τρόπους. Όταν αναφερόμαστε όμως, στην επανάχρηση με κύριο στόχο την συγκράτηση της μνήμης αναφερόμαστε καθαρά στην δημιουργία μιας νέας χρήσης όπου έχει κυρίως πολιτισμικό και όχι αρχιτεκτονικό χαρακτήρα. Σημασία δεν έχει τόσο η δομή του χώρου, αλλά, το μνημονικό φορτίο όπου έχει η υπάρχουσα κατασκευή και πως θα επαναπροσδιοριστεί και επαναχρησιμοποιηθεί σε μια νέα λειτουργία. Η επανάχρηση λειτουργεί ως ένα παλίμψηστο. Η νέα χρήση δημιουργείται πάνω από την προηγούμενη, όμως τα σημάδια της παλιάς χρήσης είναι ακόμα εκεί. Η νέα χρήση εντάσσεται δημιουργικά στο κτίριο με σεβασμό προς την πολιτιστική του σημασία, και με τρόπο όπου οι νέες

Λειτουργίες συνδιαλέγονται με τον χαρακτήρα του χώρου. Η επανάχρηση μπορεί να πραγματοποιηθεί και σε διατηρητέα κτίρια ή μνημεία (όπως αυτά που αναφέραμε στην προηγούμενη παράγραφο) με σκοπό όμως να αναδείξει την παλιά τους λειτουργία και έχει χαρακτήρα αρχαιολογικού χώρου ή μουσείου. Όμως στην περίπτωση άλλων χώρων (π.χ. βιομηχανικών κτιρίων) η επανάχρηση μπορεί να έχει πολύ διαφορετική λειτουργία και σκοπό. Σε αυτή την περίπτωση η ιστορική αξία, η σημασία του κτιρίου, η ταυτότητα του, η τυπολογία του, η αρχική του χρήση, τα κατασκευαστικά του χαρακτηριστικά και η θέση του στον αρχικό χώρο είναι παράγοντες που επηρεάζουν άμεσα την απόφαση για τη νέα χρήση.

Η δημιουργία νέων χώρων μνήμης, με σκοπό τη διατήρηση κάποιας μνήμης, έχει περίπου τον ίδιο σκοπό με τη διατήρηση κάποιου κτιρίου - μνημείου. Έχει συνήθως μουσειακό χαρακτήρα, όμως η βασική διαφορά είναι ότι στην περίπτωση της διατήρησης οι ίδιοι οι χώροι, μόνο με την παρουσία τους αποτελούν χώρους μνήμης και μουσεία, ενώ, όταν δημιουργείται ένας νέος χώρος τα νοήματα και οι μνήμες πρέπει να αποδοθούν με άλλους τρόπους. Ο σχεδιασμός γίνεται από την αρχή με συμβολικούς σκοπούς και πολλές νοηματικές συνδέσεις με το γεγονός που επρόκειτο να παρουσιαστεί, ώστε ο χρήστης να βιώσει την ιστορία. Σκοπός τους είναι να κοινοποιήσουν με υλικό τρόπο μαρτυρίες του παρελθόντος. Οι αρχιτεκτονικοί χώροι μνήμης (μουσεία) χαρακτηρίζονται από τη δομή του φυσικού τους χώρου, το νόημα που φέρει αυτός ο χώρος και τις δράσεις των χρηστών του, δηλαδή ένας τέτοιος χώρος ώστε να είναι πετυχημένος πρέπει να έχει γίνει σωστή ανάλυση και χρήση του φυσικού, του εννοιολογικού και του εμπειρικού χώρου.

1.3 | Τόπος

«Η αρχιτεκτονική είναι η σταθερή σκηνή όπου εξελίσσεται η ζωή του ανθρώπου. Είναι φορτισμένη από συναισθήματα γενεών, από πολιτικές ταραχές, από ιδιωτικές τραγωδίες, από διάφορα γεγονότα παλιά και καινούργια.»

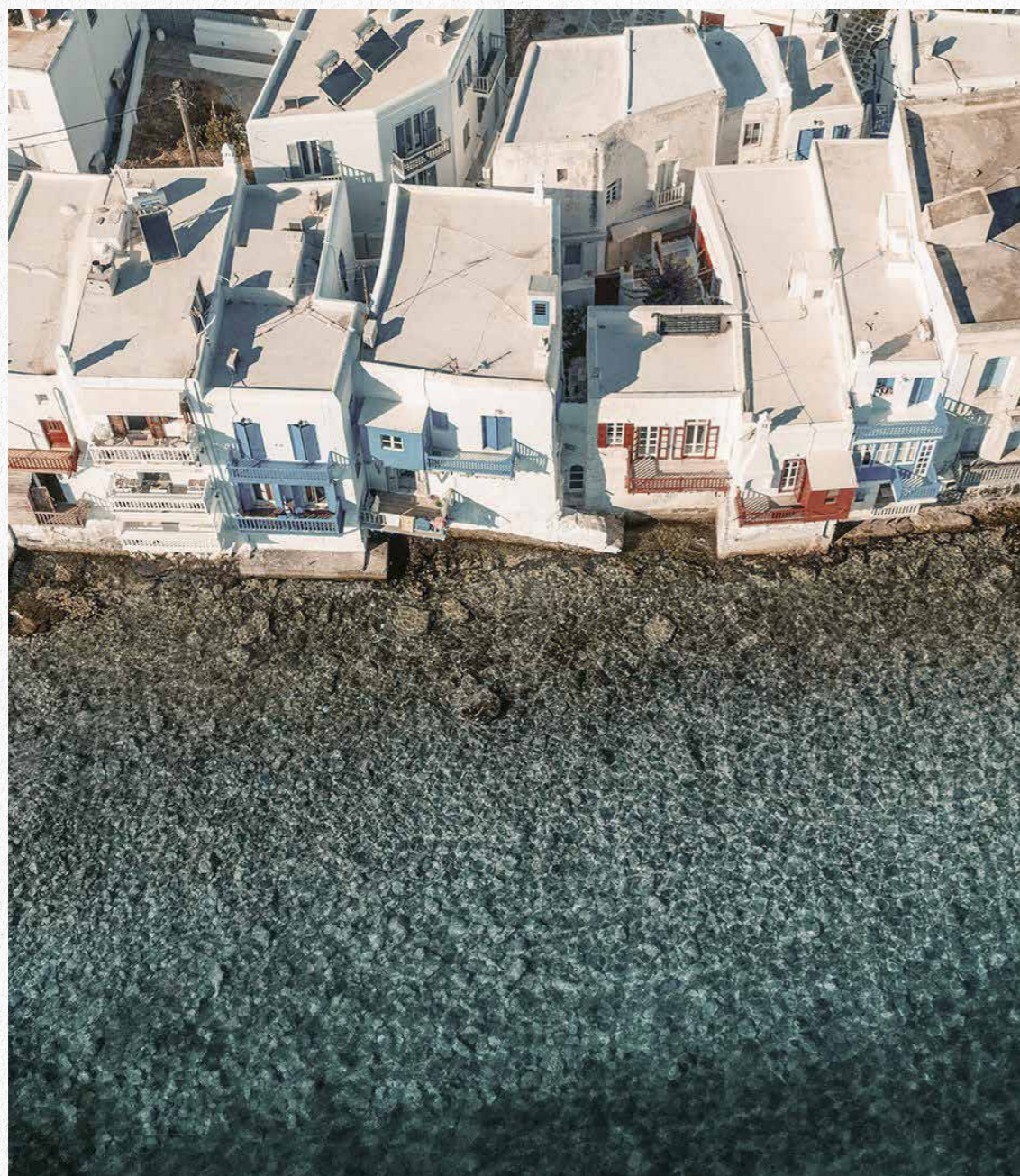
Aldo Rossi, 1985

Η Συλλογική Μνήμη μιας κοινωνίας αποτελεί σημαντικό εφόδιο για την εξέλιξη της προς το μέλλον. Η διαχείριση της, είναι σημαντική ώστε οι μνήμες να παραμένουν ζωντανές, και να μην χαθούν στην λήθη.

Έτσι, εστιάζοντας στο νησί της Μυκόνου παρατηρείται ένας τόπος με ισχυρή τουριστική ταυτότητα, που όμως οι κάτοικοι της κουβαλάνε και μνήμες από μια ξεχασμένη της πλευρά.

Πρώτα πραγματοποιείτε η μελέτη του τόπου, της εξέλιξης και της σημερινής κατάστασης του νησιού, ώστε η έρευνα να οδηγηθεί στην μνήμη αυτή όπου χρειάζεται να διατηρηθεί.

2.1 | Μικρή Βενετία - Σκάρπα, Μύκονος

2 ΜΥΚΟΝΟΣ

2.1 | ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ, ΚΛΙΜΑ & ΓΕΩΦΥΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Το νησί της Μυκόνου βρίσκεται στο Αιγαίο Πέλαγος και ανήκει στις Κυκλάδες. Το κέντρο της αποτελεί η πόλη της Μυκόνου (ή Χώρα), όπου βρίσκεται στη δυτική πλευρά του νησιού. Είναι ένα ενιαίο νησιωτικό σύμπλεγμα μαζί με τη Δήλο, τη Ρήνεια και κάποιες βραχονησίδες με συνολική έκταση 105,481 τετραγωνικά χιλιόμετρα και μήκος ακτογραμμής 89 χιλιόμετρα. Ο μόνιμος πληθυσμός αγγίζει τους 10.134 κατοίκους, σύμφωνα με την απογραφή του 2011.

Το κλίμα της Μυκόνου είναι εύκρατο, αρκετά ξηρό, με ήπιους, κατά κανόνα, χειμώνες. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του κλίματος είναι οι ισχυροί βόρειοι άνεμοι (τα μελέμια) που πνέουν το καλοκαίρι, κατά την διάρκεια της ημέρας. Οι βόρειοι άνεμοι είναι οι επικρατούντες στην περιοχή με ποσοστό εμφάνισης 38,2% και ακολουθούν οι βορειοανατολικοί με ποσοστό εμφάνισης 16,3%. Το ποσοστό νηνεμίας είναι μικρό και φθάνει περίπου το 11,3%. Οι χιονοπτώσεις είναι σπάνιες και η βροχή λίγη.

Είναι επίπεδο νησί, με έκταση 75 τετρ. χλμ. και υψόμετρο 364 μ. Έχει μέγιστο μήκος 14 περίπου χλμ. και πλάτος 10χλμ. Οι ακτογραμμές της σχηματίζουν κόλπους που εισχωρούν σε βάθος μέσα στην ξηρά. Οι ψηλότερες κορυφές της είναι του Προφήτη Ηλία, Άνω Μεράς (341μ.), Βάρδιες (372μ.) και Προφήτη Ηλία (386μ.). Η συνολική έκταση του νησιού είναι 105.481 στρέμματα. Τα 56.800 είναι καλλιεργούμενες εκτάσεις και βοσκότοποι, 2.000 καλύπτονται από νερά, 25.200 καταλαμβάνουν οι οικισμοί και 21.400 στρέμματα αποτελούν άλλες εκτάσεις, κυρίως βραχώδεις. Την γενική εικόνα του τοπίου συνθέτουν κυρίως τα φρύγανα, η μακκία και τα ακάλυπτα βράχια.

2.2 | ΙΣΤΟΡΙΑ

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

Βάση την μυθολογία υπάρχουν δύο θεωρίες. Η μια αναφέρει πως οι Γίγαντες, που εξόντωσε ο Ηρακλής κατά τη Γιγαντομαχία, είναι θαμμένοι κάτω από την Μύκονο, και η άλλη, λέει πως το νησί συνδέεται με τον ήρωα Μύκονο, γιο του βασιλιά της Δήλου, Άνιου, γιου του Απόλλωνα.

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ - ΡΩΜΑΪΚΑ - ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΧΡΟΝΙΑ

Λίγα είναι γνωστά για αυτήν την περίοδο. Το πιθανό είναι πως υπήρχαν δύο πόλεις στο νησί, με πιθανές θέσεις το Παλαιόκαστρο, το κάστρο της Χώρας (που υπάρχουν σαφή ίχνη Κυκλαδικού Πολιτισμού) και την περιοχή Ληνό. (Ρωμανός, 1983:9) Οι Κάρες και οι Φοίνικες πιθανών αποτελούσαν τους πρώτους κατοίκους, αλλά οι Ίωνες εγκαταστάθηκαν και κυριάρχησαν γύρω στο 1000 π.Χ., εκδιώκοντας τους προηγούμενους. Πρόσωπα λατρείας αποτελούσαν κυρίως ο Διόνυσος, η Δήμητρα, ο Δίας, ο Απόλλων, ο Ποσειδώνας κι ο Ηρακλής. Αργότερα κατακτήθηκε από τους Ρωμαίους και στην συνέχεια από τους Βυζαντινούς, που τον 7ο αι. έκαναν δομές για την άμυνα, κατά των Αράβων πειρατών. Διατήρησαν το νησί υπό τη διοίκησή τους μέχρι το τέλος του 12ου αι..

ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑ - ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ

Τον 13ο αι. πέρασε στον έλεγχο των Βενετών και απετέλεσε ενιαία ενετική εδαφική κτήση με την Τήνο. Αργότερα κατακτήθηκε από τους Οθωμανούς. Τον 16ο και 17ο αι. με την παρακμή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, και την έξαρση της πανώλης, η Μύκονος είναι σχεδόν ακατοίκητη. Αργότερα τον 18ο αι. υπήρξε ακμή στο νησί με κινητήρια δύναμη της οικονομίας τα ναυτικά επαγγέλματα, το εμπόριο, την αλιεία, την κατασκευή σκαφών και την πειρατεία. (Ρωμανός, 1983:11) Η μεγαλύτερη ακμή υπήρξε στις αρχές του 19ου αι., με 4000 κατοίκους, την περίοδο που η Χώρα αρχίζει να αποκτά την μορφή του έχει σήμερα.

ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ

Ο πληθυσμός του νησιού αυξάνεται, με 2.000-5.000 κατοίκους προερχόμενους από άλλα νησιά. Κύρια αιτία ήταν οι λιμοί, ως επακόλουθα των συχνών πολέμων. Ο εμπορικός στόλος του συμμετέχει ενεργά στην επανάσταση. Σημαντικό πρόσωπο της επανάστασης αποτελεί η Μαντώ Μαυρογένους, όπου συνέβαλε στον αγώνα πολεμώντας και δίνοντας την παρουσία της.

19ος - ΣΗΜΕΡΑ

Με τη σύσταση του νέου ελληνικού κράτους, η Μύκονος βλέπει να αναγεννιέται. Το 1873 ξεκίνησαν αρχαιολογικές ανασκαφές στις «Δήλες» από την Γαλλική Αρχιτεκτονική Σχολή της Αθήνας, και έτσι η περιοχή καθιερώθηκε στη συνείδηση των ανθρώπων που είχαν την άνεση και την επιθυμία να ταξιδέψουν στην Ελλάδα. Όμως, ακολούθησε η κατοχή και ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος όπου οι Μυκονιάτες υπέφεραν από την πείνα και θρήνησαν πολλούς νεκρούς. Αργότερα, μετά τον πόλεμο ακολούθησε επάνοδος με την ανάπτυξη του τουρισμού. Το νησί αποτέλεσε ένα τόπο ελευθερίας και απλότητας μετά τα δεινά του πολέμου. Την δεκαετία του '50 ξεκίνησε να αναπτύσσετε ως τουριστικός προορισμός. Παραμένει ανέγγιχτη από το μαζικό τουρισμό και την δεκαετία του '60, μέχρι την δεκαετία του '70 που γίνεται ευρέως γνωστή και αρχίζει να αποτελεί ένα σύμβολο ελευθερίας για τους τουρίστες. Ο γυμνισμός, τα πάρτι, η ιδιωτικότητα, όπως και η αποδοχή των ντόπιων δημιουργούν έναν τόπο που ελκύει ανθρώπους από όλο τον κόσμο, ακόμα και διάσημους. Από την δεκαετία του '80 και μετά το νησί, αρχίζει να μοιάζει με ένα μεγάλο κέντρο διασκέδασης, περισσότερες επιχειρήσεις ανοίγουν, και κάθε χρόνο οι τουρίστες γίνονται όλο και πιο πολλοί. Σήμερα, δέχεται μεγαλύτερο αριθμό τουριστών από ποτέ. Όμως πλέον οι ανάγκες των επισκεπτών έχουν αλλάξει και πρώτη τους επιθυμία δεν είναι η ελευθερία και η διασκέδαση αλλά η χλιδή.

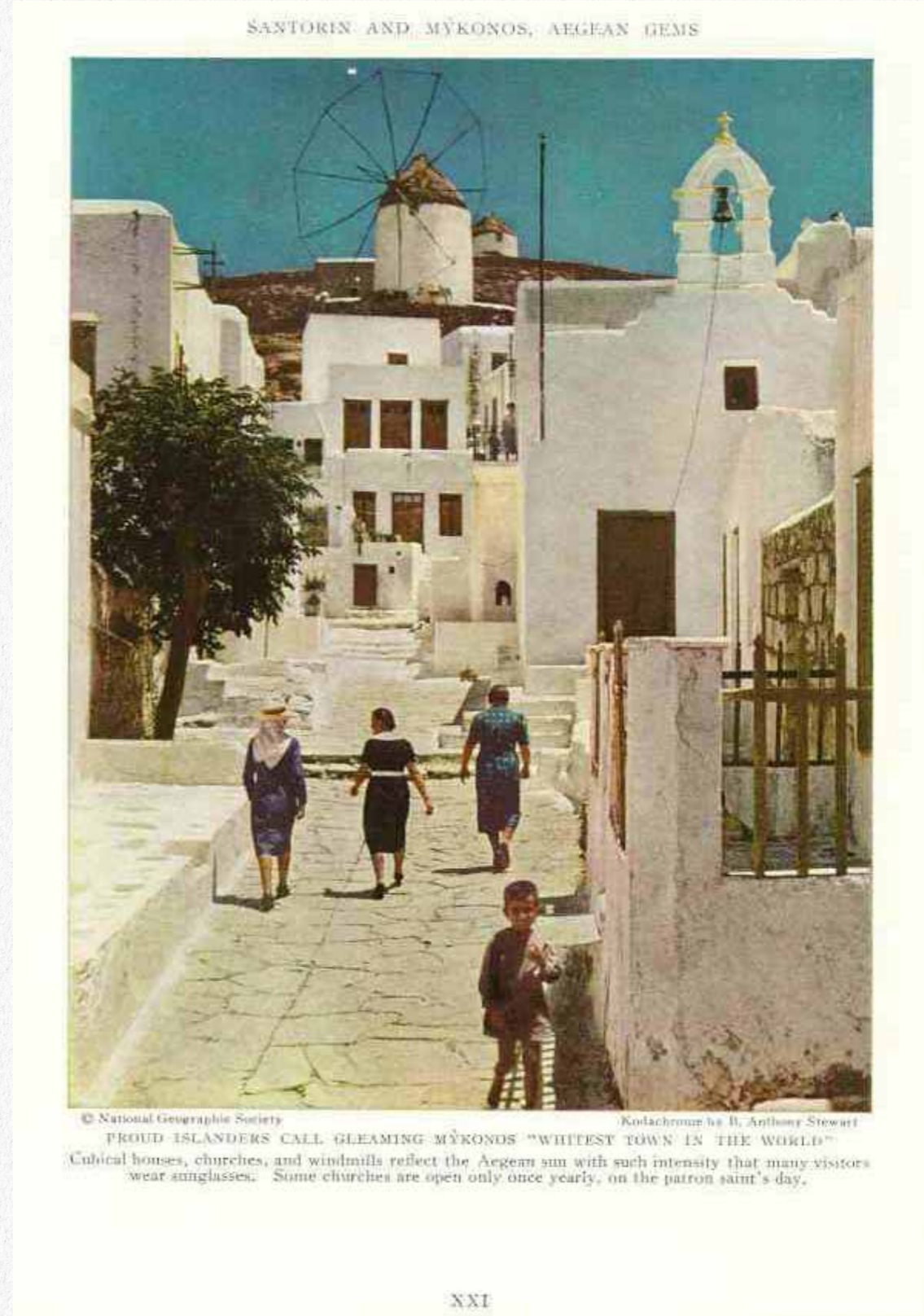
2.2 | Μύλοι - Αρχείο J. Willemssen, 1885

1885

2.3 | Χώρα Μυκόνου - Λιμάνι - Αρχείο J. Willemssen, 1908

1908

© National Geographic Society
 FROUD ISLANDERS CALL GLEAMING MYKONOS "WHITEST TOWN IN THE WORLD"
 Cubical houses, churches, and windmills reflect the Aegean sun with such intensity that many visitors wear sunglasses. Some churches are open only once yearly, on the patron saint's day.

XXI

2.4 | Αφιέρωμα στην Μύκονο και την Σαντορίνη, αρκετά χρόνια πριν να γίνουν παγκόσμια γνωστοί τουριστικοί προορισμοί από το περιοδικό National Geographic, με αρκετές έγχρωμες - σπάνιο για την εποχή - φωτογραφίες, 1944

1944

2.5 | Ασβέστομα_ R. Burri, 1964

2.6 | Αγορές_ Π. Μπρούσαλης, 1960

2.7 | Ψαρόδες_ Β. Παπταϊωάννου, 1950-1955

2.8 | Λουκουμάδες_ Β. Παπταϊωάννου, 1950

2.9 | Μυκονιάτισσες_ R. McCabe, 1955

2.10 | Γλέντι_ R. McCabe, 1955

2.11 | Δέσποινα_ R. McCabe, 1955

2.12 | Παλός & Πελεκάνος_ R. Burri, 1961

2.13 | Μύλοι_ K. Μιπαλάφρος

2.14 | Βάπτισμα_ R. McCabe, 1955

1950' - 1960'

2.15 | Παραλία Paradise.70s

2.16 | Άγιος Νικόλαος_ Δ.Κουτσούκος, 1984

2.17 | Ταβέρνα στον Πάνορμο_ Τ. Peroni, 1985

2.18 | Ουρά στην τράπεζα_Αρχείο J. Willemssen, 1982

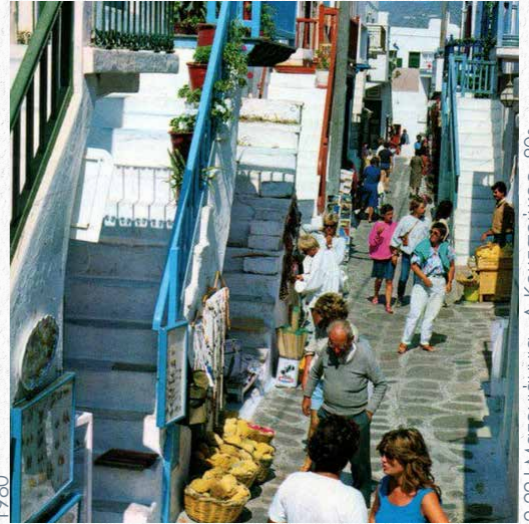
2.19 | Μαγαζί στην Χώρα_ Αρχείο J. Willemssen, 1980

2.20 | Γκαλός_ Τ. Peroni, 1985

2.21 | Pierro's Bar_ Αρχείο J. Willemssen, 1980

2.22 | Ματογιάννια_ Δ.Κουτσούκος, 80s

2.23 | Πρόβαση σε παραλία_ Αρχείο J. Willemssen, 1978

2.24 | Φιλοξενία_ Αρχείο J. Willemssen, 1980

1970'-1980'

2.25 | Χώρα Μυκόνου

2.26 | Cavo Paradiso

2.27 | 180 bar

2.28 | Μύκονος την περίοδο του Covid-19, 2021

2.29 | Γαλός_ Έλενα Ακύλα, 1997

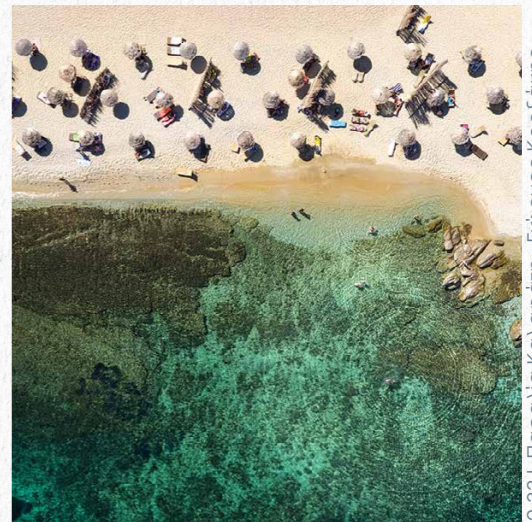
2.30 | Χώρα

2.31 | Ψαρού, 2022

2.32 | Taverna Nikos, Χώρα Μυκόνου, 2021

2.33 | Παραλία Καλοφάτη_ Πύργος Κορδάκης

2.34 | Ξκονδινιανίαν Bar, Χώρα Μυκόνου

1990' -2020'

ΒΑΣΙΚΟΝ ΠΛΕΓΜΑ ΟΔΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΧΩΡΩΝ
MAIN NETWORK OF STREETS AND PUBLIC SPACES

ΑΡΧΙΚΟΣ ΠΥΡΗΝ ΠΟΛΕΩΣ
OLD TOWN NUCLEUS

ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΣΑΘΟΥΣ ΠΛΕΓΜΑΤΟΣ ΟΔΩΝ
«MESH» STREET PATTERN AREA

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΜΕΤΩΠΑ ΠΑΡΑΛΙΩΝ
WATERFRONT AREAS

ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΜΑΤΟΓΙΑΝΝΗ ΜΕ ΟΡΘΩΓΩΝΙΟΝ ΠΛΕΓΜΑ ΟΔΩΝ
GRID-IRON PATTERN OF THE MATOGIANNI
NEIGHBOURHOOD

ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΝΙΟΧΟΡΙ ΜΕ ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
LINEAR DEVELOPMENT PATTERN OF THE NIOHORI
NEIGHBOURHOOD

ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ ΓΕΙΤΟΝΙΩΝ
NEIGHBOURHOOD LINKS

ΜΥΛΟΙ
WINDMILLS

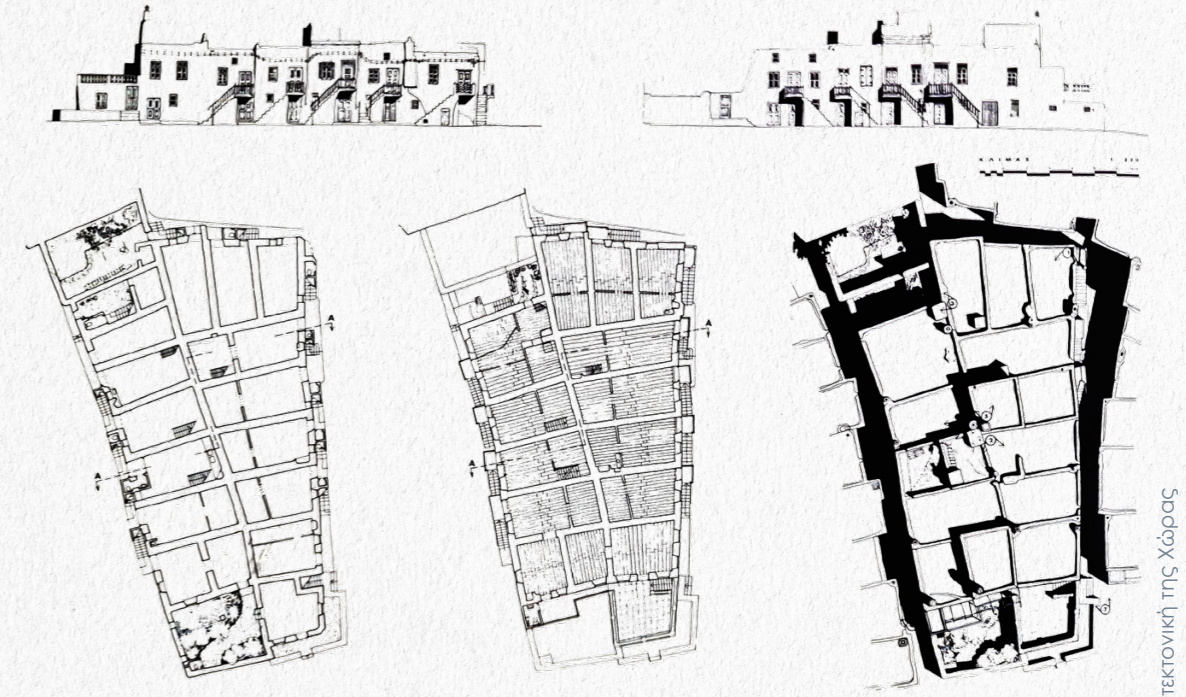

2.35 | Τοπογραφία και Ογκομέτρία της Χώρας

2.3 | ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Η ΧΩΡΑ

Η Χώρα της Μυκόνου βρίσκεται στο δυτικό άκρο του νησιού, μεταξύ των όρμων Κόρφου και Τούρλου και έχει αναπτυχθεί σε επίπεδη έκταση, που απλώνεται ως το χαμηλότερο βράχο του μεσαιωνικού Κάστρου της. Τα χαρακτηριστικά αυτά, την κάνουν να ξεχωρίζει από τα περισσότερα νησιά του Αιγαίου, των οποίων συνήθως οι οικισμοί βρίσκονται αμφιθεατρικά σε πλαγιές και κορφές σε ασφαλή απόσταση από την θάλασσα. Ο διατηρητέος οικισμός από μακριά μοιάζει σαν μια συμπαγής λευκή μάζα. Αντιλαμβανόμαστε την Χώρα ως ένα δαιδαλώδη, πολεοδομικό, εσωτερικό χώρο. (Ρωμανός, 1983:14) Σε αυτό συντελεί το ενιαίο ύψος των κτιρίων και η ρυθμική επανάληψη υλικών εξωτερικών ομοιόμορφων στοιχείων και χρωμάτων. Η αισθητική συνοχή διατηρείται, παρόλο που στη διάρκεια τουλάχιστον πέντε αιώνων δημιουργούνταν διαρκώς νέα κτίσματα και σύνολα κτισμάτων.

2.36 | Η Αρχιτεκτονική της Χώρας

Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Όπως και στους περισσότερους αιγαιοπελαγίτικους οικισμούς, τα σπίτια στη Χώρα μπορούν να διακριθούν ανάλογα με το πλάτος της πρόσοψής τους και την οργάνωση στο εσωτερικό τους σε στενομέτωπα και ευρυμέτωπα (Νάζος, 2004). Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των κατασκευών αυτών, είναι το ότι, ο ιδιοκτήτης του ισογείου και του ανώγειου μιας διώροφης οικοδομής δεν ήταν υποχρεωτικά ο ίδιος. Στα παλαιότερα χρόνια οπου η μετακίνηση των ανθρώπων γινόταν με γαϊδούρια, σε κάποιες περιπτώσεις το λεγόμενο κατώι χρησίμευε και ως ξενώνας του ζώου κατά την διάρκεια της νύχτας και το ανώι ώστε να κοιμηθούν οι ιδιοκτήτες. Πλέον τα περισσότερα κατώγια έχουν την χρήση καταστημάτων και κατοικιών.

Η πρόσβαση στον πάνω όροφο (ανώγειο) γίνεται από εξωτερική σκάλα, η οποία προβάλλεται στον δρόμο. Οι ξύλινες κουπαστές της σκάλας (μπάλιοι), τα ξύλινα κλειστά μπαλκόνια (μπουντιά), τα στηθαία, οι επιχρισμένες υδρορροές (κάναλοι) και οι περίτεχνοι καπνοδόχοι (κάπασοι), ομαδοποιούνται σύμφωνα με την εποχή τους. (Νάζος, 2004)

Για την κατασκευή του δώματος, απαιτούνται καλάμια ή σανίδια, τα οποία υποβαστάζουν οι "τράβες", από καστανιά συνήθως, που κι αυτές υποστηρίζει το πέτρινο τόξο ("καμάρα"). Πάνω στο πλέγμα αυτό στρώνονται τα φύκια -για μόνωση- και πάνω από αυτά απλώνεται λάσπη που ασβεστώνεται τακτικά. Στην τοιχοποιία χρησιμοποιείται κυρίως, ο εγχώριος γρανίτης, κομμένος ακανόνιστα σχήματα. Το επίχρισμα (σοβάντισμα), γίνεται από χοντρή άμμο αναμεμιγμένη με ασβέστη. Η εφαρμογή του γίνεται μόνο με μυστρί, χωρίς πήχυ. Στον τρόπο αυτό οφείλεται, η χαρακτηριστική πλαστικότητα των επιφανειών και όγκων της κυκλαδίτικης οικοδομικής παράδοσης. (Νάζος, 2004) Το σοβάντισμα γίνεται για λόγους απολύμανσης και υγιεινής. Οι ντόπιοι ασβέστωναν τον σπίτι τους δύο - τρεις φορές τον χρόνο.

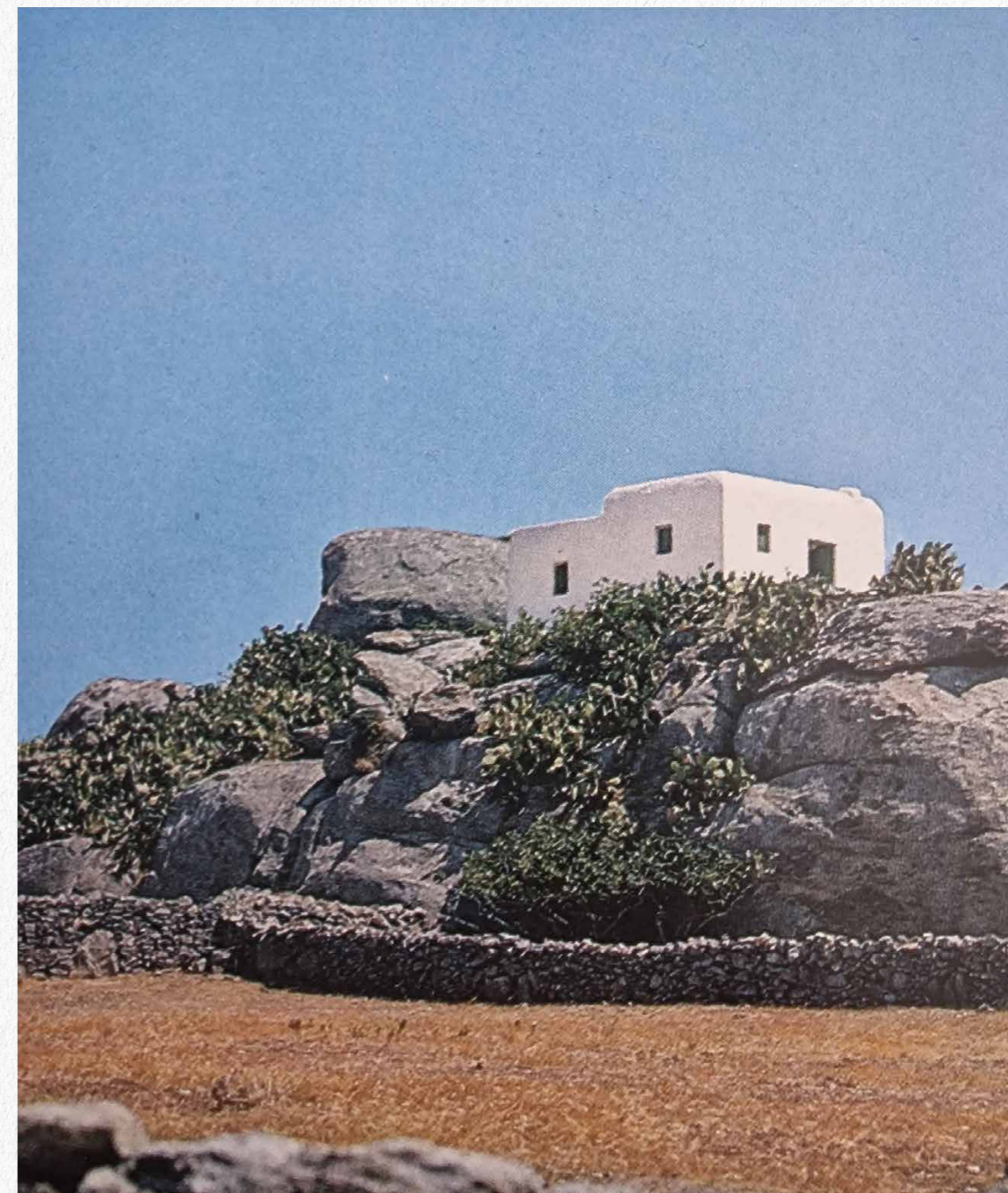
2.37 | Η Χώρα

ΤΑ ΧΩΡΙΑ

Τα “χωριά” (αγροικίες) της Μυκόνου, χρησιμοποιούν τα ίδια δομικά υλικά με τα σπίτια του οικισμού. Η αισθητική τους όμως είναι διαφορετική καθώς, κατάλευκα και αυτά, έρχονται σε αντίθεση με το πετρώδες περιβάλλον τους. Η βασική διάταξη είναι το κυρίως σπίτι, που συνήθως αποτελείται από δύο ή τρία δωμάτια και την ασβεστωμένη αυλή. Η κάτοψη του, με μεσημβρινό συνήθως προσανατολισμό, έχει τη μορφή “Γ”, με την αυλή στη θέση του κενού. Βοηθητικοί χώροι συμπληρώνουν την αγροτική παραδοσιακή κατοικία. Συχνά το συγκρότημα συμπληρώνεται και από μια μικρή οικογενειακή εκκλησία, όπου κατά παράδοση εντοιχίζονται τα οστά των προγόνων της οικογένειας. (Νάζος, 2004) Συμπλέγματα χωριών δημιουργούν τους οικισμούς της Ανω Μεράς, Ορνού κ.α.

2.38 | Κάτοψη Χωριού

2.39 | Χωριό

Κατά την διάρκεια μελέτης του τόπου, της εξέλιξης του και της σημερινής κατάστασης παρατηρήθηκε ένα κομμάτι της ιστορίας όπου αν και σηματοδότησε την εξέλιξη του νησιού δεν έχει παρουσιαστεί αρκετά.

Έτσι η ταυτότητα που έχει επιλεχθεί να μελετηθεί και στην συνέχεια να γίνει προσπάθεια διαχείρισης της είναι τα Μεταλλεία που λειτουργούσαν στο νησί.

Η έρευνα αυτή βασίστηκε κυρίως σε μαρτυρίες στο το Αρχείο της Δήμητρας Λοΐζου-Βουλγαράκη, στο βιβλίο 'Μεταλλεία Μυκόνου - Μια ιστορία στο φώς' (2021) βασισμένο σε ερευνητικό πρόγραμμα του Ε.Μ.Π (επ. υπεύθυνος, Δημήτρης Καλιαμπάκος) σε συνεργασία με την Δήμητρα Λοΐζου-Βουλγαράκη και τον Δήμο Μυκόνου, όπως και σε όλους όσους συμμετείχαν και βοήθησαν στην έρευνα.

3.1 | Ο οικισμός και τα γραφεία στην περιοχή της Αλωνάκι
_ Ιωσήφ Παπαδόπουλος, 2017

3

ΜΕΤΑΛΛΕΙΑ ΜΥΚΟΝΟΥ

3.1 | ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ & ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΑ

Η περιοχή της μεταλλειοκτησίας βρίσκεται στο βορειοανατολικό άκρο του νησιού, σε μια αρκετά μεγάλη, απομονωμένη και απομακρυσμένη περιοχή. Περιλάμβανε, τις φλέβες μεταλλεύματος βαρύτη (No1, No2, No3 και No5 στον χάρτη σ.44), τις εγκαταστάσεις εμπλουτισμού του βαρύτη - πλυντηρίου, τα γραφεία και τον οικισμό στην περιοχή Αλωνάκι (αλλιώς Μεταλλεία ή Αγία Βαρβάρα) (θέση Α στον χάρτη), καθώς και το τριβείο και την σκάλα φόρτωσης στην περιοχή Λούλος (θέση Β στον χάρτη και περιοχή μελέτης και επανάχρησης). Στις εγκαταστάσεις του μεταλλείου πραγματοποιούνταν επεξεργασία βαρύτη και μπεντονίτη. Οι περισσότεροι δρόμοι στην περιοχή (και στο νησί) ανοίχτηκαν την περίοδο λειτουργίας του μεταλλείου.

Ο βαρύτης, $BaSO_4$, είναι θειικό ορυκτό του βαρίου. Το όνομά του προέρχεται από την ελληνική λέξη «βαρύς», λόγω του μεγάλου ειδικού βάρους του. Αποτελεί την κύρια πρώτη ύλη του βαρίου και χρησιμοποιείται κυρίως για την παρασκευή πολτού εκπλύσεως γεωτρήσεων αντλήσεως πετρελαίου, του οποίου αυξάνει το ειδικό βάρος. (Σ.Μ.Ε., 2015) Στην Μύκονο προερχόταν από φλεβικά κοιτάσματα με πολυμεταλλικά θειούχα.

Ο μπεντονίτης αποτελείται κυρίως από το αργιλικό ορυκτό μοντμοριλονίτη, $Al_2O_3 \cdot 4SiO_2 \cdot nH_2O$, και σχηματίζεται από την εξαλλοίωση όξιων ηφαιστειακών πετρωμάτων. Χαρακτηρίζεται από μεγάλη προσροφητική ικανότητα, υψηλή πλαστικότητα, δυνατότητα να δρα σαν συνδετικό υλικό. (Σ.Μ.Ε., 2015) Στην Μύκονο ερχόταν από την Μήλο για επεξεργασία με σκοπό να χρησιμοποιηθεί σε γεωτρήσεις πετρελαίου (πολφός, λειαντικό, στεγανοποιητικό).

3.2 | ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΝΑΡΞΗ ΜΕΤΑΛΛΕΥΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΜΥΚΟΝΟΥ

Η μεταλλευτική ιστορία της Μυκόνου ξεκίνησε στα τέλη του 19ου αιώνα, την περίοδο μεγάλης άνθησης της μεταλλευτικής δραστηριότητας της Ελλάδος. Το 1898 ο Σπυρίδων Δεσπόζιτος και ο Λουδοβίκος Δεπιάν ίδρυσαν την Ιταλικής προέλευσης Μεταλλευτική Εταιρεία στη Μύκονο (θέση Γ, χάρτης σ.44) για την εκμετάλλευση αργυρούχου μόλυβδου και σιδηρόλιθου. Το 1901-1903 η εκμετάλλευση γινόταν στις φλέβες βαρύτη Νο 1, Νο 2, και Νο 3. Το μέταλλευμα πουλιόταν στα μεταλλεία της Γαλλικής και Ελληνικής Μεταλλευτικής Εταιρείας Λαυρίου (ΓΕΜΛ) και εξάγονταν. Το 1910 η εκμετάλλευση συνεχίστηκε από την ΓΕΜΛ έως το 1913 που η παραγωγή μειώθηκε λόγω του πολέμου. Ίχνη των παλιών εγκαταστάσεων υπάρχουν ακόμα στη Μυρσίνη, τη Βαθιά Λαγκάδα και Λιά.

ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ - ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΜΥΚΟΜΠΑΡ

Μετά το τέλος του εμφυλίου υπήρξε μια νέα εκβιομηχάνιση της Ελλάδας. Ξεκίνησε το 1953 με την υποτίμηση της δραχμής κατά 50%, την άρση των περιορισμών εισαγωγής προϊόντων και με τη διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος ευνοϊκού για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων. Την ίδια δεκαετία το νησί της Μυκόνου είναι φτωχό, έχοντας περάσει μόλις, μια δεκαετία πριν ένα από τους μεγαλύτερους λιμούς. Ο τουρισμός δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα και η προηγούμενη εκμετάλλευση υπήρξε περιορισμένη.

Το 1954, την περίοδο που η παραγωγή βαρύτη αυξάνεται ραγδαία, πραγματοποιήθηκε η ίδρυση της Ανωνύμου Μεταλλευτικής Εταιρείας Μυκόνου Α.Ε. Την μεταλλειοκτησία αποκτά ο Γεώργιος Σιώτης με τον Αμβρόσιο Δεπιάν, γιο του Λουδοβίκου. Αργότερα, ο Αμβρόσιος μεταβιβάζει το ποσοστό του στους Άλκιμο και Πάνο Γράτσο, γόνοι του εφοπλιστή Γεωργίου Γράτσου. Τα καράβια των εφόπλιστών αποτελούν 4 από τα 98 πλοία τύπου Liberty της εποχής, όπου αργότερα θα μεταφέρουν και μέταλλευμα

από την Μύκονο. Στην συνέχεια, οι σχέσεις της οικογένειας Γράτσου με την Αμερική δημιούργησαν πιθανά την επαφή με την Αμερικανική εταιρεία Magnet Cove Barium Corporation (MAGCOBAR), θυγατρική του DRESSER INDUSTRIES INC. Οι 2 εταιρείες συμφώνησαν στην ίση, από κοινού εκμετάλλευση του κοιτάσματος βαρύτη στην Μύκονο για 30 χρόνια, από το 1956 έως το 1986. Τον Οκτώβριο του 1955 δημοσιεύεται το καταστατικό της Ανωνύμου Εταιρείας με την επωνυμία ΜΥΚΟΜΠΑΡ Μεταλλευτική Εταιρεία Α.Ε. (Καλιαμπάκος et al., 2021:45). Η ΜΥΚΟΜΠΑΡ γεννήθηκε εκμεταλλεύομενη το μεταλλευτικό παρελθόν του νησιού, την είσοδο στην εποχή του πετρελαίου, και την υποτίμηση της δραχμής έναντι του δολαρίου. Στους κατοίκους της Μυκόνου έφερε την ευκαιρία σταθερού εισοδήματος ή εργολαβιών και νέες θέσεις εργασίας σε μια περίοδο ανάγκης. Η δουλειά, ειδικά στα υπόγεια, ήταν δύσκολη και επικίνδυνη, όμως η ανάγκη των ανθρώπων οδήγησε στην επιλογή μιας τέτοιας δουλειάς.

«Φεβρουάριο του '55 έφτασα στη Μύκονο και συνάντησα τον Δημήτρη Πολυκανδριώτη («Μινέρβα») [...] Κάναμε μία ξύλινη παράγκα εκεί στο Τηγάνι, η οποία ήταν το γραφείο μας, το καθιστικό, το εστιατόριο μας και όλα· την οποία ερχόταν η Ειρήνη (Ασημομύτη, σύζυγος Δ. Πολυκανδριώτη) κι εδούλευε και έκανε και κάνα φαγητό για το μεσημέρι, και λοιπά. Τώρα πώς πηγαίναμε; Πηγαίναμε με τα πόδια [...] Δεν υπήρχαν ακόμη δρόμοι· μονοπάτια μόνο. Αυτό κράτησε για ένα-δύο μήνες και μετά δημιουργήθηκε το θέμα του αυτοκινήτου [...].»

Νικόλαος Γκαράνης (πρώτος Διευθυντής και Έλληνας μηχανικός του Μεταλλείου, 1955-1957), από συνέντευξη-ηχογράφηση: Δ. Λοϊζου, 07-11-2014

ΟΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΥΚΟΜΠΑΡ

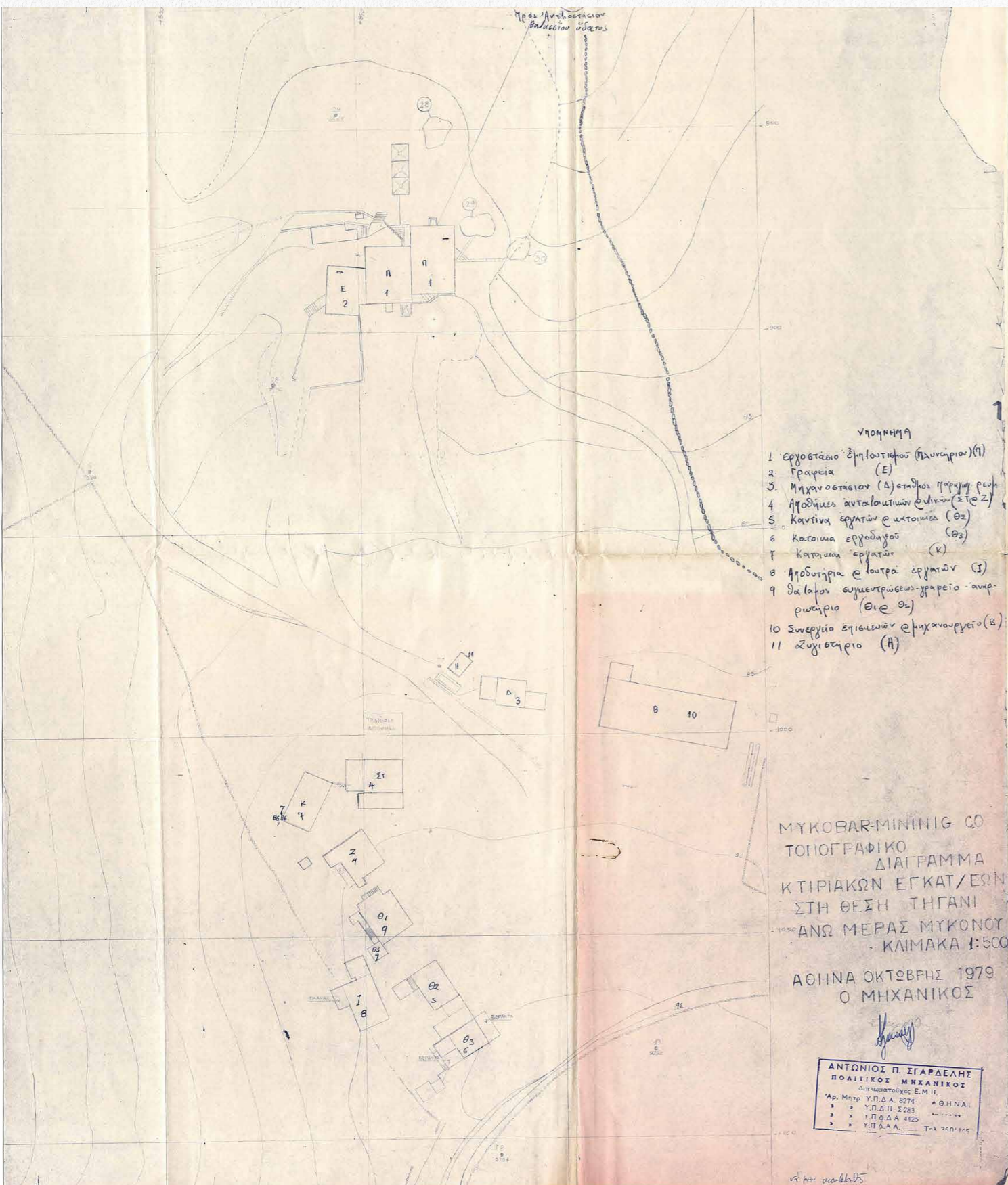
Οι πρώτες εγκαταστάσεις έγιναν στο Τηγάνι (θέση Δ χάρτης σ.44), το 1955. Πραγματοποιήθηκε αρχικά μια ξύλινη παράγκα για όλες τις χρήσεις. Οι ντόπιοι πηγαينوέρχονταν με τα πόδια στο εργοτάξιο εως ότου δημιουργήθηκε ένας οικισμός στο Τηγάνι που φιλοξενούσε περίπου 30 ανθρώπους. Οι συνθήκες υγιεινής όμως ήταν υποτυπώδεις.

Η πρώτη διάνοιξη στοάς έγινε στο Μαυροβούνι στην αρχική φλέβα Νο 2, όπου και ξεκίνησαν οι εργασίες.

Μετά απο λίγους μήνες ξεκίνησε και η διάνοιξη των δρόμων. Ο πρώτος κατασκευάζεται χειρωνακτικά και συνέδεε το Τηγάνι με το Αλωνάκι (θέση Α σ.44), όπου το 1956, κατασκευάστηκε ο κύριος οικισμός (κατοικίες εργοδηγού και εργατών), με κατασκευές από οπλισμένο σκυρόδεμα και τούβλα με καλές υποδομές, για την περίοδο στο νησί (όπως άφθονο νερό, ηλεκτρικό ρεύμα και θέρμανση). Επίσης στην περιοχή κατασκευάζεται το Εργοστάσιο Εμπλουτισμού του βαρύτη - πλυντήριο, γραφεία, μηχανοστάσιο - σταθμός παραγωγής ρεύματος, αποθήκη υλικών, κτίριο συνεργείου μηχανημάτων, ζυγιστήριο, αποδυτήρια και λουτρά, ιατρείο πρώτων βοηθειών και καντίνα. Το 1957 ιδρύεται σωματείο με πρόεδρο τον μεταλλωρύχο Δ. Πολυκανδριώτη ώστε να γίνει προσπάθεια αντιμετώπισης του θέματος της ασφάλειας των εργαζομένων (μετα το 1961 οδήγησε και στην δημιουργία του ΙΚΑ στη Μύκονο).

3.2 | Απόβαση των πρώτων βαρέων οχημάτων της ΜΥΚΟΜΠΑΡ στον όρμο Τηγάνι_ Αρχείο D. Martin, 1956

3.3 | Σχέδιο του μεταλλευτικού οίκου στη θέση Αλωνάκι

3.4 | Στο σημείο έφταναν οι εργαζόμενοι με τα πόδια ώστε να τους πάνε στις θέσεις εργασίας με φορτηγά. Οδηγός Δ. Θεοδωρόγιαννης. Απιο δεξιά, Ε. Πολυκανδριώτη (Καντινέρισσα μεταλλείου), Κ. Αυλωνίτη, Ε. Λοΐζου (του "Λωλλάδα"), με τα 3 κορίτσια της και η Α. Ασημομύτη. Αρχείο Π. Λοΐζου, 1957

3.5 | Φόρτωση φορτηγού από τον Π. Λοΐζο ("Λωλλάδα"). Αρχείο Π. Λοΐζου, τέλος '50

3.6 | Απιο δεξιά, Ιος Γ. Μονογιός, 3ος Π. Γρυπάρης ("Κλάδιος"), 4ος Δ. Θεοδωρόγιαννης. Απιο αριστερά, 2ος Χ. Παπαδόπουλος. Αρχείο Π. Γρυπάρη, τέλος δεκ. '50.

Αργότερα, έγινε διάνοιξη της οδού μεταφοράς από το Αλωνάκι στον Λούλο (θέση Β σ.44) μήκους 6 χιλιομέτρων περίπου. Η θέση του μεταλλείου στο βορειοανατολικό άκρο του νησιού εμπόδιζε την ασφαλή προσέγγιση των πλοίων για φόρτωση του μεταλλεύματος και έτσι βρέθηκε νέα θέση στο νότιο τμήμα του νησιού στον Λούλο. Η Σκάλα Φόρτωσης ήταν η πρώτη που εγκαταστάθηκε, μαζί με την δημιουργία πλατειών απόθεσης προϊόντος, πλάστιγγα και ταινιοδρομών μεταφοράς. Η κατασκευή της κράτησε έναν χρόνο, και ολοκληρώθηκε το 1956. Η σκάλα είχε 113 μέτρα μήκος και 30 μέτρα ύψος. Η πρώτη φόρτωση πραγματοποιήθηκε λίγο μετά, στις 25 Νοεμβρίου. Συνολικά το πλοίο Γεώργιος Γράτσος παρέλαβε 9750 τόνους χύμα βαρύτη.

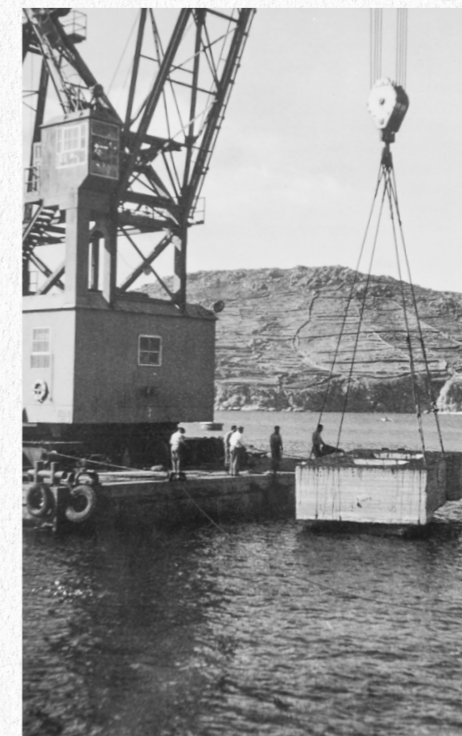
«Και μετά ύστερα ο δρόμος πήγε μέχρι το Λούλο. Στο Λούλο εν τω μεταξύ ήτανε βράχια. Εκεί εκάμανε πρώτα-πρώτα ένα λιμανάκι μικρό [...] Μέχρι να γίνει η Σκάλα δεν φορτώνανε. Η Σκάλα, από την επιφάνεια που ήτανε ο βράχος, ήτανε 30 μέτρα πιο ψηλά.»

Ιωάννης Χανιώτης (Εργάτης επιφανείας, 1956-59 και οδηγός, 1964-66), από συνέντευξη-ηχογράφιση: Δ. Λοΐζου, 21-11-2013

Το 1961 άρχισε να λειτουργεί στο Λούλο και το Τριβείο. Η εγκατάσταση αυτή περιλάμβανε σιλό, πλατεία ενεργοποίησης μπεντονίτη (που μεταφερόταν από το ορυχείο στη Μήλο) με ανάμειξη του με βιομηχανική σόδα, ξηραντήριο για μείωση της φυσικής υγρασίας, μύλους άλεσης βαρύτη και μπεντονίτη Raymond, μηχανές ενσάκισης, χημείο και αποθήκες υλικού. (Παρασκευαΐδης, 2014) Έτσι η ΜΥΚΟΜΠΑΡ κάλυπτε όλη τη διαδικασία από την εξόρυξη της πρώτης ύλης μέχρι την παραγωγή συσκευασμένου τελικού προϊόντος.

3.7 | Κατάδοση_ Αρχείο Martin, Ιούνιος 1956

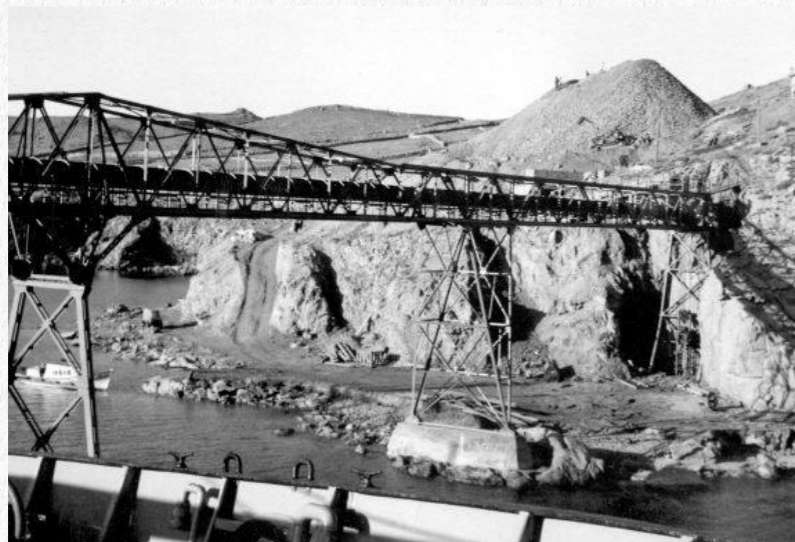
3.8 | Κατάδοση_ Αρχείο Martin, Ιούνιος 1956

3.9 | Κατασκευή Σκάλας_ Αρχείο Martin, Ιούνιος 1956

«Θυμάμαι, το πρώτο πλοίο που ήρθε και φόρτωσε, ήτανε της Εταιρείας του Γράτσου, το Γεώργιος Γράτσος, [...] Θυμάμαι, συγκεκριμένα, άρχισε η φόρτωση 25 Νοέμβρη, ημέρα της Αγίας Αικατερίνης, και δουλέψαμε πράγματι, από Παρασκευή συνεχώς μέχρι Δευτέρα πρωί, που έφυγε το μεσημέρι το πλοίο. Το γεγονός αυτό ήταν ημέρα γιορτής για το χωριό. Είχε έρθει σχεδόν όλος ο κόσμος από Χώρα και Άνω Μερά».

Ιωάννης Κολτσάκης (Εργάστηκε στην κατασκευή της Σκάλας Φόρτωσης, εργοδηγός στο Συνεργείο συντήρησης μηχανημάτων των Υπογείων εργασιών και Καντινιέρης.), απο συνέντευξη-ηχογράφηση: Δ. Λοΐζου & βιντεοσκόπηση: Δ. Καρφάκης, 19-08-14

3.10 | Πρώτη Φόρτωση_ Αρχείο Πρεζάνη, 24-11-1956

3.11 | Πρώτη Φόρτωση_ Αρχείο Πρεζάνη, 24-11-1956

Το 1962 με την οικονομική συμβολή της εταιρίας και των εργαζομένων κτίστηκε δίπλα στον οικισμό, εκκλησιάκι αφιερωμένο στην Αγία Βαρβάρα, προστάτιδα των μεταλλωρύχων.

Η ΜΥΚΟΜΠΑΡ έφτασε να απασχολεί 250-300 άνδρες και γυναίκες την περίοδο ακμής της. Οι γυναίκες εργάζονταν στο πλυντήριο - χειροδιαλογή, στο γραφείο - λογιστήριο, στον επισιτισμό, στο χημείο, στο ιατρείο, και όπου αλλού υπήρχαν ανάγκες. Για εκείνες που δούλευαν στα μεταλλεία αποτέλεσε επαναστατική αλλαγή στη ζωή τους, την έξοδο από τα όρια του σπιτιού και των «χωριανών», τα πρώτα βήματα μιας χειραφέτησης και μιας οικονομικής ανεξαρτησίας. (Καλιαμπάκος et al. , 2021:184)

Η εταιρία έδινε έμφαση στην παραγωγικότητα. Δεν είχε σημασία η κάλυψη του δώρου, αλλά η επίτευξη των προκαθορισμένων στόχων. Υπήρχαν ευέλικτα σχήματα εργασίας και πολλές εργολαβίες όπου έδιναν τη δυνατότητα αρκετών χρημάτων για την εποχή. Οι άνθρωποι που αναλάμβαναν εργολαβίες δούλευαν ολόκληρα 24ώρα. Η υπεργολαβία μοιάζει συμφέρουσα μέθοδος και για τις 2 πλευρές, όμως, πρόκειται για εκμετάλλευση με αύξηση της ήδη υψηλής επικινδυνότητας. (Καλιαμπάκος et al. , 2021:116) Όπως και να έχει τα πρότυπα εργασίας ταίριαζαν με τη ζωή της Μυκονιάτικης κοινωνίας και έγιναν αποδεκτά. Η ΜΥΚΟΜΠΑΡ ήθελε να είναι παρούσα σε κάθε πλευρά της κοινωνικής ζωής με έργα, όπως το οδικό δίκτυο της Μυκόνου που ουσιαστικά διανοίχτηκε από τα μηχανήματα της, με εθελοντική εργασία του Π. Λοΐζου, και τη δωρεά δύο νέων πελεκάνων στον Πέτρο πελεκάνο του νησιού, όπου η υποδοχή τους αποτέλεσε πανήγυρι. Αυτές οι κινήσεις είναι ενδεικτικές για το πώς η ΜΥΚΟΜΠΑΡ κατάφερε να συμβιώσει για 30 χρόνια και μάλιστα στη φάση του εκρηκτικού μετασχηματισμού του νησιού προς τον τουρισμό. (Καλιαμπάκος et al. , 2021:81-85)

ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΛΛΕΥΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΜΥΚΟΝΟ

Τα τελευταία χρόνια λειτουργίας της εταιρίας οι εργαζόμενοι ελαττώνονταν και η εκμετάλλευση άρχισε να γίνεται πιο δαπανηρή για την εταιρία. Ο τουρισμός άρχισε να απασχολεί τους ντόπιους και έτσι άφηναν τις δουλειές τους στο μεταλλείο.

Η εταιρεία έκλεισε όταν το κοίτασμα έπαψε να έχει οικονομικό ενδιαφέρον και έδωσε εντολή για ακαριαίο κλείσιμο. Όμως απετράπη παρατείνοντας τη λειτουργία του για ένα χρονικό διάστημα προκειμένου οι εργαζόμενοι να προετοιμαστούν για τη μετά ΜΥΚΟΜΠΑΡ εποχή. (Καλιαμπάκος et al. , 2021:87) Η παραγωγή σταμάτησε το 1983, η μίσθωση έληξε οριστικά στις 30-06-1985 και το Μεταλλείο παραδόθηκε στο Ελληνικό Δημόσιο. Τα περισσότερα μηχανήματα πουλήθηκαν, όπως η σκάλα φόρτωσης που το 1988 μεταφέρθηκε στην Κώ, και κάποια εγκαταλείφθηκαν. Υπολογίζεται ότι συνολικά έγινε εξαγωγή εμπορεύσιμου προϊόντος βαρύτη της τάξεως των δύο εκατομμυρίων (2.000.000) τόνων στα 30 χρόνια λειτουργίας. (Παρασκευαΐδης, 2014)

3.12 | Συνεστίαση της ΜΥΚΟΜΠΑΡ στο ξενοδοχείο ΔΗΛΟΣ. Αριστερά ο υποδιευθυντής ΜΑΓCOΒΑΡ J. Tabler. Καθιστός ο Γ. Φεφέκος. Στην μέση ο Λ. Παρασκευαΐδης, απέναντι ο Ν. Κουσαθανάς (εμάγκκας). Δεξιά ο γενικός διευθυντής ΜΥΚΟΜΠΑΡ Μυκόπου και Μύλου D. Martin. Αρχείο Α. Παρασκευαΐδη, 06/06/1964

3.13 | Η ποδοσφαιρική ομάδα της ΜΥΚΟΜΠΑΡ Μυκόπου σε αγώνα στη Νάξο με τον Αιτόλλωνα Νάξου. Αρχείο Α. Πρεζζάνη, Ιούλιος 1960

3.14 | Το ζεύγος πελεκάνων που έφθασε με αεροπλάνο από τη Λουϊζιάνα της Αμερικής, για να συντροφεύουν τον διάσημο Πέτρο - μασκότ του νησιού (κέντρο), μετά από πρωτοβουλία της ΜΥΚΟΜΠΑΡ και της μητρικής ΜΑΓCOΒΑΡ. Αρχείο Α. Πρεζζάνη, 24/12/1961

3.15 | Διαγωνισμός διατρήσεων με αερόσφυρες στο πανηγύρι της Αγ. Βαρβάρας, 1970

3.16 | Πρωτή Αγίας Βαρβάρας (προστασία των μεταλλουργών) στην περιοχή Αλωνάκι. Αρχείο ΜΥΚΟΜΠΑΡ, δεκ. '60

3.17 | Στο πανηγύρι της Αγίας Βαρβάρας, στην αλάνα έξω από την κατοικία του εργοδηγού Ν. Γανωτή. Ολοήμερο γλέντι για όλο το νησί. Αρχείο Α. Πρεζζάνη, 04/12/1962

3.3 | ΣΤΑΔΙΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΟΣ

3.3.1 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΒΑΡΥΤΗ

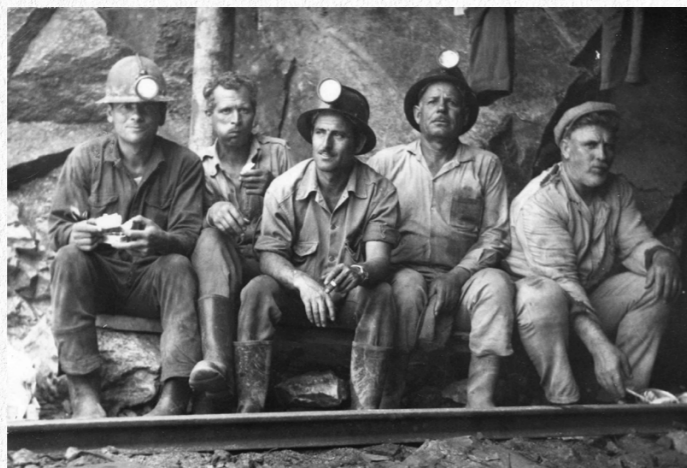

(1) ΕΞΟΡΥΞΗ ΤΟΥ ΒΑΡΥΤΗ - ΤΑ ΚΟΙΤΑΣΜΑΤΑ

Το μέταλλευμα του βαρύτη βρίσκεται μέσα σε ρήγματα της γρανιτικής μάζας (όπου καλύπτει σχεδόν όλο το νησί) υπό τη μορφή φλεβών. Οι στοές εξόρυξης ακολουθούσαν κατά μήκος τις φλέβες (No1, No2, No3) και έφταναν σε μεγάλο βάθος. Η κάθε στοά ξεκινούσε από ένα καθορισμένο υψόμετρο και οι διαστάσεις της ήταν συνήθως 2,5μ. πλάτος και 2,2μ ύψος. Εφαρμόστηκε η μέθοδος των «συμπυκνωμένων μετώπων» για την εξόρυξη του βαρύτη. (βλ. Παράρτημα 1&2) Η δουλειά στα υπόγεια ήταν η πιο δύσκολη και επικίνδυνη.

«[...] Η ζωή μας; Βρεχόμαστε, μέσα στις γαλαρίες, μυρωδιές από το δυναμίτη. Στην αρχή είχαμε ασετιλίνες. Ύστερα τα κατεργήσανε κι εφέρανε λάμπες ηλεκτρικές. Και οι λάμπες αυτές ήταν πιο καλές! Αλλά είχε βρόμα μέσα από δυναμίτες... [...] Επαγαίναμε στις γαλαρίες, εκεί αλλάζαμε κι εμπαίναμε μέσα κι εβγαίναμε άμα τελείωνε η βάρδια. Σου λέω, σα' τα ποντίκια μέσα στα βουνά. Δέκα σκοτωθήκανε, δέκα! [...] Ακριβώς δέκα! Άσ' τους τραυματίες! Τραυματίας είμαι κι εγώ! Έχω κι εγώ τραύματα εδώ, και μέσα 'δω στο πόδι, έχει σίδερα εδώ, και βίδες.»

Αθανάσιος Κουκάς (Μιναδόρος, 1956-1981) από συνέντευξη:
Δ. Λοΐζου – βιντεοσκόπηση: Δ. Καλφάκης, 23-11-2013

3.18 | Ωρα κολατσιού μέσα στη γαλαρία. Από αριστερά, αταυτοποίητος, Χαρ. Γερογιάννης, Αθ. Καλοριπίτης, Νίκ. Αφιώνης, Κών. Κουκάς. Αρχείο Χ. Γερογιάννη, δεκ. '60

3.19 | Ο υπεύθυνος του συνεργείου επισκευών Γιάννης Κολτσάκης σε ώρα εργασίας μέσα σε γαλαρία. Αρχείο Ι. Κολτσάκη, δεκ. '60

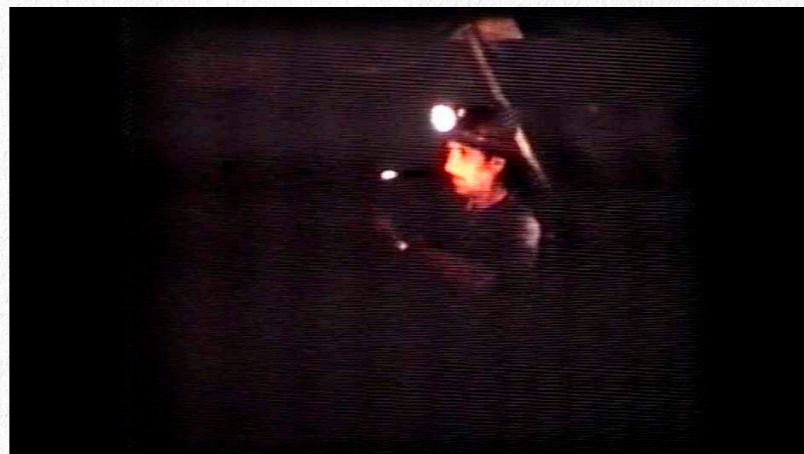
3.20 | Ο μηχανικός Β. Μιχαήλης μπροστά σε στοά, 1960

3.21 | Ο Απόστολος Σαντορινάιος, ξυπόλητος στην είσοδο στοάς, μαζί με τον Άγγελο Κόκκινο (αριστερά), τέλος δεκ. '50

3.22 | Διάνοξη στοάς με αερόσφουρα. Αρχείο ΜΥΚΟΜΠΑΡ, 1958

3:23 | Αποσπάσματα από την ταινία μικρού μήκους του Άγγελου Ρόκκο με τίτλο 'The Rocks'... Αρχείο Δ. Λοΐζου. Αριστερά εκρηκτικά για διάλυση στοάς, κέντρο και δεξιά, αποσπάσματα από την εξόρυξη του βαρύτη μέσα σε στοά

(2) ΦΟΡΤΩΣΗ - ΜΕΤΑΦΟΡΑ

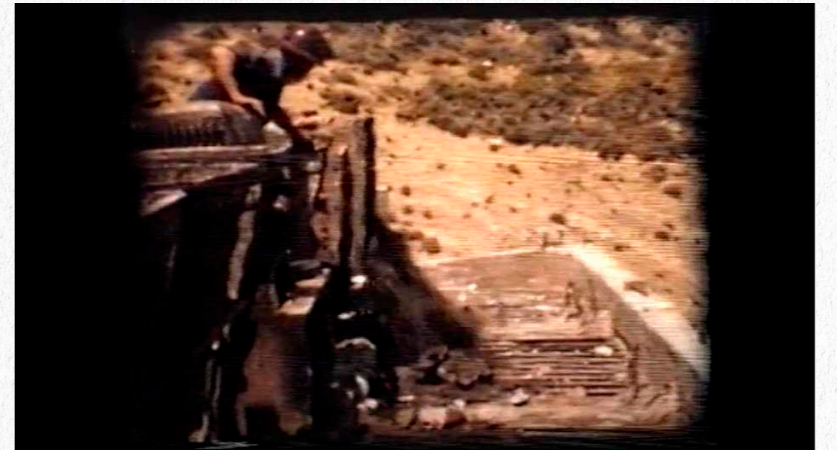
Στην είσοδο της στοάς υπήρχαν σιλό που μέσα τους άδειασαν από τα βαγόνια το μέταλλευμα με πλευρική ανατροπή ώστε να το παραλάβουν τα φορτηγά για τη μεταφορά τους στο πλυντήριο. Όπου δεν υπήρχαν σιλό τα βαγόνια άδειαζαν πλευρικά σε υποκείμενη πλατεία και με φορτωτή γινόταν φόρτωση στα φορτηγά μεταφοράς. (Καλιαμπάκος et al., 2021:57) Στην συνέχεια τα φορτηγά μετέφεραν το μέταλλευμα από τις στοές για επεξεργασία στο Αλωνάκι.

«Ήμαστε τρεις βάρδιες. Σκληρή δουλειά. Υποφέραμε... [...] Όταν πήγα εγώ εκεί είχανε τα Τζέιμς (GMC), τα οποία ήτανε φθαρμένα πολύ. Δεν είχανε ούτε πόρτες, ούτε παράθυρα, και τα καθίσματα δεν είχανε μαξιλάρι. Βάζαμε από τους δυναμίτες τα κουτιά και καθόμαστε απάνω. Και τραβιόμαστε όλη νύχτα-όλη μέρα μ' αυτά. Καμμιά δεκαριά μήνες τους υπόφερα. Μετά φέρανε τα Γιούγκλις (Euclid) και ήτανε πιο αλαφριά η δουλειά. Βαριά αμάξια βέβαια, αλλά δεν κουραζόμαστε τόσο, ήτανε πολύ καλά. [...]»

Παναγιώτης Γρυπάρης («Κλάδιος») (Όδηγός 1956-1966) απο συνέντευξη-ηχογράφηση: Δ. Λοϊζου, 09-02-2016

3.24 | Φόρτωση μεταλλεύματος από πλατεία. Τα βαγόνια αδειάζουν το μέταλλευμα με ανατροπή. Αρχείο ΜΥΚΟΜΠΑΡ

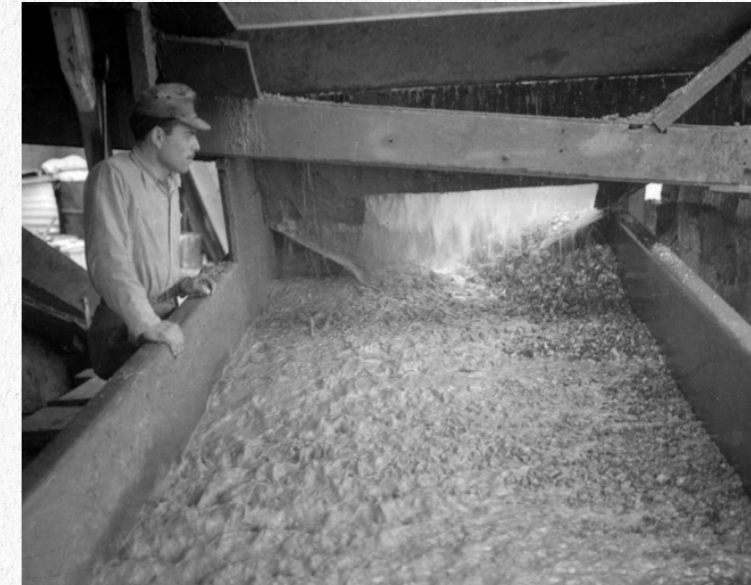
3:25 | Αποσπάσματα από την ταινία μικρού μήκους του Άγγελου Ρόκκο με τίτλο 'The Rocks', ... Αρχείο Δ. Λοΐζου. Αριστερά και κέντρο, έξοδος των βαγονιών από την στοά και άδειασμα μέσα σε σιλό. Δεξιά, το φορτηγό έχει παραλάβει το μέταλλευμα από τα σιλό και βρισκείται στην περιοχή Αλωνάκι

(3) ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΟΣ (ΑΛΩΝΑΚΙ)

Ακολουθεί η φάση της επεξεργασίας και εμπλουτισμού του υλικού στην περιοχή Αλωνάκι. Εκεί γινόταν αρχικά η θραύση με σπαστήρα και στην συνέχεια το πλύσιμο του μεταλλεύματος, καθώς μετά την εξόρυξη το κοίτασμα ήταν ακόμα αναμειγμένο με άλλα πετρώματα όπου έπρεπε να απομακρυνθούν. Ο διαχωρισμός και η απομάκρυνση των ξένων αυτών σωμάτων βασίζονταν στην διαφορά ειδικού βάρους αφού τα περιβάλλοντα πετρώματα ήταν πολύ πιο ελαφρά από τον βαρύτη. Έτσι δημιουργούνταν συνθήκες καταβύθισης του πετρώματος με μηχανήματα με θαλασσινό νερό όπου τα τεμάχια και οι κόκκοι, του βαρύτη καταβυθίζονταν ταχύτερα από τους κόκκους των άλλων ξένων υλικών. (Παναγόπουλος, 2015) Τα πρώτα χρόνια ακολουθούσε χειροδιαλογή από γυναίκες. Βρίσκονταν πάνω σε σιλό και πέταγαν το σκάρτο μέταλλο από την ταινία, και το καλό μέταλλο έπεφτε σε άλλο σιλό. Αργότερα εγκαταστάθηκαν υδρομηχανικοί διαχωριστές και δονούμενες τράπεζες για να μπορέσουν να εκμεταλλευτούν και το παραμικρό είδος. Στο τέλος όλο το καθαρό μέταλλο, έπεφτε σ' ένα κοχλία, ο οποίος το μετεφένε στο σιλό. Το υπόλοιπο πέτρωμα έφευγε με πολύ νερό και πήγαινε στον κόλπο της Αραπίνας. (Μουζούρης, 2016)

«[...]Όσο για το Πλυντήριο, κι εκεί ήτανε όλο κακιά διαβίωση. Δηλαδή, επήγαινες για ν' αρπάξεις το μεροκάματό σου για να μπορέσεις να ζήσεις. Αφού ήταν όλο γύρω γύρω λαμαρίνες, κρυώναμε το χειμώνα. Ανάβαμε μια σόμπα, αλλά μπορείς να κάθεις στη σόμπα αφού όλη την ώρα έτρεχες αποδώ κι αποκεί; Δουλεύαμε παλιά και τρεις βάρδιες συνεχόμενες. Βάλε τώρα νύχτα... Αλλά, άμα έχεις ανάγκη, τα κάνεις όλα.[...]»

Νικόλαος Βιλαπλάγκας (εργάτης στο Πλυντήριο και στον Λούλο και αργότερα ηλεκτροσυγκολλητής, 1969-1983) από συνέντευξη-ηχογράφηση: Δ. Λοϊζου, 27-08-2017

3.26 | Το πλυντήριο όπου δούλευε με θαλασσινό νερό που έφτανε με σωλήνα 8 ιντσών από την περιοχή Αραπίνα, λίγο πιο κάτω. _Αρχείο ΜΥΚΟΜΠΑΡ, 1958

3.27 | Η ταινία (λουρί) που γινόταν η χειροδιαλογή και τα σιλό. _Αρχείο Δ. Λοϊζου.

3.28 | Γυναίκες στην χειροδιαλογή (λουρί). Διακρίνονται: 1η Καλλιόπη Μονογιού - Βαρώνα, 2η Μαρία Κουκά-Μπουγιούρη. _Αρχείο ΜΥΚΟΜΠΑΡ, 1958

«Εδουλέψαμε σκληρά. Δεν είχε εδώ δρόμο. Πηγαίναμε με τα πόδια [...] 2-3 χλμ., και μας περιμένανε τα φορτηγά κι εμπαίναμε απάνω σαν τα ζώα. Έτσι ήτανε εκείνα τα χρόνια. Κι επηγαίναμε στα Μεταλλεία, κι επηγαίναμε στο Πλυντήριο, επηγαίναμε στις γαλαρίες, [...] Μας βάζανε 12ωρα γιατί είχανε πολλή φούρια. Μη σ' τα πολυλογώ, τυραννιστήκαμε, αλλά τι να κάνομε που είχαμε ανάγκη; Φτώχεια, πολλή φτώχεια είχε. Έπρεπε να δουλέψεις για να φας, αν δεν δούλευες δεν έτρωγες. Δεν υπήρχανε λεφτά. Μεγάλη φτώχεια. Δεν υπήρχε τίποτα εκείνα τα χρόνια. Ούτε Τουρισμός. Καλά που ήρθε το Μυκομπάρι κι εβολεύτηκε ο κόσμος. Τότε μόνο χωριανά δούλευα. Θέριζα, και τι δίνανε; Καμιά γαλαχτιά ...»

«Το Πλυντήριο δούλευε με νερό θαλασσινό. Πλενότανε το πράμα, περνούσε απ' το Λουρί κι εδιαλέγαμε κι επετάγαμε εμείς τις πέτρες. [...] Μετά ο βαρύτης πήγαινε στο σελό, έπεφτε στα φορτηγά και αποκεί τον πήγαιναν στο Λούλο. Και κρύο... απάνω στο σελό. [...] Κι η θάλασσα απέναντι κατάμαυρη... Αγριεμός! [...]»

Καλλιόπη Μονογιού-Βαρώνου (εργάτρια στη Χειροδιαλογή (Λουρί), απο συνέντευξη: Δ. Λοΐζου – βιντεοσκόπηση: Δ. Καλφάκης, 05-12-2019

3.29 | Η ταινία (Λουρί) που γινόταν η χειροδιαλογή. ...Αρχείο Α. Παρασκευαΐδη, 1958

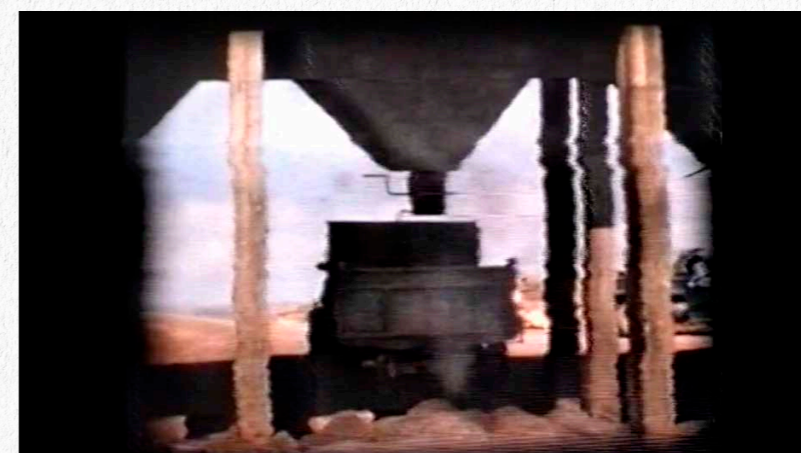
3:30 | Αποσπάσματα από την ταινία μικρού μήκους του Άγγελου Ρόκκο με τίτλο 'The Rocks'... Αρχείο Δ. Λοΐζου.Επεξεργασία και εμπλουτισμός του βαρύτη - πλυντήριο.

(4) ΦΟΡΤΩΣΗ - ΜΕΤΑΦΟΡΑ

Έχοντας ολοκληρώσει με την επεξεργασία στα πλυντήρια το καθαρό πέτρωμα βρίσκεται μέσα στα σιλό απο όπου το παραλαμβάνουν τα φορτηγά ώστε να το μεταφέρουν στο Λούλο. Η ανάγκη για την δημιουργία του δρόμου από το Αλωνάκι έως το Λούλο οδήγησε και στην δημιουργία των περισσότερων δρόμων του νησιού.

«Με πήρανε, λοιπόν, ως οδηγός. Επειδή ήμουνα άξιος και μέσα σε όλα, μετά με βάλανε στη μπολντόζα, με βάλανε στο γκρέιντερ (grader), κ.ο.κ. [...] Και να σκεφτείτε, μετά θάνατον θα γραφτώ στα βιβλία... Οι πιο πολλοί δρόμοι που έχουν ανοίξει στο νησί, από τότε μέχρι το '83 που έκλεισε η ΜΥΚΟΜΠΑΡ, έγιναν από μένα, με τα μηχανήματα της Εταιρείας, βέβαια. Το '48 που γνώρισα τη Μύκονο δεν υπήρχε ούτε ποδήλατο. Το '50 ήρθε το πρώτο αυτοκίνητο, κι από κει και πέρα, μέχρι σήμερα, το τι γίνεται...»

Παναγιώτης Λοΐζος (οδηγός αρχικά, και στη συνέχεια χειριστής βαρέων οχημάτων – μηχανημάτων οδοποιίας, 1955-1982). Ηχητικό απόσπασμα από την προφορική μαρτυρία του Π. Λοΐζου, ηχογράφηση: Δ. Λοΐζου, Απρίλιος 2001

3.31 | Αποσπάσματα από την ταινία μικρού μήκους του Άγγελου Ρόκκο με τίτλο 'The Rocks', _ Αρχείο Δ. Λοΐζου. Φόρτωση των φορτηγών από τα σιλό.

(5) ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΟΣ (ΛΟΥΛΟΣ)

Μετά το μέταλλευμα μεταφερόταν στις εγκαταστάσεις του Λούλου. Εκεί υπήρχαν δύο περιπτώσεις, στην πρώτη περίπτωση το υλικό παρέμενε χονδρομερές, όπως ερχόταν από το Πλυντήριο και ήταν έτοιμο για φόρτωση (στο επόμενο στάδιο). Στην δεύτερη περίπτωση το χονδρομερές υλικό πέρναγε από επεξεργασία σε κωνικούς θραυστήρες στο Τριβείο και γινόταν σκόνη. Στην συνέχεια τοποθετούνταν σε χάρτινα σακιά 25 λίτρων που με ραπτομηχανές τα έντυναν με λινάτσα. Πριν την φόρτωση τα σακιά αποθηκευόταν στις αποθήκες ή τοποθετούνταν σε παλέτες. Η ενσακισμένη σκόνη ήτανε το τελικό προϊόν που είχαν ανάγκη σε γεωτρήσεις που δεν διέθεταν εγκαταστάσεις τριβείου.

«[...] Πήγα στο Εργοστάσιο (Τριβείο). Ανθυγιεινή δουλειά! Βαριά ανθυγιεινή! Η κυριότερη δουλειά μου, μαζί με άλλους δυο, ήταν η ενσάκιση. Είδος τσιμεντάδικου ήτανε το Εργοστάσιο. Έτριβε την πέτρα και την έκανε σκόνη. Μετά τον ενσακίζαμε εμείς και την ντανιάζαμε. Τότε, ούτε κλαρκ ούτε μπαλέτες. Το εργοστάσιο ήταν 5 μ., ίσως και περισσότερο, ύψος και το ντανιάζαμε εμείς μέχρι επάνω με τα χέρια. Εκάναμε με τα σακιά ένα πατάρι 1,5 μ., πέταγε ο ένας ένα σακί, εκεί ήτανε ο άλλος. Από 1,5 μ., άλλο 1,5. Το χτίζαμε όλο, το αντίστροφο γινότανε όταν υπήρχε καράβι για φόρτωση. Είχαμε κάτι καροτσάκια, με πλάτη μόνο, και τα ντανιάζαμε απάνω. Από τη μεγάλη ντάνα του εργοστασίου στο καροτσάκι, δίπλα στη μεταφορική ταινία, τα ρίχναμε πάνω και πηγαίνανε στο αμπάρι του καραβιού. Αυτές ήτανε οι κυριότερες δουλειές.»

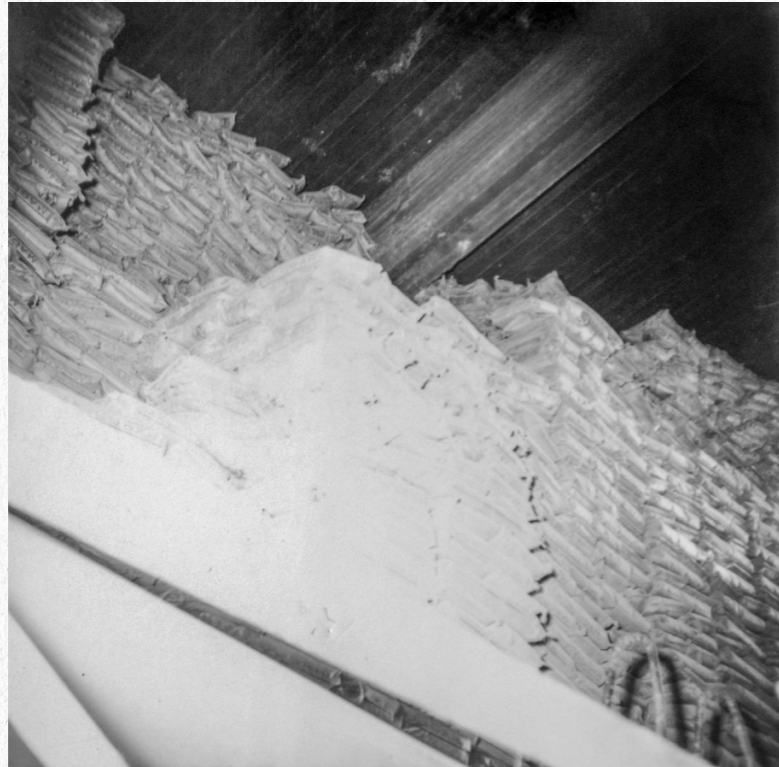
Αντώνιος Παπαδόπουλος (εργάστηκε στις στοές, αργότερα στο Τριβείο, και τέλος στο Πλυντήριο που έγινε επιστάτης (1960-1983). από συνέντευξη-βιντεοσκόπηση: Δ. Λοΐζου, 25-09-2017

3.32 | Το τριβείο στην περιοχή του Λούλου _Αρχείο Πρεζάνη

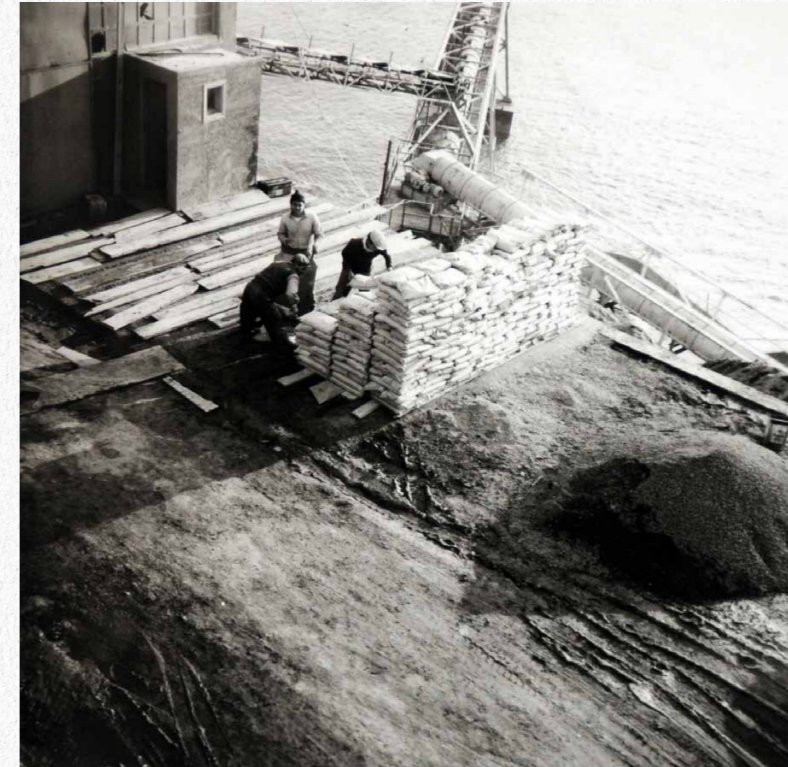
3.33 | Το τριβείο στην περιοχή του Λούλου _Αρχείο Πρεζάνη

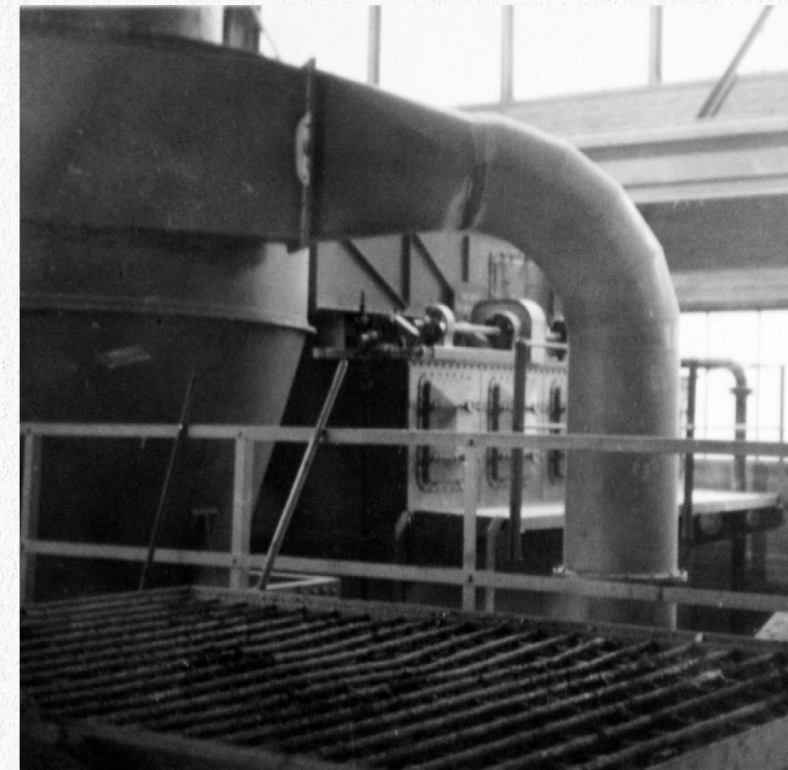
3.34 | Ντόνισμα σακίων με τα χέρια_ Αρχείο Παπαδόπουλου

3.35 | Ντόνισμα σακίων με τα χέρια_ Αρχείο Παπαδόπουλου

3.36 | Σακιά στον Λούλο_ Αρχείο Παπαδόπουλου

3.37 | Το τριβείο εσωτερικό_ Αρχείο Παπαδόπουλου

(6) ΦΟΡΤΩΣΗ ΣΤΑ ΠΛΟΙΑ (ΛΟΥΛΟΣ)

Υπήρχαν δύο είδη φόρτωσης. Στην πρώτη περίπτωση, γινόταν μέσω της Σκάλας Φόρτωσης, ως πλυμένος και θραυσμένος βαρύτης σε μορφή χαλικιού. Τα φορτηγά άδειαζαν στην πλατεία το μέταλλευμα απευθείας από το Πλυντήριο, οι μπουλντόζες το σπρώχνανε προς μια χοάνη, όπου μάζευε το υλικό και το έριχνε πάνω στη μεταφορική ταινία σε μια γαλαρία υπογείως, και πήγαινε στη Σκάλα. (Παπαδόπουλος, 2016) Σε αυτή την περίπτωση το έστελναν σε διάφορα μέρη του κόσμου, που είχαν εγκαταστάσεις τριβείου, ή γεωτρήσεων πετρελαίου ώστε να χρησιμοποιηθεί για την παρασκευή μπετόν προς επικάλυψη υποθαλάσσιων αγωγών για τη μεταφορά πετρελαίου. Στην δεύτερη περίπτωση, ως τριμμένο και ενσακισμένο προϊόν, φορτωνόταν στα καράβια με τα χέρια. Για τη φόρτωση του στα σκάφη, έμπαινε ένας σαλίγκαρος (τσουλήθρα) που οδηγούσε τα σακιά στο αμπάρι για τη στοίβαση τους με εργατικά χέρια. Για τη φόρτωση χρειάζονταν εξωτερικές ομάδες εργαζομένων, από την περιοχή του Πλατύ Γιαλού κυρίως. (Παρασκευαΐδης, 2014) Το τριμμένο προϊόν είχε σκοπό να χρησιμοποιηθεί ως πολφός γεωτρήσεων. Η φόρτωση με τα χέρια ήταν μια πολύ δύσκολη και επικίνδυνη δουλειά, λόγω της σκόνης.

«Φαντάζεστε να 'ναι Ιανουάριος μήνας, να ψιλοχιονίζει, και να φύγεις [...] απάνω στην καρότα του φορτηγού; [...] Εφημερίδες βάζαμε στο στήθος, που είναι το πιο ευαίσθητο σημείο. Μετά κόψανε την κλούβα και βάλανε τα λεωφορεία [...] Όταν είχε φόρτωση, οι Πλατυγιαλιώτες, τότε ήταν το Γιαννουλάκι που τους μάζευε και τους έφερνε μέσα στο λεωφορείο, πολλές φορές που πηγαίναμε βάρδια νύχτα, άλλοι είχαν τραβήξει και το κρασάκι τους, είχαμε τραγούδια, ανέκδοτα και τέτοια.[...]»

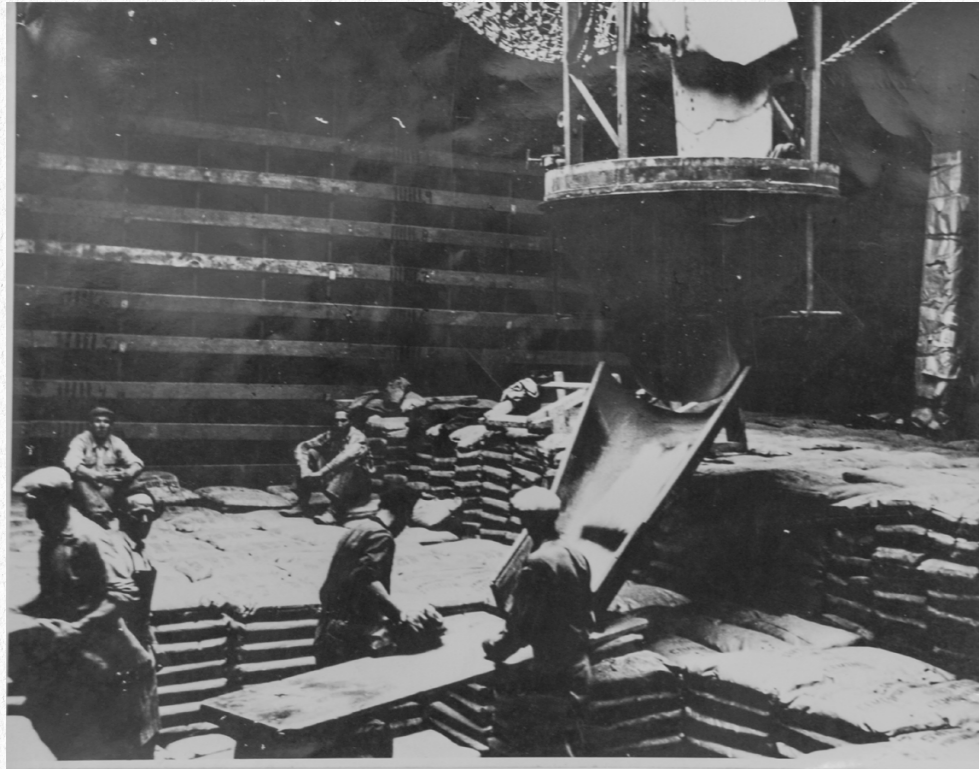
Αντώνιος Παπαδόπουλος (εργάστηκε στις στοές, αργότερα στο Τριβείο, και τέλος στο Πλυντήριο που έγινε επιστάτης (1960-1983). από συνέντευξη-βιντεοσκόπηση: Δ. Λοΐζου, 25-09-2017

3.38 | Σπρώξιμο μεταλλεύματος προς την χοάνη. _Αρχείο Δ. Λοΐζου, Ιούλιος 1966

3.39 | Φόρτωση πλοίου με σκάλα φόρτωσης. _Αρχείο Δ. Λοΐζου, Ιούλιος 1966

51116
 "Haupt-Elektorenleitung"
 Steuen im Schiff

3.40 | Φόρτωση σακιών με τα χέρια στο αμπάρι πλοίου_ Αρχείο Α. Παπαδόπουλου, δεκ '60.

«Μπαίναμε καμιά δεκαριά άτομα στο αμπάρι, κατεβάζανε με το γερανό την παλέτα και τα ντανιάζανε δεξιά και αριστερά στο καράβι τα σακιά. Τράβαγαν την παλέτα απάνω, κι έφερναν άλλη παλέτα. Όλοι οι εργάτες είχαμε υπογράψει πως θα πηγαίνουμε στο Λούλο στις φορτώσεις. Μας ειδοποιούσανε από την πρωινή βάρδια πως θα πάμε το απόγευμα στο Λούλο. Άμα δεν πήγαινες, σε σχολάγανε. .. Όσοι είχαν ανάγκη πηγαίνανε, γιατί ήτανε πιο καλό το μεροκάματο. Εγώ δε' σταμάτησα ποτέ να πηγαίνω. Εκεί τραβάγαμε το 'μανίκι'. Γιατί ήτανε στενό το καράβι, δε' μπορούσαμε να πάρουμε αέρα και εισπνέαμε σκόνη.»

Νικόλαος Βιλαπλάγκας (εργάτης στο Πλυντήριο και στον Λούλο και αργότερα ηλεκτροσυγκολλητής, 1969-1983) απο συνέντευξη-ηχογράφηση: Δ. Λοϊζου, 27-08-2017

3.41 | Φόρτωση πλοίου_ Αρχείο Πρεζάνη

3.42 | Φόρτωση πλοίου_ Αρχείο Πρεζάνη

3:43 | Αποσπάσματα από την ταινία μικρού μήκους του Άγγελου Ρόκκο με τίτλο 'The Rocks'... Αρχείο Δ. Λοΐζου. Φόρτωση πλοίου με την σκάλα φόρτωσης.

3.3.2 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΜΠΕΝΤΟΝΙΤΗ

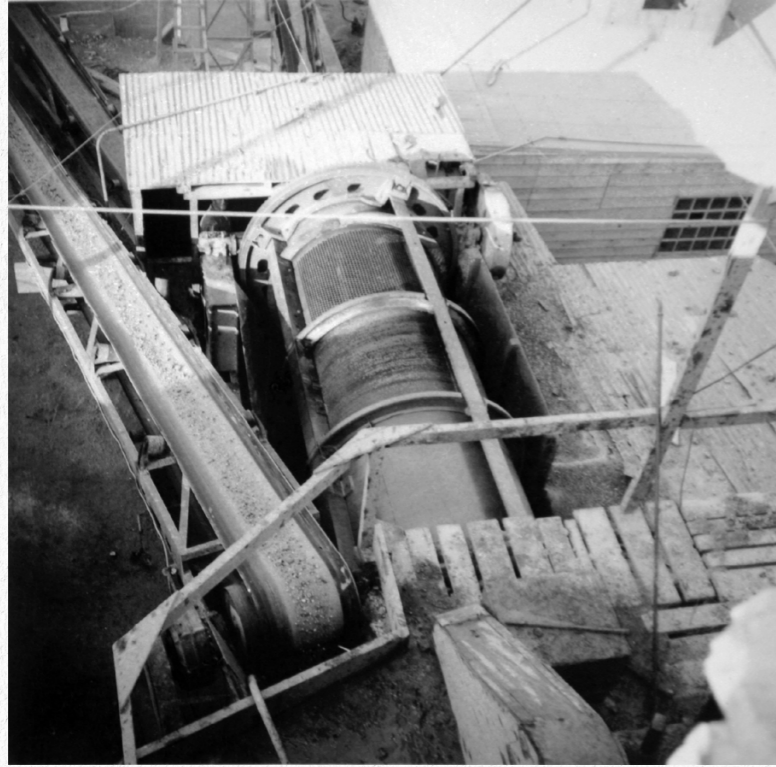

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΟΣ & ΦΟΡΤΩΣΗ ΣΤΑ ΠΛΟΙΑ

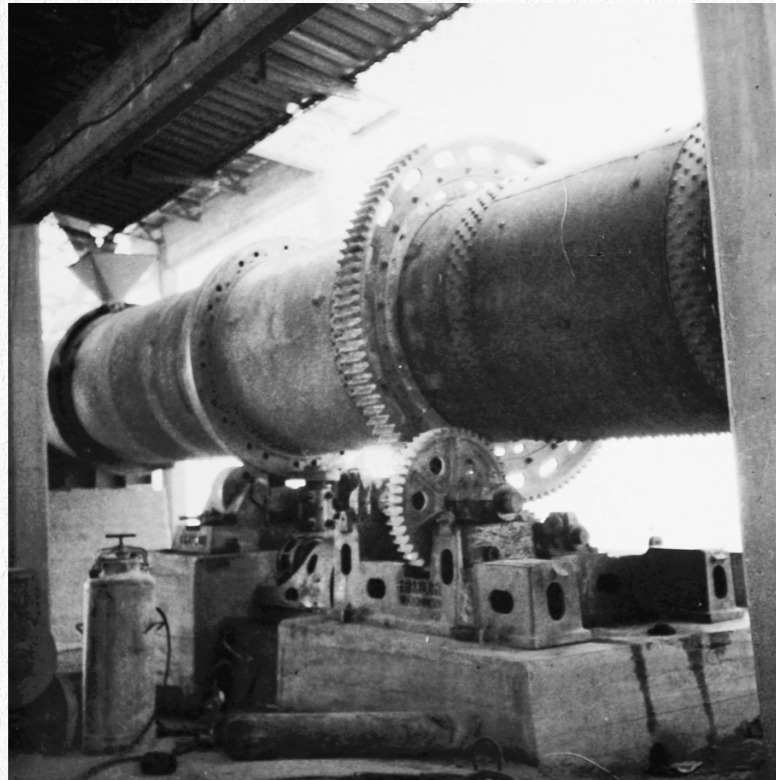
Ο Μπεντονίτης ερχόταν στο λιμανάκι του Λούλου, ως χονδρομερές ακατέργαστο υλικό (σαν πηλός), με караβάκια από την Μήλο. Αρχικά γινόταν ανάμειξη με ανθρακικό νάτριο, με γκράιντερ, και τοποθετούνταν κάτω από υπόστεγο. Στην συνέχεια πέρναγε από το ξηραντήριο (περιστροφικός φούρνος 20μ. μήκος & 2-2,5μ. διάμετρο), και κατευθείαν οδηγούνταν σε σιλό. Μετά πέρναγε απο άλεση ώστε να γίνει σκόνη (με τον ίδιο τρόπο που γινόταν και ο βαρύτης) και το ενσάκιζαν σε σακιά των 25 αλλά και των 50 λίτρων επειδή ήταν πιο ελαφρύ υλικό απο τον βαρύτη. Τα σακιά φορτωνόταν στα καράβια με τα χέρια και ακολουθούσαν την ίδια πορεία με τον βαρύτη, σε περιοχές γεωτρήσεων πετρελαίου, ώστε να χρησιμοποιηθεί ως "έλαιο κοπής" της κεφαλής του γεωτρήσανου των γεωτρήσεων και ο βαρύτης ως αντισταθμιστής πιέσεων των αερίων του πετρελαϊκού κοιτάσματος. (Παπαδόπουλος, 2016)

«Εκείνο πάλι ήτανε η πιο αρρώστια. Που εφέρνανε από τη Μήλο ένα άλλο πράμα, μεταλλείο. Σαν πηλός ήταν αυτό. Εκάμανε ένα άλλο εργοστάσιο, ένα φούρνο, και το ξεραίναμε, και τό 'βανες μέσα και τ' άλεθενε ο μύλος. Και γενόνταν... Άμα 'θε' να βγάνεις σακιά, τα ρούχα σου, δεν ήθελες σαπούνι, κιντώνευες να τα βγάλεις. Ήπρεπε να' χεις ζεστό νερό, να τα βγάλεις για να πλυθείς. Σαπούνι! Εγενόμεστα όλοι... Το άλλο, ο βαρίτης, δεν έβλεπες αν είσαι καρβουνιάρης ή αν είσαι ά'θρωπος, απ' τη μούτζα. Κι εδουλεύαμε χρόνια αυτό.»

Ιωάννης Κοντιζάς (εργάτης επιφανείας και χειριστής στην ενσάκκιση στον Λούλο, 1956-1983) απο συνέντευξη: Δ. Λοϊζου, 23-11-2013

3.44 | Το ξηραντήριο (περιστροφικός φούβρος 20μ. μήκος & 2-2,5μ. διάμετρο)
_Αρχείο Πρέζανη

3.45 | Το ξηραντήριο (περιστροφικός φούβρος 20μ. μήκος & 2-2,5μ. διάμετρο)
_Αρχείο Παπαδόπουλου

3.46 | Καράβι απο την Μήλο _ Αρχείο Πρέζανη

3.47 | Καράβι απο την Μήλο _ Αρχείο Πρέζανη

3.4 | ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η ΜΥΚΟΜΠΑΡ έδωσε πολλές διαφορετικές θέσεις εργασίας στους Μυκονιάτες αλλά και σε ανθρώπους από όλη την Ελλάδα. Όμως οι συνθήκες εργασίες ειδικά σε κάποιες θέσεις ήταν πολύ δύσκολες και επικύνδηνες.

Στα μεταλλεία η ζωή του καθενός εξαρτάται από την ακρίβεια των κινήσεων του εαυτού του και του άλλου και αυτό απαιτεί σχέσεις συνεννόησης και εμπιστοσύνης. Οι μεταλλωρύχοι εργάζονται τουλάχιστον ανά ζεύγη. Το έσχατο μέτρο που παίρνει η επιχείρηση σχετικά με την ασφάλεια, είναι ότι οι συγγενείς δεν κάνουν ποτέ ζευγάρι, ώστε αν, παρ'όλες τις προφυλάξεις έρθει το κακό, νομίζω να μην διπλοθρηνήσουν οι οικογένειες που μένουν πίσω. (Καλιαμπάκος et al., 2021:118)

Οι κύριες πηγές κινδύνου υπήρχαν στην διάνοιξη των στοών, στις καταπτώσεις πετρωμάτων από την οροφή και ατυχήματα που σχετίζονται με τα λούκια αποκομιδής του μεταλλεύματος. Στην διάρκεια λειτουργίας της εταιρείας σημειώθηκαν 9 θανατηφόρα ατυχήματα στις υπόγειες εργασίες. Εκτός από τα ατυχήματα στο χώρο εργασίας του μεταλλείου η δεύτερη σημαντικότερη αιτία θανάτου ήταν η χαλίκωση, είδος πνευμονοκονίασης, μια χρόνια ασθένεια των πνευμόνων που οφείλεται στην εισπνοή λεπτόκοκκης σκόνης κατά την εργασία. Αυτή η σκόνη παράγεται κυρίως κατά τη διάτρηση των στοών αλλά και κατά τη φόρτωση του μεταλλεύματος. Τα θύματα αργότερα λόγω της χαλίκωσης ήταν πολλά. (Καλιαμπάκος 2021:74) Στην μνήμη τους έχει αναγερθεί μνημείο με εντοιχισμένη πλάκα με τα ονόματα των θυμάτων, έξω από τον ναό της αγίας Βαρβάρας. Επίσης το ψυχολογικό αντίκτιπο της εργασίας, ειδικά στις στοές, για κάποιους ήταν πολύ δύσκολο να ξεπεραστεί.

«Ο χώρος του μεταλλείου, ο χώρος της νέας μου δουλειας, είχε δεχτεί το πέρασμα του θανάτου. Η πρώτη εμπειρία για το τι σημαίνει θάνατος μεταλλωρύχου την ώρα της δουλειάς. Όταν φτάσαμε στο μεταλλείο φάνηκε καθαρά, το θανατηφόρο, ακαριαίο πέρασμα είχε αφήσει τα ίχνη του. Υπήρχε μια αίσθηση κενού, παρά την κινητικότητα, ήταν σαν όλα να είχαν ακινητοποιηθεί. Χωρίς να φαίνεται ο θάνατος είχε επιβληθεί. Είχε αφαιρέσει τα πρωτεία από τον οποιοδήποτε. Είχε αρχίσει να επηρεάζει, να μεταβάλλει, να παράγει την δική του συνέχεια.»

Ο μηχανικός Κωνσταντίνος Παναγόπουλος για το θάνατο του Γιώργου Καπελέρη, 1964

«[...]Όλοι αυτοί έχουν πάει από χαλίκωση. Τώρα λένε να φτιάξουνε την πλάκα να γράψουνε και τους υπόλοιπους. Δεν φτάνει το μάρμαρο όμως. Πρέπει να γίνει πιο μεγάλο.. [...] Πολύ δύσκολη ζωή, πολύ δύσκολη. Εφεύγαμε απ' τα σπίτια μας και δεν ξέραμε αν θα γυρίσουμε ζωντανοί ή τραυματισμένοι. Δεν υπήρχε και ασφάλεια. Ειδικά αυτοί που δουλεύανε μες στις γαλαρίες, δεν ξέρανε αν θα γυρίσουνε. [...] Ατυχήματα μπορεί να 'τανε από βλάβες των μηχανημάτων, μπορεί να 'τανε κι από απροσεξίες. Γιατί ήτανε και ορισμένοι που κοιτάζανε να βγάλουν πολύ πράμα αφού ήτανε με αποκοπή αυτό, σαν εργολαβία. Και κοιτάζανε όλοι να βγάλουνε πιο πολύ πράμα, δεν προσέχανε τον εαυτό τους, και πολλές φορές...»

Νικόλαος Βιλαπλάγκας (εργάτης στο Πλυνήριο και στον Λούλο και αργότερα ηλεκτροσυγκολλητής, 1969-1983) απο συνέντευξη-ηχογράφηση: Δ. Λοΐζου, 27-08-2017

«Κι εδουλέψαμε ωραία. Δουλέψαμε καλά. Αλλά σκόνη. Σκόνη πάρα πολλή. Μπροστά σου δεν έβλεπες, ήταν κι ο αέρας...Δε' φορούσα ούτε μάσκα ούτε τίποτα. Αφού με την αναπνοή γέμιζε η μάσκα. Τι να την κάνω; Δεν μπορούσες να αναπνεύσεις.»

Κυριάκος Γρουπάρης (εργάτης σε διάφορα πόστα, 1957-1964) απο συνέντευξη: Δ. Λοΐζου, βιντεοσκόπηση: Δ. Καλφάκης, 23-06-2017

3.5 | ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - Ο ΑΠΟΗΧΟΣ

Στη ΜΥΚΟΜΠΑΡ τα χρήματα έβγαιναν δύσκολα, όμως οι άνθρωποι που δούλευαν εκεί αν και ζούσαν σε συνθήκες διαρκούς κινδύνου, αγαπούσαν την ζωή με την καρδιά τους. Οι μεταλλειώτες της Μυκόνου είναι περήφανοι γιατί εκτός της δύσκολης δουλείας τους βοήθησαν να αναπτυχθεί το νησί τους. Μετά το κλείσιμο της εταιρείας κάποιοι συνέχισαν σε άλλα μεταλλεία ή βιομηχανικούς χώρους, άλλοι στην Αθήνα απασχολούμενοι στην οικοδομή, κάποιοι όπου είχαν έρθει από αλλού, άρχισαν να επαναπατρίζονται και άλλοι άνοιξαν δικές τους επιχειρήσεις στο νησί, σταδιακά στον ταχύτατα αναπτυσσόμενο τουρισμό. (Καλιαμπάκος et al., 2021:141)

Μετά από μαρτυρίες, οι σχέσεις με τη διοίκηση φαίνονται να υπήρξαν καλές. Μετά από τόσο χρόνια τα καλά λόγια για τους διευθυντές και τους μηχανικούς αποτελούν τη μεγάλη πλειονότητα όσων κατατέθηκαν για αυτούς. Υπήρξαν βεβαίως τριβές και ορισμένες τοποθετήσεις πικρίας και θυμού συγγενών ή συναδέλφων τουλάχιστον όσον αφορά στα θύματα των εργατικών ατυχημάτων. (Καλιαμπάκος et al., 2021:124) Σήμερα, τα μεταλλεία βρίσκονται σε πολύ κακή κατάσταση. Έτσι υπάρχει και έντονη συναισθηματική φόρτιση για τα κλειστά μεταλλεία από τους πρώην εργαζομένους, απο τον τρόπο που εγκαταλείφθηκαν, όπως και για την σημερινή, ανεκμετάλητη κατάσταση τους. Τα τελευταία χρόνια έχει γίνει μεγάλη προσπάθεια απο την κ. Δήμητρα Λοϊζου-Βουλγαράκη και πολλούς ακόμα να καταγραφεί αυτό το κομμάτι της ιστορίας, με την ελπίδα πως κάποια στιγμή οι εγκαταλελημένοι χώροι τον μεταλλείων θα αποτελέσουν χώρους μνήμης της τοπικής ιστορίας.

«Εξοφλήθηκε ένα χρέος, το χρέος να μην ξεχαστεί το μεταλλείο [...] να διατηρηθεί η μνήμη αυτών που άφησαν την τελευταία τους ανάσα μέσα στις στοές και αυτών που δούλεψαν υπερβάλλοντας εαυτών μέσα σε ιδιαίτερα αντίξοες συνθήκες»

Δήμητρα Λοϊζου-Βουλγαράκη για την ολοκλήρωση του βιβλίου 'Μεταλλεία Μυκόνου - Μια Ιστορία Στο Φώς', στη ταινία του Δημήτρη Καρφάκη, 'Μετάλλου Μνήμη'

«Η Εταιρεία ήτανε καλή, πολύ καλή, για τη Μύκονο. Η ΜΥΚΟΜΠΑΡ άφησε λεφτά! Δούλεψε κόσμος πολύς. Και δικοί μας, Μυκονιάτες, αλλά και ξένοι. Πολλοί! Ήτανε πολύ καλή η Εταιρεία που ήρθε. Και για μένα βέβαια, γιατί κι εγώ δούλεψα εκεί καμμιά εικοσαριά-εικοσ'πενταριά χρόνια, κι εμεγάλωσα τα παιδιά μου, αλλά μ' άφησε και κάτι τραυματάκια. Έπαθα χαλίκωση, κι έχω αναπνευστικό τώρα τέσσερα χρόνια, ζω με οξυγόνο και με μηχανήματα. Είχε και ρουφιανάκια που παγαίναν κι εκαρφώνανε, είχε και καλά παιδιά! [...] Μπορεί να λέγανε και ψέματα, για να καρφώσουνε! Αλλά είχε και καλά παιδιά! Οι μηχανικοί μας ήτανε καλοί, πολύ καλοί!»

Αθανάσιος Κουκάς (Μιναδόρος, 1956-1981) απο συνέντευξη: Δ. Λοϊζου – βιντεοσκόπηση: Δ. Καρφάκης, 23-11-2013

«[...] Γενήκανε πολλά. Δουλεύαμε σαν σκυλιά. Παίρναμε όμως και άδεια 8 μέρες! Όλα εντάξει τα είχανε, ήταν πολύ ταχτοποιημένοι και τους αγαπούσαμε όλους. Ο κ. Martin πολύ καλός άνθρωπος! Όλοι καλοί άνθρωποι!»

Καλλιόπη Μονογιού-Βαρώνου (Εργάτρια Χειροδιαλογής) απο συνέντευξη: Δ. Λοϊζου – βιντεοσκόπηση: Δ. Καρφάκης, 05-12-2019

«Η ζωή μας στο Μεταλλείο ήτανε πάρα πολύ καλή, γιατί υπήρχε συνεργασία, υπήρχε αγάπη μεταξύ των εργαζομένων, και μπορώ να πω ότι περάσαμε χρόνια πάρα πολύ καλά. Με όλο τον κόσμο, ήμασταν πολύ αγαπημένοι, ο ένας σεβότανε τον άλλο και όλα πήγαν πάρα πολύ καλά όλα αυτά τα χρόνια που εργαστήκαμε.»

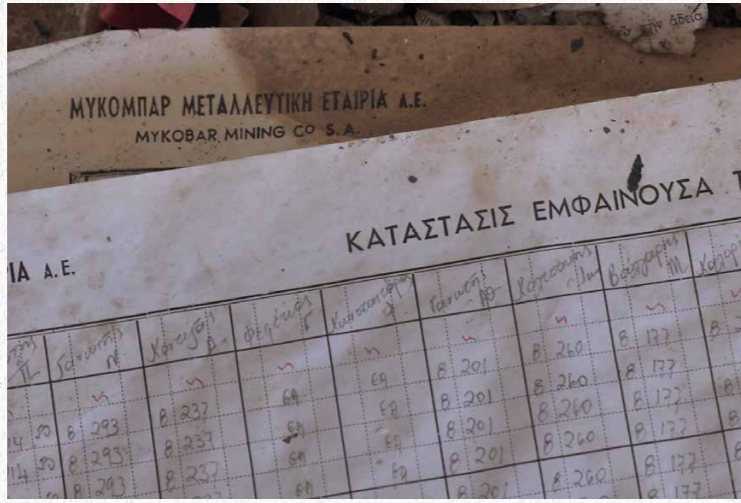
Νικόλαος Μουζούρης (εργάτης, βοηθός στο Χημείο, επιστάτης, και τέλος εργοδηγός στα Πλυντήρια, 1959-1983) απο συνέντευξη: Δ. Λοϊζου, 24-01-2016

3.48 | Ξεναγήση στο Πλυντήριο, 1979. Από αριστερά, ο εργοδηγός υπογείων έργων Δομένεγος Κοντιζάς, ο διευθυντής του μεταλλείου Παναγιώτης Νικολακάκης, ο αμερικάνος πρόεδρος της DRESS-ER Jack James, και ο Αμερικάνος μηχανικός Peter Belkin. Πίσω ο γενικός διευθυντής Μυκόνου - Μήλου Τάσος Παπαδόπουλος, Αρχείο ΜΥΚΟΜΠΑΡ, τέλος δεκ. '70

3.49 | Το πλυντήριο στην σημερινή του κατάσταση από την ίδια οπτική. „Αποσπασμά από την ταινία του Δημήτρη Καλαφάκη, 'Μετάλλου Μνήμη'.

3.50 | Παρατηρήματα στο Αλωνάκι - Αποσπασμά από την ταινία του Δημήτρη Καλφάκη, 'Μετάλλου Μνήμη'.

3.51 | Ο οικισμός στο Αλωνάκι σήμερα - Αποσπασμά από την ταινία του Δημήτρη Καλφάκη, 'Μετάλλου Μνήμη'.

3.52 | Το πλυντήριο σήμερα - Αποσπασμά από την ταινία του Δημήτρη Καλφάκη, 'Μετάλλου Μνήμη'.

3.53 | Το πλυντήριο σήμερα - Αποσπασμά από την ταινία του Δημήτρη Καλφάκη, 'Μετάλλου Μνήμη'.

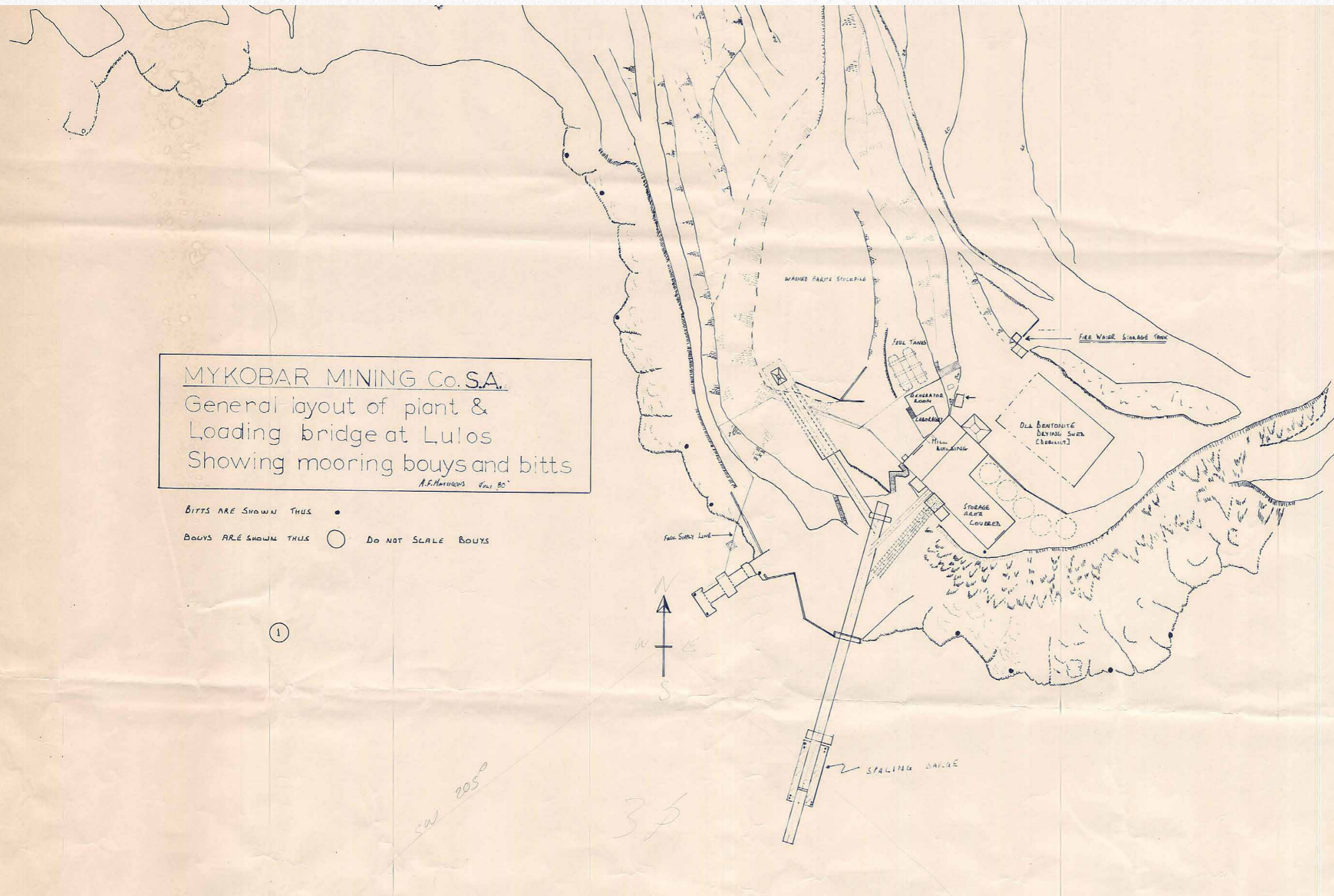

3.54 | Στοά - Αποσπασμά από την ταινία του Δημήτρη Καλφάκη, 'Μετάλλου Μνήμη'.

3.55 | Εγκαταλελειμμένες ράγες βαγονιών και σιλό - Αποσπασμά από την ταινία του Δημήτρη Καλφάκη, 'Μετάλλου Μνήμη'.

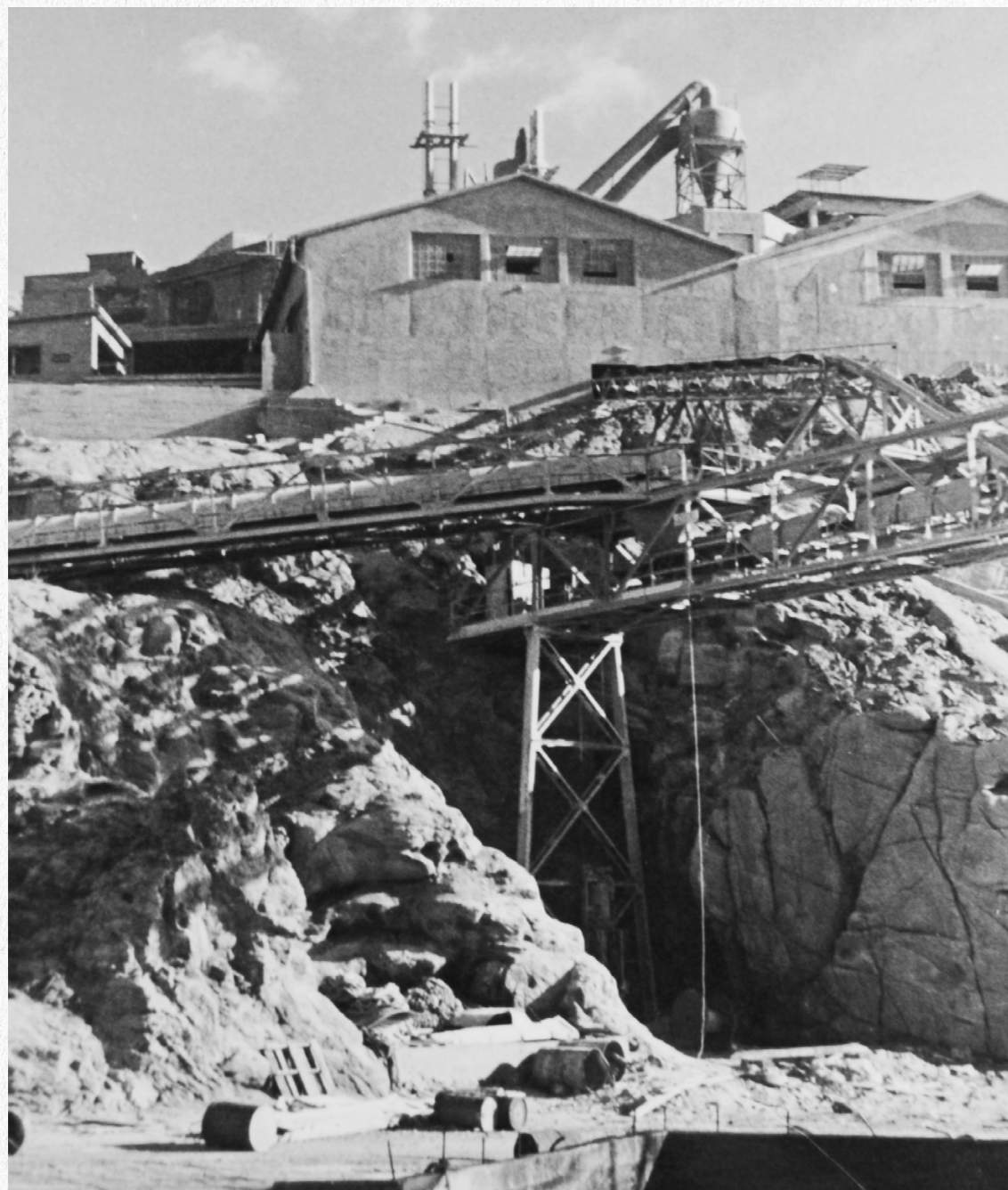
Β' ΜΕΡΟΣ

4.1 | Τοπογραφικό του τριβείου και της ακάλας στην περιοχή του Λούλου, Ιούλιος 1980, Κλίμακα πρωτότυπου 1:500

Αφού πραγματοποιήθηκε η μελέτη των τόπων της μεταλλιοκτησίας, της ιστορίας και του τρόπου επεξεργασίας των μεταλλευμάτων η έρευνα οδηγείται στην στοχευμένη ανάλυση του τριβείου και της ευρύτερης περιοχής του Λούλου, όπου θα αποτελέσει τον χώρο επανάχρησης.

Μέσα από την μελέτη των μαρτυριών παρατηρήθηκε έντονη πικρία για την σημερινή κατάσταση των μεταλλείων. Έτσι στόχος είναι να βρεθεί μέσα από την έρευνα και την ανάλυση του χώρου, ο τρόπος επαναφοράς της Συλλογικής Μνήμης των Μεταλλείων καθώς και τον κατάλληλο τρόπο διαχείρισης του χώρου με σκοπό την επαναφορά αυτής της ταυτότητας του νησιού που κινδυνεύει να χαθεί.

4.21| Οπτική του Τριβείου από το ύψος της θάλασσας, στο λιμανάκι. Αρχείο Προξάνη

4

ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ - ΤΡΙΒΕΙΟ

4.1 | ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΜΕΤΑΛΛΕΙΟΥ ΣΤΟΝ ΛΟΥΛΟ

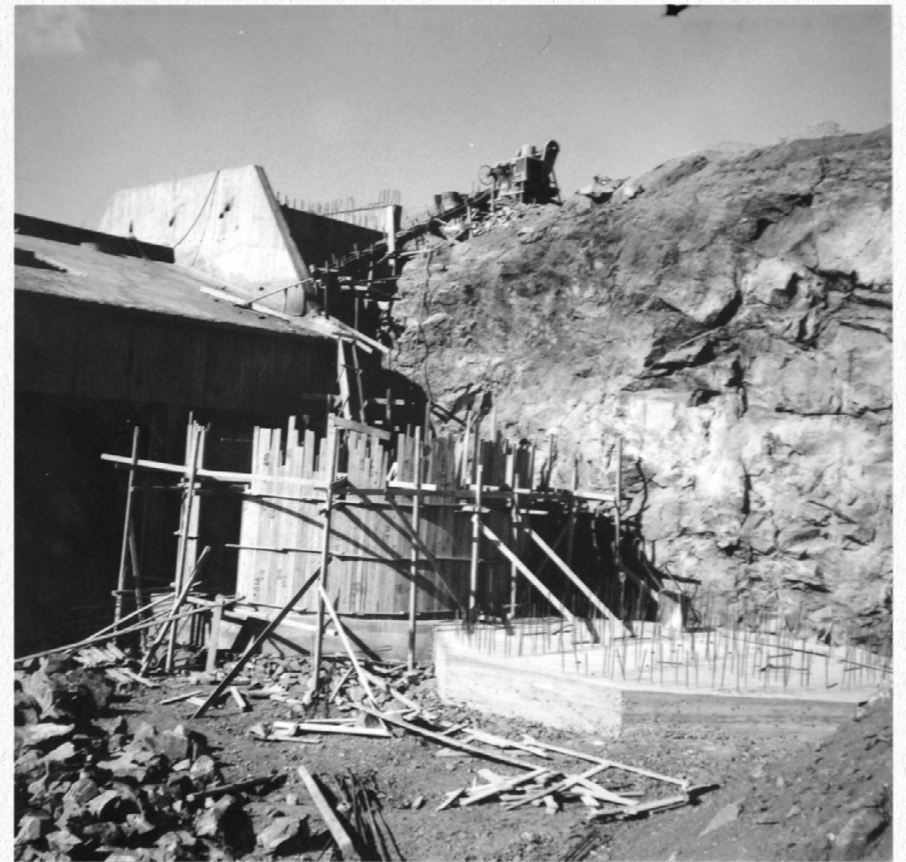
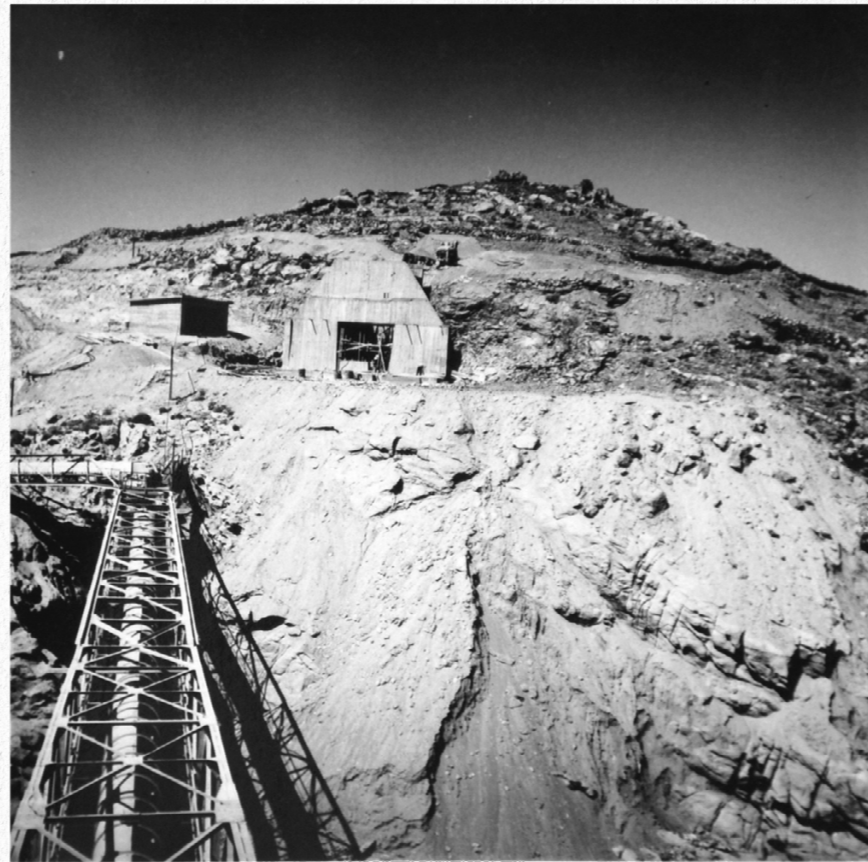
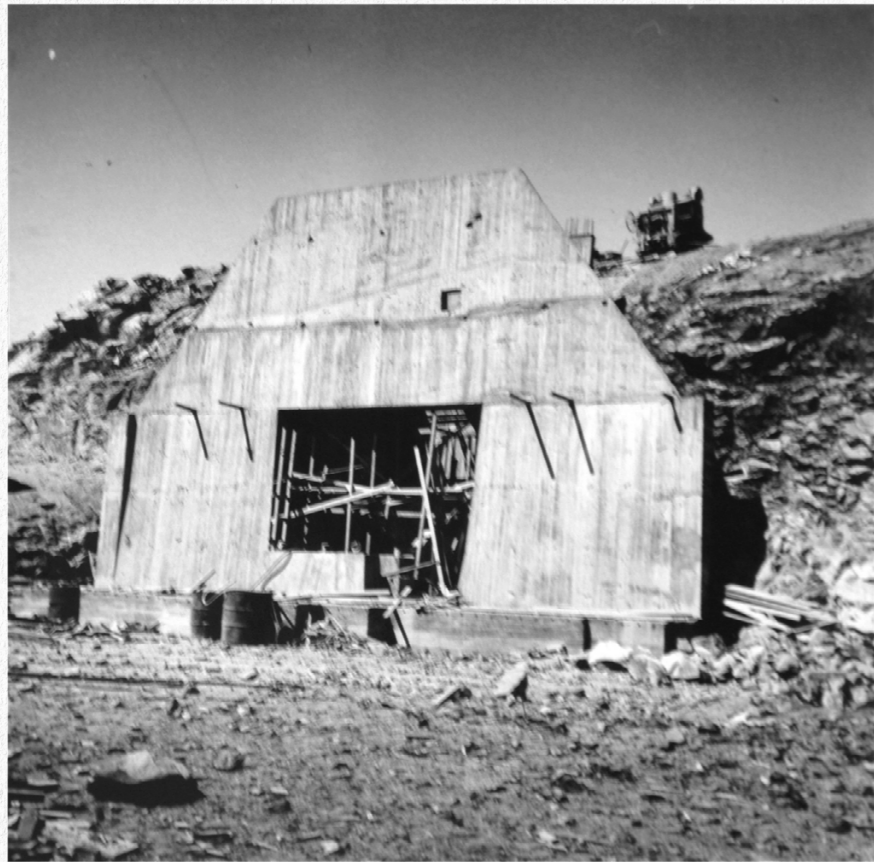
Το Τριβείο της ΜΥΚΟΜΠΑΡ και η Σκάλα Φόρτωσης βρίσκονταν στην περιοχή Λούλος (θέση Β στον χάρτη σ.44) που θα αποτελέσει τον χώρο μελέτης και επανάχρησης. Η τοποθεσία του είναι ιδανική για την επανάχρηση του ως Χώρο Μνήμης και Πολιτισμού, διότι βρίσκεται σε πολύ καλή τοποθεσία, δίπλα σε μια από τις γνωστότερες παραλίες της Μυκόνου, το Καλό Λιβάδι, με εύκολη πρόσβαση (σε αντίθεση με τα κτήρια στην περιοχή Αλωνάκι που η πρόσβαση είναι δυσκολότερη) και με πολύ ενδιαφέρουσα διαρρύθμιση και θέση για τον σκοπό που έχει επιλεχθεί.

Το 1960-1961 άρχισε να λειτουργεί στο Λούλο στην περιοχή όπου υπήρχε ήδη η Σκάλα Φόρτωσης, το Τριβείο, μια καινούργια εγκατάσταση για την παραγωγή αλεσμένου ενσακισμένου Βαρύτη. Την ίδια περίοδο άρχισε και η μεταφορά Μπεντονίτη από την Μήλο για την παραγωγή ενεργοποιημένου και τριμμένου Μπεντονίτη. Οι νέες αυτές εγκαταστάσεις του Τριβείου περιλάμβαναν σιλό, πλατεία ενεργοποίησης Μπεντονίτη, ξηραντήριο, μύλους άλεσης Βαρύτη και Μπεντονίτη, μηχανές ενσάκισης, ειδικά εξοπλισμένο χημείο και αποθήκες υλικού. Σύμφωνα με το τοπογραφικό (σ.104) και τις φωτογραφίες στον χώρο υπήρχαν και, δεξαμενές καυσίμων, γεννήτρια και δεξαμενή νερού (σε περίπτωση πυρκαγιάς). Επίσης στον χώρο υπάρχει και ένας μεγάλος υπόγειος χώρος που δεν φαίνεται στο τοπογραφικό, που πιθανών εξυπηρετούσε ως αποθηκευτικός χώρος. Παρακάτω παρουσιάζεται με εικόνες η εξέλιξη των εγκαταστάσεων.

1961-

4.3 | Οι πρώτες εικόνες του χώρου ακριβώς πριν την κατασκευή του Τριβείου. _Αρχείο Παπαδόπουλου, Ιανουάριος 1961

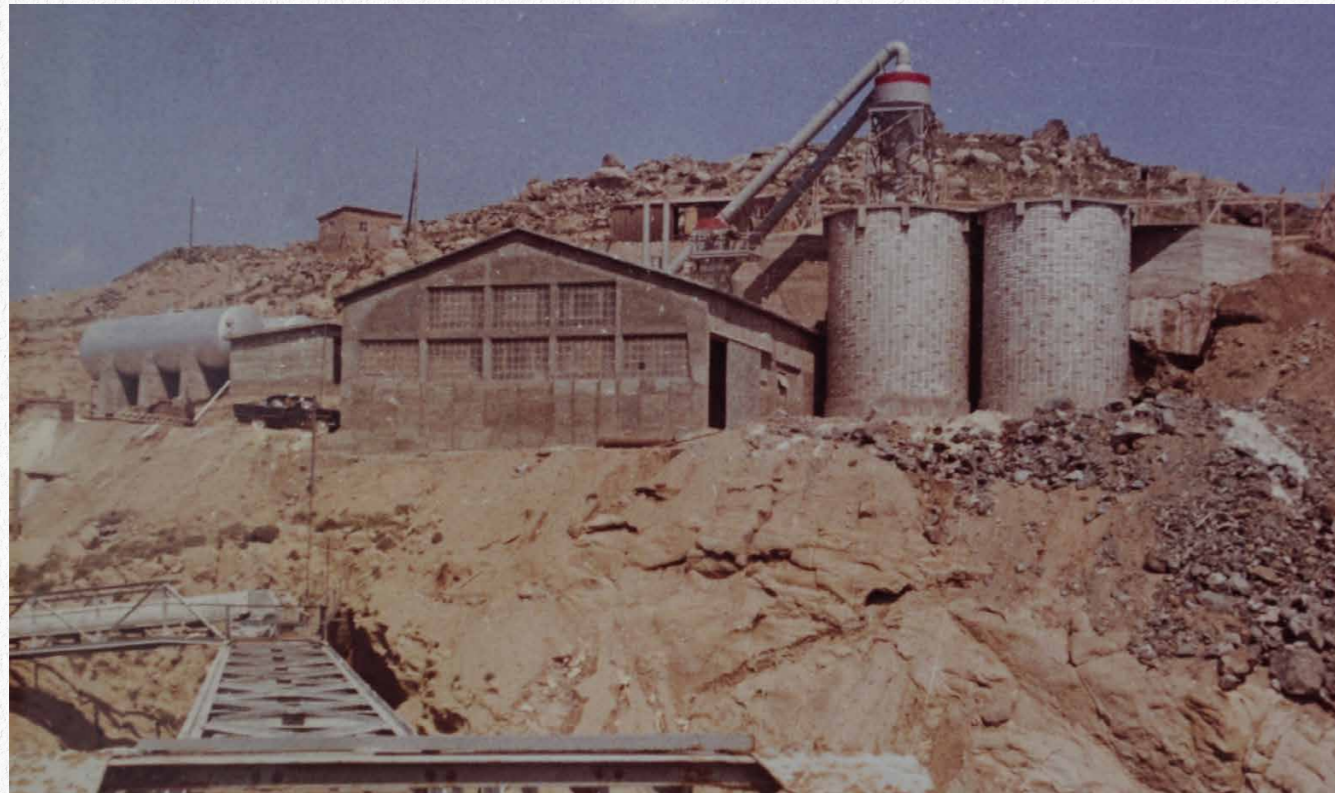
4.4 | Κατασκευή του βασικού κτηρίου και των σιλό - Αρχείο Παπαδόπουλου, 1961

4.51 Φωτογραφίες από το κέλυφος του βασικού κτηρίου και οπτικές της χροάνης- τούνελ και της Σικάλας φόρτωσης. Αρχείο Πρεζάνη, 1961

4.52 Φωτογραφίες από το κέλυφος του βασικού κτηρίου και οπτικές της χροάνης- τούνελ και της Σικάλας φόρτωσης. Αρχείο Πρεζάνη, 1961

4.6 | Φωτογραφίες από το βασικό κτήριο του Τριβείου σε λειτουργία με όλα τα μηχανήματα που χρειάζονται για την παραγωγή του τριμμένου βαρύτη, τα σιλό και η σκάλα φόρτωσης... Αρχείο Πιρξάνη

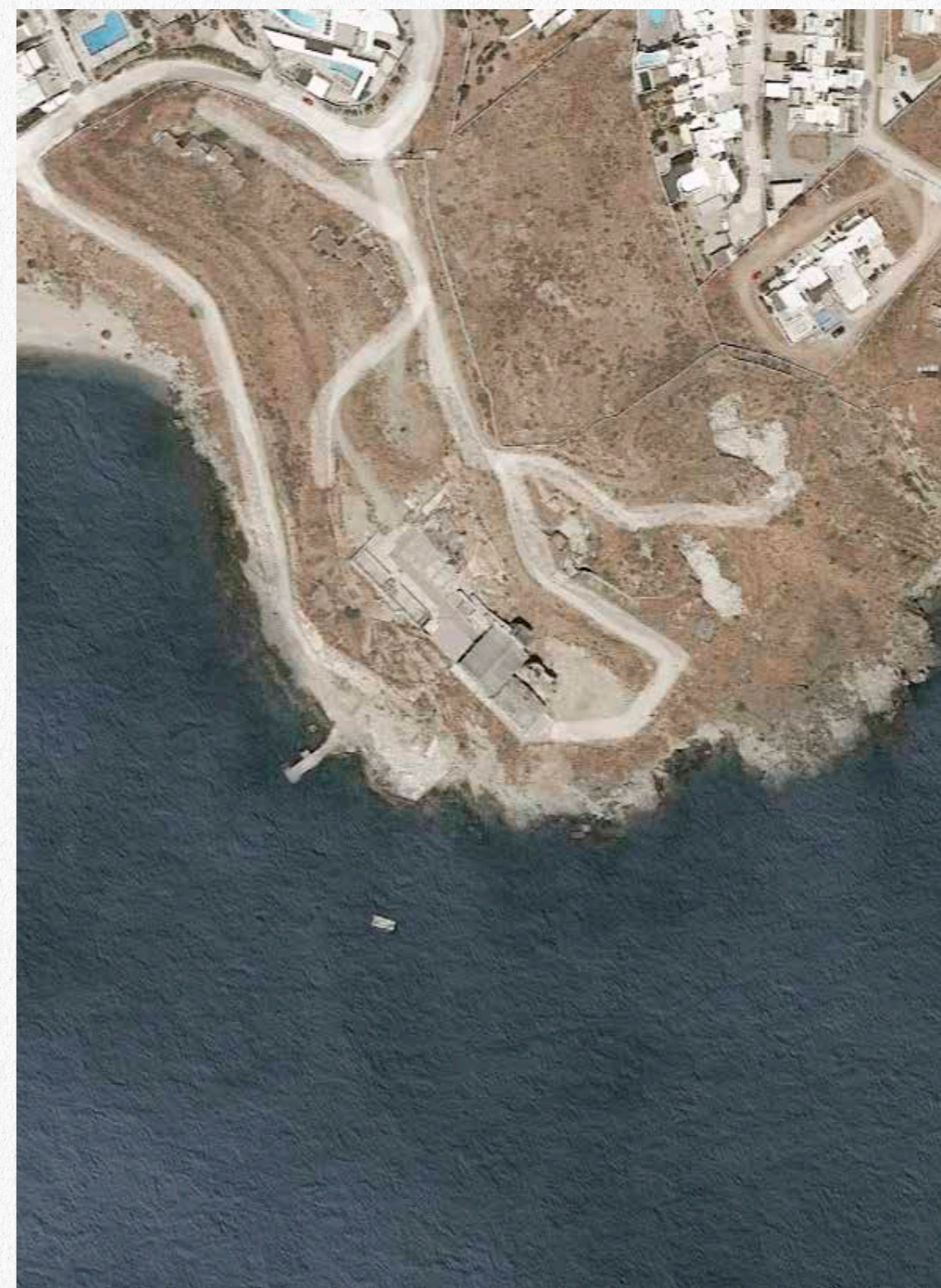
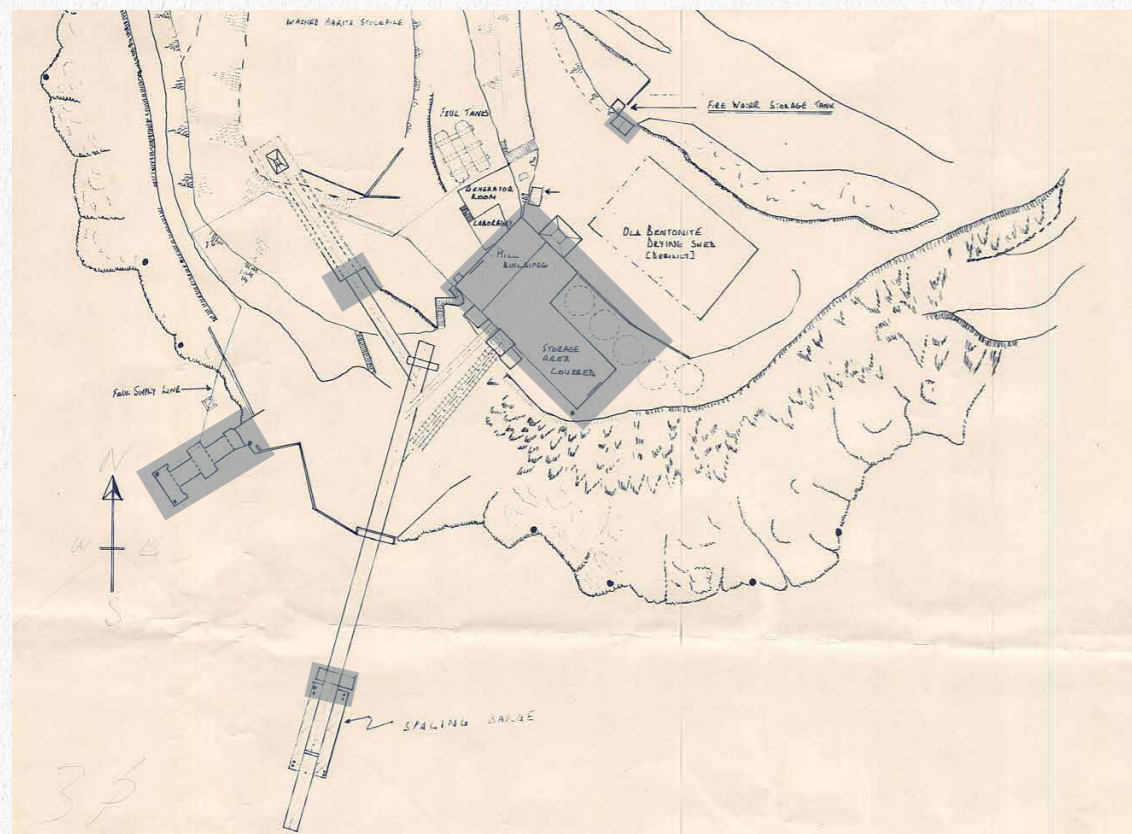
4.7 | Φωτογραφίες από το ολοκληρωμένο κτήριο του Τριβείου σε λειτουργία με όλα τα μηχανήματα που χρειάζονται για την παραγωγή του τριμμένου βαρύτη καθώς και του μπεντονίτη , τα σιλό και η σκάλα φόρτωσης... Αρχείο Πιρξάνη, αριστερά, αρχείο Αποστολίδη, 1970 δεξιά

4.8 | Το Τριβείο κατά την διάρκεια φόρτωσης χύμα βαρύτη μέσω της σκάλας φόρτωσης, λίγο πριν το κλείσιμο της εταιρίας _ Knut Wormsbach, 1983

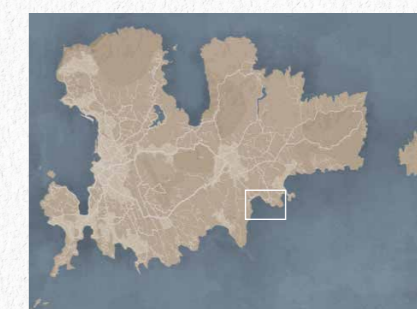
4.2 ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ & ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Η σημερινή κατάσταση της περιοχής διαφέρει πολύ από αυτή του τοπογραφικού και των φωτογραφιών. Στον χώρο πλέον έχει απομείνει το βασικό κτήριο με τα δυο αρχικά σιλό, το λιμανάκι, οι βάσεις της σκάλας φόρτωσης, ένα τμήμα από την είσοδο στο τούνελ της χοάνης με ένα μικρό τμήμα της κατασκευής, και ένα μικρό τμήμα στο βορειοανατολικό μέρος του οικοπέδου που πιθανών ήταν για τις δεξαμενές νερού. Δεν υπάρχει κανένα μηχάνημα στον χώρο, τα περισσότερα πουλήθηκαν μετά το κλείσιμό όπως και η Σκάλα Φόρτωσης που βρίσκεται στην Κω. Το κτήριο έχει δεχτεί αρκετές επεμβάσεις μεταγενέστερα (πιθανών μετά το 2004) όμως και πάλι έχει εγκαταλειφθεί. Αυτή την στιγμή ανήκει σε ιδιώτη.

Η ευρύτερη περιοχή έχει δεχτεί επίσης πολύ μεγάλη διαφοροποίηση μετά την λειτουργία του Μεταλλείου. Η παραλία Καλό Λιβάδι που βρίσκεται στα δυτικά του κτηρίου είναι μια από τις διασημότερες παραλίες του νησιού και έχει αναπτυχθεί αρκετά, με πολλά εστιατόρια, beach bar, και ξενοδοχεία στην γύρω περιοχή. Η σημερινή κατάσταση της καλοπέρασης και της άνεσης (και σε κάποιες περιπτώσεις και της 'χλιδής') έρχεται σε έντονη αντίθεση με την σκληρή και δύσκολή δουλειά στον χώρο του μεταλλείου που απέχει μόνο μια μικρή απόσταση.

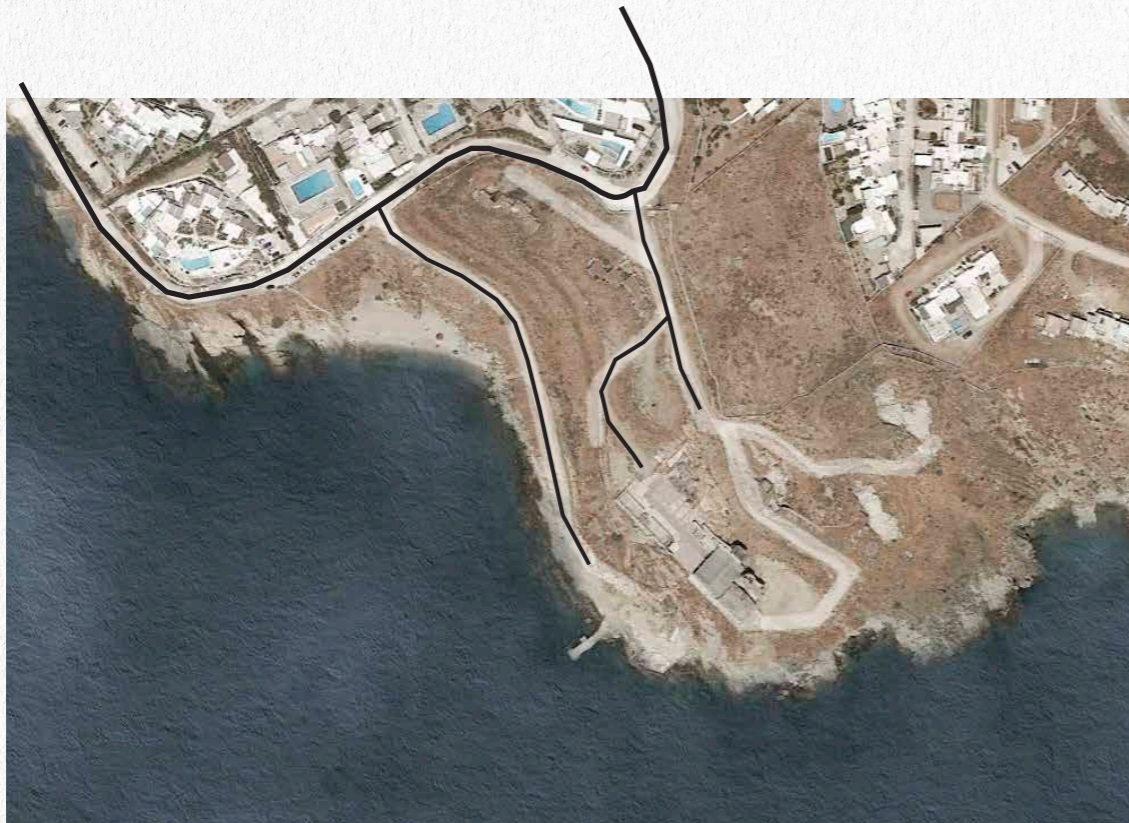

Πρόσβαση στον Χώρο Μελέτης, στην Παραλία Λούλος και στην Παραλία Καλό Λιβάδι | Οδικό Δίκτυο

Χρήσεις Γης | // Ξενοδοχεία και Βίλλες, // Περιοχή Μελέτης, // Εστιατόρια και Μπαρ

Πρόσβαση στον Χώρο Μελέτης με αυτοκίνητο. Στο υπόλοιπο οικόπεδο η πρόσβαση πραγματοποιείται με τα πόδια.

Ηλιασμός | Το κτήριο δέχεται φυσικό φωτισμό κατά την διάρκεια όλης της μέρας. Μετά από επίσκεψη στον χώρο φαίνεται πως κατά την δύση του ηλίου η όψη του κτηρίου φωτίζεται και ο ήλιος εισέρχεται στον εσωτερικό χώρο.

4.3 ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ & ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ

Στα πλαίσια της έρευνας διαπιστώθηκε πως δεν υπήρχαν άλλα διαθέσιμα σχέδια εκτός από το τοπογραφικό που παρουσιάστηκε και κάποια παλιότερα τοπογραφικά με τις προτάσεις για τις εγκαταστάσεις στην περιοχή. Έτσι έγιναν αρκετές επισκέψεις στον χώρο ώστε να πραγματοποιηθεί η σχεδιαστική αποτύπωση του Τριβείου καθώς και η φωτογράφιση και καταγραφή του υπόλοιπου χώρου. Η επίσκεψη και καταγραφή ήταν πολύ σημαντική τόσο για την κατανόηση του χώρου, όσο και για την παρατήρηση λεπτομερειών, αλλά και των αισθήσεων και συναισθημάτων που προκαλεί το κτίριο και η γύρο περιοχή.

Η ανάλυση των αισθήσεων και η δημιουργία μιας πολυαισθητηριακής εμπειρίας θα αποτελέσει σημαντικό παράγοντα και στην πρόταση του χώρου. Παρατηρώντας τις μαρτυρίες από την ιστορία των Μεταλλείων και την διαδικασία παραγωγής, βλέπουμε ότι οι αναμνήσεις συνδέονταν άμεσα με την όραση, την ακοή, την οσμή, και την αφή. Οι αισθήσεις και τα ερεθίσματα συνδέουν του ανθρώπους με τους χώρους και τους βοηθούν να τους κρατούν στην μνήμη τους. Έτσι αναλύοντας την σημερινή αίσθηση του κτιρίου θα πραγματοποιηθεί, αργότερα, και η σύνδεση με την αίσθηση του κτιρίου στο παρελθόν, καθώς και θα γίνει η καλύτερη διαχείριση του χώρου για την δημιουργία του χώρου μνήμης.

Η πρώτη οπτική στον χώρο προκαλεί δέος. Όταν εισέρχεσαι στο οικόπεδο και προχωράς προς το κτίριο το πρώτο επίπεδο που συναντάς είναι το ισόγειο. Η θέα στην γύρο περιοχή είναι εντυπωσιακή και τα μεγάλα και πολλά ανοίγματα του κτιρίου σπάνε τα όρια εσωτερικού και εξωτερικού χώρου. Προκαλείται αίσθηση χαλάρωσης και ηρεμίας. Αντίθετα, η είσοδος στο υπόγειο είτε από την σκάλα, είτε κατευθείαν από το επίπεδο του υπογείου, προκαλεί άγχος, καθώς βλέπεις έναν αρκετά σκοτεινό χώρο στο βάθος. Όσο εισέρχεσαι βαθύτερα στο υπόγειο υπάρχει το στοιχείο της έκπληξης ανακαλύπτοντας σιγά-σιγά τον χώρο. Στο βαθύτερο και σκοτεινότερο του σημείο μπορεί να επικρατήσει και μια μικρή αίσθηση φόβου. (Στις επόμενες

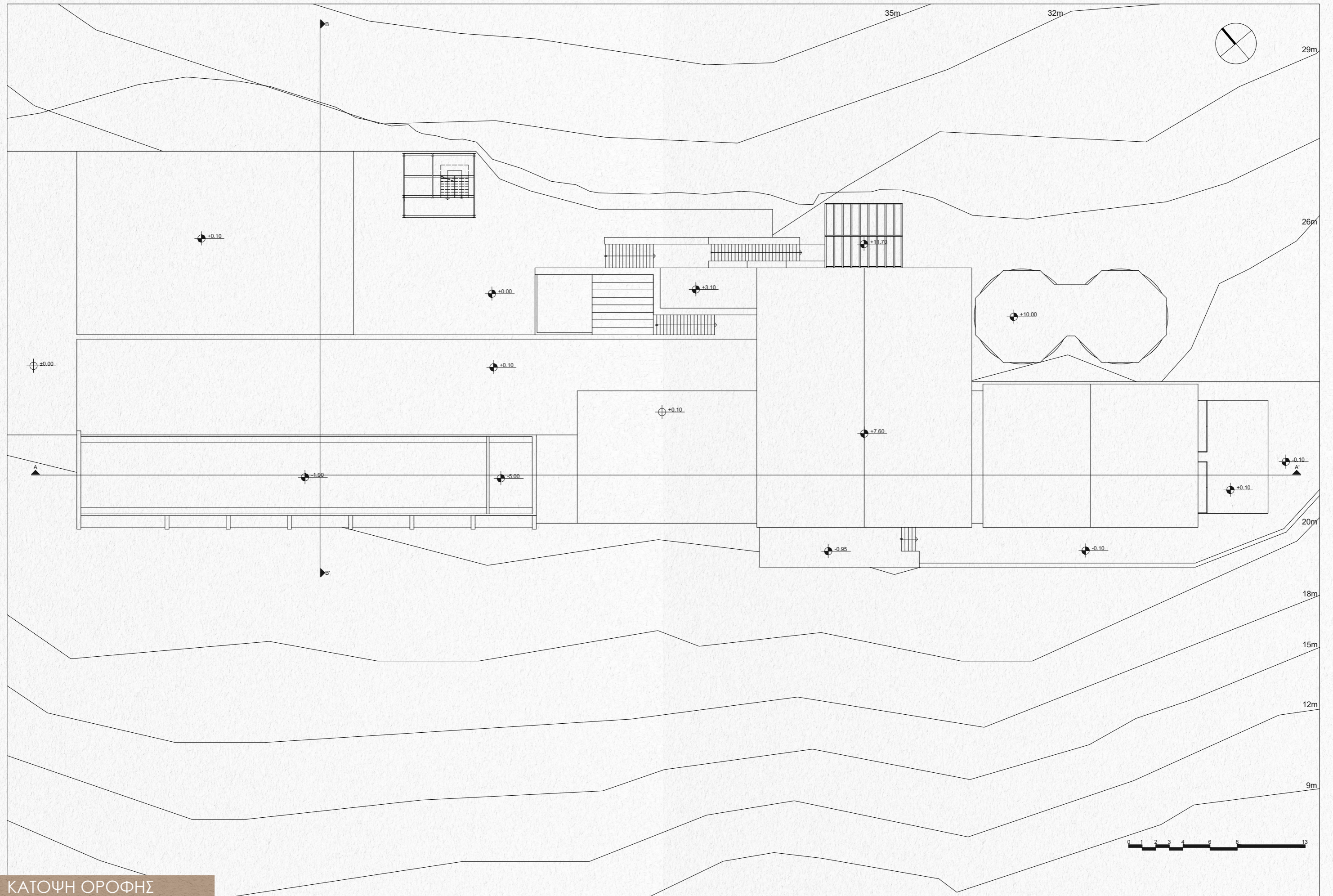
σελίδες μετά τα σχέδια υπάρχουν διαγράμματα βλέμματος που δείχνουν με φωτογραφίες) Τους καλοκαιρινούς μήνες οι αίσθηση της γύρο περιοχής αλλάζει καθώς υπάρχει πολύς κόσμος στις παραλίες, στα ξενοδοχεία, στον δρόμο οδικός και σε σκάφη αναψυχής στην θάλασσα.

Ο ήχος που επικρατεί στο ισόγειο και στον εξωτερικό χώρο είναι ο ήχος της θάλασσας και των ρευμάτων του αέρα, ήχοι που βοηθούν στην αίσθηση της ηρεμίας που προαναφέρθηκε (εκτός της περιπτώσεως μεγάλης έντασης αέρα). Αντίθετα στο υπόγειο επικρατεί κυρίως σιωπή και ελάχιστα ο ήχος από το ρεύμα του αέρα που οδηγούν στο να πολλαπλασιάζεται η αίσθηση του άγχους. Τους καλοκαιρινούς μήνες το περιβάλλον αλλάζει καθώς πολλαπλασιάζεται η κίνηση των οχημάτων που προκαλούν ηχορύπανση όπως επίσης ακούγεται και η μουσική από τα εστιατόρια/bar στην παραλία Καλό Λιβάδι, και τα σκάφη.

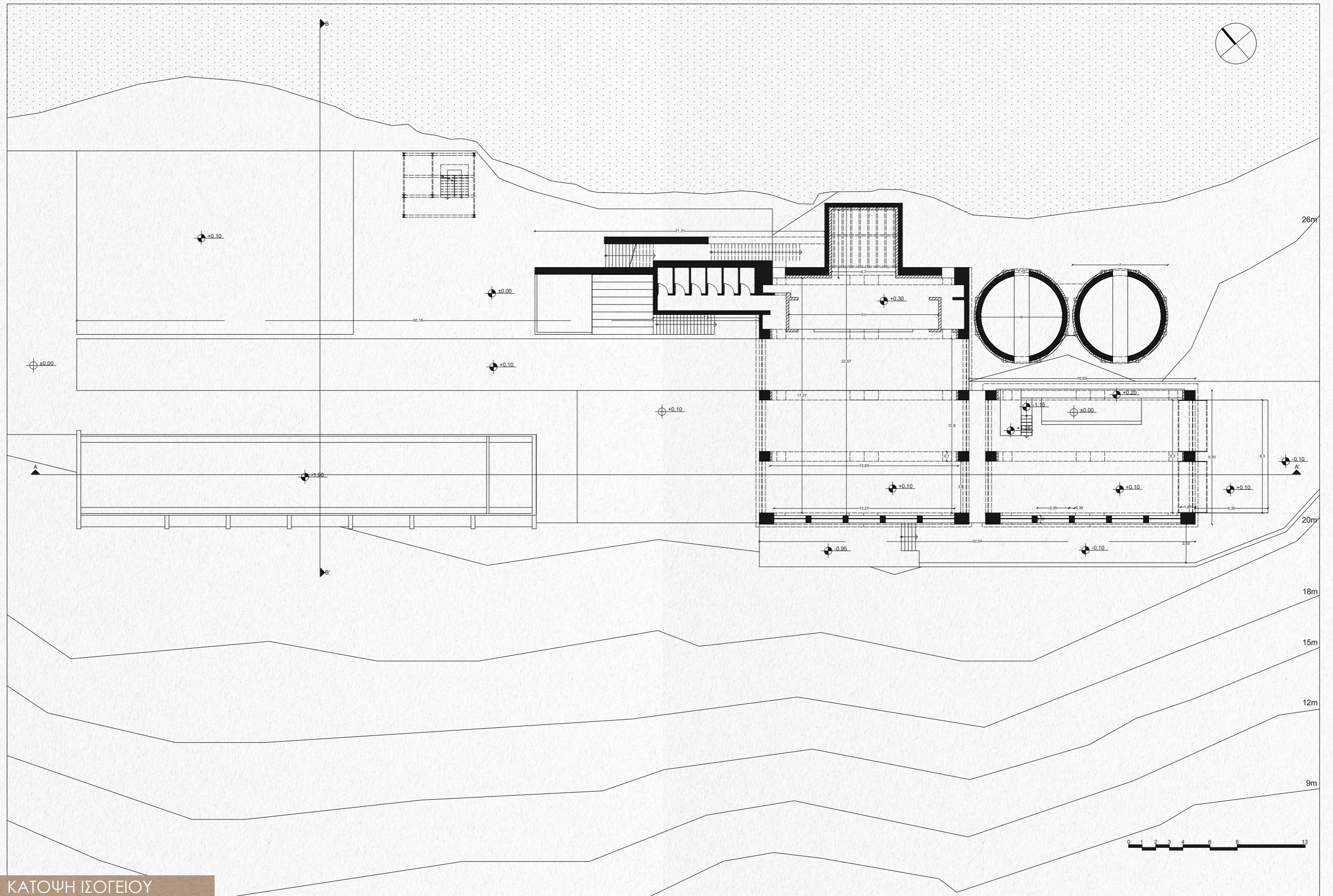
Η οσμή που κυριαρχεί στο ισόγειο και στον εξωτερικό χώρο είναι αυτή της θάλασσα και της φύσης (χώμα, βράχια που βρέχονται από την θάλασσα, λουλούδια και αγριόχορτα) Στο υπόγειο υπήρξε μυρωδιά κλεισούρας επειδή ένα μέρος του ήταν πλημμυρισμένο από τις βροχές. Το καλοκαίρι η αίσθηση της μυρωδιάς δεν αλλάζει ιδιαίτερα.

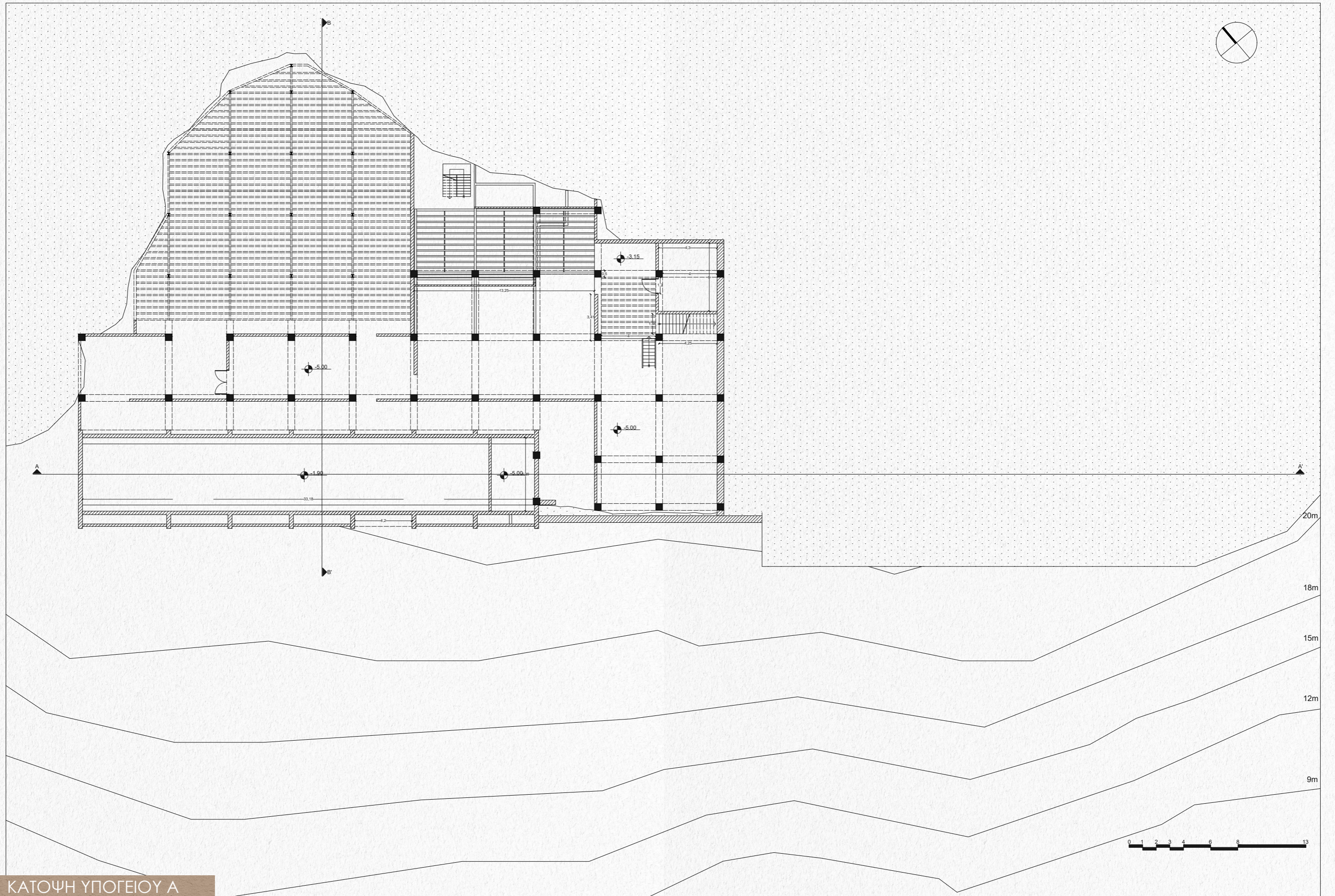
Η αφή περιλαμβάνει τα φυσικά υλικά όπως το χώμα και τα βράχια, αλλά κυρίαρχα στο κτίριο, και στο ισόγειο και στο υπόγειο είναι τα γυμνά βιομηχανικά υλικά, όπως το μπετόν, τα τούβλα και τα σίδερα. Επίσης η θερμοκρασία του χώρου είναι πολύ αισθητή. Ο χώρος είναι πολύ κρύος το χειμώνα, ειδικά με τους δυνατούς αέρηδες του νησιού και πολύ ζεστός το καλοκαίρι, ειδικά κατά την διάρκεια της μέρας όπου υπάρχει ηλιασμός όλες τις ώρες.

Η αισθητηριακή ανάλυση του χώρου βοηθάει στην καλύτερη κατανόηση του, αλλά και σε επόμενη ενότητα στην συσχέτιση των αισθήσεων σήμερα με αυτών που βίωσαν οι εργαζόμενοι στον χώρο.

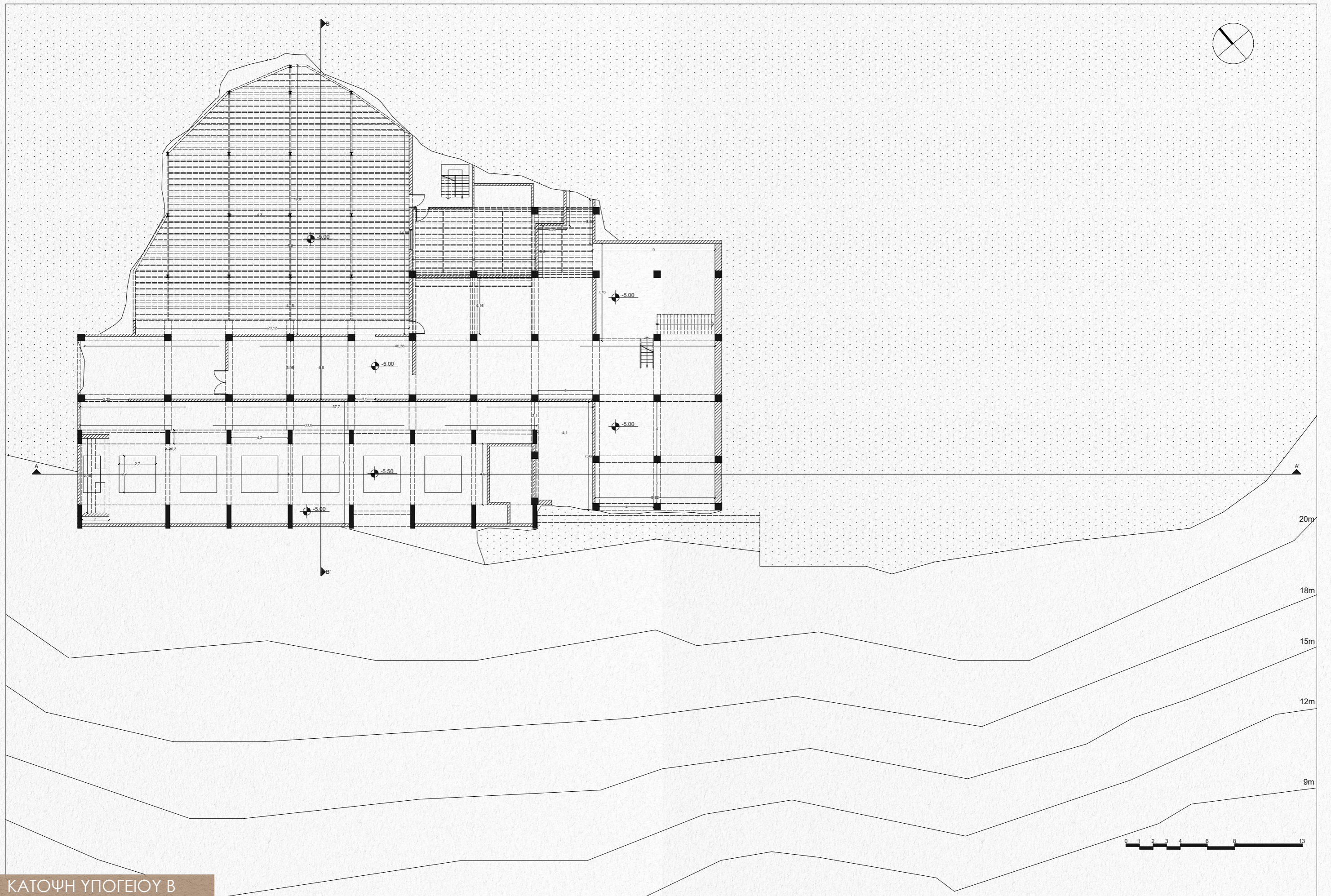

ΚΑΤΟΨΗ ΟΡΟΦΗΣ

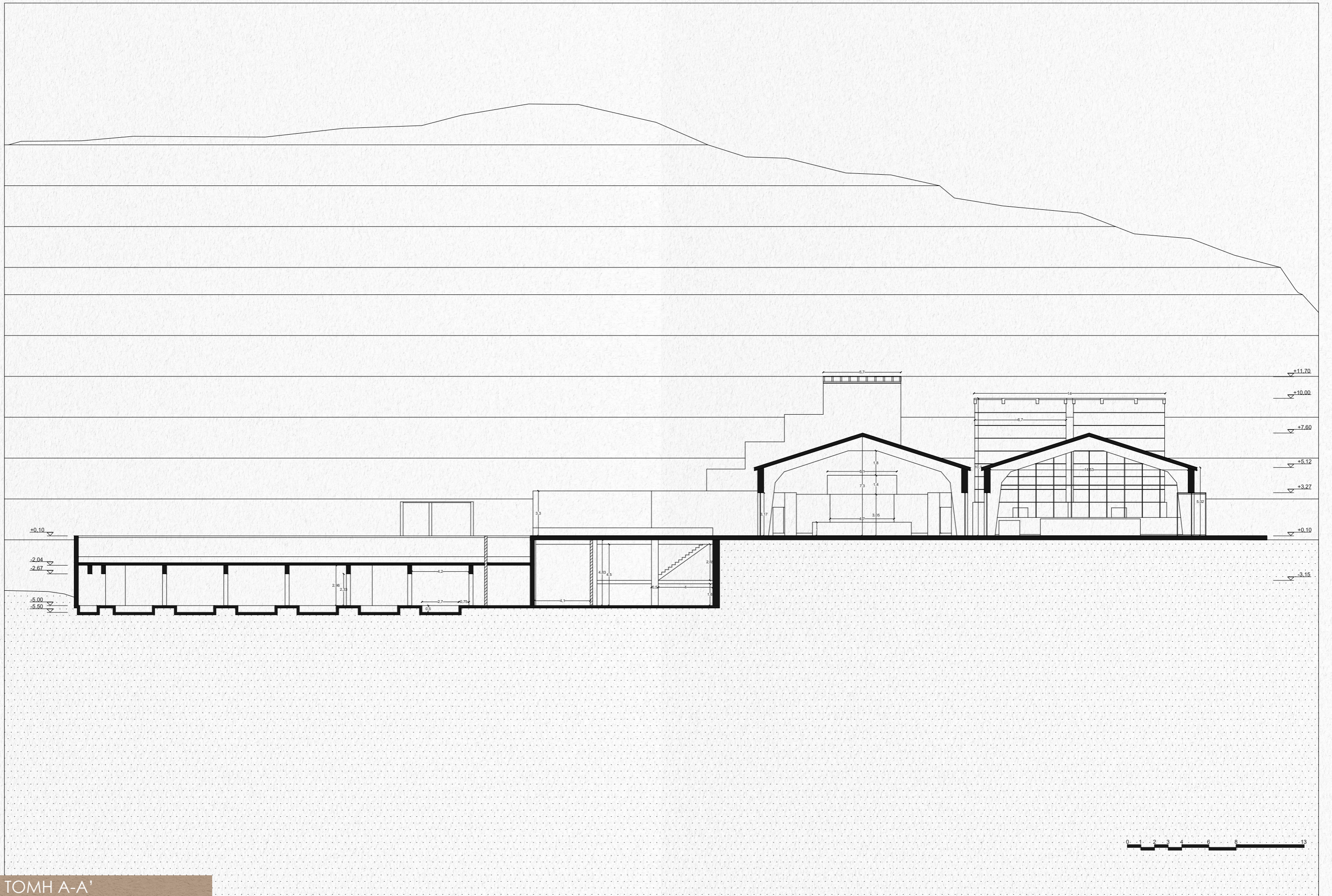

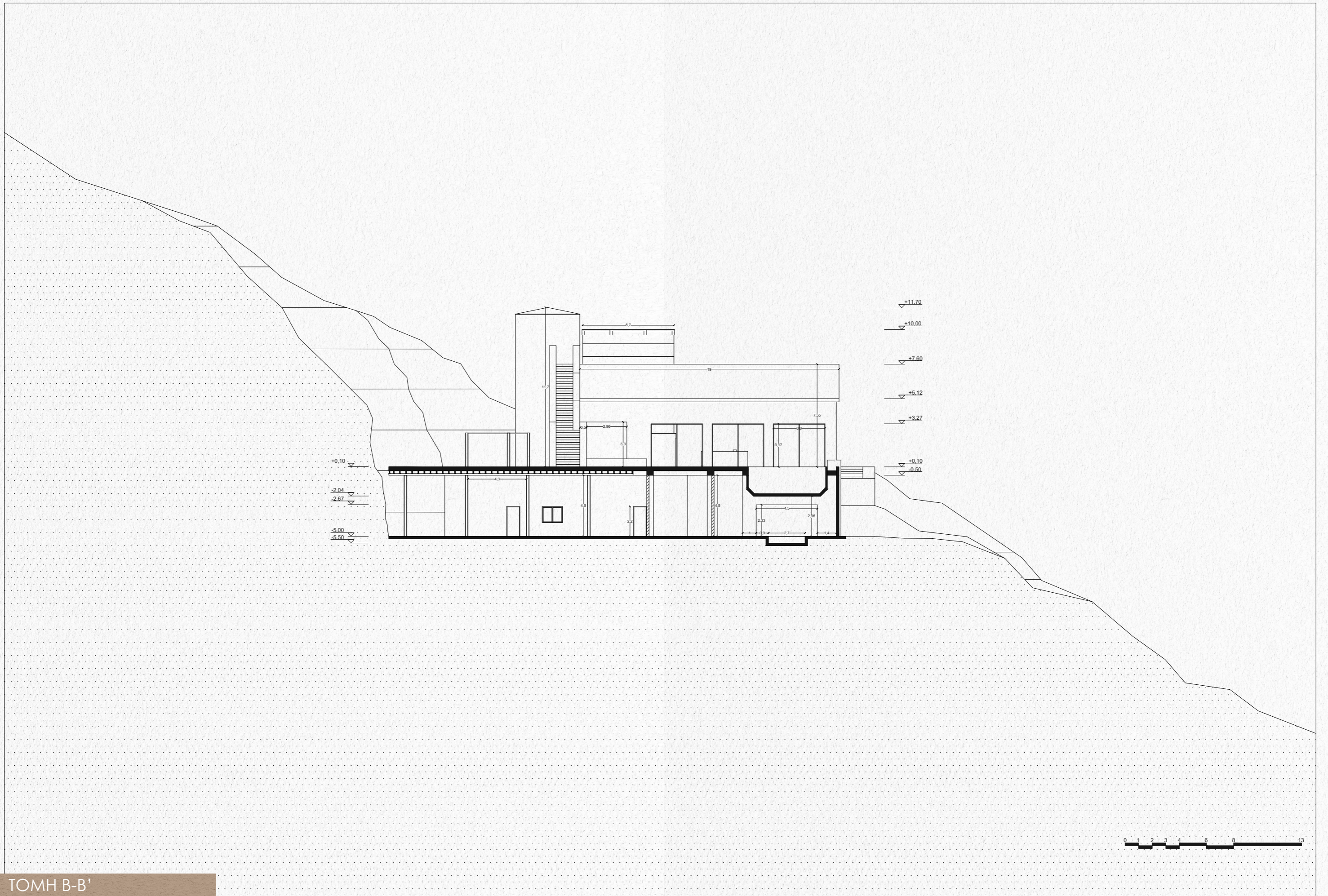
ΚΑΤΟΠΗ ΥΠΟΓΕΙΟΥ Α

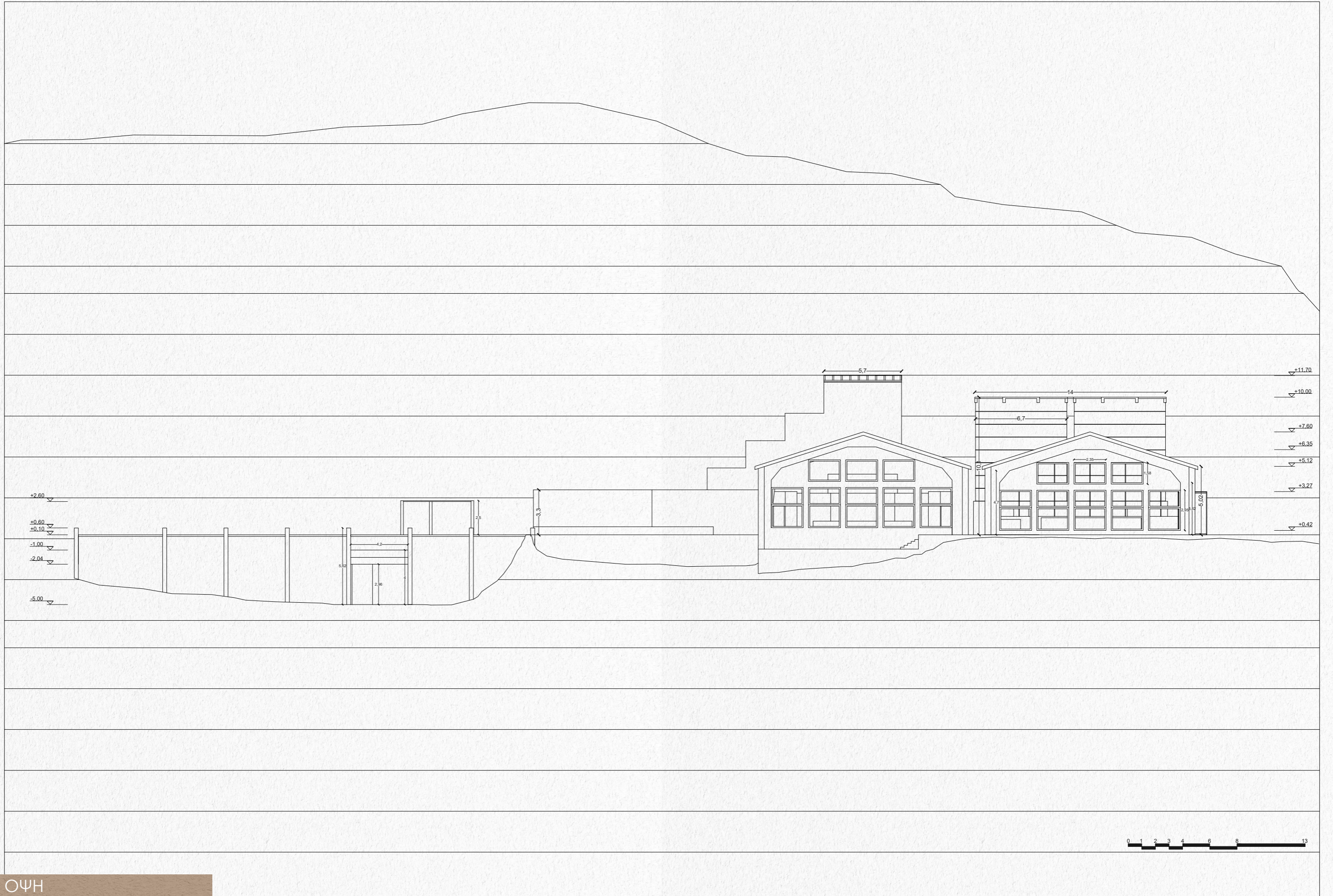
ΚΑΤΟΨΗ ΥΠΟΓΕΙΟΥ Β

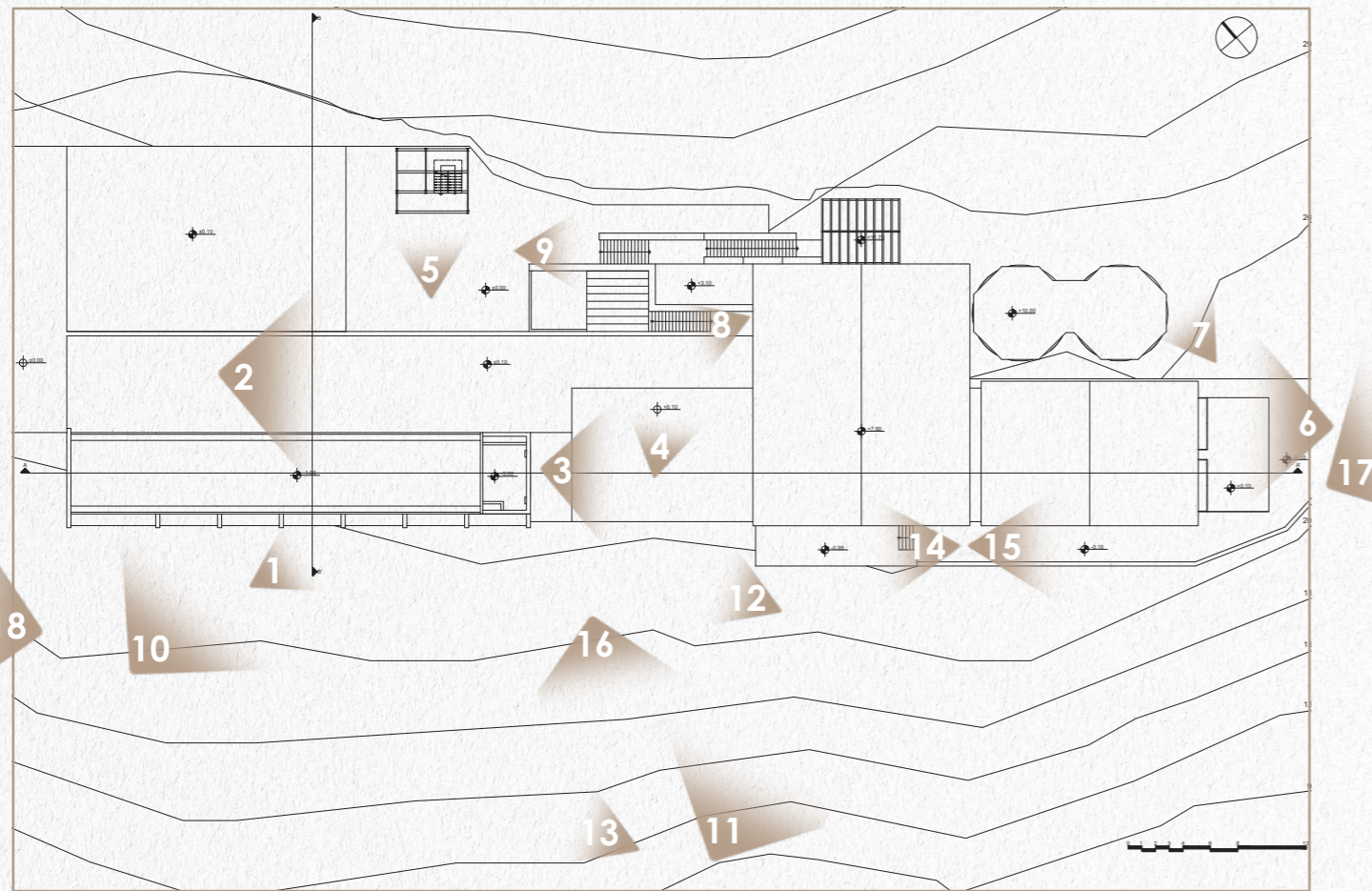

ΤΟΜΗ Α-Α'

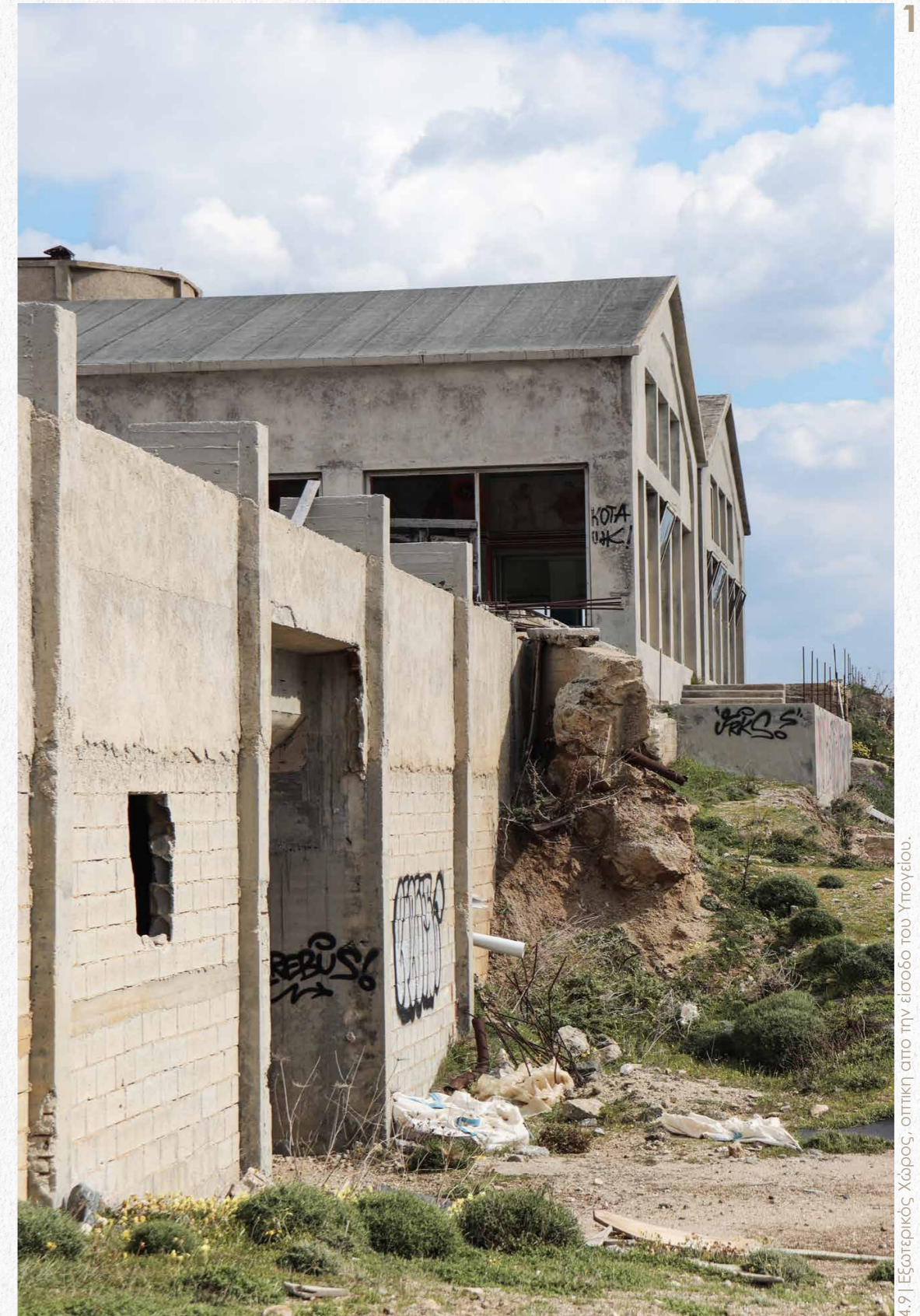

ΤΟΜΗ Β-Β'

Διάγραμμα Βλέμματος Εξωτερικών Χώρων & Οπτικών Φυγών Ευρύτερης Περιοχής

4.9| Εξωτερικός Χώρος, οπτική από την είσοδο του Υπογείου.

2

4.10 | Εξωτερικός Χώρος, Ισόγειο. Τα πλακάκια μπήκαν σε κάποια μεταγενέστερη ανακίνηση

3

4.11 | Εξωτερικός Χώρος, Ισόγειο

4

4.12 | Εξωτερικός Χώρος, Ισόγειο. Στο βάθος τμήμα από τις παλιές εγκαταστάσεις (δεν μπόρεσε να αποτυπωθεί)

5

4.13 | Εξωτερικός Χώρος, Ισόγειο. Εμφάνιση η κατασκευή της παλιάς σκάλας. Το δάπεδο καλυμμένο πιθανόν για σαφάλεια.

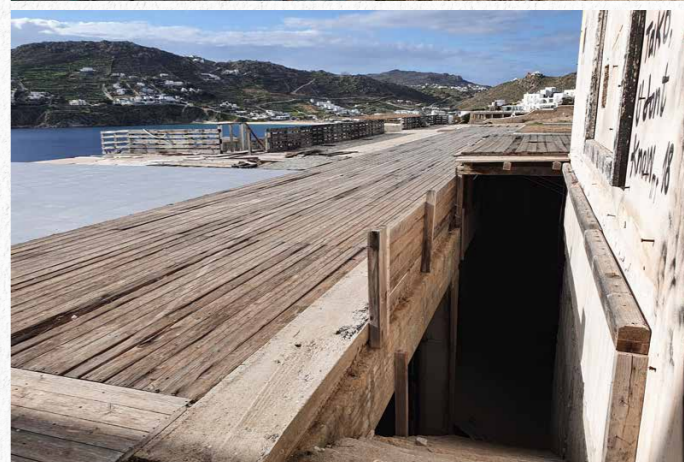
6

4.14 | Εξωτερικός Χώρος, Ισόγειο. Στα δεξιά τα 2 σιλό αποθήκευσης.

7

4.15 | Εξωτερικός Χώρος, Ισόγειο. Σιλό και στο βάθος τμήμα από τις παλιές εγκαταστάσεις (δεν μπόρεσε να αποτυπωθεί)

8

4.16 | Εξωτερικός Χώρος, Ισόγειο. Η δεύτερη σκάλα του υπογείου στην οποία υπήρχε κανονική πρόσβαση.

9

4.17 | Εξωτερικός Χώρος, Ισόγειο. Εξωτερική σκάλα. Φαίνεται η βάση από την συνέχεια της σκάλας που πιθανόν οδηγούσε στο τμήμα της παλιές εγκαταστάσης.

4.18 | Εξωτερικός Χώρος, Υπόγειο. Η κλίμακα του κτιρίου.

10

4.19 | Εξωτερικός Χώρος, Οπτική του κτιρίου από το σημείο εισόδου του τούνελ της χοάνης.

11

4.20 | Εξωτερικός Χώρος, Υπόγειο

12

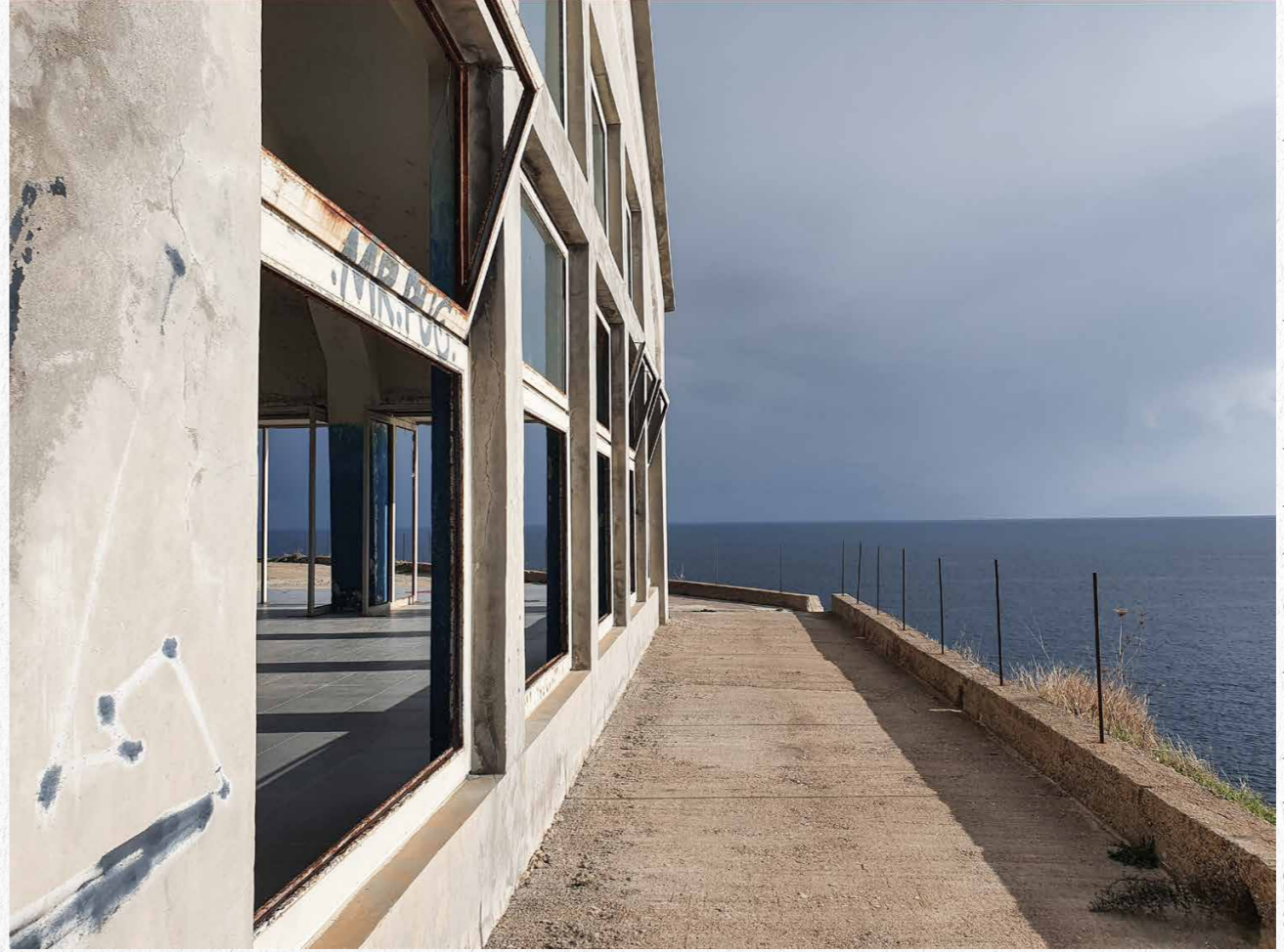
4.21 | Εξωτερικός Χώρος, το τούνελ της χοάνης όπου έσπραχναν το μεταλλευμα ώστε να μεταφερθεί με ταινία στην σκάλα φόρτωσης

13

14

4.22 | Εξωτερικός χώρος, Ισόγειο. Οπτική από την όψη του κτηρίου. Στα αριστερά φαίνεται η είσοδος του τούνελ της χάρνης και οι σκάλες που οδηγούσαν στο λιμανάκι. Στο βάθος η μεγάλη παραλία Καλό Λιβάδι και πιο κοντά στο κτήριο η παραλία Λούλος. Οι φωτογραφίες τραβήχτηκαν Φεβρουάριο.

15

4.23 | Εξωτερικός χώρος, Ισόγειο. Οπτική από την όψη του κτηρίου. Η απεραντοσύνη της θάλασσας

16

4.24 | Εξωτερικός Χώρος, Λιμανάκι

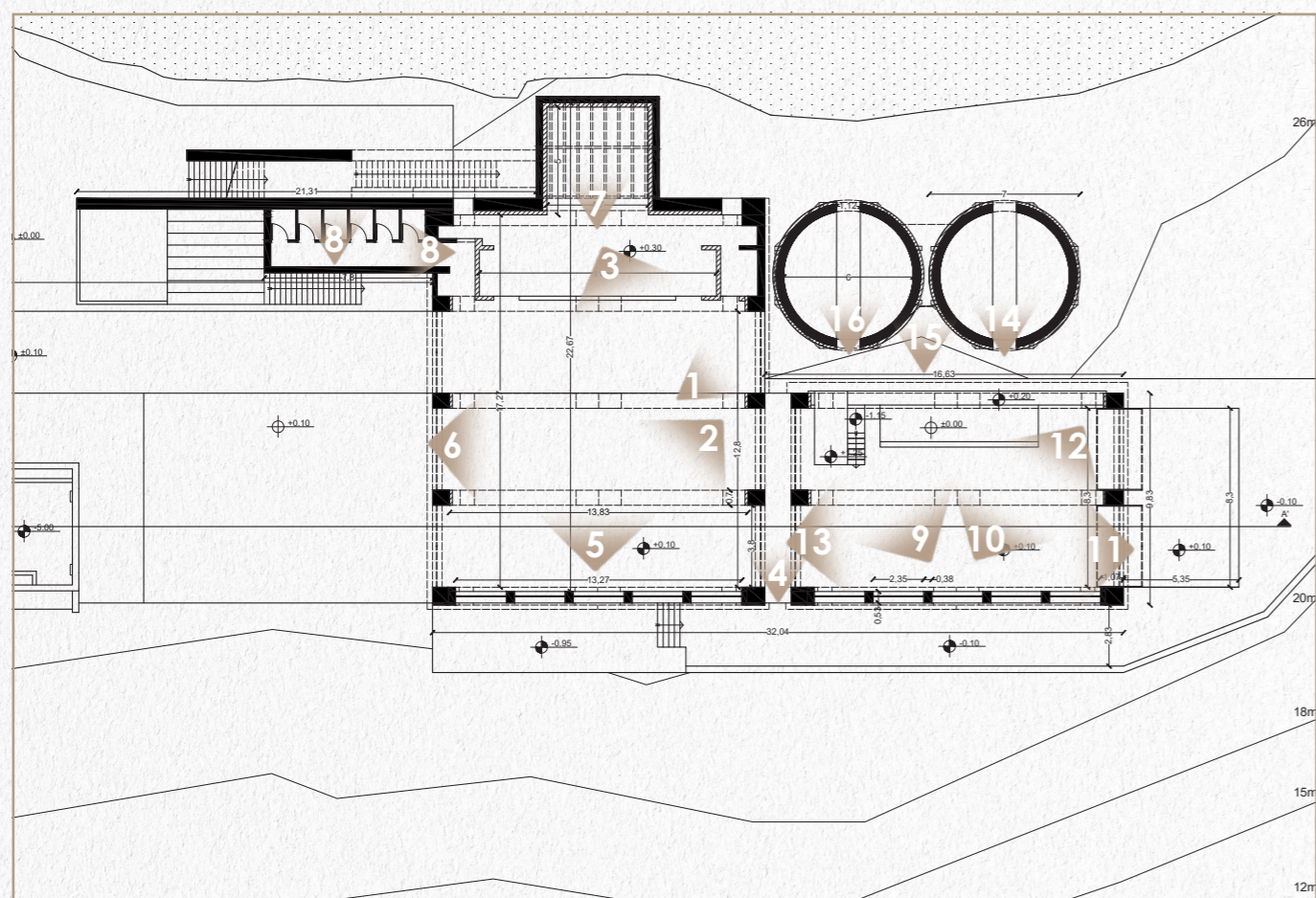
17

4.25 | Εξωτερικός Χώρος, Οπτική προς τα βράχια

18

4.26 | Εξωτερικός Χώρος, Οπτική προς την παραλία του Λούλου. Στο βάθος το Καλό Λιβάδι

Διάγραμμα Βλέμματος Εσωτερικού Χώρου Ισογείου

4.27 | Εσωτερικός Χώρος, Ισόγειο. Οι τοιχογραφίες πραγματοποιήθηκαν πιθανώς στα πλαίσια κάποιου δρώμενου από κάποιον καλλιτέχνη μετά το 2017. Δεν βρέθηκαν περταίρω πληροφορίες. Πριν το 2017 στις φωτογραφίες που βρέθηκαν ο χώρος ήταν λευκός.

4.28 | Εσωτερικός Χώρος, Ισόγειο. Το κτίριο έχει θέα σε όλη την περιοχή. Τα πλακάκια και τα υαλοστάσια είναι στοιχεία μεταγενέστερης ανακαίνισης.

2

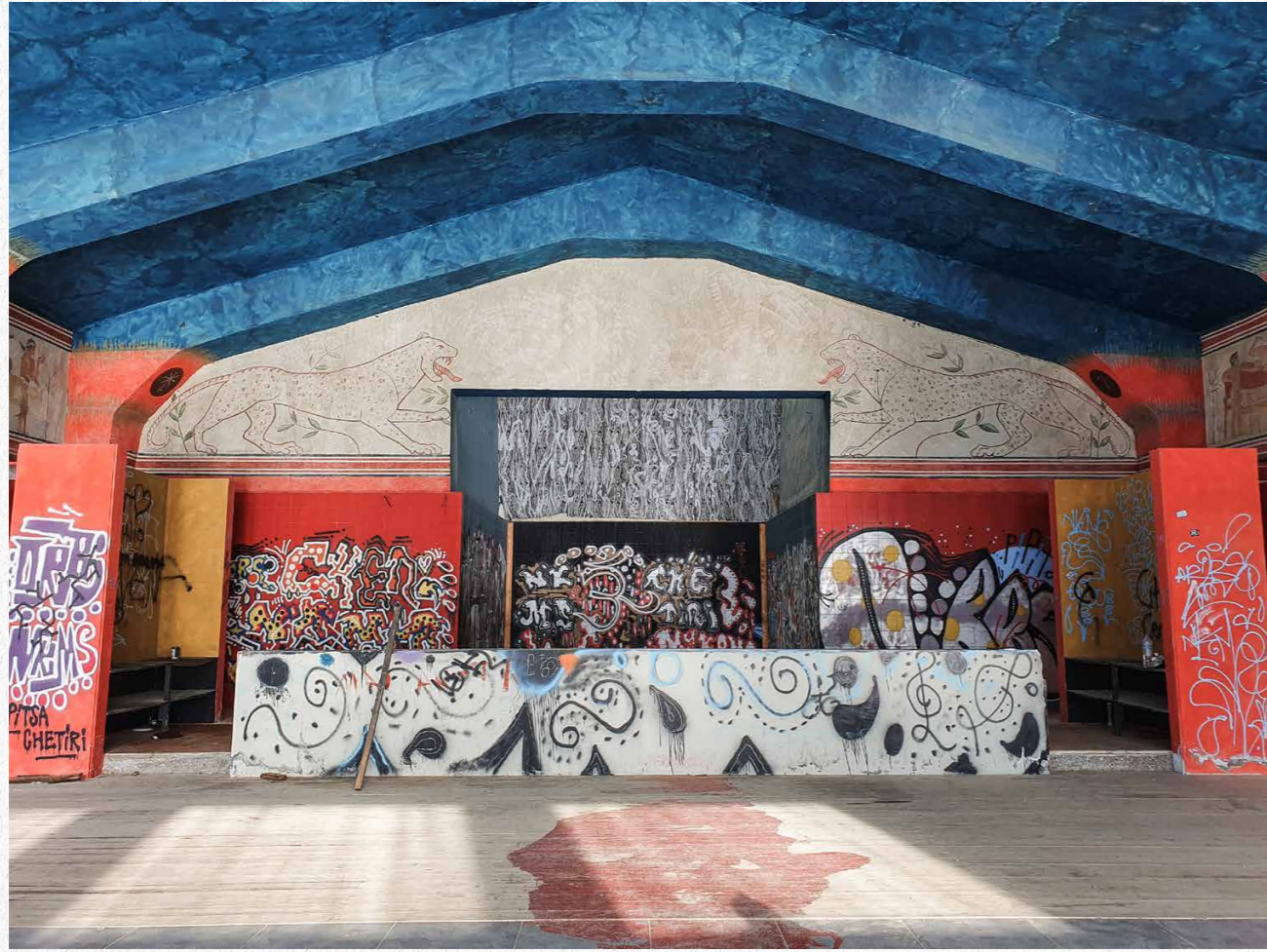
4.29 | Εσωτερικός Χώρος, Ισόγειο. Η ανθρώπινη κλίμακα.

3

4.30 | Εσωτερικός Χώρος, Ισόγειο. Το κενό μεταξύ των δύο κτιρίων. Στο βάθος το ένα Σινιό.

4

5
4.31 | Εσωτερικός Χώρος, Ισόγειο. Οι μικροί τοίχοι κατασκευάστηκαν μεταγενέστερα.

6
4.32 | Εσωτερικός Χώρος, στο βάθος το δεύτερο τμήμα του κτιρίου και στα αριστερά τα σιλό.

7
4.33 | Εσωτερικός Χώρος, Ισόγειο. Το ψηλό τμήμα στο βάθος του κτιρίου

8
4.34 | Εσωτερικός Χώρος, Ισόγειο. WC που κατασκευάστηκαν μεταγενέστερα.

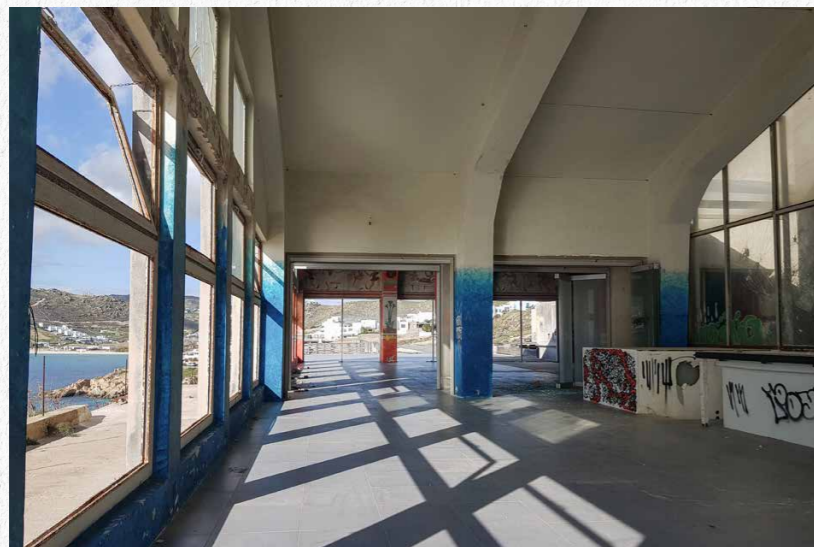
9

4.35 | Εσωτερικός χώρος, Ισόγειο. Το 'μπωρ' και το wc στα αριστερά προστέθηκαν μεταγενέστερα.

10

4.36 | Εσωτερικός χώρος, Ισόγειο. Το δεύτερο τμήμα του κτιρίου

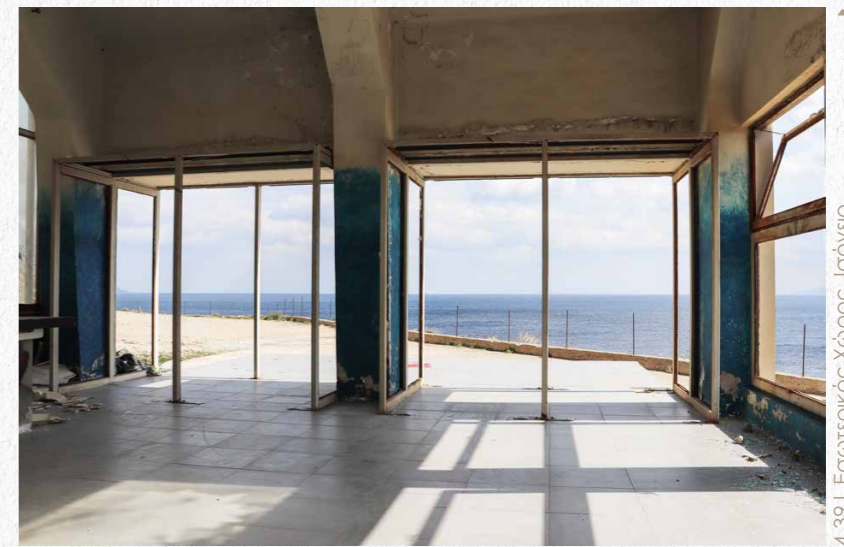
11

4.37 | Εσωτερικός χώρος, Ισόγειο.

12

4.38 | Εσωτερικός χώρος, Ισόγειο.

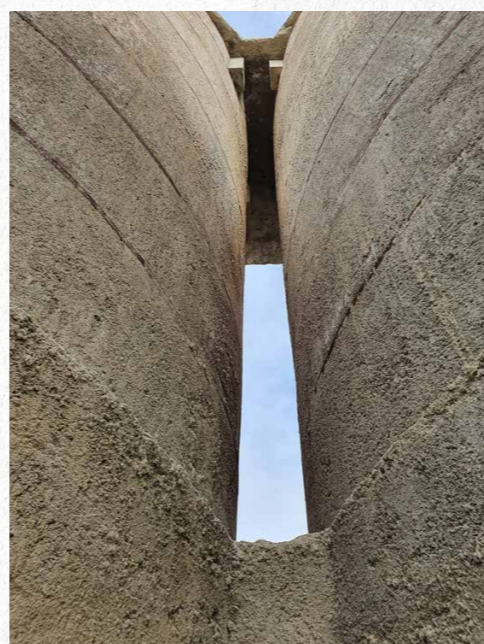
13

4.39 | Εσωτερικός χώρος, Ισόγειο.

14

4.40 | Το Σιλό 1 εσωτερικά.

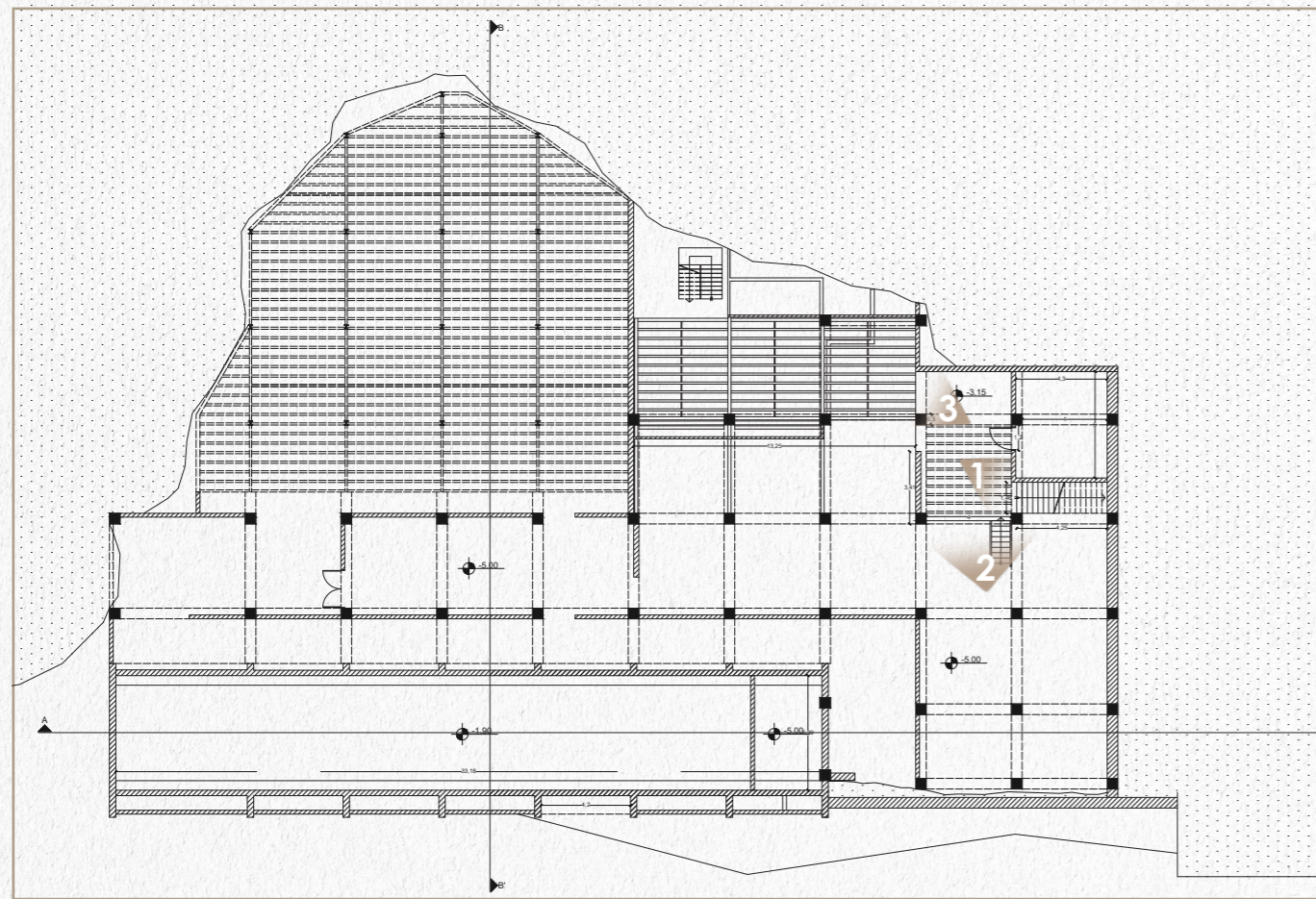
15

4.41 | Το κενό μεταξύ των Σιλό.

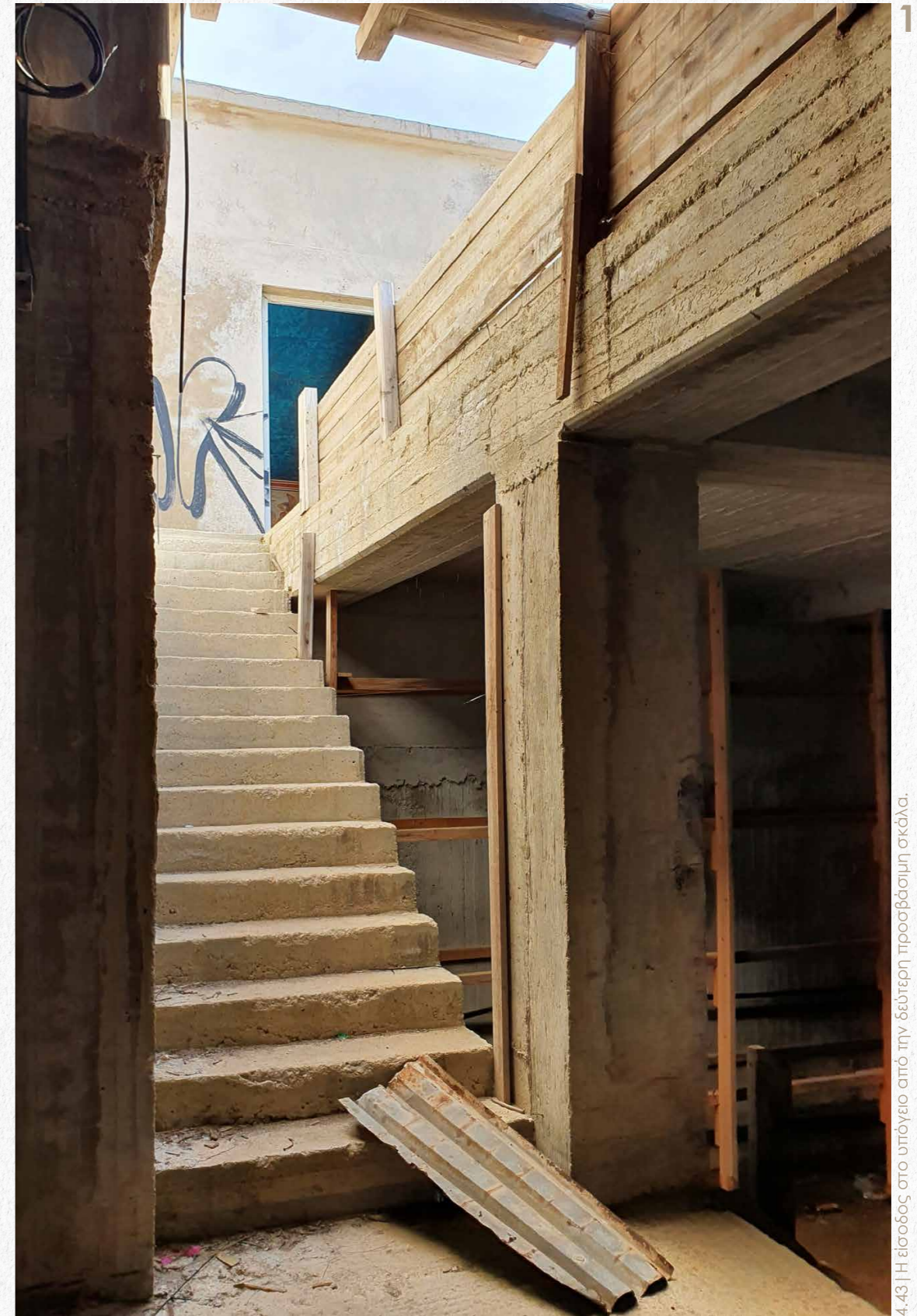

16

4.42 | Το Σιλό 2 εσωτερικά.

Διάγραμμα Βλέμματος Εσωτερικού Χώρου Υπογείου 1.

4.43 | Η είσοδος στο υπόγειο από την δεύτερη προσβάσιμη σκάλα.

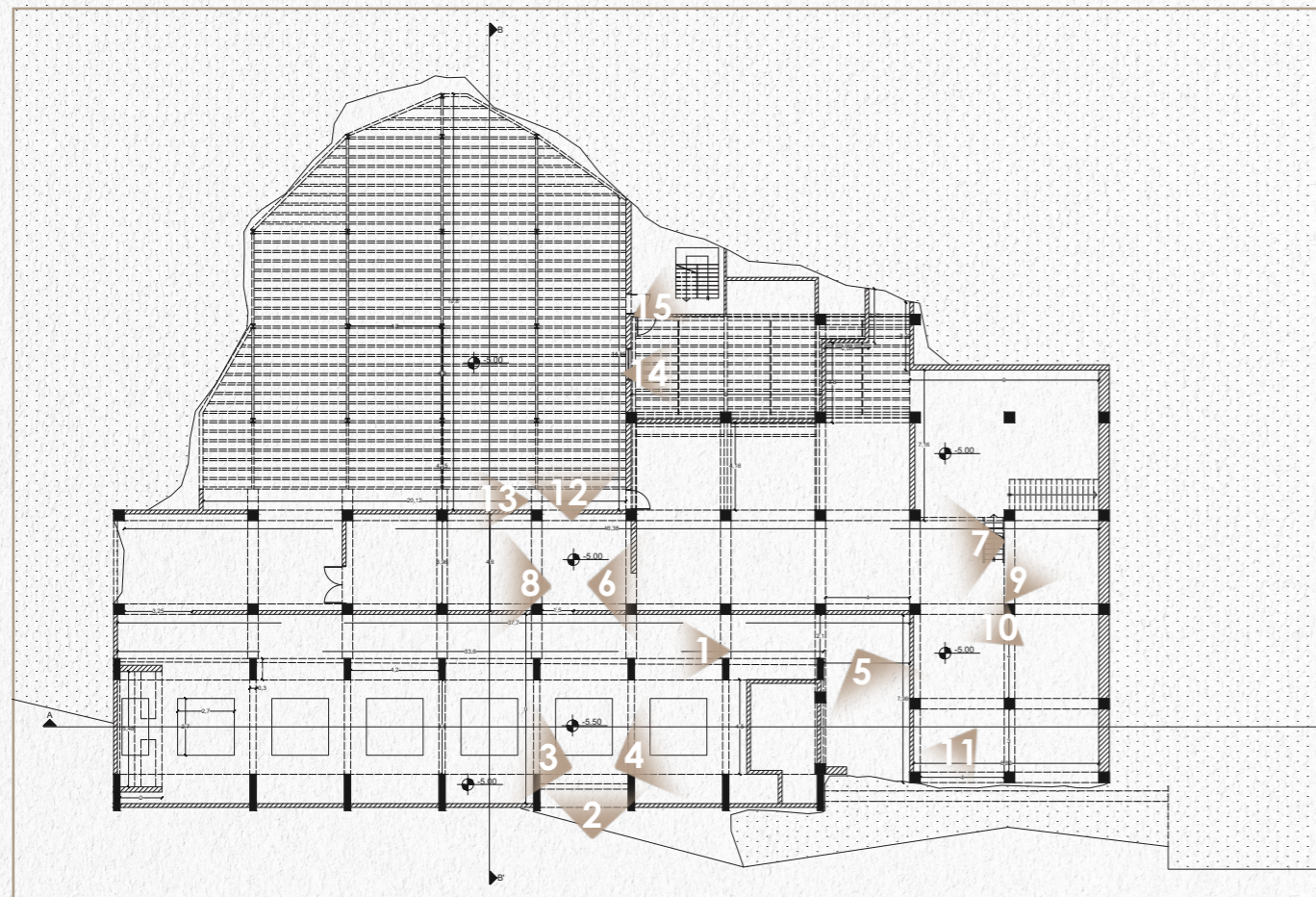
2

4.44 | Εσωτερικός Χώρος, Υπόγειο 1.

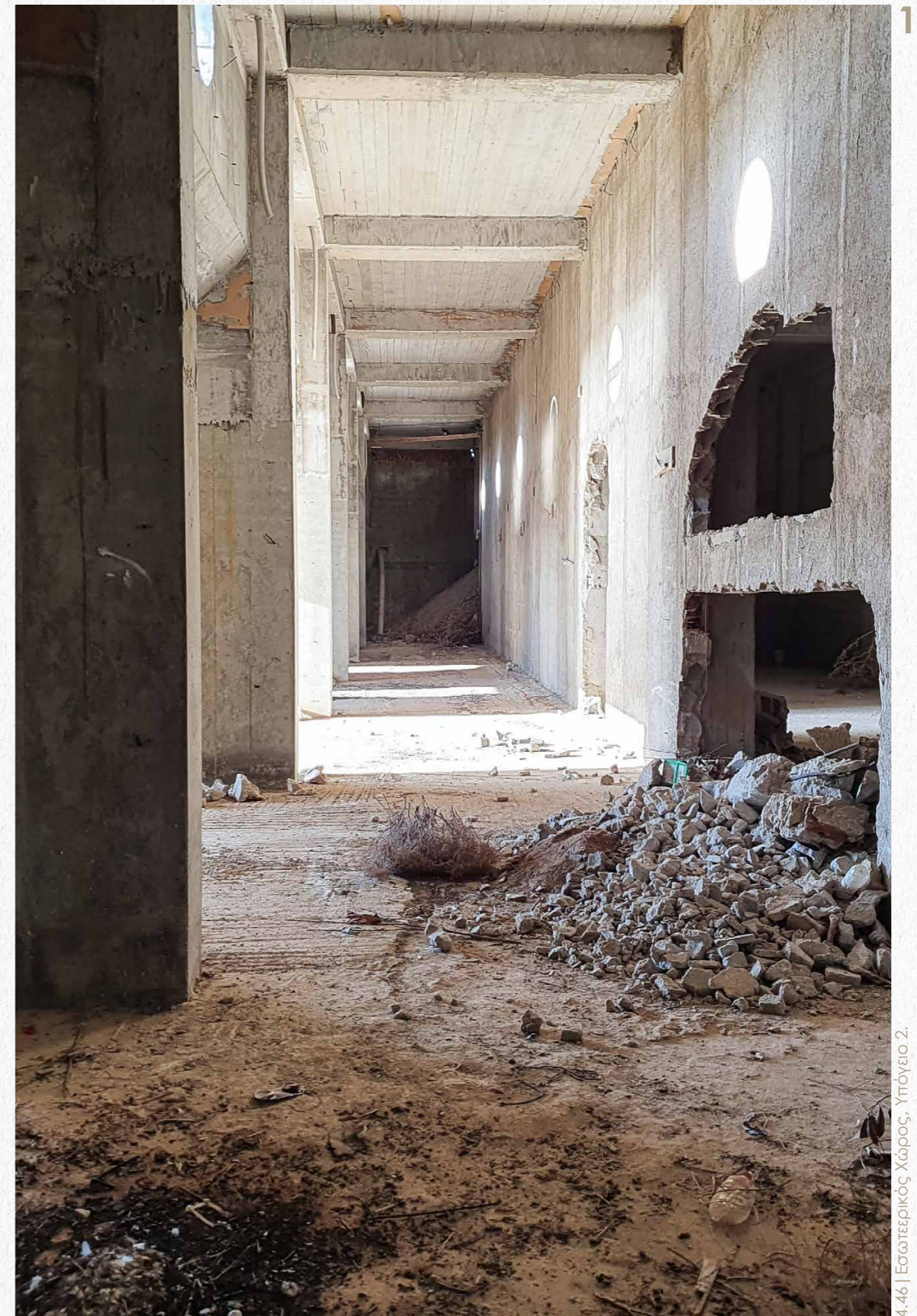

3

4.45 | Εσωτερικός Χώρος, Υπόγειο 1. Οπτική προς τα δοκάρια και τις γυψοσανίδες που μπόηκαν μεταγενέστερα.

Διάγραμμα Βλέμματος Εσωτερικού Χώρου Υπογείου 2.

4.46 | Εσωτερικός Χώρος, Υπόγειο 2.

4.47 | Είσοδος από το άνοιγμα στο ύψος του Υπόγειου. Δεν βρέθηκε κάποια πληροφορία για τις εσοχές στο δάπεδο.

2

3

4.48 | Εσωτερικός Χώρος, Υπόγειο
2. Μοιάζει μεταγενέστερα να είχε ξεκινήσει η κατασκευή πλαισίου ακριβώς από πάνω στο ισόγειο

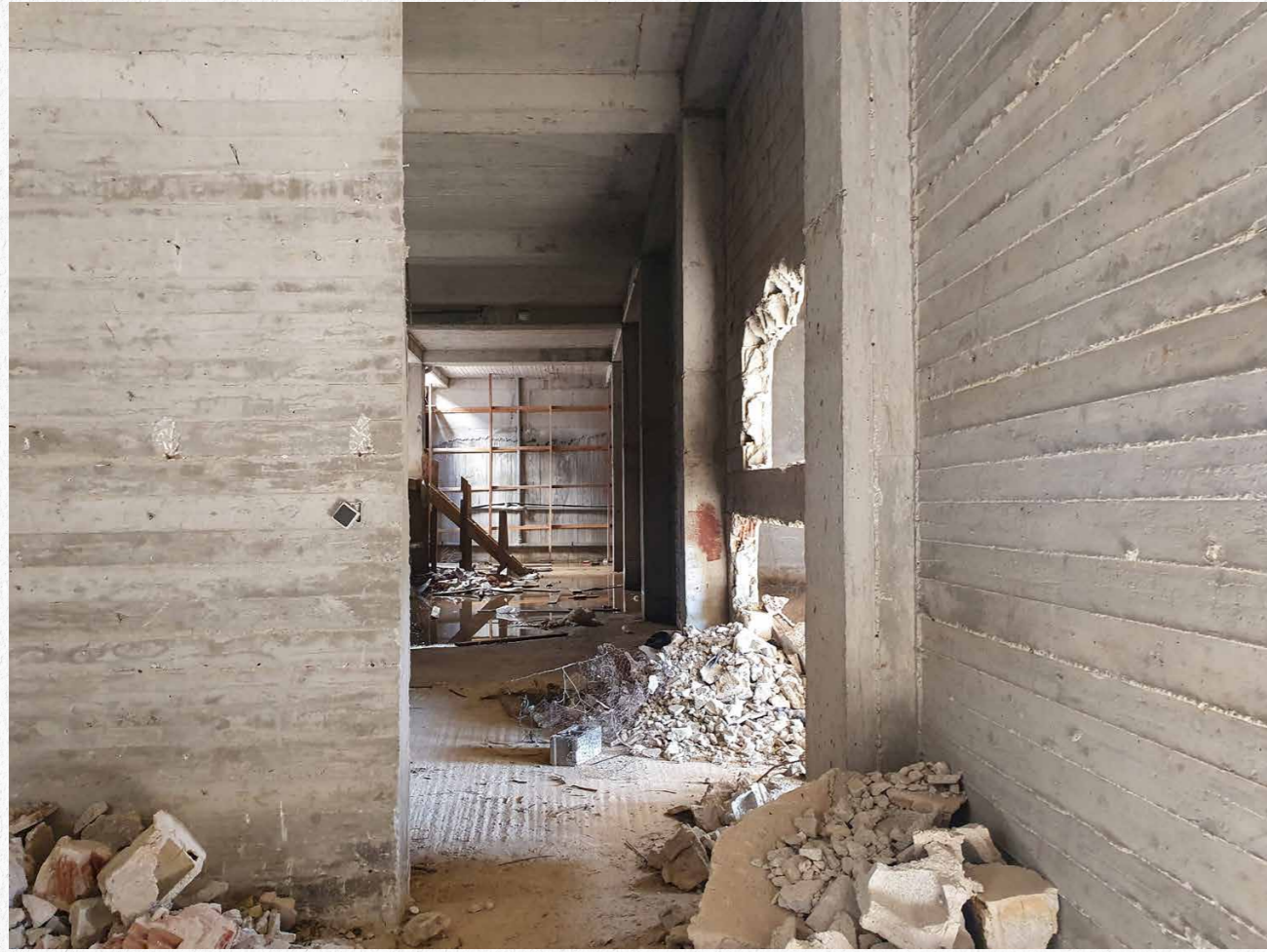
4

4.49 | Εσωτερικός Χώρος, Υπόγειο
2. Μοιάζει μεταγενέστερα να είχε ξεκινήσει η κατασκευή πλαισίου ακριβώς από πάνω στο ισόγειο

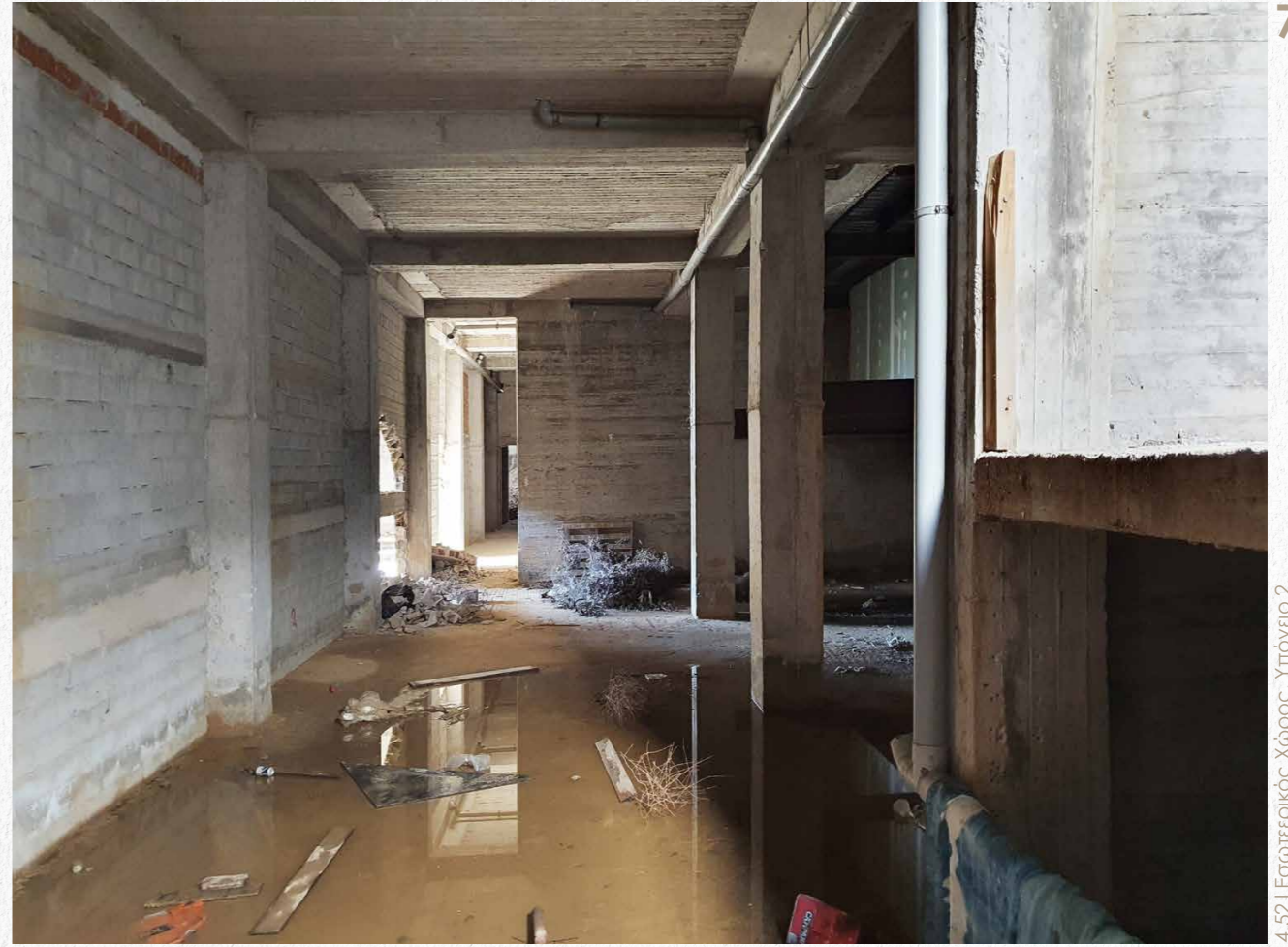
5

4.50 | Εσωτερικός Χώρος, Υπόγειο 2.

6

4.51 | Εσωτερικός Χώρος, Υπόγειο 2.

7

4.52 | Εσωτερικός Χώρος, Υπόγειο 2.

8

4.53 | Εσωτερικός Χώρος, Υπόγειο 2.

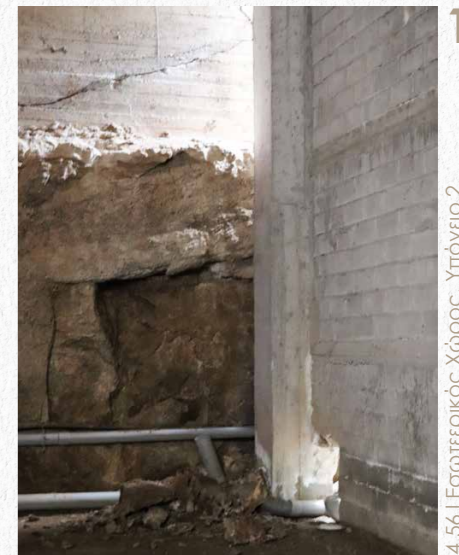
9

4.54 | Εσωτερικός Χώρος, Υπόγειο 2. Φαίνεται η σκάλα εισόδου.

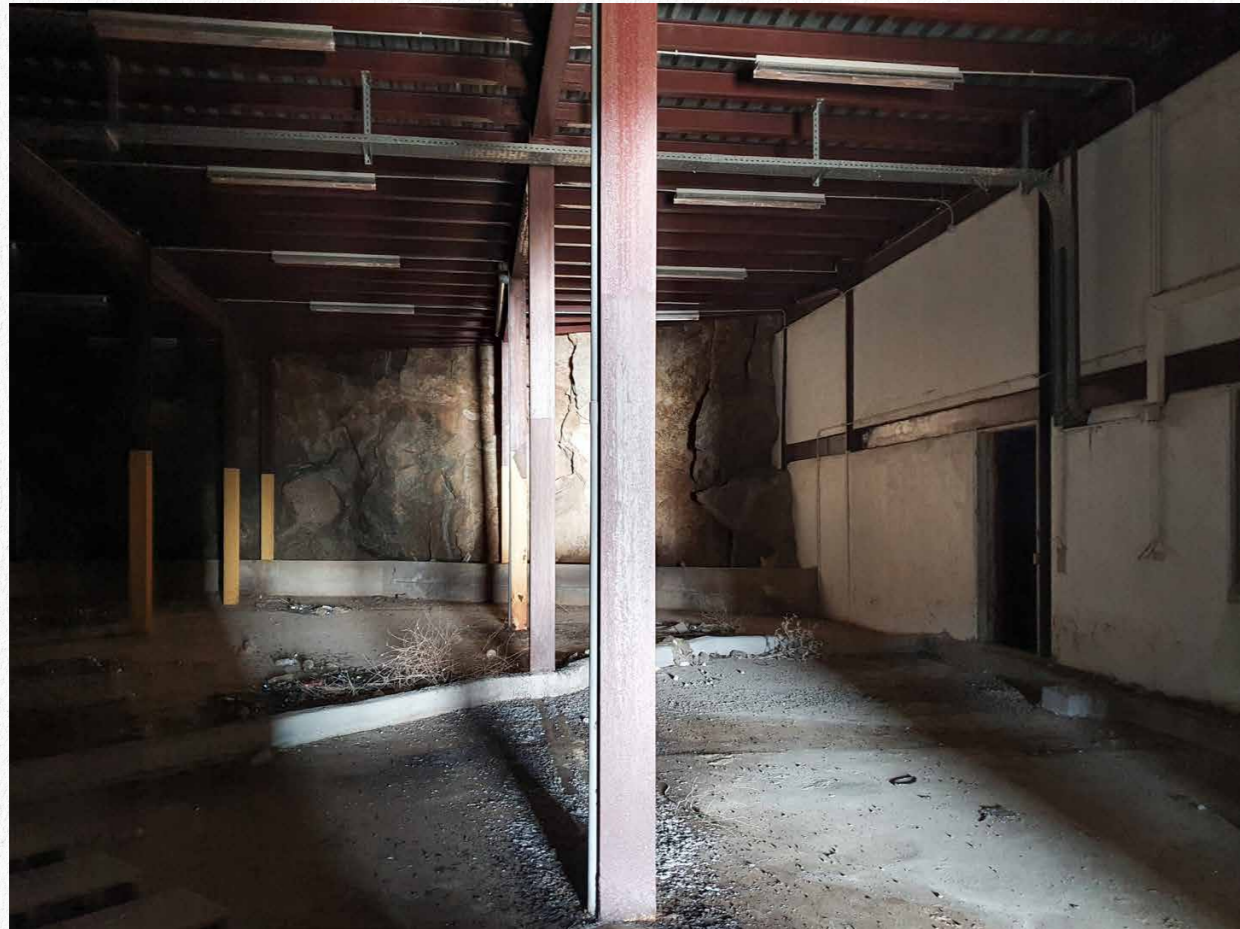
10

4.55 | Εσωτερικός Χώρος, Υπόγειο 2.

11

4.56 | Εσωτερικός Χώρος, Υπόγειο 2.

12

4.57 | Εσωτερικός Χώρος, Υπόγειο 2.

13

4.58 | Εσωτερικός Χώρος, Υπόγειο 2.

14

4.59 | Εσωτερικός Χώρος, Υπόγειο 2. Παρατηρούνται μεταγενέστερες κατασκευές.

15

4.60 | Εσωτερικός Χώρος, Υπόγειο 2. Η παλιά σκάλα όπου η κατασκευή της είναι εμφανής εξωτερικά στο υπόγειο.

4.61 | Τα όρια εσωτερικού και εξωτερικού χώρου

Έχοντας ολοκληρώσει με την έρευνα των Μεταλλείων και την στοχευμένη μελέτη, ανάλυση και αποτύπωση του κτιρίου του Τριβείου όπου έχει αποφασιστεί να επαναχρησιμοποιηθεί ως Χώρος Μνήμης στόχος είναι τώρα η κατάλληλη διαχείριση της νέας χρήσης του χώρου

Για να επιτευχθεί αυτό είναι απαραίτητο να πραγματοποιηθεί μελέτη περιπτώσεων αντίστοιχης χρήσης. Θα αναλυθούν τέσσερις διαφορετικοί χώροι. Πρώτον, ένας Χώρος Μνήμης που έχει δεχτεί Επανάχρηση ως μουσείο για να μελετηθεί η συνύπαρξη παλιού και νέου, δεύτερον ένας Νέος Αρχιτεκτονικός Χώρος Μνήμης, όπου λειτουργεί σαν αφηγηματικό μουσείο του εαυτού του, κάτι που υπάρχει η επιθυμία να επιτευχθεί και στην περίπτωση του Τριβείου και τέλος δύο Μεταλλευτικοί Χώροι Μνήμης.

5.1 | Kolumba Museum – Rasmus Hjørtshøj / COAST

5 ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΗΣ ΧΡΗΣΗΣ

5.1 KOLUMBA MUSEUM, PETER ZUMTHOR

Το πρώτο παράδειγμα που επιλέχθηκε είναι το Kolumba Museum, Μουσείο Τέχνης της Καθολικής Αρχιεπισκοπής της Κολωνίας στη Γερμανία με σκοπό την μελέτη Επανάχρησης Χώρου Μνήμης και συνύπαρξης παλιού και νέου. Είναι έργο του Αρχιτέκτονα Peter Zumthor και έχει κατασκευαστεί πάνω στα ερείπια της Γοθικής Εκκλησίας του St. Kolumba όπου καταστράφηκε κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, την περίοδο που ολόκληρη σχεδόν η πόλη είχε καταστραφεί.

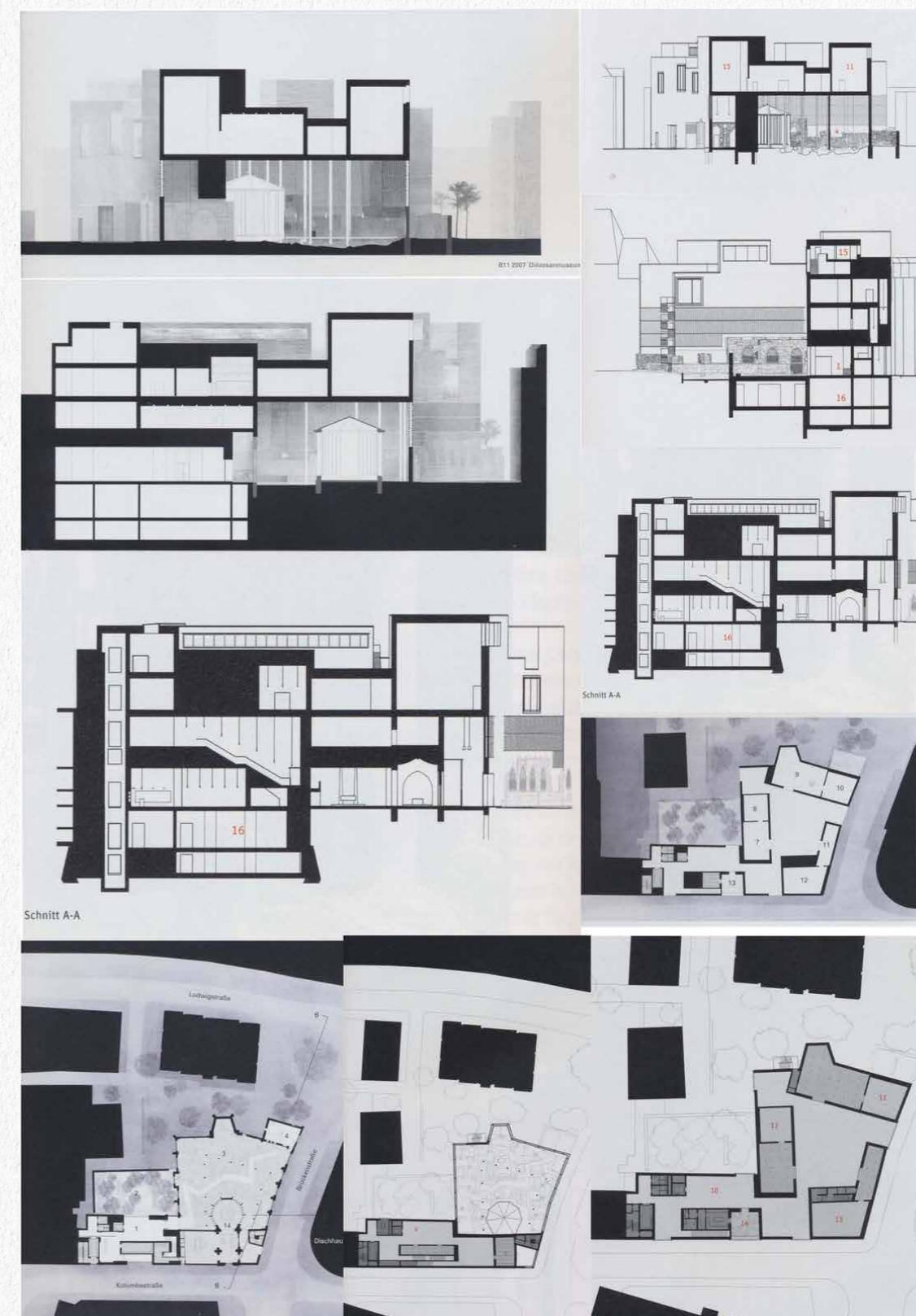
Ιστορικά, η καταστροφή της γοθικής εκκλησίας του St. Kolumba έγινε το 1943 όταν βομβαρδίστηκε η Κολωνία από τους Συμμάχους. Στον χώρο της εκκλησίας καθώς και σε όλη την πόλη είχαν απομείνει μόνο ερείπια και συντρίμια. Το μόνο που διασώθηκε, ήταν ένα άγαλμα της Παναγίας πάνω σε μια κολώνα, και θεωρήθηκε θαύμα από την τοπική κοινωνία. Από τότε ο χώρος αυτός αποτέλεσε χώρο μνήμης και περισυλλογής και έδωσε την ελπίδα στους κατοίκους ώστε να ξαναφτιάξουν την πόλη τους (Φαϊλάδη, 2013:103). Έξι χρόνια αργότερα χτίστηκε ένα παρεκκλήσι ανάμεσα στα ερείπια της εκκλησίας, προς τιμήν της Παναγίας.

Την δεκαετία του '70 ξεκίνησαν ανασκαφές στον χώρο οι οποίες έφεραν στο φως ευρήματα από τους Ρωμαϊκούς χρόνους και το Μεσαίωνα. Η εκκλησία αρχικά, αποτελούσε θρησκευτικό δωμάτιο πάνω από μια ρωμαϊκή κατοικία και με το πέρασμα των αιώνων έφτασε να αποτελεί τον παλαιότερο ναό της τοπικής εκκλησίας και του πανεπιστημίου της πόλης. Η εξέλιξη συνεχίστηκε με όλες τις αλλαγές όπου επέφερε η δυτική αρχιτεκτονική ιστορία, όμως η συνέχεια αυτή διακόπηκε βίαια με το βομβαρδισμό της.

Το 1990 η Αρχιεπισκοπή της Κολωνίας όρισε τον χώρο των ερειπίων ως χώρο ανέγερσης του Νέου Επισκοπικού Μουσείου που θα φιλοξενούσε τις συλλογές τέχνης της. Το μουσείο ονομάστηκε Κολυμπα, προς τιμήν της εκκλησίας καθώς και λόγω του συμβολικού χαρακτήρα του ονόματος (στα λατινικά, columba σημαίνει περιστέρι, σύμβολο της ειρήνης). Όμως, η κατασκευή του νέου μουσείου ήταν δύσκολη, καθώς θα έπρεπε να πραγματοποιηθεί πάνω σε ένα τόσο σημαντικό τόπο με μεγάλο φορτίο μνήμης.

Ο σχεδιασμός του νέου μουσείου ξεκίνησε από τον Peter Zumthor το 1996. Σκοπός του ήταν η δημιουργία ενός νέου χώρου που όμως θα διατηρήσει τις αξίες του παλιού, μια σύνδεση παλιού με νέου. Τα ερείπια της παλιάς εκκλησίας αποτέλεσαν βάση για την κατασκευή του νέου κελύφους. Η κατασκευή πραγματοποιήθηκε με τούβλα ανοιχτού γκρι χρώματος. Η επιλογή έγινε συνειδητά για συμβολικούς και χρηστικούς λόγους. Πρώτον, τα συγκεκριμένα τούβλα αποτέλεσαν βασικό υλικό που χρησιμοποιούνταν μεταπολεμικά για την αναδόμηση της πόλης, οπότε συμβόλιζε εκείνη την περίοδο, δεύτερων, ήταν ιδανικά για την κατασκευή της διακριτής μορφής όπου ήθελε να επιτύχει ο αρχιτέκτονας, και τέλος η σύζευξη νέου και παλιού υλικού έρχεται σε απόλυτη αρμονία, σεβόμενο την ιστορία του κτιρίου χωρίς καμία πρόθεση μιμητισμού.

Η νέα κατασκευή έχει χωριστεί από την παλιά νοητά, μέσω μιας πλάκας από σκυρόδεμα. Στον ισόγειο χώρο υπάρχει ο χώρος των ανασκαφών και του παρεκκλησίου. Ο χρήστης όταν εισέρχεται βλέπει τα θραύσματα του παρελθόντος μέσα από τα τμήματα του παλαιού κτιρίου που έχουν διασωθεί, ενώ ταυτόχρονα αντιλαμβάνεται το παρόν μέσω του φωτός και του ήχου που εισέρχονται μέσω του διάτρητου κελύφους (Φαϊλάδη, 2013:107).

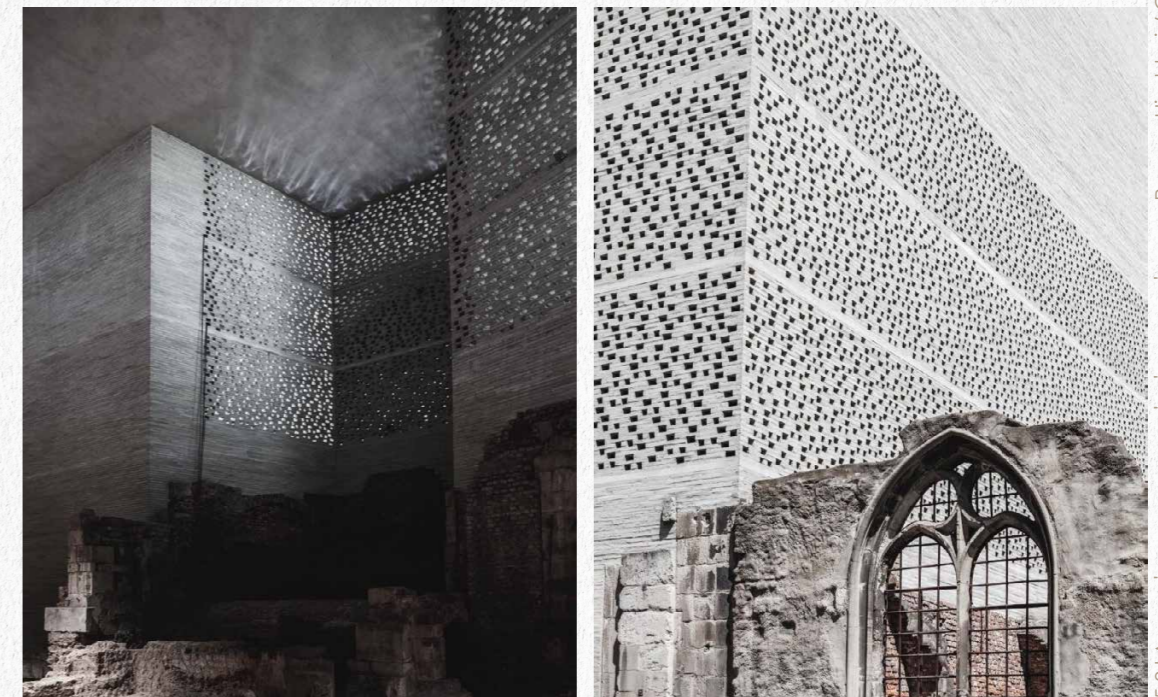

5.2 | Σχέδια, © Atelier Peter Zumthor & Partner

Μέσα από τον επιτυχημένο σχεδιασμό του χώρου παρελθόν και παρόν γίνονται ένα. Ο χώρος δημιουργεί την αίσθηση ότι είναι προστατευμένος και κλειστός, όμως ταυτόχρονα έχει την αίσθηση και το κλίμα ενός εξωτερικού περιβάλλοντος. Η περιήγηση ανάμεσα στα ερείπια γίνεται μέσω μιας ξύλινης πεζογέφυρας.

Ο νέος χώρος του μουσείου, όπου φιλοξενεί εκθέματα από την περίοδο του πρώιμου Χριστιανισμού μέχρι και σύγχρονα, έχει κατασκευαστεί πάνω από τα ερείπια της εκκλησίας και έτσι γίνεται μέρος της αρχιτεκτονικής συνέχειας. Ο χώρος στηρίζεται πάνω στην πλάκα σκυροδέματος με λεπτές κολόνες που ξεκινάνε από το χώρο των ανασκαφών. Η δομή του νέου χώρου αναπτύχθηκε σαν συνέχεια της κάτοψης του ισογείου. Στο νέο κτίριο στεγάζει 16 εκθεσιακές αίθουσες, εκθεσιακούς χώρους, θησαυροφυλάκιο, φουαγιέ καθώς και την είσοδο και τις σκάλες. Οι αίθουσες είναι φτιαγμένες από τούβλο, κονίαμα και σοβά, διατηρώντας την απλότητα τους και κύριο ρόλο έχουν τα εκθέματα.

Συμπερασματικά, το Μουσείο Kolumba προσπαθεί να αποτελέσει κυρίως ένα χώρο περισυλλογής και όχι τόσο ένα αυστηρό μουσειακό χώρο. Εντός του συνυπάρχει επιτυχημένα το ιερό και το βέβηλο, το παλιό και το σύγχρονο, ο θρησκευτικός και ο μη θρησκευτικός χώρος, καθώς και ο εσωτερικός με ο εξωτερικός. Μέσα από την κατασκευή του αποτελεί ένα μουσείο φωτός και σκιάς. Ο χώρος βρίσκεται σε απόλυτη αρμονία με τον τόπο και την ιστορία του. Η νέα χρήση έχει ενταχθεί με σεβασμό πάνω στην προηγούμενη. Τα νέα υλικά και στοιχεία έχουν σχεδιαστεί με εννοιολογικούς σκοπούς και σε αρμονία με το υπάρχον κέλυφος, αναδεικνύοντας την ιστορική αξία και η ταυτότητα του χώρου.

5.3 | Λεπτομέρειες εσωτερικού χώρου και όψης. ... Rasmus Hjortshøj / COAST

5.4 | Η όψη του Εβραϊκού Μουσείου.

5.2 JEWISH MUSEUM, DANIEL LIBESKIND

Το δεύτερο παράδειγμα που επιλέχθηκε είναι το Jewish Museum του Βερολίνου, έργο του Αρχιτέκτονα Daniel Libeskind όπου παρουσιάζει την ιστορία των Εβραίων στη Γερμανία, από τον τέταρτο αιώνα έως σήμερα. Μέσω του σχεδιασμού του χώρου, μεταφέρει στον επισκέπτη τις επιπτώσεις του ολοκαυτώματος. Άνοιξε στο κοινό το 2001 και στεγάζεται δίπλα στο μπαρόκ Πρωσικό Δικαστήριο (που χτίστηκε το 1735) και τώρα χρησιμοποιείται ως είσοδος για το νέο κτίριο.

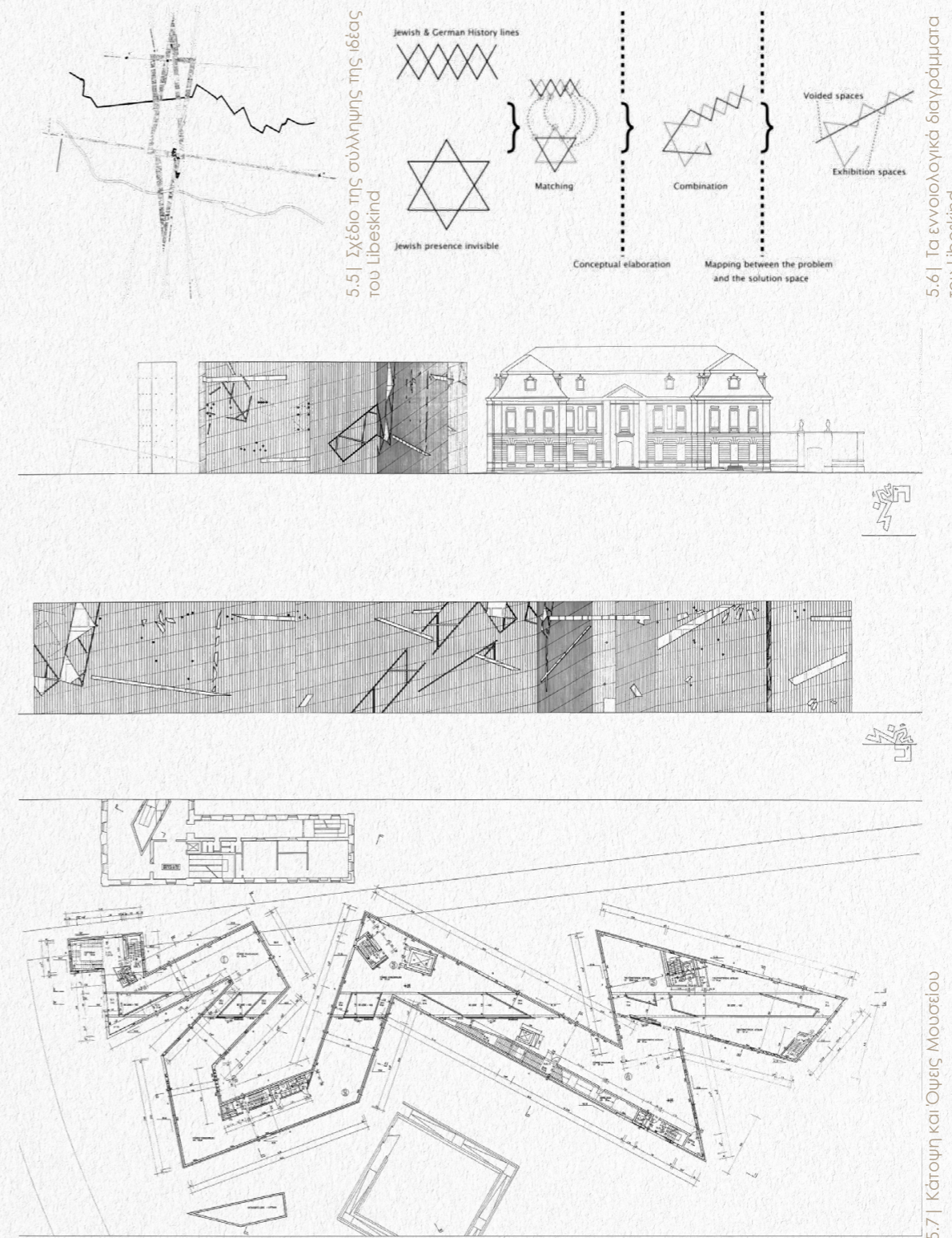
Το σχέδιο του Daniel Libeskind, βασίστηκε σε τρεις ιδέες. Πρώτον, ο ίδιος αναφέρει, πως είναι αδύνατο να κατανοήσουμε την ιστορία του Βερολίνου χωρίς να κατανοήσουμε τις τεράστιες συνεισφορές των Εβραίων πολιτών του, δεύτερον, πιστεύει πως, το νόημα του Ολοκαυτώματος πρέπει να ενσωματωθεί στη συνείδηση και τη μνήμη της πόλης του Βερολίνου, και τρίτων, η πόλη του Βερολίνου και ολόκληρη η χώρα της Γερμανίας πρέπει να αναγνωρίσουν τη διαγραφή της εβραϊκής ζωής στην ιστορία της.

Η μελέτη για τον σχεδιασμό του χώρου έγινε το 1989 με αφορμή αρχιτεκτονικό διαγωνισμό. Ο Daniel Libeskind ξεκίνησε σχεδιάζοντας ένα συμβολικό χάρτη κινούμενος από την συναίσθηση και γνώση της ιστορίας του τόπου (Ηλιάκης, 2011:41). Χαρτογράφησε σημαντικές κατοικίες και σημεία στο Βερολίνο και έτσι, συνδέοντας όλα αυτά τα σημεία δημιουργήθηκε ένα παραμορφωμένο αστέρι του Δαβίδ. Η συμβολική ένωση της Εβραϊκής παράδοσης και της Γερμανικής κουλτούρας εκφραζόταν μέσα από το γεωμετρικό σχηματισμό του αστεριού. (Ηλιάκης, 2011:43)

Ο Libeskind περιγράφει το Εβραϊκό Μουσείο στο Βερολίνο ως χώρο “μεταξύ των γραμμών”. Το ονομάζει έτσι διότι πρόκειται για ένα έργο στο οποίο

οι δύο γραμμές υλοποιούνται στο σχέδιο των κατόψεων και ταυτόχρονα εκφράζουν δύο γραμμές σκέψης, οργάνωσης και συνάφειας ετερογενών πραγμάτων. Η πρώτη είναι μια ευθεία γραμμή αλλά διακοπτόμενη, και η δεύτερη, μια τεθλασμένη γραμμή που επεκτείνεται στο άπειρο, όπως χαρακτηριστικά λέει ο αρχιτέκτονας. Οι δύο γραμμές εκφράζουν την αρχιτεκτονική ιδέα και το πρόγραμμα μέσω ενός ατέρμονου διαλόγου (Ηλιάκης, 2011:43). Στα σημεία τομής των δύο γραμμών δημιουργούνται κενοί χώροι, τα 'voids'. Κύριος στόχος του Libeskind ήταν να βρει μια αρχιτεκτονική μορφή που να μπορεί να εκφράσει την περίπλοκη ιστορία των Εβραίων και να την συσχετίσει με το παρόν. Ο ίδιος επέλεξε να επικεντρωθεί στην εξορία και την εκτέλεση των Εβραίων του Βερολίνου τις δεκαετίες του 1930 και του 1940. Έτσι, η απουσία εκφράζεται μέσα από αυτές τις δομές γύρω από τις οποίες οργανώνεται ολόκληρο το κτήριο. Τα κενά δηλώνουν την παρουσία τους μέσα από την απουσία.

Σήμερα, ο επισκέπτης μπαίνει στο μπαρόκ Collegienhaus το οποίο με τρεις υπόγειους, αξονικούς δρόμους συνδέεται με το νέο κτίριο. Ο επισκέπτης βρίσκεται μπροστά στο σύμπλεγμα διασταυρούμενων αξόνων. Καθεμιά από τις διαδρομές αυτές διηγείται και μια διαφορετική ιστορία. Τα τρία μονοπάτια οδηγούν κυριολεκτικά και μεταφορικά σε καταλήξεις που σχετίζονται με τους τρόπους όπου η Γερμανία έχασε τον Εβραϊκό πληθυσμό της κατά τον 20ο αιώνα (Τσιφτσή, 2016:81). Το πρώτο μονοπάτι οδηγεί σε αδιέξοδο – στον Πύργο του Ολοκαυτώματος, έναν χώρο που σηματοδοτεί το τέλος της παλιάς ιστορίας του Βερολίνου και συμβολίζει τους Εβραίους που χάθηκαν. Το δεύτερο, οδηγεί έξω από το κτίριο στον Κήπο της Εξορίας και της Αποδημίας, αναφορά σε αυτούς που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν το Βερολίνο. Το τρίτο και μεγαλύτερο, καταλήγει στη Σκάλα της Συνέ-

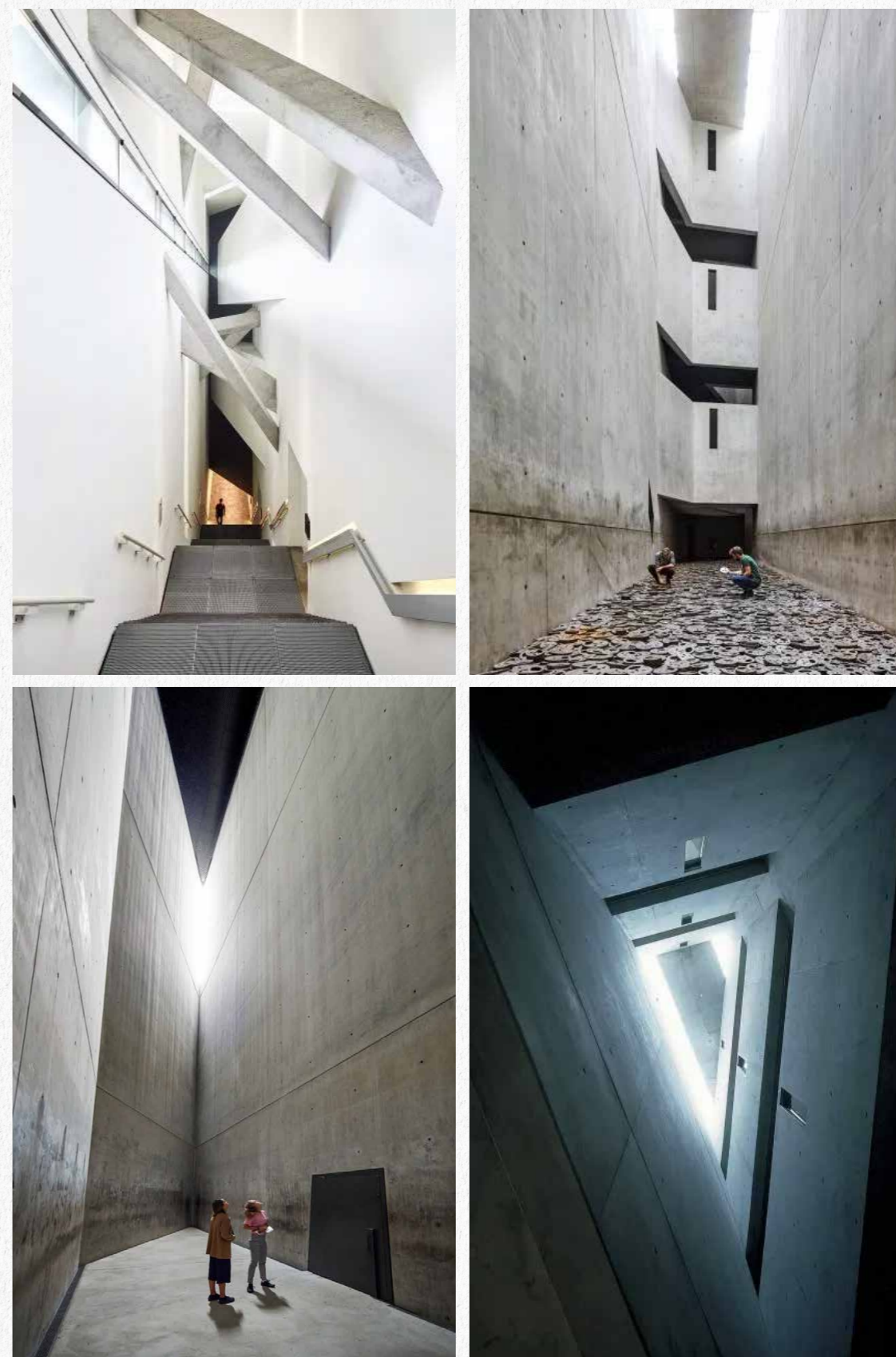

χειας, όπου σε οδηγεί στους εκθεσιακούς χώρους του μουσείου, δίνοντας έμφαση στη συνέχεια της ιστορίας.

Εξωτερικά το κτίριο του νέου μουσείου έχει επενδυθεί με φύλλα πιτανιούχου ψευδαργύρου. Σε όλες τις επιφάνειες του κτιρίου υπάρχουν σχισμές που διασταυρώνονται ή είναι αυτόνομες και λειτουργούν ως παράθυρα. Μέσα από αυτές τις σχισμές-παράθυρα το φως και η σκιά δημιουργούν συνθέσεις και γεωμετρίες όπου προκαλούν μια δραματική ατμόσφαιρα. Οι σχισμές αυτές αποτελούν, χαρτογραφικές τομές και καταγραφή υπαρκτών διευθύνσεων Γερμανών και Εβραίων, από την αρχική χαρτογράφηση που είχε κάνει ο αρχιτέκτονας, πάνω στο κέλυφος του μουσείου.

Εσωτερικά επικρατεί η αίσθηση της ανισορροπίας και της μη σαφούς πορείας. τα λοξά παράθυρα και οι κεκλιμένοι διάδρομοι προκαλούν στον επισκέπτη το αίσθημα του αποπροσανατολισμού και του προκαλούν εγρήγορση για τον τρόπο που θα κινηθεί. οι άξονες και οι χαράξεις όλων των στοιχείων εντός του χώρου οδηγού σε ιδιαίτερους χώρους στους οποίους το στοιχείο της μνήμης από την εβραϊκή ιστορία κυριαρχεί και το αίσθημα του ανοίκειου χώρου εντείνεται. (Ηλιάκης, 2011:49)

Συμπερασματικά, το Εβραϊκό μουσείο του Βερολίνου λειτουργεί ως ένα κέλυφος που μορφοποιεί την παρουσία των Εβραίων στο Βερολίνο. Στην περίπτωση του, το ίδιο το μουσείο αποτελεί το κύριο έκθεμα. Οι χώροι όπου δημιουργούνται καθώς και όλα τα στοιχεία του, έχουν εκφραστεί εννοιολογικά. Μέσω της δομής του χώρου κοινοποιεί τις μαρτυρίες του παρελθόντος. Η ιστορία, η μνήμη και τα συναισθήματα αποτυπώνονται στον επισκέπτη, με αφηγηματικό και βιωματικό τρόπο.

5.81 | Ο εσωτερικός χώρος του μουσείου

5.9 | Allmannajuvet Zinc Mine Museum. Aldo Amoretti

5.3 ALLMANNAJUVET ZINC MINE MUSEUM, P. ZUMTHOR

Το τρίτο παράδειγμα που επιλέχθηκε είναι το Zinc Mine Museum στη Νορβηγία, έργο του Αρχιτέκτονα Peter Zumthor. Κατασκευάστηκε το 2016 στην χαράδρα Allmannajuvet όπου βρισκόταν το Ορυχείο Ψευδαργύρου.

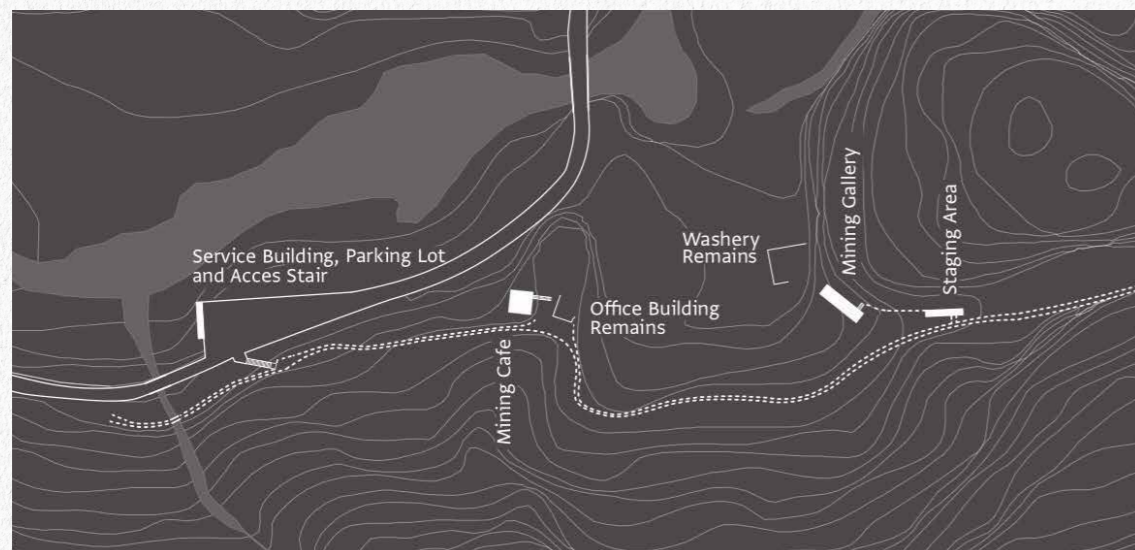
Ιστορικά, το ορυχείο ξεκίνησε να λειτουργεί το 1881 για την σκληρή εργασία εξαγωγής ψευδαργύρου. Στο απόγειό του, το ορυχείο απασχολούσε 160 εργαζόμενους και αποτελούσε σημαντικό μέρος των εξαγωγών ψευδαργύρου από τη Νορβηγία (εξήχθησαν συνολικά 12.000 τόνοι). Η λειτουργία του σταμάτησε το 1899, λόγω των μεταβαλλόμενων τιμών στην αγορά του ψευδαργύρου και του υψηλού κόστους εξόρυξης. (Atlas of Places, 2019)

Ο Peter Zumthor ανέλαβε το σχεδιασμό του έργου το 2002, ως μια ιστορική εγκατάσταση τέχνης κατά μήκος των Εθνικών Τουριστικών Διαδρομών όπου αποτελείται από τα 18 επιλεγμένες διαδρομές της Νορβηγίας και θα περιείχε χώρο ανάπαυσης, καφέ και μουσείου. Στόχος ήταν να καλωσορίσει τους επισκέπτες και να επαναφέρει στη ζωή την παλιά μεταλλευτική ιστορία του δήμου Sauda. (ArchDaily, 2016) Οι κτηριακές μορφές του είναι εμπνευσμένες από την εργασία της εξόρυξης και από την δύσκολη και επίπονη εργασία των ανθρώπων της περιόδου. Το 2016 πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνιά του έργου.

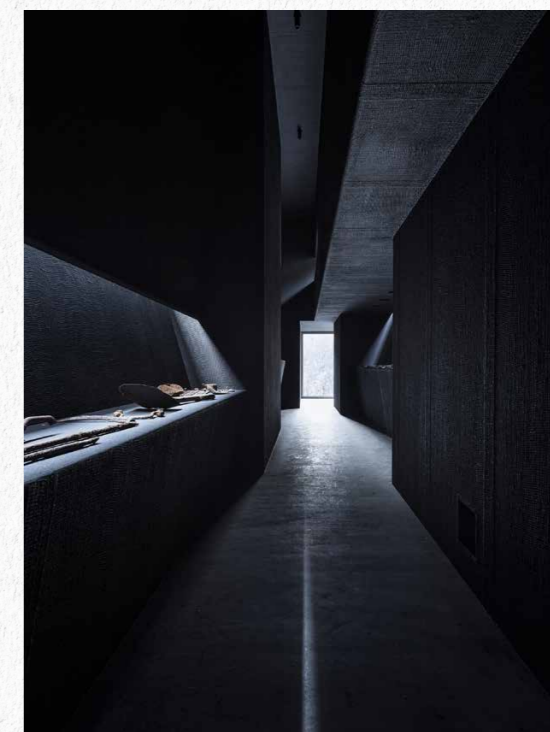
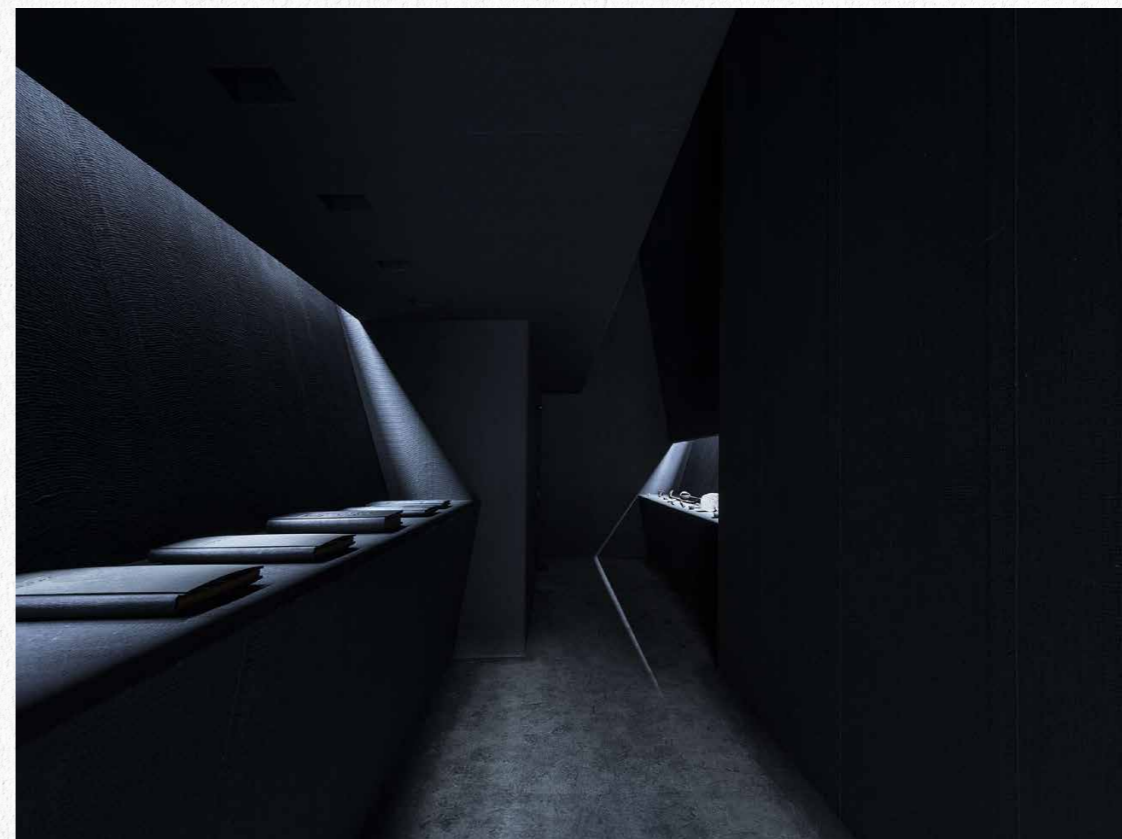
Τα νέα κτίρια ήταν προκατασκευασμένα και συναρμολογήθηκαν στον τόπο. Η κατασκευή που στηρίζει τις μονάδες αποτελείται από ξύλινους laminate πασσάλους εμποτισμένους με κρεόζωτο. Οι εξωτερικοί τοίχοι του κελύφους αποτελούνται από φύλλα κόντρα πλακέ 18 mm και λινάτσα ιούτης, επικαλυμμένοι με γερμανικό ακρυλικό υλικό (PMMA). (ArchDaily, 2016) Ο εσωτερικός χώρος των κτιρίων είναι βαμμένος με πολύ σκούρο χρώμα,

στοιχείο που παραπέμπει στις πολύ σκοτεινές συνθήκες εργασίας των εργατών μέσα στην γή. Επίσης η σκοτεινή ατμόσφαιρα λειτουργεί επιτυχημένα και στο χώρο του μουσείου όπου μέσω του σκοτεινού περιβάλλοντος και διαχείρισης του φωτισμού από τον αρχιτέκτονα αναδεικνύονται τα εκθέματα και ταυτόχρονα δημιουργεί μια πολύ ιδιαίτερη ατμόσφαιρα.

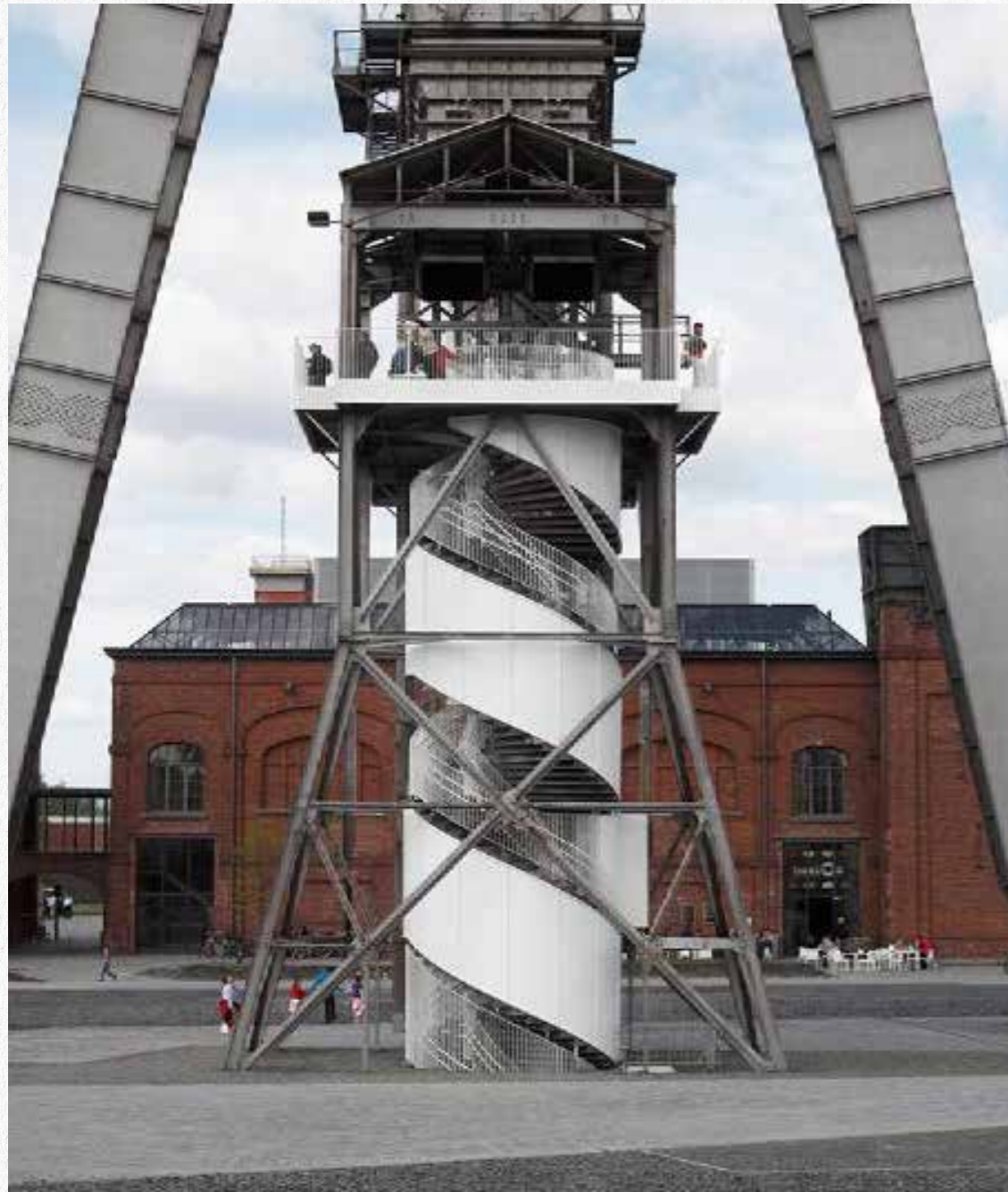
Συμπερασματικά τα κτίρια είναι κατάλληλα φτιαγμένα ώστε να αντέχουν και να εντάσσονται στις συνθήκες και στο κλίμα της χώρας, και ταυτόχρονα λειτουργούν σαν γλυπτά στο τοπίο. Έχει πραγματοποιηθεί επιτυχημένη διαχείριση στους εσωτερικούς χώρους με πολλά συμβολικά και εννοιολογικά στοιχεία με σκοπό την καλύτερη ανάδειξη της ιστορίας, και των συνθηκών εργασίας.

5.10 | Τοπογραφικό

5.11 | Εσωτερικός χώρος του μουσείου και του καφέ

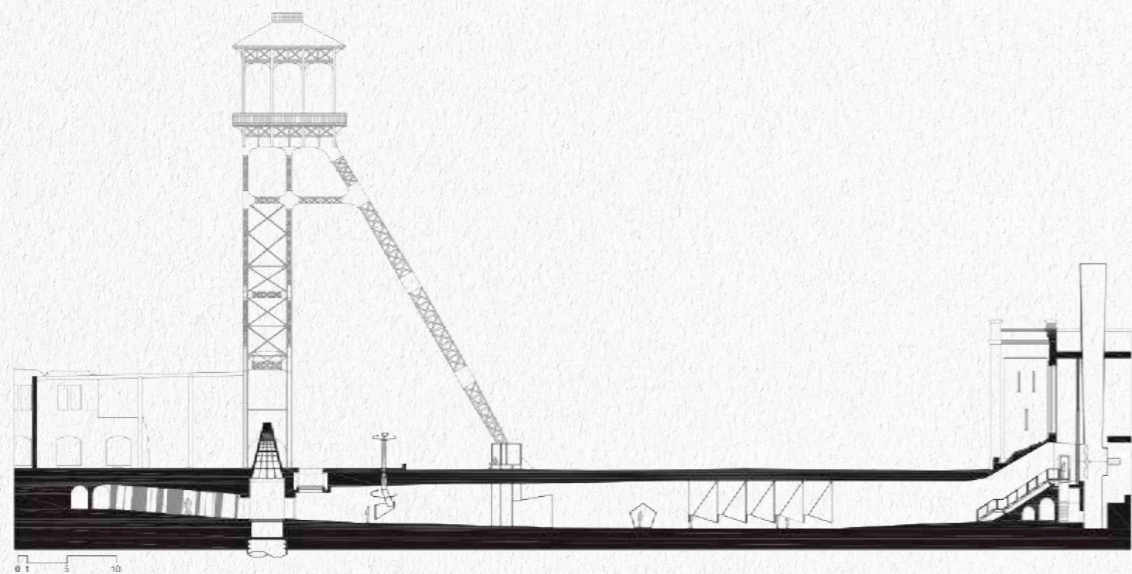
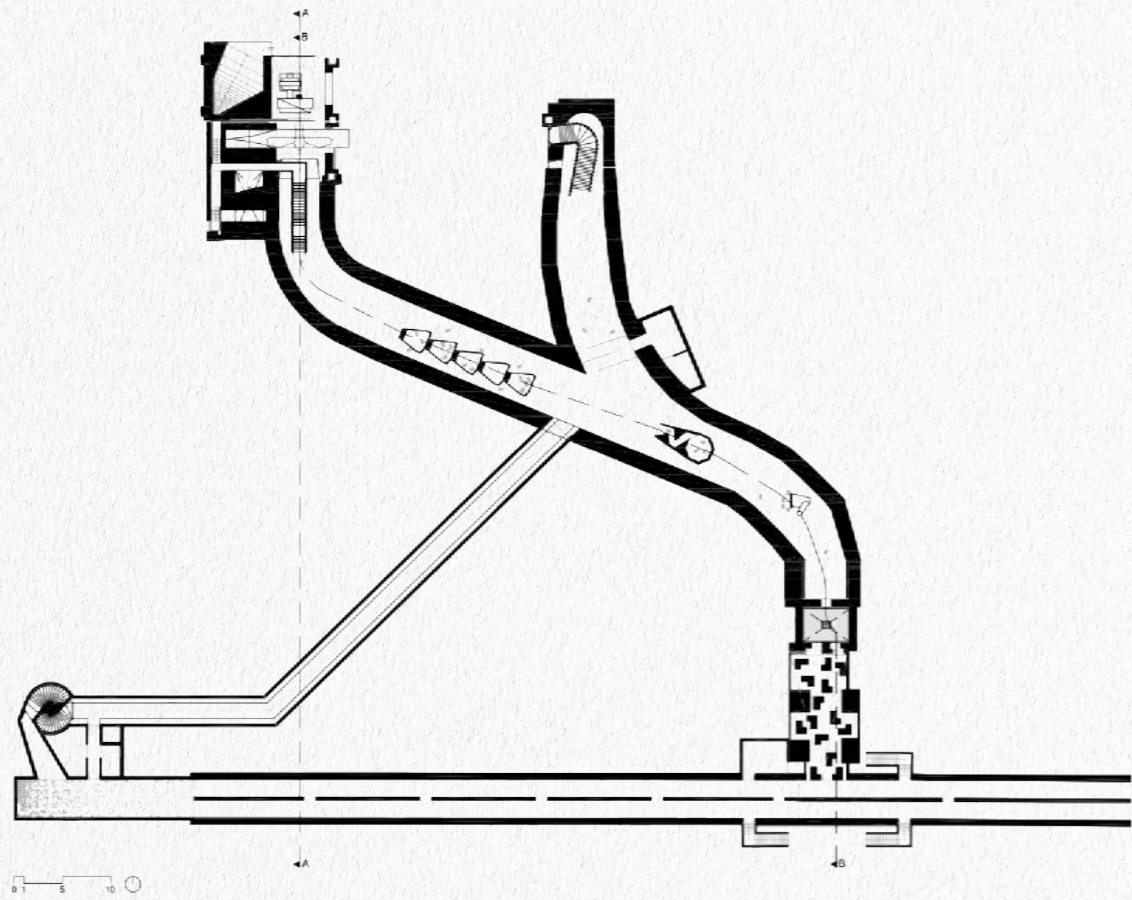
5.12 | C-tour, STIJN BOLLAERT

5.4 C-MINE EXPEDITIE, NU ARCHITECTUURATELIER

Το τέταρτο παράδειγμα που επιλέχθηκε είναι το C-Mine Expeditie, στο Βέλγιο, έργο των NU architectuuratelier. Κατασκευάστηκε το 2012 στην τοποθεσία του ορυχείου που πραγματοποιούνταν η εξόρυξη Winterslag στην περιοχή Genk. Αποτελεί μια περιήγηση κάτω και πάνω από το έδαφος, με στόχο την πολυαισθητηριακή εμπειρία του χρήστη.

Το C-tour από τους NU architectuuratelier αποτέλεσε το νικητήριο έργο για το σχεδιασμό της υπόγειας διαδρομής του παλιού συγκροτήματος. Σκοπός των αρχιτεκτόνων ήταν η εμπειρία του χρήστη να πραγματοποιηθεί συνδέοντας το υπάρχον κελυφος με νέες κατασκευές και σύραγκες. Ο σχεδιασμός ξεκίνησε από τον παλιό αγωγό εξαερισμού όπου δημιουργικά προστέθηκαν τα νέα στοιχεία, και δημιουργήθηκε η σχέση δημόσιου χώρου (πλατείας) και υπογείου. Η διαδρομή οδηγεί τους επισκέπτες σε μια σειρά διαφορετικών χώρων και δραστηριοτήτων. Η εμπειρία ξεκινάει με το αρχείο που φέρει τη μνήμη του ορυχείου. Στη συνέχεια ακολουθεί ένας χώρος σχεδιασμένος με σκοπό ο χρήστης να βιώσει την εμπειρία μέσω του ήχου και της εικόνας. Έπειτα ακολουθεί μια γκαλερί τέχνης που καλεί τους καλλιτέχνες δημιουργήσουν εγκαταστάσεις και τέλος ο χρήστης καταλήγει σε μια σκάλα που τον οδηγεί στην κορυφή του υψηλότερου πύργου φρέατος του Βελγίου, δίνοντας μια υπέροχη θέα στο γύρο τοπίο και σε ολόκληρο τον βιομηχανικό χώρο. (ArchDaily, 2013)

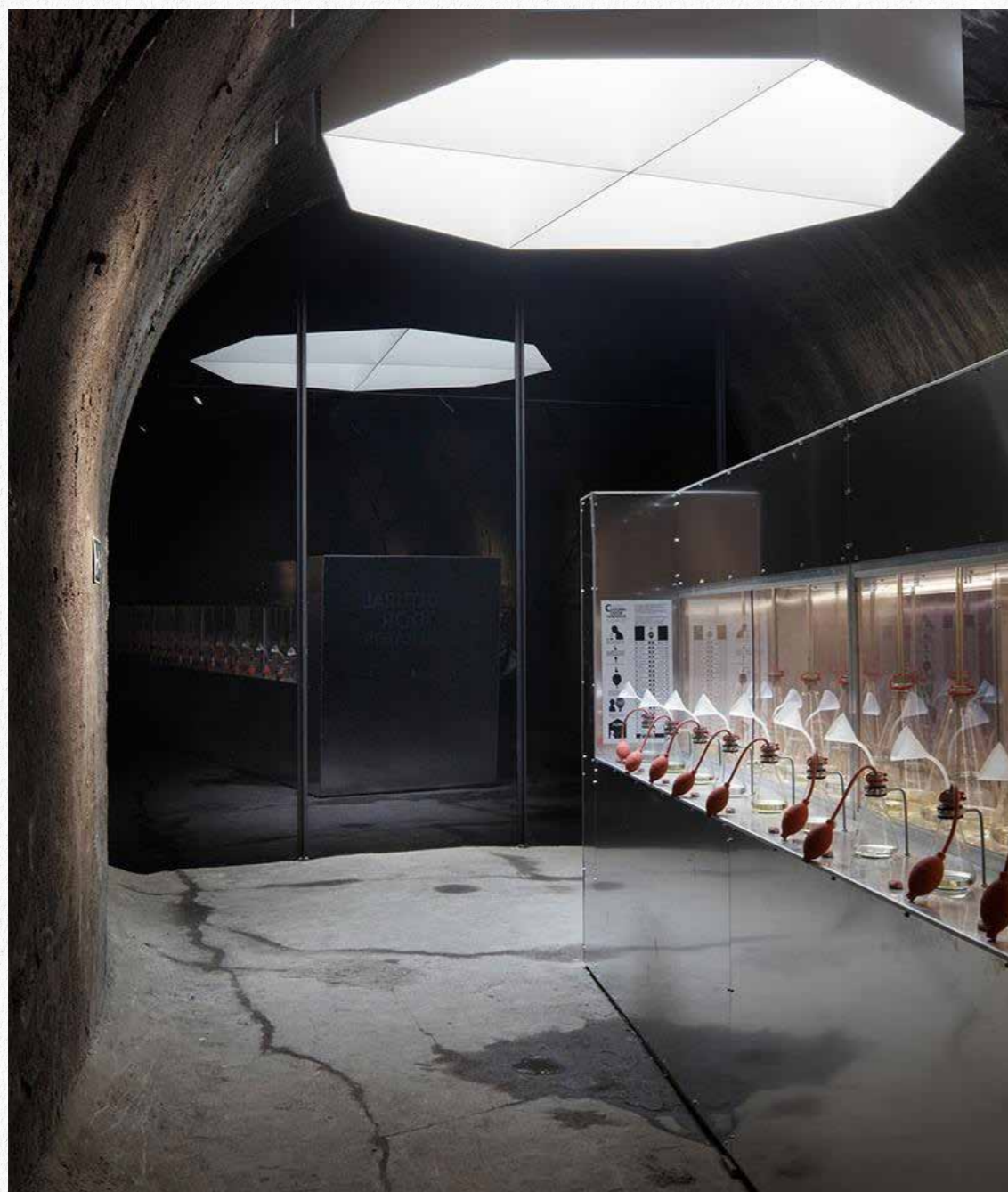
Συμπερασματικά το C-tour είναι μια επιτυχημένη πολυαισθητηριακή διαδρομή. Ο χώρος λειτουργεί ως έκθεμα και ταυτόχρονα συνυπάρχει με νέα στοιχεία της εμπειρίας. Η δομή του χώρου οδηγεί τον χρήστη να θέλει να το εξερευνήσει. Η ιστορία και η μνήμη του χώρου αποτυπώνονται στον επισκέπτη, με αφηγηματικό και βιωματικό τρόπο.

5.13 | Σχέδια Χώρου

5.14 | Εσωτερικός υπόγειος χώρος, STIJN BOLLAERT

5.15 | Εσωτερικός υπόγειος χώρος, STIJN BOLLA

5.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η μελέτη των χώρων μνήμης που προηγήθηκε ήταν σημαντική έτσι ώστε να κατανοηθεί καλύτερα ο τρόπος που μπορούν να πραγματοποιηθούν τέτοιοι χώροι και οι αρχές τους ώστε να είναι πετυχημένοι.

Συμπερασματικά, για την δημιουργία τους πραγματοποιείται πλήρης έρευνα και μελέτη της ιστορίας και της μνήμης που επρόκειτο να παρουσιαστεί εντός τους. Επίσης στην περίπτωση επανάχρησης χώρου η ανάλυση του ήδη υπάρχοντος κτιρίου, της ιστορικής αξίας και σημασίας του και της ταυτότητάς του είναι απαραίτητη. Στην συνέχεια μετά την ολοκλήρωση της έρευνας, ακολουθεί η ανάπτυξη της ιδέας. Αυτή η ιδέα προέρχεται από την κατανόηση και χρήση στοιχείων από την ιστορία, την μνήμη ή ίσως και το νόημα του χώρου. Ο Αρχιτέκτονας αναπτύσσει αρχικά εννοιολογικά την ιδέα του, ψάχνοντας να βρει τον κατάλληλο τρόπο δημιουργίας του χώρου μνήμης, και μετά έχοντας ολοκληρώσει, παρουσιάζει την σχεδιαστική του πρόταση.

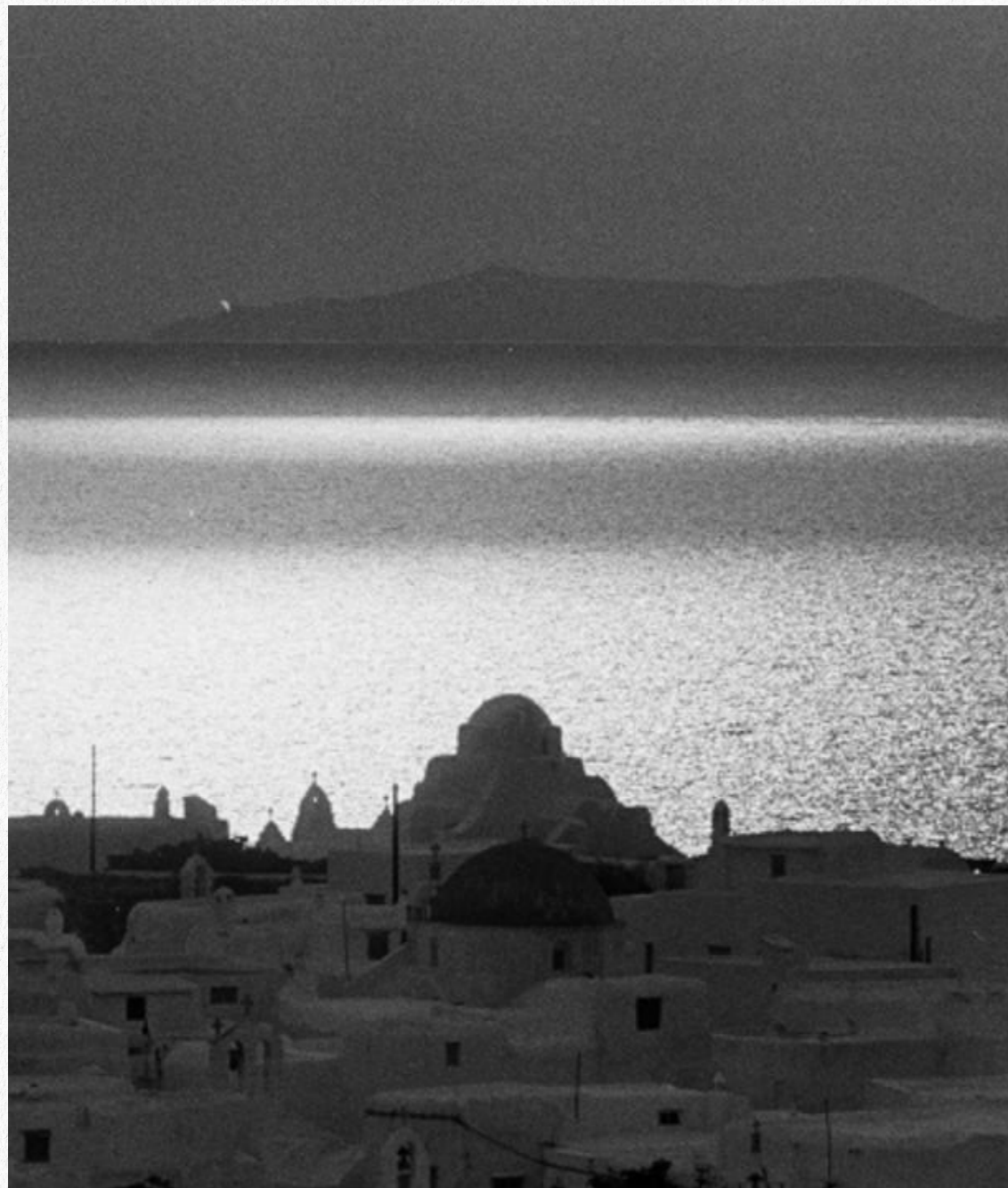
Οι χώροι μνήμης που έχουν δημιουργηθεί αποτελούνται από την χωρική μετάφραση νοημάτων. Η μορφή του νέου χώρου, ή του χώρου που έχει δεχτεί επανάχρηση, καθώς και τα υλικά και διάφορα συμβολικά στοιχεία εντός του πηγάζουν από την ανάλυση και την ιδέα της πρότασης και μνήμης. Ο επισκέπτης μέσα από αυτούς τους χώρους βιώνει την ιστορία ακόμα και αν μην τη γνωρίζει. Ο χώρος λειτουργεί ως μάρτυρας του παρελθόντος. Η μορφή του χώρου, τα υλικά του, η πορεία του χρήστη εντός του, ο φωτισμός καθώς και όλοι οι εννοιολογικοί συμβολισμοί είναι κυρία στοιχεία επιτυχίας για την χωρική απόδοση της μνήμης.

5.16 | Φόρτιση πλοίου_Αρχείο Πρεζάνη

Ολοκληρώνοντας με τα παραδείγματα παρατηρείται πως και στην περίπτωση της παρούσας εργασίας έχει ακολουθηθεί η ίδια πορεία μελέτης. Έχει πραγματοποιηθεί η μελέτη του τόπου και της ιστορίας καθώς και η πλήρη ανάλυση του υπάρχοντος κτιρίου. Στην συνέχεια, οπότε, θα παρουσιαστούν τα συμπεράσματα της έρευνας που οδηγούν στην κεντρική ιδέα του νέου Χώρου Μνήμης.

Τα στοιχεία που επρόκειτο να χρησιμοποιηθούν, από τα παραδείγματα που προηγήθηκαν, στην νέα πρόταση είναι η δημιουργία ενός χώρου που θα αποτελεί μουσείο του εαυτού του, με την συνύπαρξη του νέου χώρου και του κελύφους. Ο ίδιος ο χώρος θα προσδίδει νοήματα μέσω εννοιολογικών στοιχείων, και την πολυαισθητηριακή διαδρομή που θα δημιουργηθεί. Η μνήμη των μεταλλείων θα αποτυπώνονται, με αφηγηματικό και βιωματικό τρόπο.

6.1 | Μύκονος, Harry Weber, 1960

6

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΙΔΕΑ

6.1 ΑΦΕΤΗΡΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΙΔΕΑΣ

Ακολουθούν τα συμπεράσματα της έρευνας που θα αποτελέσουν αφετηρία της κεντρικής ιδέας.

Η ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΥΚΟΝΟΥ ΚΑΙ ΜΥΚΟΜΠΑΡ

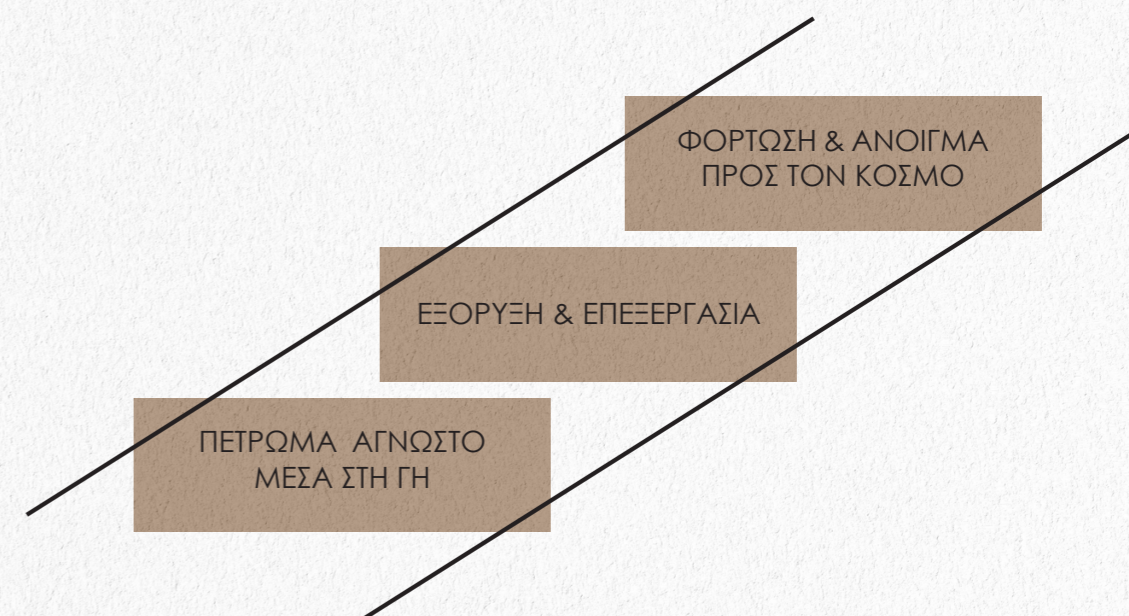
Η δεκαετία του '50, βρίσκει το νησί της Μυκόνου φτωχό με τα σημάδια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ακόμα εμφανή. Για τους πρώτους, λίγους τουρίστες του νησιού ο τόπος έμοιαζε παραδεισένιος μετά τα δεινά του πολέμου, αντίθετα, η τοπική κοινωνία προσπαθεί να ξεπεράσει το παρελθόν και να αναπτυχθεί. Την ίδια περίοδο, τα Μεταλλεία της Μύκομπαρ ξεκίνησαν την λειτουργία τους στο νησί και αποτέλεσαν οικονομική ανάσα για κάποιους από τους κατοίκους σε περίοδο ανάγκης. Οι συνθήκες εργασίας στα ήταν δύσκολες και επικίνδυνες, όμως, για τους Μυκονιάτες η δουλειά αυτή ήταν απαραίτητη και έτσι την προσέγγιζαν με χαρά, καθώς αποτελούσε πηγή μεγάλων εσόδων. Η ζωή τους, διπλά στην θάλασσα και στα χωράφια αν και πολύ διαφορετική από αυτή του μεταλλωρύχου, συνδέθηκε. Όσο η Μύκομπαρ εξελισσόταν, η παραγωγή μεγάλωνε και οι εργάτες πληθαίνουν, μαζί εξελισσόταν και το νησί. Ο τουρισμός άρχισε να ανθίζει. Η Μύκονος γίνεται ευρέως γνωστή και στον μαζικό τουρισμό κατά την δεκαετία του '70, ταυτόχρονα με την πιο κερδοφόρα περίοδο της Μυκομπαρ. Μπαίνοντας στην δεκαετία του '80, οι τουριστικές επιχειρήσεις στο νησί πληθαίνουν, και οι Μυκονιάτες αρχίζουν να προτιμήσουν την εργασία στον τουρισμό όπου τους πρόσφερε και μεγαλύτερα έσοδα, από την δύσκολη εργασία στα Μεταλλεία. Η εταιρία έκλεισε και ο τουρισμός άρχισε να αποτελεί το κύριο έσοδο των ντόπιων. Το νησί περνάει από πολλές διαφορετικές περιόδους, κυρίως άνθησης, και οδηγείτε στην σημερινή κατάσταση και μορφή.

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΜΥΚΟΝΟΥ

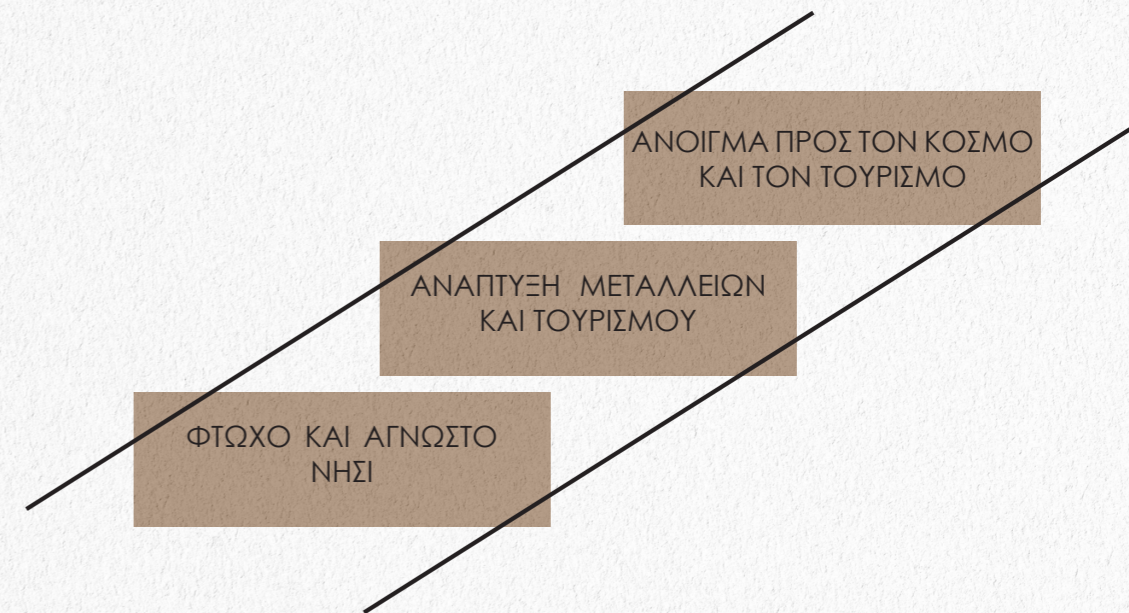
Με τον ίδιο τρόπο που η πορεία της Μυκόνου και της Μύκομπαρ υπήρξαν παράλληλες, έτσι και η πορεία του μεταλλεύματος μπορεί να παρουσιάσει μεταφορικά την εξέλιξη του νησιού. Μελετώντας τα στάδια επεξεργασίας του βαρύτη, βλέπουμε ότι διανύει μια πορεία η οποία ξεκινάει μέσα από το έδαφος, στην συνέχεια περνάει από επεξεργασία και στο τέλος φορτώνεται στα καράβια. Το νησί της Μυκόνου, ήταν φτωχό και άγνωστο στον κόσμο (όπως και το πέτρωμα κάτω από το έδαφος), στην συνέχεια εξελίχθηκε (πέρασε από επεξεργασία) και στο τέλος ανοίχτηκε προς τον κόσμο και τον τουρισμό (όπως ακριβώς και το πέτρωμα που ταξιδεύει στην θάλασσα). Η σκάλα φόρτωσης, όπου υπήρχε στην περιοχή μελέτης, μπορεί να συμβολίσει και το άνοιγμα προς τον κόσμο – τουρισμό.

ΤΑ ΔΙΠΟΛΑ

Στα έως τώρα συμπεράσματα παρατηρούνται κάποια δίπολα. Πρώτον τα δίπολα, πάνω ≠ κάτω, μέσα ≠ έξω, κλειστό ≠ ανοιχτό, όπου συμβολίζουν την διαφορά της εργασίας μέσα στο έδαφος και την ζωή έξω από αυτό, καθώς και την πορεία του πετρώματος. Δεύτερον το, άνοδος ≠ κάθοδος, που εκτός από την πορεία του μεταλλεύματος (κάθοδος και άνοδος μέσα στην γη) συμβολίζει και την κάθοδο και μετά άνοδο, στην ιστορία του νησιού (και ίσως μια ακόμα κάθοδο). Τέλος παρατηρούνται η αντίθεση μεταξύ θάλασσας και απεραντοσύνης ≠ έδαφος και σκοτάδι και η αντίθεση πείνας και φτώχειας ≠ τουρισμό και ανάπτυξη. Ένα ακόμα σημαντικό δίπολο που παρατηρείται κυρίως από τις μαρτυρίες των εργαζομένων στα μεταλλεία, είναι η δύσκολη και επικίνδυνη εργασία ≠ χαρά και ευτυχία στην προσωπική τους ζωή και αλληλεγγύη στις μεταξύ τους σχέσεις.

Διάγραμμα Πορείας Μεταλλεύματος

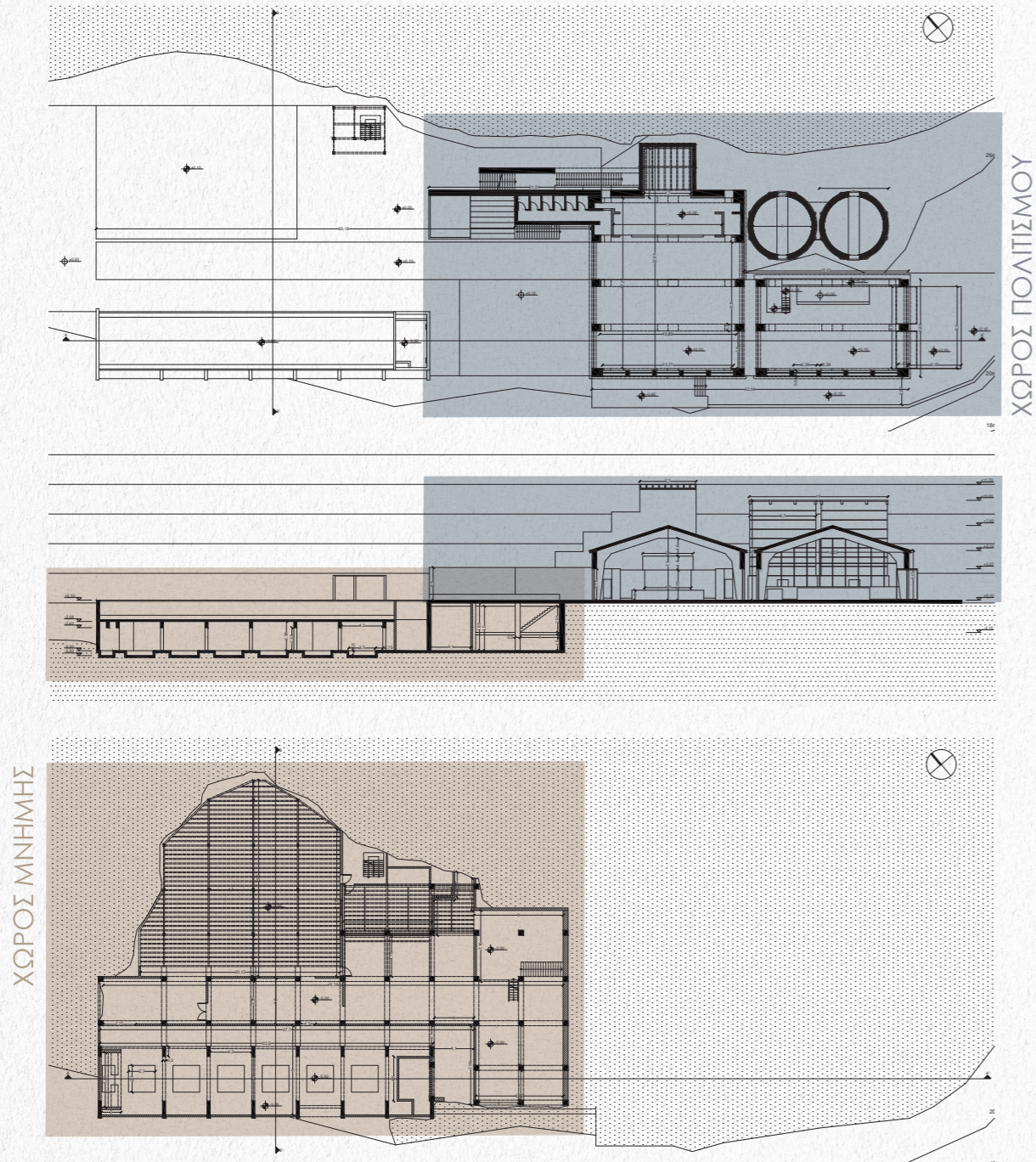
Διάγραμμα Πορείας Μυκόνου

6.2 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΙΔΕΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

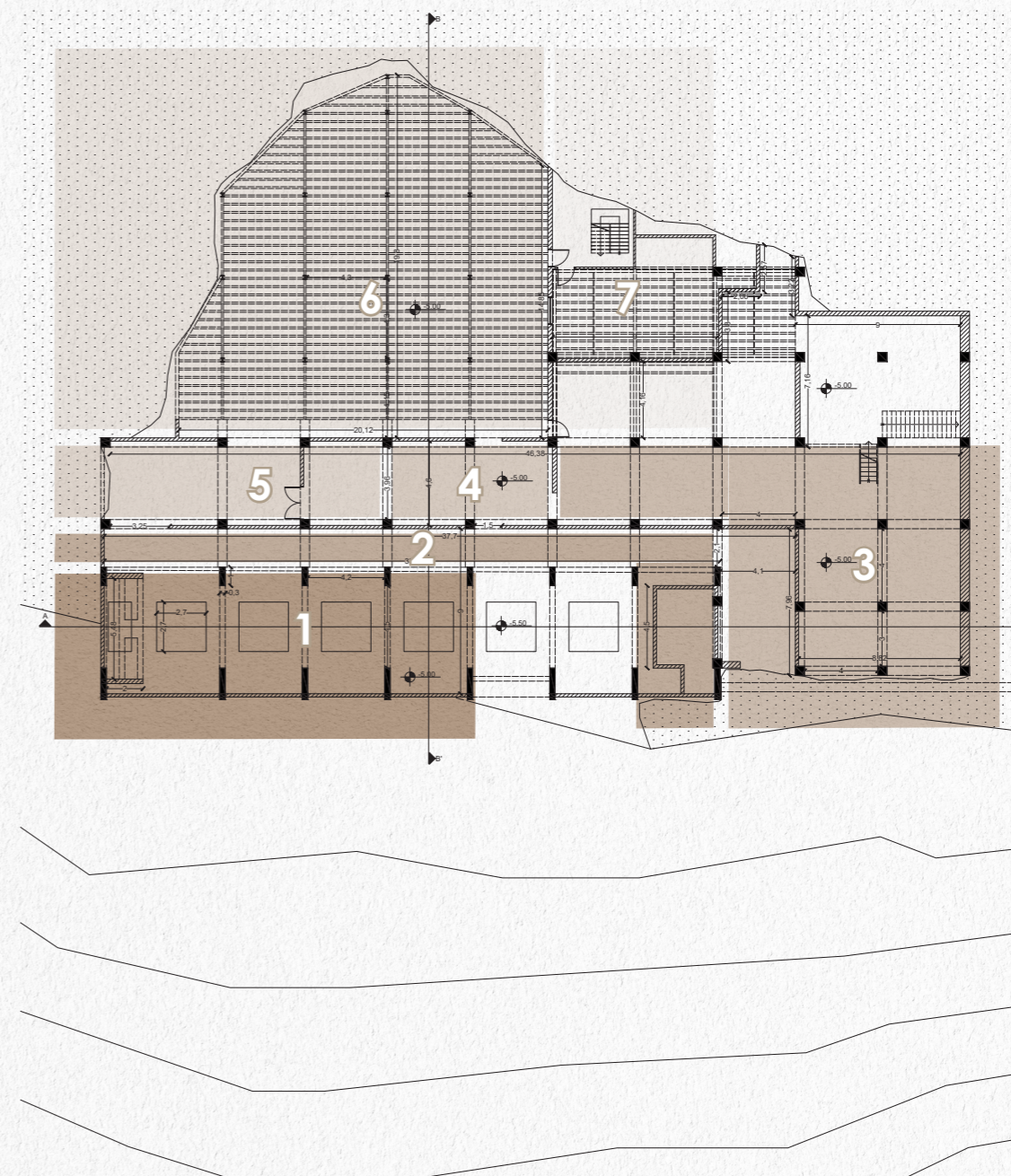
Με γνώμονα τα προηγούμενα, το υλικό που συλλέχθηκε και την ευρύτερη μελέτη όπου πραγματοποιήθηκε για την ιστορία και τον τόπο αποφασίστηκε, ο χώρος του Τριβείου στην περιοχή του Λούλου να επαναχρησιμοποιηθεί ως Χώρος Μνήμης και Πολιτισμού. Κύριος στόχος είναι ο χώρος να αποτελέσει αναφορά στους ανθρώπους που περπάτησαν και περπατούν σε αυτόν τον χώρο. Η σχεδιαστική πρόταση θα στοχεύει στην ανάδειξη της ιστορίας και της μνήμης του μεταλλείου μέσα από τις μνήμες των ανθρώπων που τις έζησαν.

Ο ισόγειος και ο υπόγειος χώρους του κτιρίου στον Λούλο θα δεχτούν διαφορετική διαχείριση. Στόχος είναι εννοιολογικά να παρουσιάζουν μια ιστορία, όμως με διαφορετικό τρόπο. Το υπόγειο θα αποτελεί τον σημαντικότερο χώρο ανάδειξης της μνήμης των Μεταλλείων. Εντός του θα λειτουργεί ο χώρος μνήμης, μια αφηγηματική, πολυαισθητηριακή εμπειρία που θα παρουσιάζει την πορεία που ακολουθούσε το μέταλλευμα και τα στάδια της εργασίας στη Μυκομπαρ. Θα εστιάζει στις δυσκολίες και την επικινδυνότητα της εργασίας αυτής, μέσα από τις μαρτυρίες των ίδιων των ανθρώπων όπως τις έζησαν. Η σχεδιαστική διαχείριση του χώρου θα είναι ανάλογη ώστε να εξυπηρετεί αυτόν τον σκοπό. Αντίθετα το ισόγειο θα αποτελεί έναν ανοιχτό, ευέλικτο χώρο πολιτισμού, που θα μπορεί να λειτουργεί ως καφέ, χώρος εκδηλώσεων, κ.α. Στόχος είναι να αναδείξει την άλλη πλευρά των ανθρώπων που εργάζονταν στα μεταλλεία. Την ευτυχισμένη και ανοιχτόκαρδη πλευρά, που εκείνη την στιγμή δεν σκεφτόταν τους κινδύνους της εργασίας, αλλά, απολάμβανε την ζωή, μέσα από τις μικρές χαρές της. Η σημερινή κατάσταση του ισόγειου με τα μεγάλα ανοίγματα θα βοηθήσει στην ανάπτυξη αυτής της έννοιας.

ΧΩΡΟΣ ΜΝΗΜΗΣ - ΥΠΟΓΕΙΟ

Στον υπόγειο χώρο θα πραγματοποιηθεί ο χώρος μνήμης, ένας χώρος σχεδιασμένος με το δικό του χωρικό, νοητικό και κοινωνικό χαρακτήρα. Θα αποτελείται από μια πολυαισθητηριακή πορεία, όπου ο επισκέπτης θα ανακαλύπτει και θα μαθαίνει με βιωματικό τρόπο όλα τα στάδια εργασίας στα Μεταλλεία της Μύκομπαρ. Η περιήγηση του χρήστη θα είναι γραμμική, η είσοδος θα γίνεται κατευθείαν στο επίπεδο του υπογείου και η έξοδος στον εξωτερικό χώρο του ισογείου. Η οργάνωση του χώρου θα λειτουργήσει ως σενάριο. Αναλυτικότερα ο επισκέπτης θα βιώνει με την σειρά τα στάδια επεξεργασίας (όπως μελετήθηκε στο 3.3): 1.την εξόρυξη, 2.την φόρτωση και μεταφορά στην περιοχή Αλωνάκι, 3.την επεξεργασία (Αλωνάκι), 4.την μεταφορά στην περιοχή Λούλος, 5.την επεξεργασία (βαρύτη και μπεντονίτη, Λούλος), 6.και την φόρτωση στα πλοία (Λούλος). Τέλος πριν την έξοδο θα υπάρχουν δύο ακόμη χώροι που θα παρουσιάζουν 7. το κλείσιμο και τον απόηχο των Μεταλλείων Μυκόνου. Σε όλα τα στάδια η εμπειρία θα σχεδιαστεί βασισμένη στις μνήμες των εργατών. Σχεδιαστικά ο κάθε χώρος θα διαφέρει για τις ανάγκες της αφήγησης. Οι αισθήσεις της όρασης, της ακοής, της αφής και της όσφρησης θα χρησιμοποιηθούν για να εκφράσουν το νόημα του κάθε χώρου, και ο επισκέπτης θα βιώνει έμμεσα την εμπειρία και τα συναισθήματα των εργαζομένων. Θα χρησιμοποιηθούν διάφορα αναλογικά και ψηφιακά στον σχεδιασμό του χώρου για την καλύτερη εμπειρία του χρήστη σε κάθε στάδιο της πορείας. Στόχος είναι μέσω της κατάργησης των επιλογών διαδρομής να επικεντρώνεται η προσοχή του επισκέπτη τοπικά στον κάθε υπό-χώρο όμως στο τέλος να κατανοήσει συνολικά το νόημα του χώρου. Μετά το τέλος της επίσκεψης, ο κάθε χρήστης θα έχει διαφορετική εμπειρία στο χώρο και θα βγαίνει διαφορετικός από αυτόν, κρατώντας τα νοήματα που επιθυμεί.

ΧΩΡΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ - ΙΣΟΓΕΙΟ

Στον ισόγειο χώρο θα πραγματοποιηθεί ο ευέλικτος χώρος πολιτισμού, ένας ανοιχτός χώρος όπου θα λειτουργεί ως καφέ – μπαρ, χώρος εκδηλώσεων και διάφορων δρώμενων. Θα έχει ευέλικτο χαρακτήρα, θα είναι ανοιχτός σε όλους, επιτρέποντας σου να αναπνεύσεις ελεύθερα. Μέσω τον μεγάλων ανοιγμάτων και του σχεδιασμού του, εσωτερικός και εξωτερικός χώρος θα γίνονται ένα. Μπορεί να αποτελέσει έναν χώρο σκέψης και περισυλλογής, συνάντησης, επικοινωνίας ή διασκέδασης, ένα 'καταφύγιο', μια γεύση από το παρελθόν, μακριά από το πολύβουο νησί. Έναν χώρο αναφορά, στην 'ανοιχτή' καρδιά και στο συλλογικό πνεύμα των εργαζομένων της περιόδου καθώς και στις γιορτές, συναντήσεις, και τα πανηγύρια τους. Έναν οικείο χώρο, χωρίς 'κλειστές πόρτες', κάτι που λείπει δυστυχώς σε μεγάλο βαθμό από την Μύκονο του σήμερα.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ & ΣΧΕΣΗ ΥΠΟΓΕΙΟΥ - ΙΣΟΓΕΙΟΥ

Ο επισκέπτης φτάνοντας στον χώρο του παλαιού τριβείου θα έχει δύο επιλογές. Η πρώτη θα είναι γνωρίζοντας ήδη για τον χώρο μνήμης να κατευθυνθεί σε αυτόν, να τον επισκεφτεί και στην συνέχεια αν επιθυμεί να καθίσει στον εξωτερικό χώρο ή στον χώρο του καφέ. Η δεύτερη θα είναι να επιλέξει να επισκεφτεί τον χώρο πολιτισμού, είτε για καφέ είτε για κάποια εκδήλωση η απλά να περιηγηθεί στον χώρο. Όμως, ο εξωτερικός χώρος θα έχει σχεδιαστεί ώστε να μπορεί να καθίσει, έχοντας οπτική πρόσβαση σε ένα τμήμα του χώρου μνήμης, καθώς και στην έξοδο του, και να σκεφτεί αν θα τον επισκεφτεί. Συνδεδεμένος με έναν εξωτερικό ανοιχτό προς το κοινό χώρο θα υπάρχει εύκολη πρόσβαση και επιλογή για την επίσκεψη του χώρου μνήμης.

Ολοκληρώνοντας, ο χώρος του υπογείου και το ισόγειο συνδέονται εννοιολογικά και σχεδιαστικά με δύο τρόπους.

Πρώτων, εννοιολογικά και σχεδιαστικά οι δύο χώροι παρουσιάζουν πολύ ισχυρά δίπολα (όπως αναπτύχθηκαν στο 6.1), δίνοντας μεγάλη έμφαση σε όλες τις πτυχές της ζωής των ανθρώπων και εργατών της εποχής. Η κλειστή πολυαισθητηριακή προγραμματισμένη διαδρομή του χώρου μνήμης όπου παρουσιάζει τα δύσκολα στάδια της εργασίας, έρχεται σε αντίθεση με τον ανοιχτό, φιλόξενο και ευέλικτο χαρακτήρα του χώρου πολιτισμού, όπως αναπτύχθηκε ήδη (6.2).

Δεύτερον, ολόκληρη η πολυαισθητηριακή εμπειρία του υπογείου ακολουθεί την πορεία του μεταλλεύματος που όπως παρατηρήθηκε (6.1) εννοιολογικά μοιάζει αρκετά και με την πορεία του νησιού. Το πέτρωμα ήταν άγνωστο, βρέθηκε, πέρασε από επεξεργασία και στην συνέχεια ανοίχτηκε προς τον κόσμο. Παράλληλα το νησί της Μυκόνου, από εκεί που ήταν άγνωστο και φτωχό, διαφημίστηκε, αναπτύχθηκε και ανοίχτηκε προς τον τουρισμό. Οι επισκέπτες βγαίνοντας από το 'χωροχρονικό ταξίδι' βρίσκονται απότομα στο σήμερα, στον εξωτερικό χώρο έχοντας πλήρη οπτική στην σημερινή ευρύτερη περιοχή (όπου έχει αναπτυχθεί, 4.2). Στόχος είναι η εμπειρία αυτή να προβληματίσει για την αντίθεση του τότε και του τώρα, καθώς και αυτή την απότομη εξέλιξη του νησιού, και σημερινή κατάσταση του νησιού.

Έτσι το υπάρχον κτίριο θα επανερμηνευτεί. Η θέαση και πρόσληψη των πληροφοριών από τους χρήστες θα είναι εξίσου σημαντική με το αρχικό νόημα που επρόκειτο να αποδοθεί στο χώρο και ο καθένας θα εκφράσει τον χώρο διαφορετικά στο νου του αποκτώντας μια διαφορετική εμπειρία.

6.3 ΑΝΑΓΚΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΜΝΗΜΗΣ

Στην Μύκονο του 2023, όπου όλα τα βλέμματα είναι στραμμένα προς της τουριστική ανάπτυξη του νησιού, τις σωστές ή λάθος αποφάσεις ως προς την εξέλιξη του, και τις υποδείξεις και πιθανότητες για το μέλλον του τόπου, το παρελθόν του έχει αρχίσει να κινδυνεύει να χαθεί στη λήθη. Το παρελθόν και οι μνήμες της τοπικής κοινωνίας καταπατούνται από την γρήγορη εξέλιξη του νησιού σε μια αναλώσιμη και εφήμερη τουριστική ταυτότητα. Η ταυτότητα ενός τόπου ξεκινάει από το παρελθόν του και το σχετικά πρόσφατο παρελθόν του νησιού δυστυχώς δεν είναι γνωστό στο ευρύ κοινό. Μέσα σε 70 χρόνια η εικόνα της Μυκόνου έχει αλλάξει, φέρνοντας καλύτερες συνθήκες ζωής για τους ντόπιους, όμως χωρίς να μένει χώρος για την ανάδειξη του παρελθόντος.

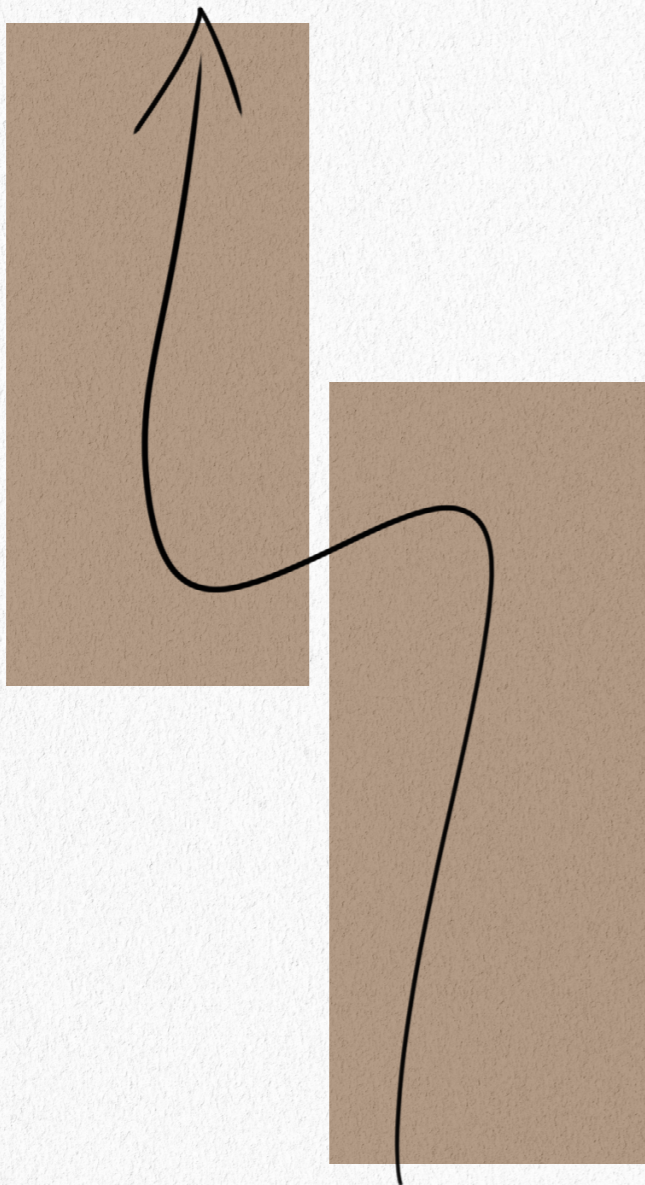
Η περίοδο της λειτουργίας των μεταλλείων αποτελεί ένα μεγάλο κομμάτι της ιστορίας του νησιού, που εκτός του ότι πρόσφερε πολλά στο νησί, παρουσιάζει και έντονη αντίθεση με την Μύκονο του σήμερα. Μέσα από τις μαρτυρίες των εργατών, καθώς και από ανθρώπους του νησιού που δεν έχουν κάποια σχέση με τα μεταλλεία, φαίνεται να υπάρχει πικρία για την σημερινή κατάσταση των κτιρίων των μεταλλείων. Έχοντας πραγματοποιηθεί η διατήρηση της μνήμης, μέσω κειμένων, φωτογραφιών και μαρτυριών από τους ανθρώπους που προαναφέρθηκαν, ήρθε η στιγμή να προταθεί η διαχείριση των εγκαταλελειμμένων κτιρίων της μεταλλιοκτησίας. Ο τόπος, θα αποτελέσει χώρο για την μνήμη, ως μάρτυρας μιας άλλης εποχής. Το νησί της Μυκόνου όπου αλλάζει και εξελίσσεται σε αυτούς τους ρυθμούς, έχει ανάγκη τα αρχιτεκτονήματα που παραμένουν, μεταφέροντας την μνήμη στις επόμενες γενιές, και κρατώντας την μνήμη των ανθρώπων που περπάτησαν, και περπατούν σε αυτά ζωντανή.

«Θυμάμαι, 1964-2016, πάνε 52 χρόνια! Με πιάνει ίλιγγος ... Είναι κάτι που έφυγε... Δεν ξαναγουρίζει. Τόση ζωή! Τόση ζωντάνια! Τόσοι κόπο! Τόση σκέψη! Χάθηκαν; Το θέμα είναι πως τότε, οι άνθρωποι δεν φανταζόντουσαν τι θα γίνει μετά, τι θα ακολουθούσε.... Ότι η Μύκονος θα γίνει ένα τέτοιο κέντρο, όπου η οικονομία του τουρισμού θα ισοπεδώσει όλους τους τρόπους παραγωγής.

[...]Μέρος του έργου, που έγινε εδώ, θα μπορούσε να συντηρηθεί τουλάχιστον σε κάποια σημεία του, σαν ένα είδος μεταλλευτικού μουσείου. Ως πεδίο μνήμης αλλά και πεδίο έμπνευσης. [...] ένα μουσειακό πυρήνα για το πρόσφατο παρελθόν της κοινωνίας της Μυκόνου. Στην ουσία την καταγωγή της σημερινής Μυκόνου. Αυτό μπορεί να μην έχει αξία για τον τουρίστα, αλλά σίγουρα θα είχε αξία για την νεολαία της Μυκόνου. Οι νέοι του νησιού θα μάθουν που στηρίχθηκε η οικογένειά τους. Ποιες ήταν οι ρίζες τους και το έδαφος που τις κράτησε τους.

Αξίζει τον κόπο ακόμη και σαν θέμα προβληματισμού των ντόπιων, ακόμα και σαν σκέψη. Τι είχαν και πως ξεκίνησαν οι περασμένες δυο γενιές του νησιού, το ερώτημα αυτό και μόνο ως σκέψη λειτουργεί θετικά. Να μπορείς να εκτιμάς την καταγωγή σου. Και να ψάξεις να βρεις με ποιους άλλους τρόπους, διαφορετικούς από τους σημερινούς οι παλαιότεροι δημιουργούσαν αξίες. Να φύγει το μυαλό του ντόπιου από το εύκολο χρήμα. [...] Δεν ξέρω πώς μπορεί να δει κανείς το μεταλλείο της Μυκόνου, αν όχι σαν νόημα με συνέχεια. »

Κωνσταντίνος Παναγόπουλος (Μηχανικός Μεταλλείων - Προϊστάμενος υπογείων εργασιών, 1964-1966) απο ηχογράφιση - συνέντευξη: Δ. Λοϊζου, 2016

7 ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ

7.1 ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Το παλαιό Τριβείο στον Λούλο θα στεγάσει τον νέο Χώρο Μνήμης και Πολιτισμού με αναφορά στην μεταλλευτική ιστορία του τόπου. Ένα κτήριο με πολλαπλά νοήματα που έχει ανάγκη το νησί, για την αποφυγή της λήθης ενός τμήματος της ιστορίας του. Μέσα από την σχεδιαστική πρόταση αναδεικνύεται η ιστορία του μεταλλείου μέσα από τις μνήμες των ανθρώπων που τις έζησαν.

ΚΤΗΡΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

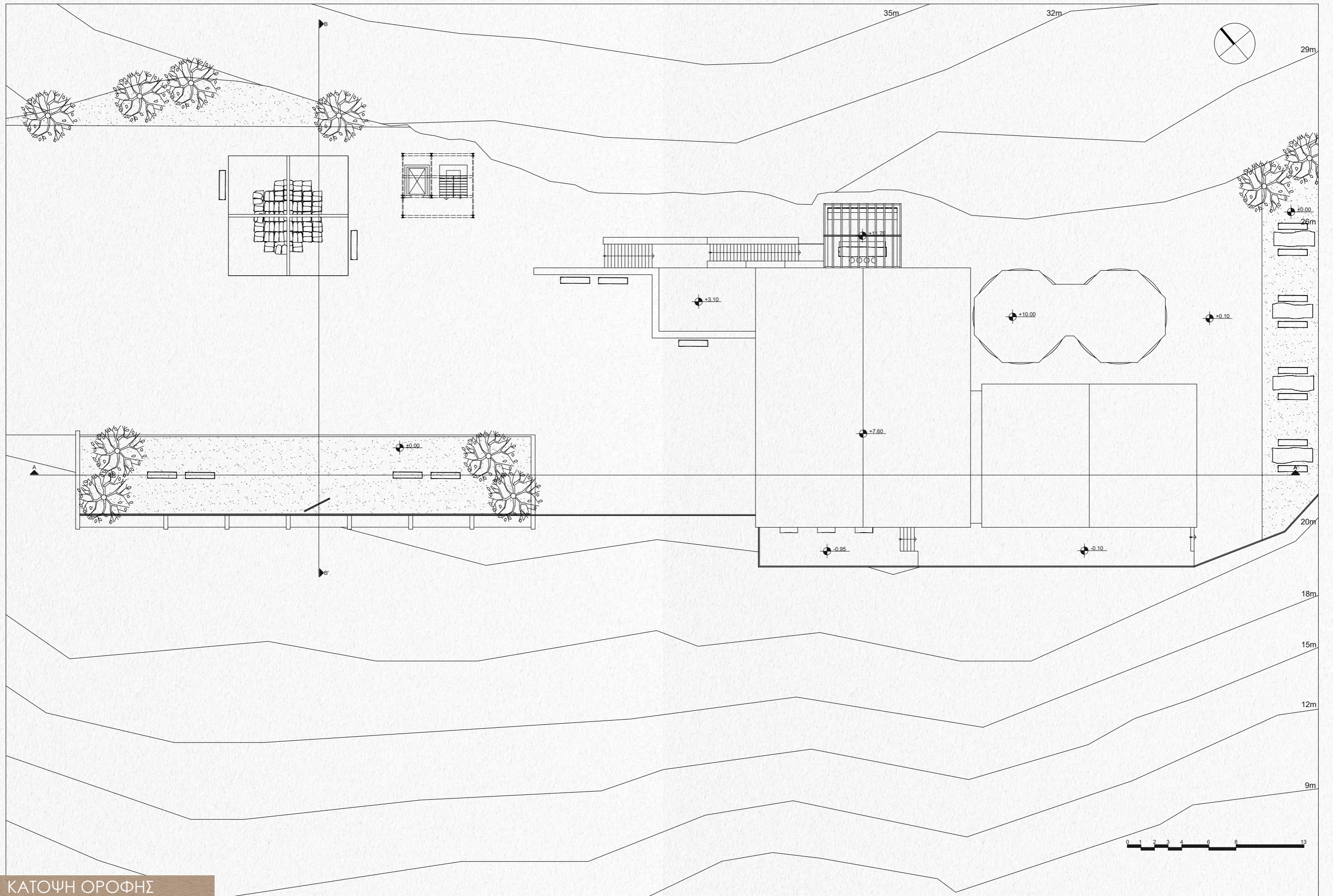
ΧΩΡΟΣ ΜΝΗΜΗΣ

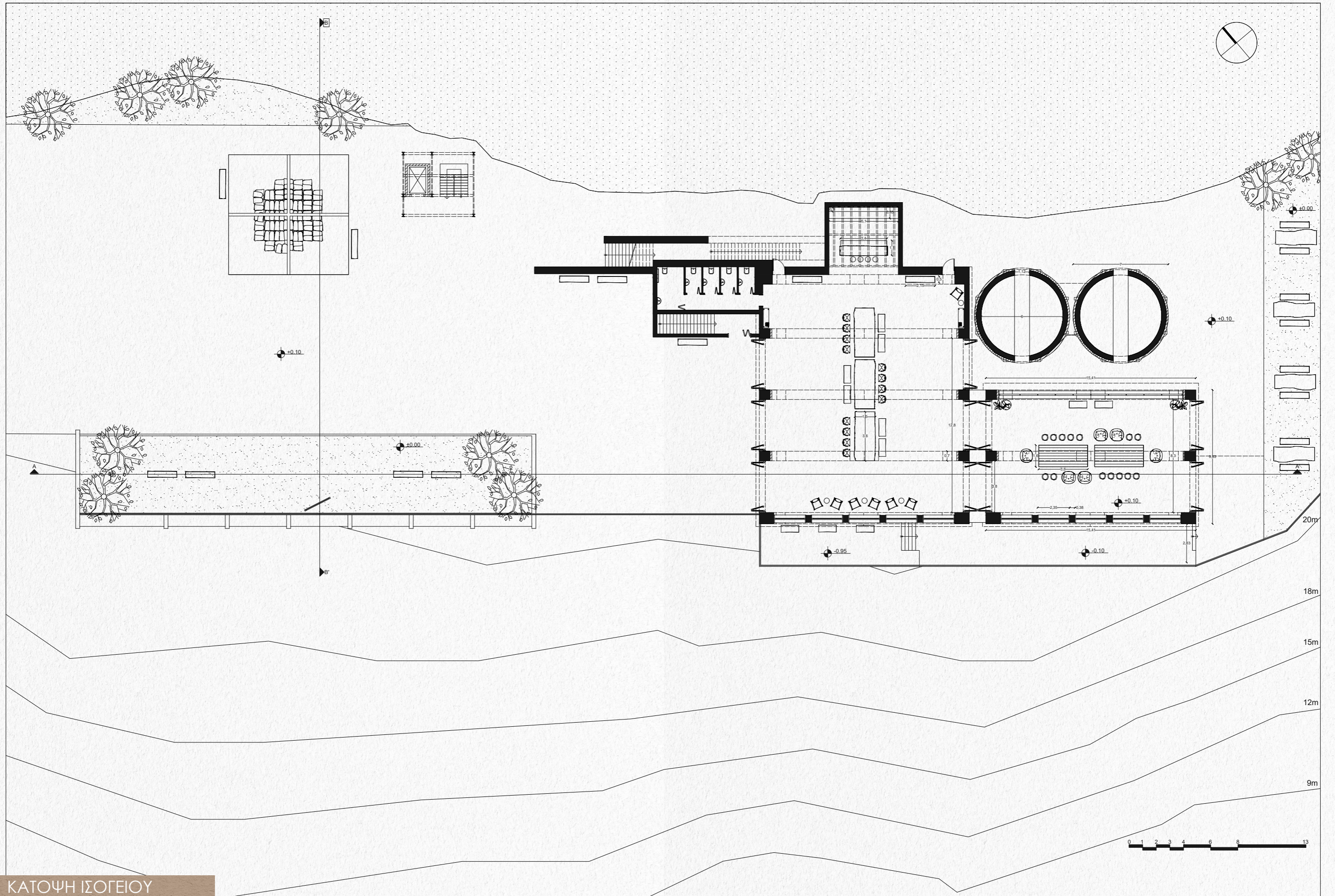
Πολυαισθητηριακή διαδρομή για τα στάδια εργασίας στο Μεταλλείο.
0. Είσοδος - Υποδοχή, 1. Εξόρυξη (Στοές), 2. Φόρτωση & Μεταφορά, 3. Επεξεργασία (Αλωνάκι), 4. Μεταφορά, 5. Επεξεργασία (Λούλος), 6. Φόρτωση (Λούλος), 7. Ολοκλήρωση & Απόηχος (+Εξοδος), 8. Αποθήκη

ΧΩΡΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

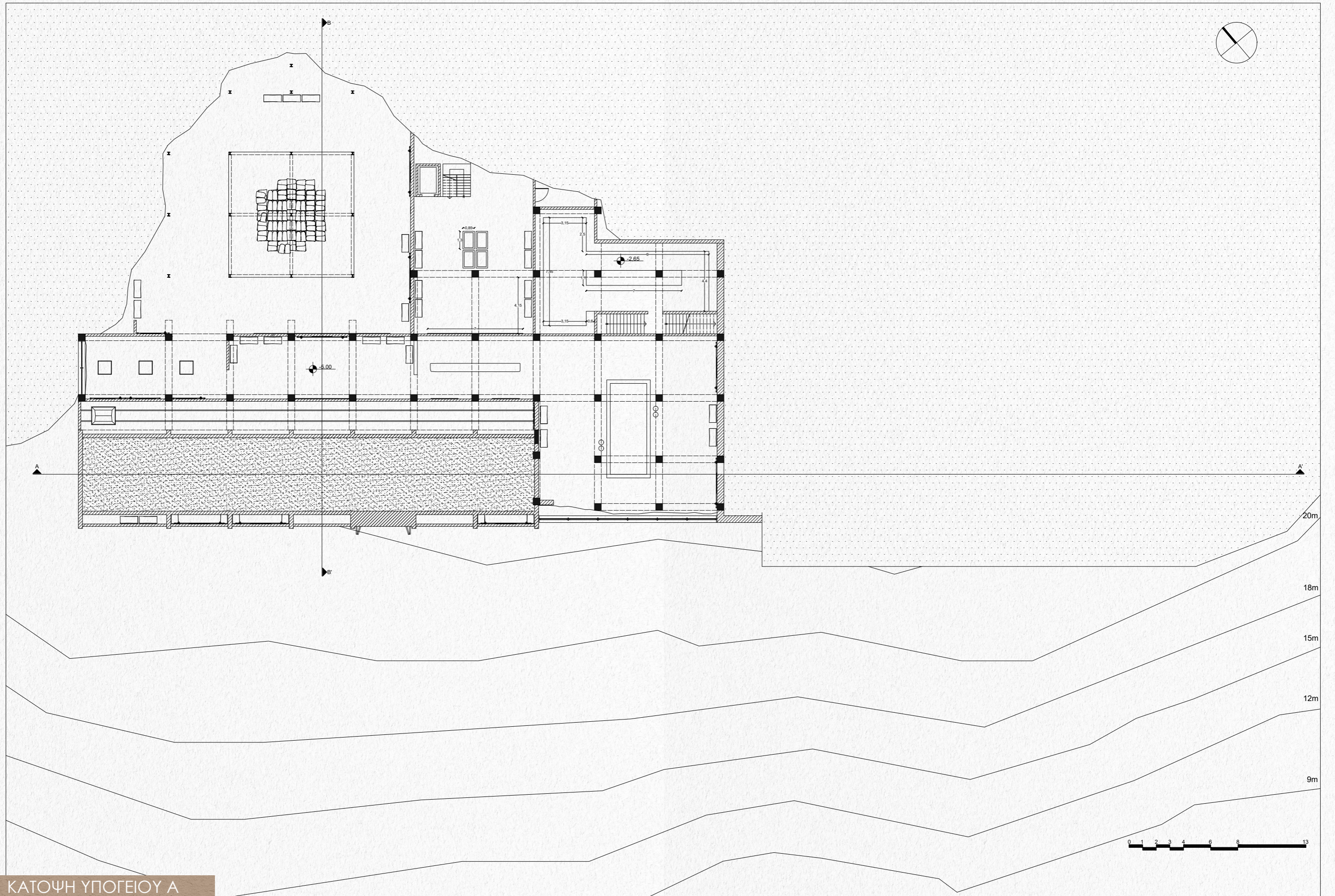
Ανοιχτός, προσβάσιμος και ευέλικτος χώρος.

1. Καφέ/Μπάρ που μπορεί να αλλάξει δομή και να εξυπηρετήσει πολλά δρώμενα, 2. Σιλό, 3. Εξωτερικός ανοιχτός χώρος, 4. WC

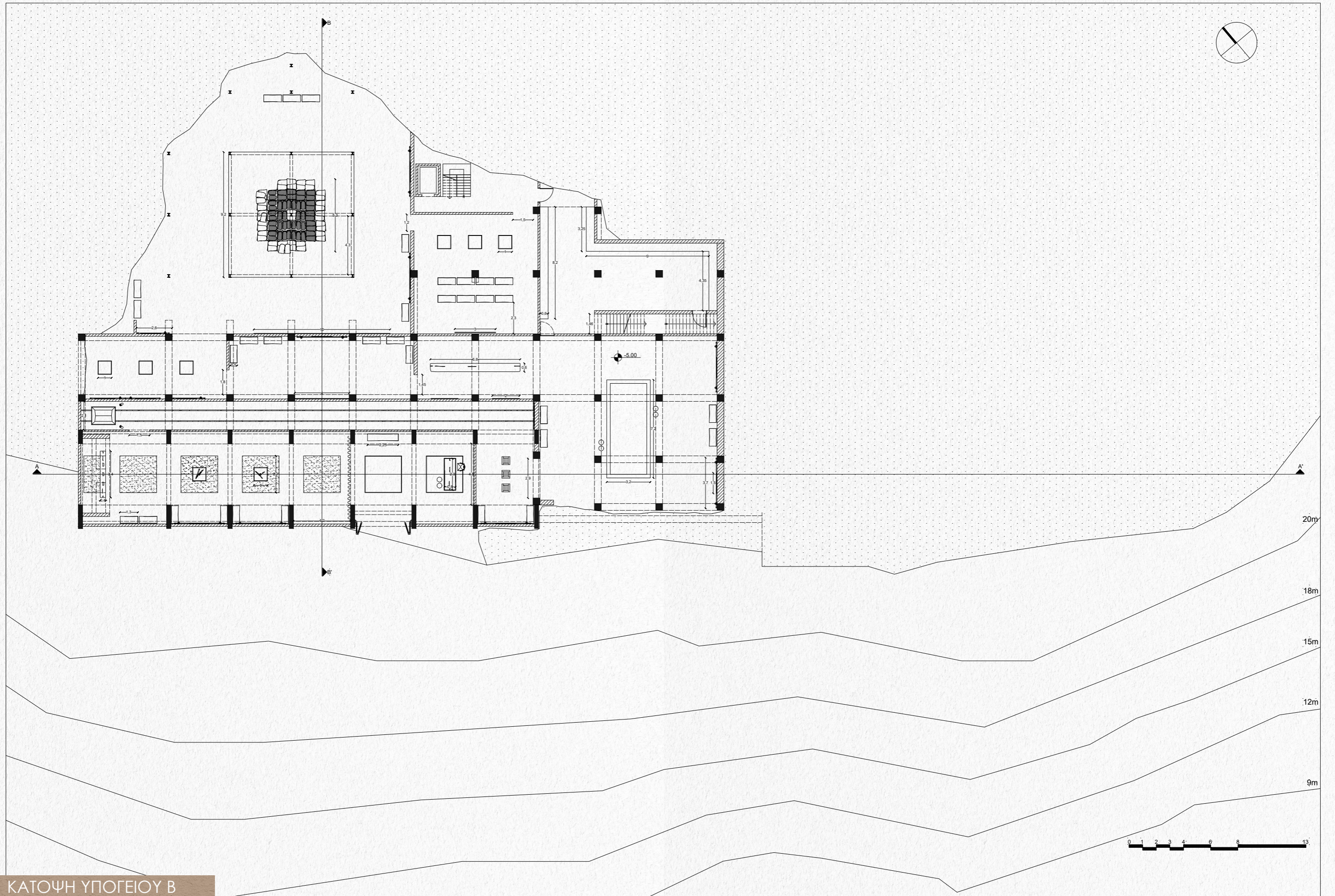

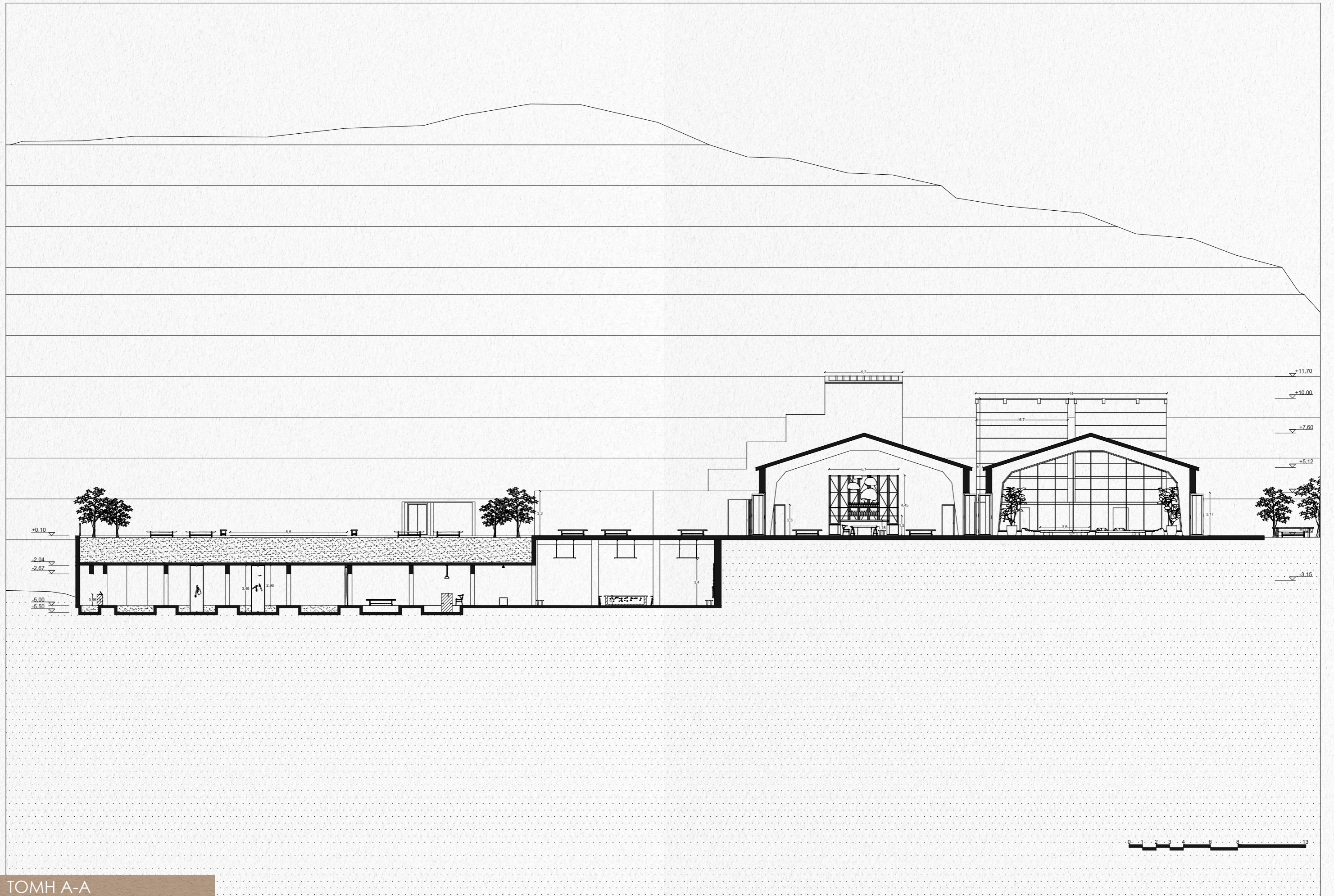
ΚΑΤΟΨΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ

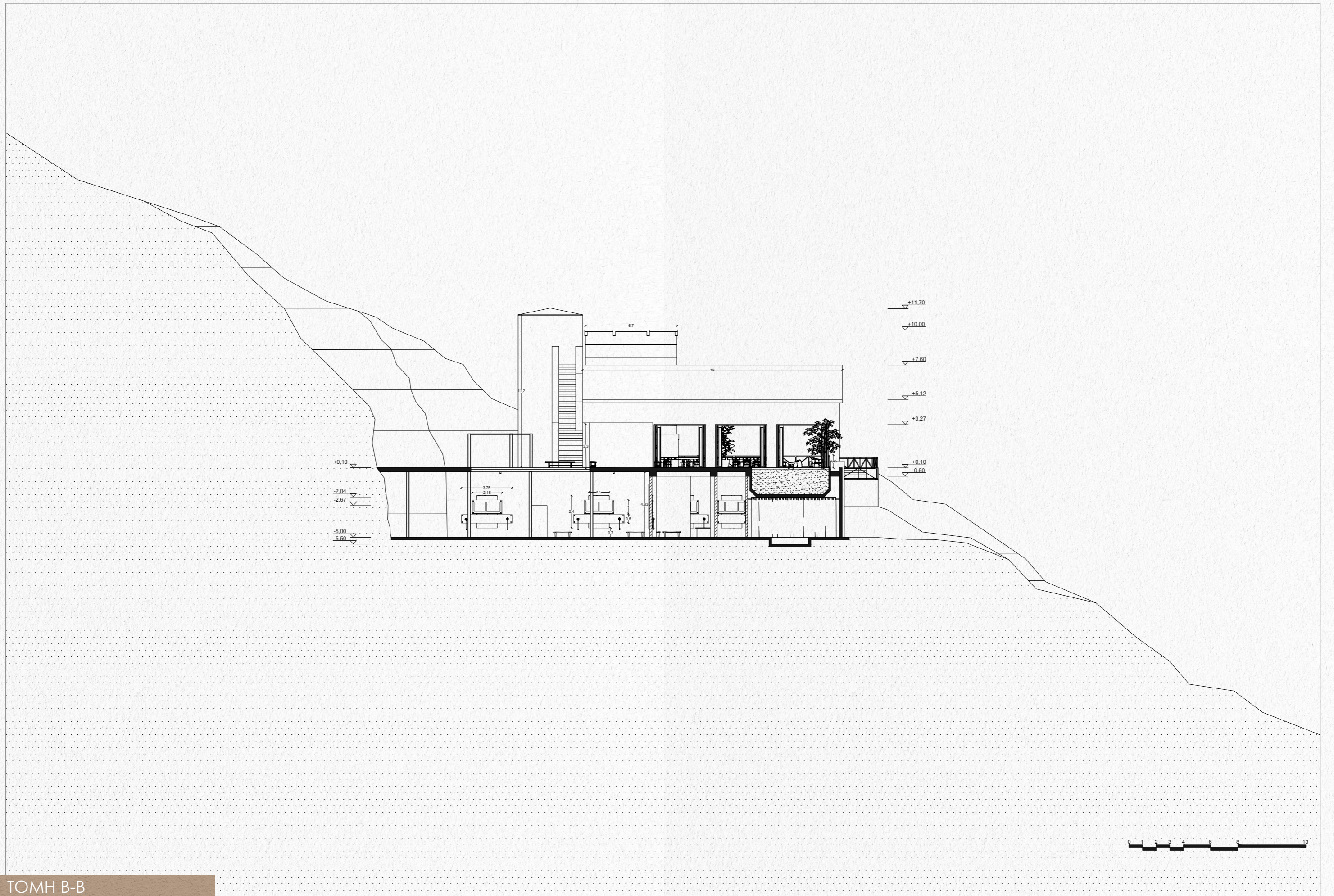
ΚΑΤΟΨΗ ΥΠΟΓΕΙΟΥ Α

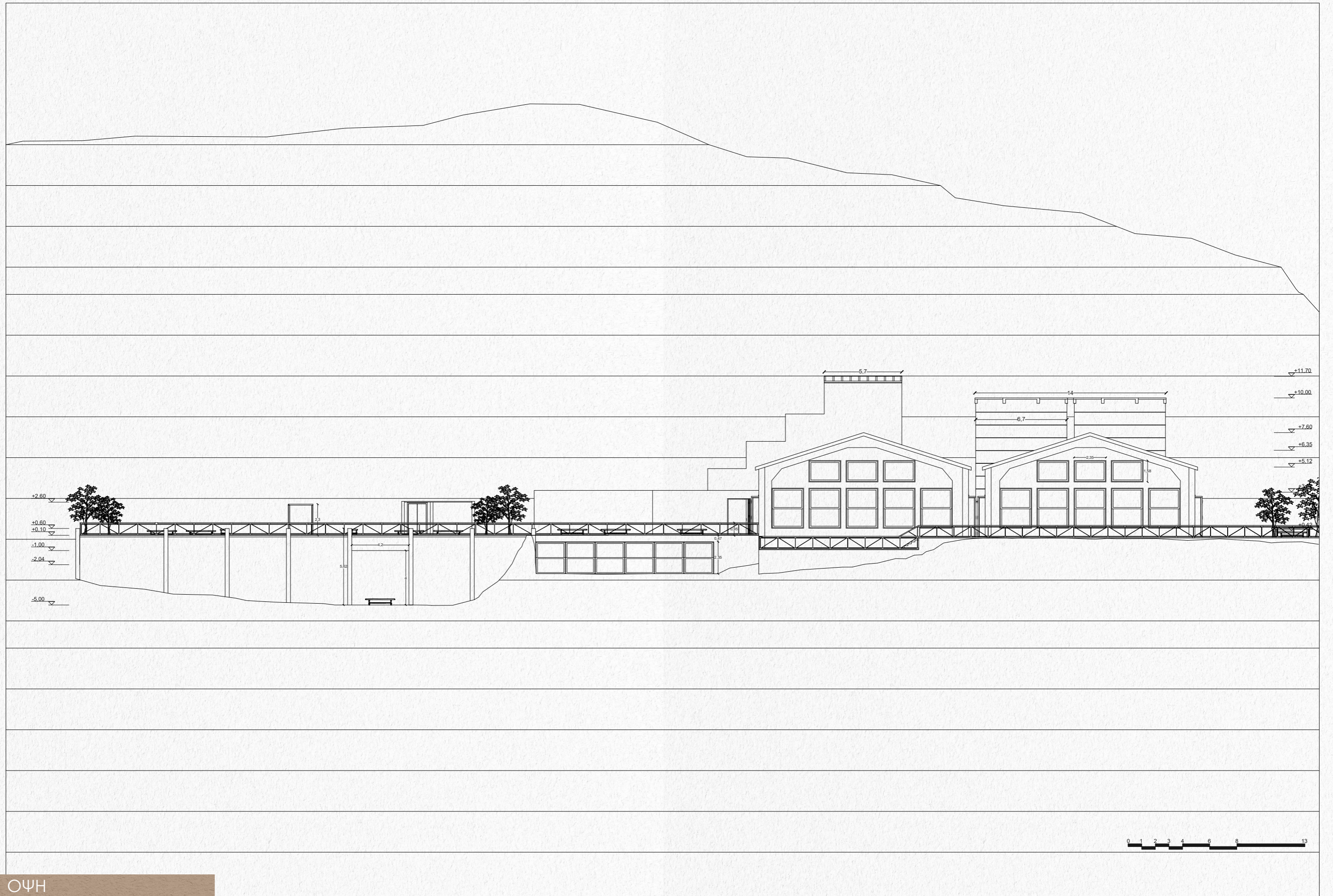
ΚΑΤΟΨΗ ΥΠΟΓΕΙΟΥ Β

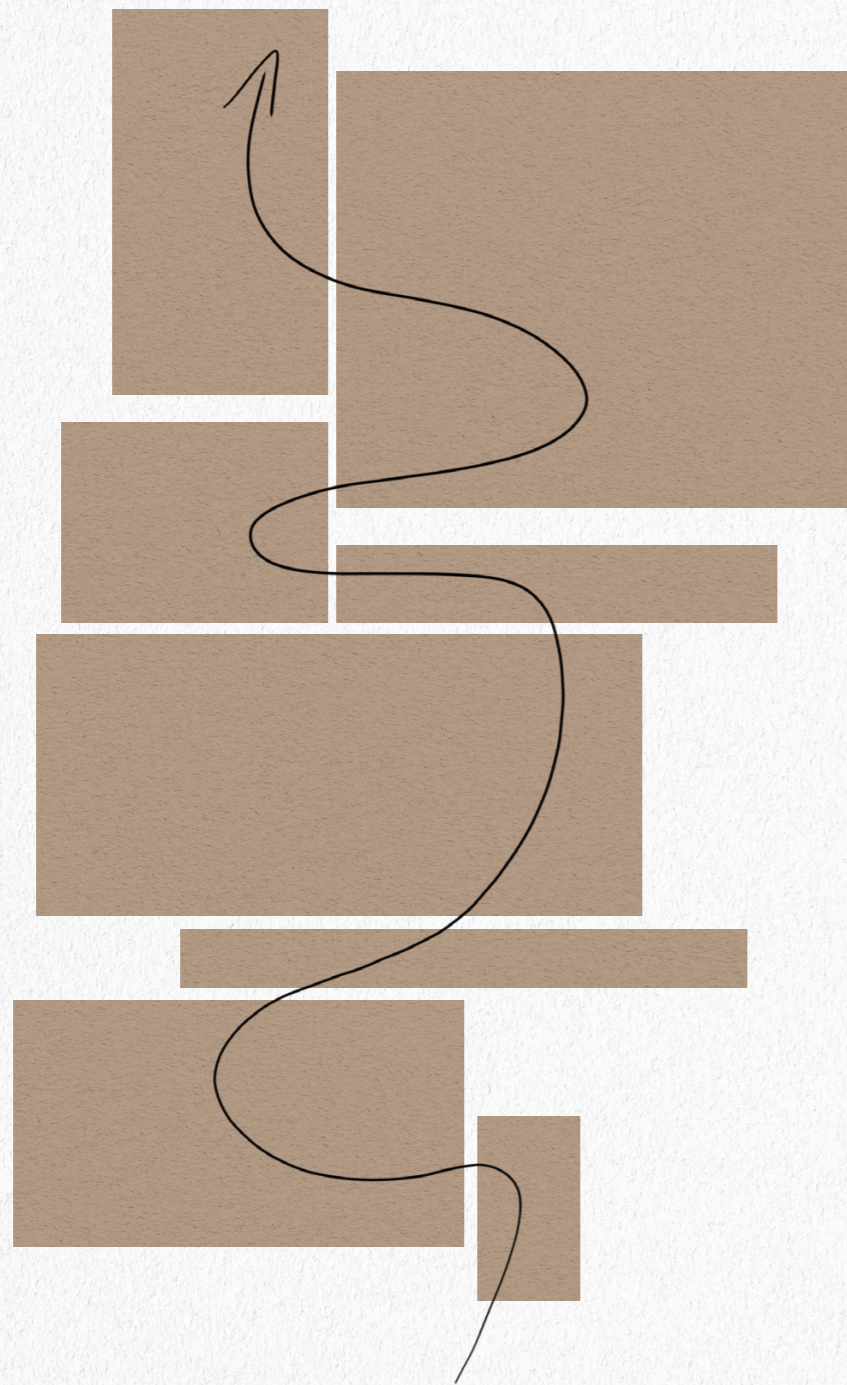

ΤΟΜΗ Α-Α

ΤΟΜΗ Β-Β

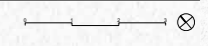
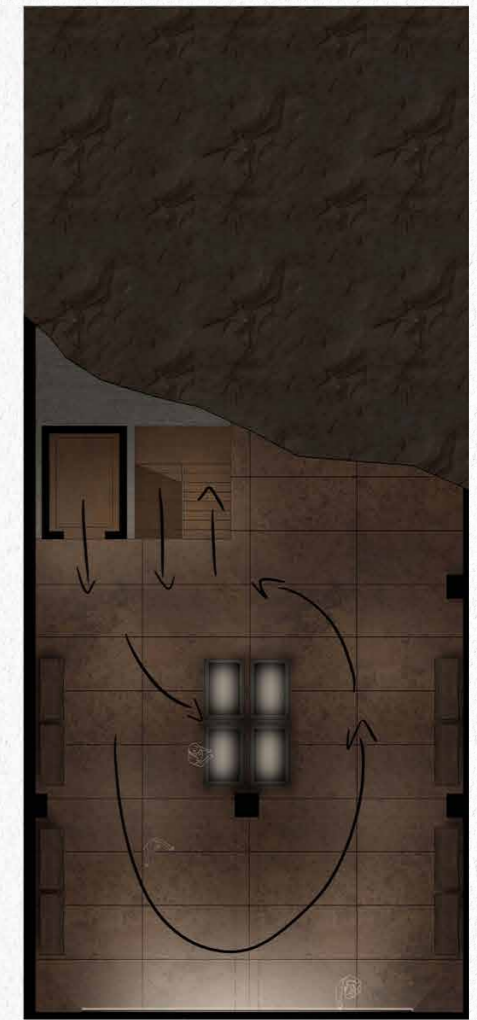
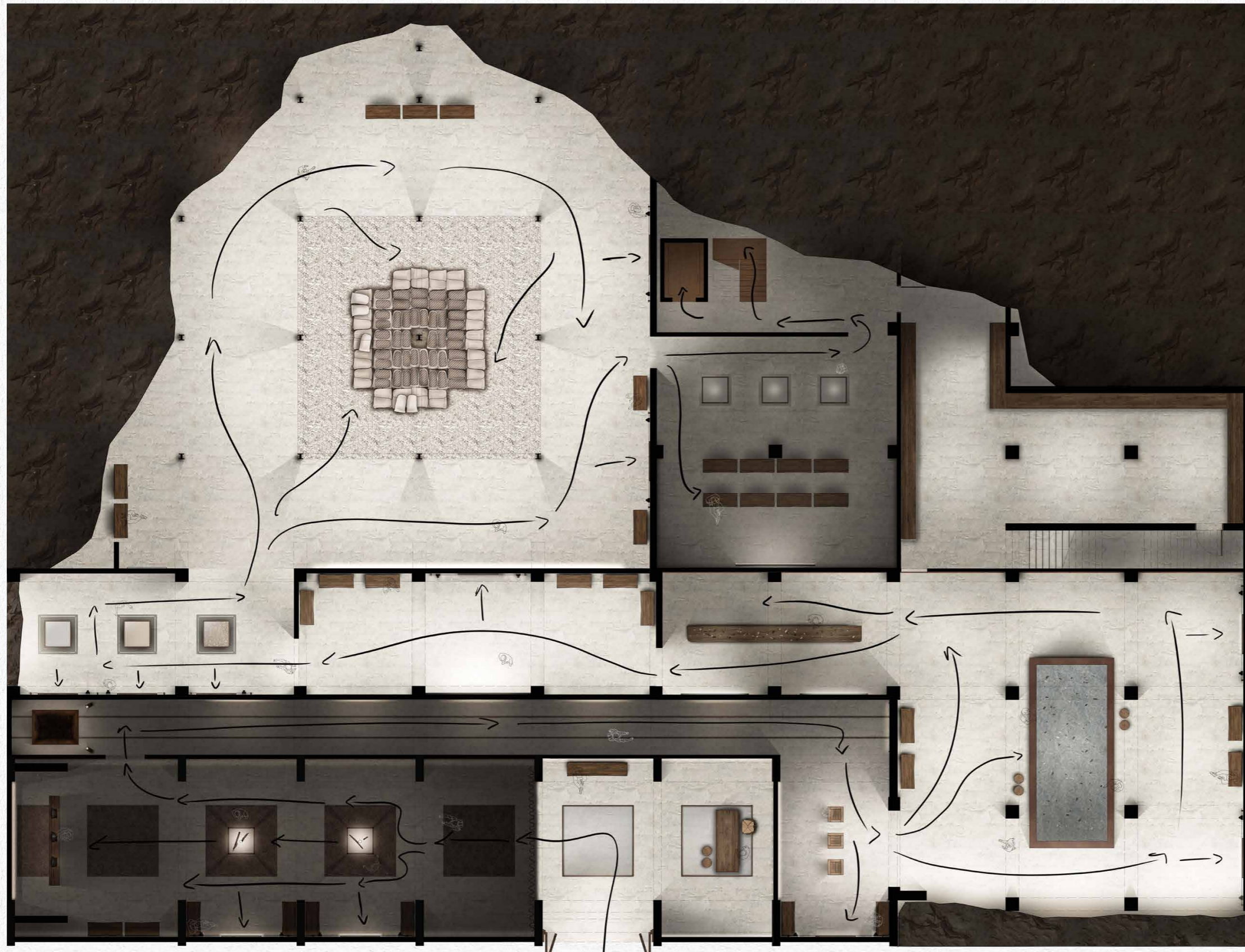
7.2 ΧΩΡΟΣ ΜΝΗΜΗΣ

7.2.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Ο Χώρος Μνήμης στο υπόγειο επίπεδο του κτηρίου μελέτης αποτελεί μια πολυαισθητηριακή διαδρομή, όπου εντός της ο επισκέπτης ανακαλύπτει και μαθαίνει με βιωματικό τρόπο όλα τα στάδια εργασίας στα Μεταλλεία της Μύκομπαρ. Ο επισκέπτης θα βιώνει με την σειρά τα στάδια επεξεργασίας: 1.την εξόρυξη, 2.την φόρτωση και μεταφορά στην περιοχή Αλωνάκι, 3.την επεξεργασία (Αλωνάκι), 4.μεταφορά στην περιοχή Λούλος, 5.επεξεργασία (βαρύτη και μπεντονίτη, Λούλος), 6.και την φόρτωση στα πλοία (Λούλος). Τέλος πριν την έξοδο θα υπάρχουν δύο ακόμη χώροι που θα παρουσιάζουν 7. την ολοκλήρωση και τον απόηχο των Μεταλλείων Μυκόνου. Σε όλα τα στάδια οι χώροι είναι σχεδιασμένοι έτσι ώστε μέσα από τις αισθήσεις, τα ψηφιακά μέσα και τους χώρους διάδρασης οι χρήστες να ανακαλύπτουν και να μαθαίνουν μέσα από τις εμπειρίες και τις μνήμες των ανθρώπων που εργάστηκαν στα μεταλλεία. Στο τέλος της διαδρομής σκοπός είναι οι επισκέπτες να έχουν ενημερωθεί για όλα τα στάδια εργασίας καθώς όμως και να έχουν κατανοήσει συνολικά το νόημα του χώρου. Μετά το τέλος της επίσκεψης, ο κάθε χρήστης θα έχει διαφορετική εμπειρία στο χώρο και θα βγαίνει διαφορετικός από αυτόν, κρατώντας τα νοήματα που επιθυμεί.

- 0 | Είσοδος - Υποδοχή
- 1 | Εξόρυξη (Στοές)
- 2 | Φόρτωση & Μεταφορά
- 3 | Επεξεργασία (Αλωνάκι)
- 4 | Μεταφορά
- 5 | Επεξεργασία (Λούλος)
- 6 | Φόρτωση (Λούλος)
- 7 | Ολοκλήρωση & Απόηχος

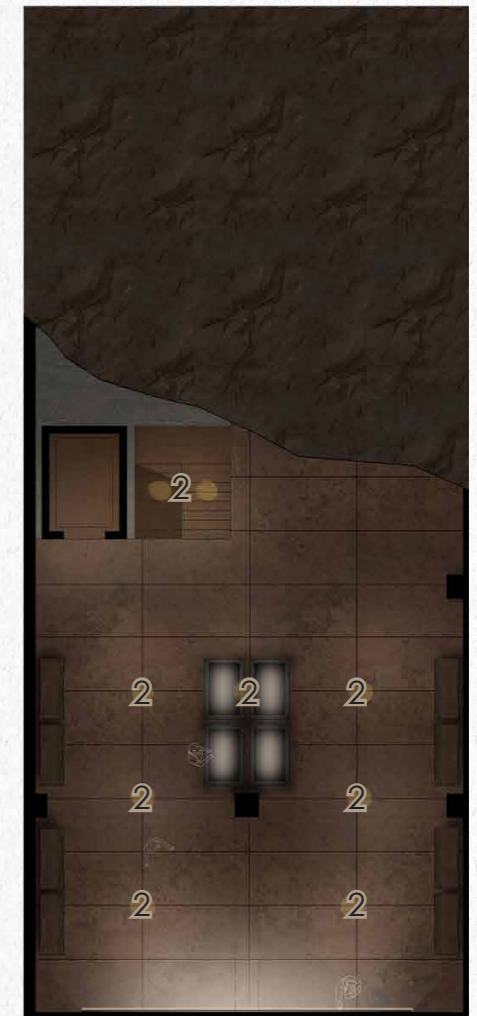

Η πορεία του χρήστη είναι γραμμική και προγραμματισμένη. Οι χώροι ενώνονται ο ένας σαν συνέχεια του άλλου έτσι ώστε ο επισκέπτης να ανακαλύψει την αφήγηση. Εντός του κάθε υπό-χώρου υπάρχει ελεύθερη κίνηση.

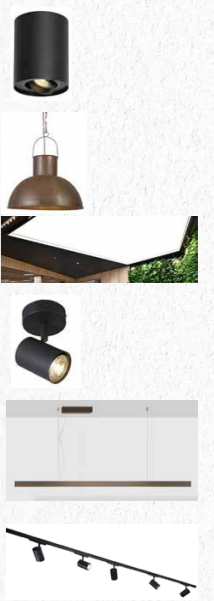

- Χώροι Στάσεις
- Χώροι Διάδρασης
- Οθόνες / Προβολές
- Πληροφορίες
- Ακουστικά

- 1 | Taviç LED
- 2 | Spot black rotatable and tilttable - Rondoo up | QAZQA
- 3 | Rust pendant light | QAZQA
- 4 | Barrisol Light
- 5 | Spot black adjustable - Jeana | QAZQA
- 6 | LINE linear LED pendant lamp up-down | Lightinova
- 7 | Rail system black, LED dimmable 5-light | QAZQA

Ο επισκέπτης εισέρχεται στον χώρο της υποδοχής, όπου αφού δηλώσει την επιθυμία του να επισκεφθεί τον χώρο μνήμης περιμένει στον χώρο αναμονής ώστε να μπει στον πρώτο χώρο.

7.2.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ

(0) ΕΙΣΟΔΟΣ

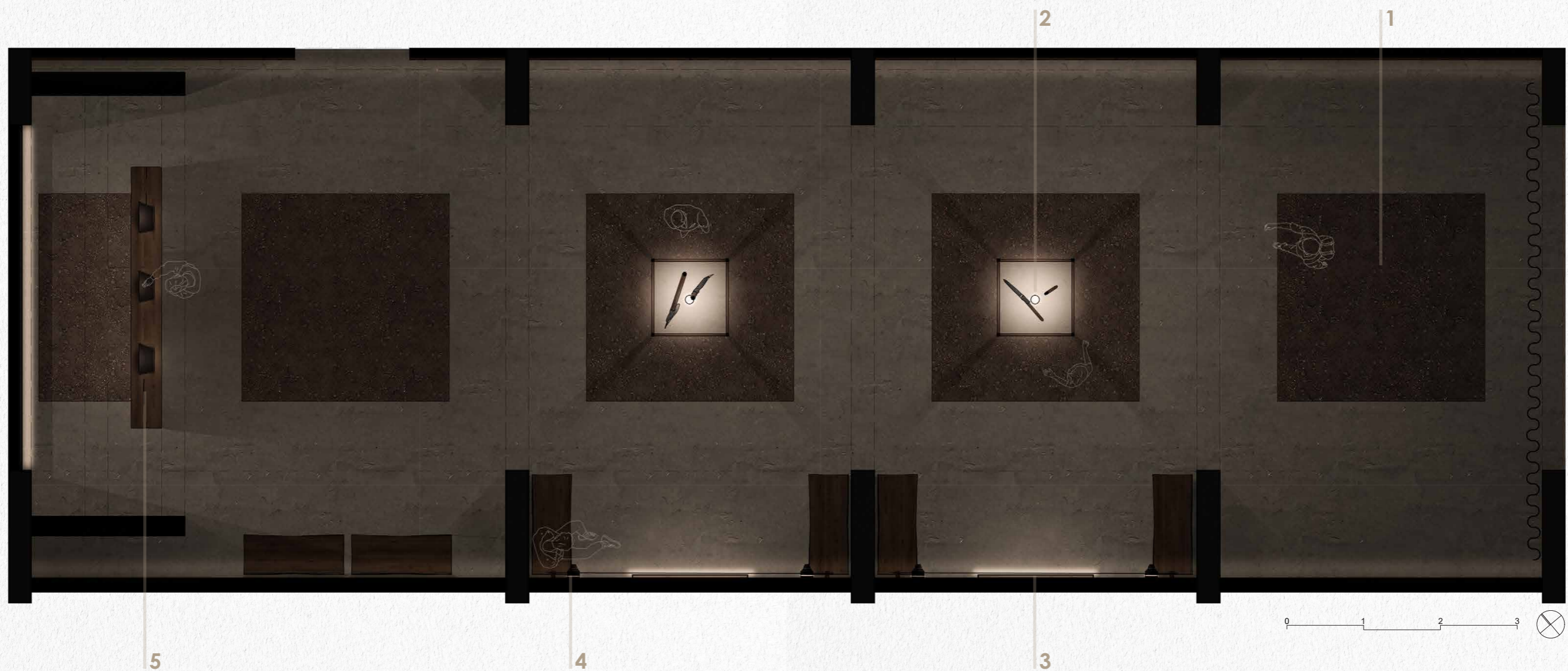

Ο πρώτος χώρος που εισέρχεται ο χρήστης είναι ο χώρος των στοών. Εντός του θα βιώσει, μέσω των αισθήσεων και των ψηφιακών μέσων, την δύσκολη και αγχωτική εργασία μέσα στην γη καθώς και τις εμπειρίες των μεταλλωρύχων. Επίσης θα ενημερωθεί για τις τοποθεσίες των στοών στο νησί, και τον τρόπο εκμετάλλευσης του βαρύτη.

(1) ΕΞΟΡΥΞΗ (ΣΤΟΕΣ)

ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ

ΟΡΑΣΗ | Πολύ σκοτεινός χώρος όπως οι στοές, φως μόνο στα εκθέματα και στις πληροφορίες. Στόχος η αίσθηση του άγχους και της αβεβαιότητας.

ΑΚΟΗ | 1.Γενικός ήχος χώρου: ήχοι στοάς, εξόρυξης, έκρηξης βημάτων σε χώμα και πέτρες, αναπνοή, σκάψιμο, πέτρες που πέφτουν. Οι ήχοι αυτοί θα ακούγονται σε επανάληψη. 2.Ακουστικά: μαρτυρίες.

ΑΦΗ | Χώμα, βαρύτης σε ακατέργαστη μορφή, corten steel, μπετόν, φυσικά ξύλα, βιομηχανικά υλικά.

ΟΣΜΗ | Πετρωμάτων, χώματος και στοάς.

ΔΙΑΔΡΑΣΗ | ΨΗΦΙΑΚΑ ΜΕΣΑ

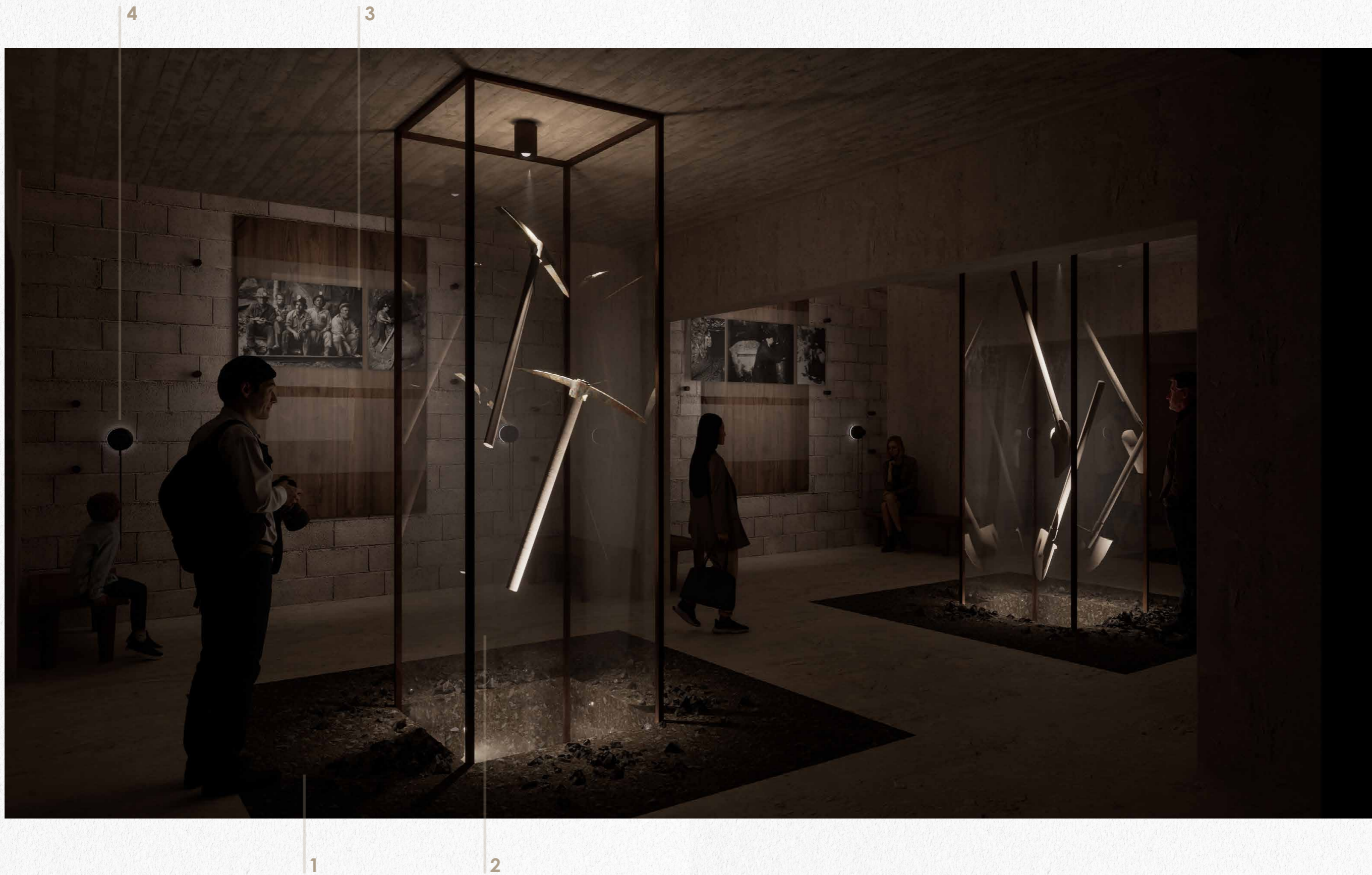
1 | Χώμα στις εσοχές του δαπέδου. Στόχος είναι κατά την είσοδο, όπου η όραση δεν θα έχει συνηθίσει τον σκοτεινό χώρο, ο βηματισμός πάνω στο χώμα να 'παίξει' με την αίσθηση του χώρου του χρήστη.

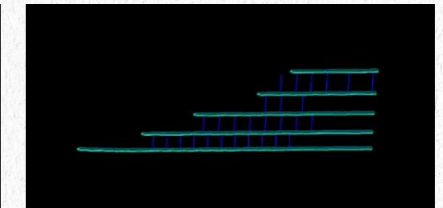
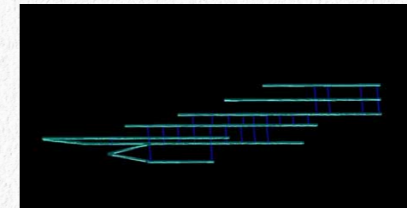
2 | Προθήκες εργαλείων. Ο σχεδιασμός συμβολίζει τα λούκια.

3 | Πάνω, φωτογραφίες. Κάτω, κείμενο που αναφέρεται στις εμπειρίες, τους τρόπους εξόρυξης και τα θανατηφόρα ατυχήματα.

4 | Ακουστικά που περιέχουν μαρτυρίες. (όπως μαρτυρία Α. Κουκά, 2013)

5 | Προβολή με διάδραση. Εικονική περιήγηση στις στοές. (Παράρτημα 2)

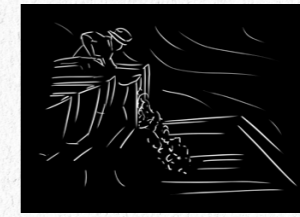
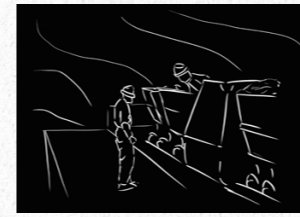
5

(2) ΦΟΡΤΩΣΗ - ΜΕΤΑΦΟΡΑ

Ο δεύτερος χώρος που εισέρχεται ο χρήστης αποτελεί αναφορά στην φόρτωση του πετρώματος σε βαγόνια μέσα στις στοές, στην εξόδο από αυτές, την φόρτωση του πετρώματος στα φορητά και τέλος την μεταφορά του στην περιοχή Αλωνάκι. Εντός του θα βιώσει, μέσω των αισθήσεων και των ψηφιακών μέσων, την μετακίνηση αυτή καθώς και τις εμπειρίες των εργατών.

ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ

ΟΡΑΣΗ | Αρχικά σκοτεινός χώρος, όπως ο χώρος των στοών, όμως όπως και το βαγόνι που πλησιάζει στην έξοδο της στοάς, έτσι και ο χώρος γίνεται πιο φωτεινός. Στο τέλος, που πραγματοποιείται η αναφορά στα φορτηγά, ο χώρος είναι πολύ φωτεινός σαν εξωτερικός.

ΑΚΟΗ | Γενικός ήχος χώρου: ήχος βαγονιού που κινείται, βοή στοάς, αέρας, βήματα, ρίψη πετρώματος, φορτηγά, μηχανήματα, ομιλίες. Οι ήχοι σε αυτόν τον χώρο θα ακούγονται βοηθώντας την αφήγηση, ανάλογα με το σημείο που βρίσκεται ο χρήστης στον χώρο. Ακουστικά: μαρτυρίες.

ΑΦΗ | Παλιά σίδερα (π.χ. βαγόνι), χώμα στις εσοχές του δαπέδου, βαρύτης μετά την εξόρυξη μέσα στο βαγόνι, corten steel, μπετόν, φυσικά ξύλα, βιομηχανικά υλικά.

ΟΣΜΗ | Πετρωμάτων, χώματος, μηχανής, σιδήρου, λάστιχων, 'αέρα'.

ΔΙΑΔΡΑΣΗ | ΨΗΦΙΑΚΑ ΜΕΣΑ

1 | Βαγόνι από την περίοδο λειτουργίας της ΜΥΚΟΜΠΑΡ

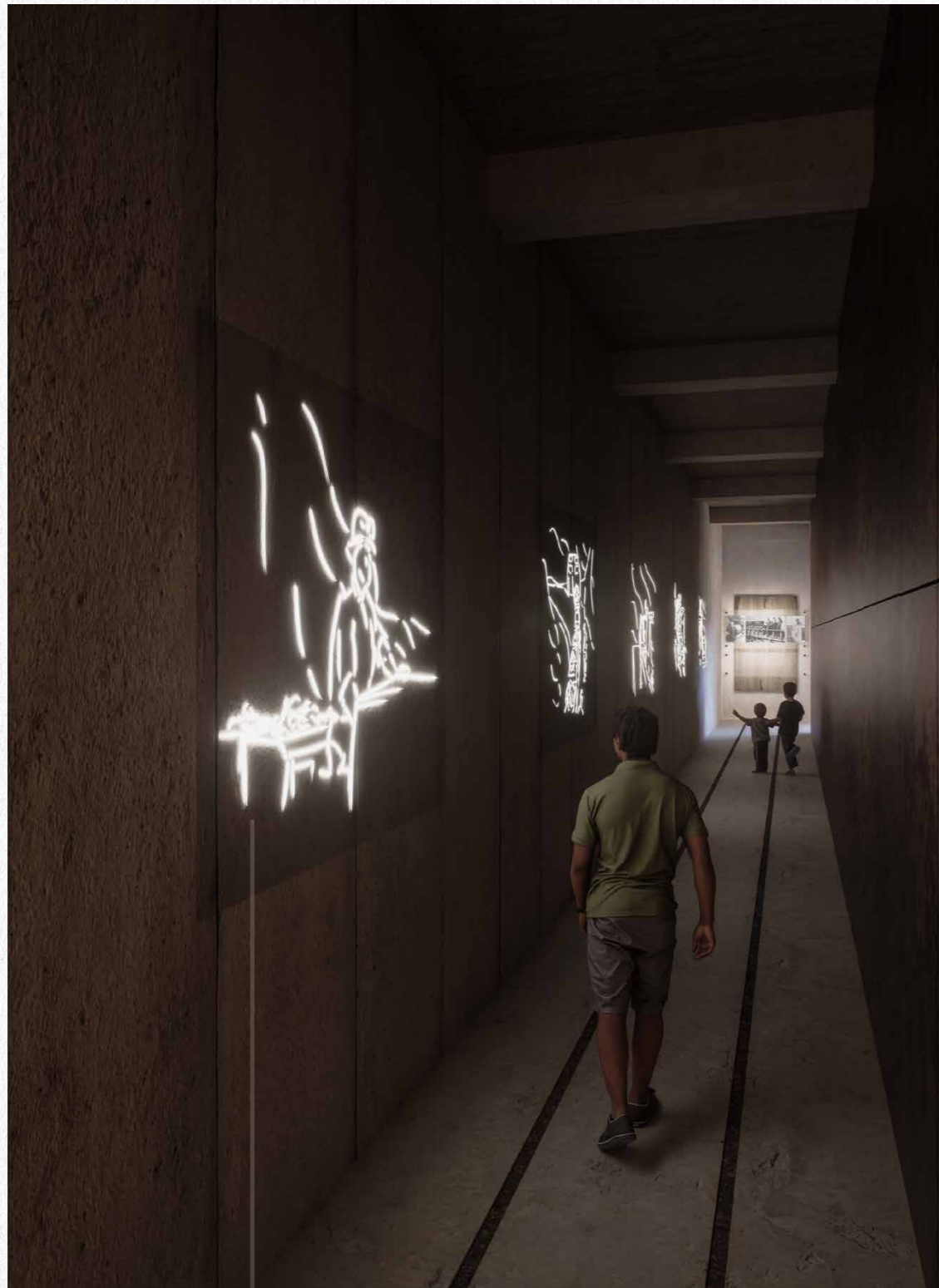
2 | Προβολές που παρουσιάζουν την διαδικασία μεταφοράς του πετρώματος και φόρτωσης στα φορτηγά. (επόμενη σελίδα)

3 | Κιβώτια από δυναμίτες (αναφορά σε μαρτυρία Π. Γρυπάρη, 2016)

4 | Τελευταίο απόσπασμα της προβολής όπου παρουσιάζει την μεταφορά του πετρώματος με τα φορτηγά από τις στοές στα πλυντήρια.

5 | Πάνω, φωτογραφίες. Κάτω, κείμενο που αναφέρεται στις εμπειρίες και τον τρόπο μεταφοράς του πετρώματος.

6 | Ακουστικά που περιέχουν μαρτυρίες. (όπως μαρτυρία Π.Γρυπάρη, 2016)

2

Οι προβολές 1-5 παρουσιάζουν τη διαδικασία μεταφοράς του πετρώματος και φόρτωσης στα φορτηγά. Οι προβολές θα κινούνται παρουσιάζοντας το κάθε στάδιο. Ανά στιγμές οι προβολές θα σβήνουν και θα ανάβουν οι επόμενες ώστε να βάζουν το χρήστη στην διαδικασία να κινηθεί. Η προβολή 6 βρίσκεται στο τέλος του χώρου και θα παρουσιάζει με κίνηση την μεταφορά του πετρώματος από τις στοές, στην περιοχή Αλωνάκι για να πραγματοποιηθεί η πρώτη επεξεργασία.

6

5

3

4

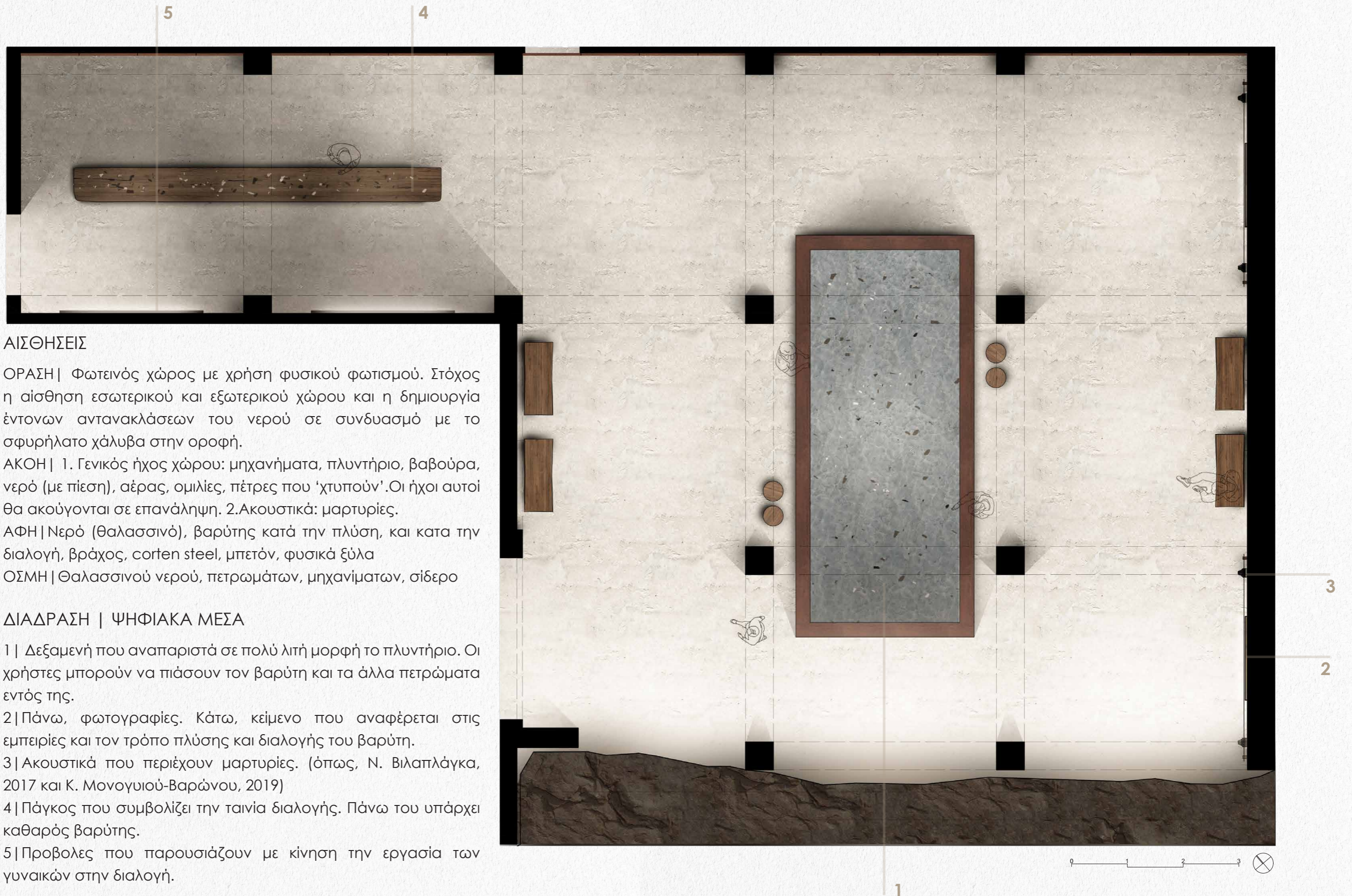
1

2

Ο τρίτος χώρος που εισέρχεται ο χρήστης αποτελεί αναφορά στην επεξεργασία που πραγματοποιούνταν στην περιοχή Αλωνάκι. Εντός του θα βιώσει, μέσω των αισθήσεων και των ψηφιακών μέσων, την απαιτητική εργασία μέσα στα πλυντήρια και την διαλογή καθώς και τις εμπειρίες των ανδρών και γυναικών.

(3) ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ (ΑΛΩΝΑΚΙ)

ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ

ΟΡΑΣΗ | Φωτεινός χώρος με χρήση φυσικού φωτισμού. Στόχος η αίσθηση εσωτερικού και εξωτερικού χώρου και η δημιουργία έντονων αντανακλάσεων του νερού σε συνδυασμό με το σφυρήλατο χάλυβα στην οροφή.

ΑΚΟΗ | 1. Γενικός ήχος χώρου: μηχανήματα, πλυντήριο, βαβούρα, νερό (με πίεση), αέρας, ομιλίες, πέτρες που 'χτυπούν'. Οι ήχοι αυτοί θα ακούγονται σε επανάληψη. 2. Ακουστικά: μαρτυρίες.

ΑΦΗ | Νερό (θαλασσινό), βαρύτης κατά την πλύση, και κατά την διαλογή, βράχος, corten steel, μπετόν, φυσικά ξύλα

ΟΣΜΗ | Θαλασσινού νερού, πετρωμάτων, μηχανισμάτων, σίδηρο

ΔΙΑΔΡΑΣΗ | ΨΗΦΙΑΚΑ ΜΕΣΑ

1 | Δεξαμενή που αναπαριστά σε πολύ λιτή μορφή το πλυντήριο. Οι χρήστες μπορούν να πιάσουν τον βαρύτη και τα άλλα πετρώματα εντός της.

2 | Πάνω, φωτογραφίες. Κάτω, κείμενο που αναφέρεται στις εμπειρίες και τον τρόπο πλύσης και διαλογής του βαρύτη.

3 | Ακουστικά που περιέχουν μαρτυρίες. (όπως, Ν. Βιλαπλάγκα, 2017 και Κ. Μονογιουί-Βαρώνου, 2019)

4 | Πάγκος που συμβολίζει την ταινία διαλογής. Πάνω του υπάρχει καθαρός βαρύτης.

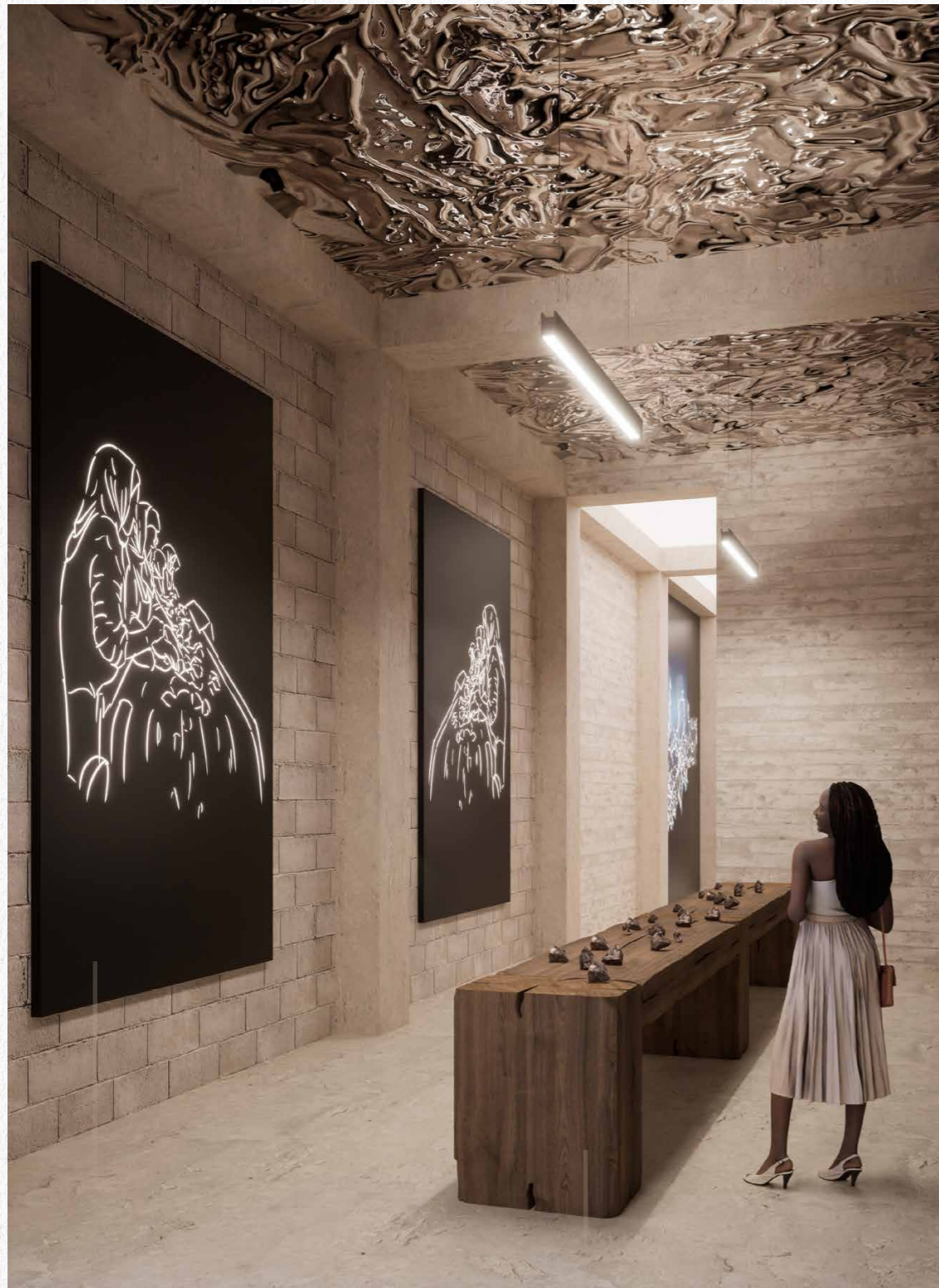
5 | Προβολές που παρουσιάζουν με κίνηση την εργασία των γυναικών στην διαλογή.

2

3

1

5

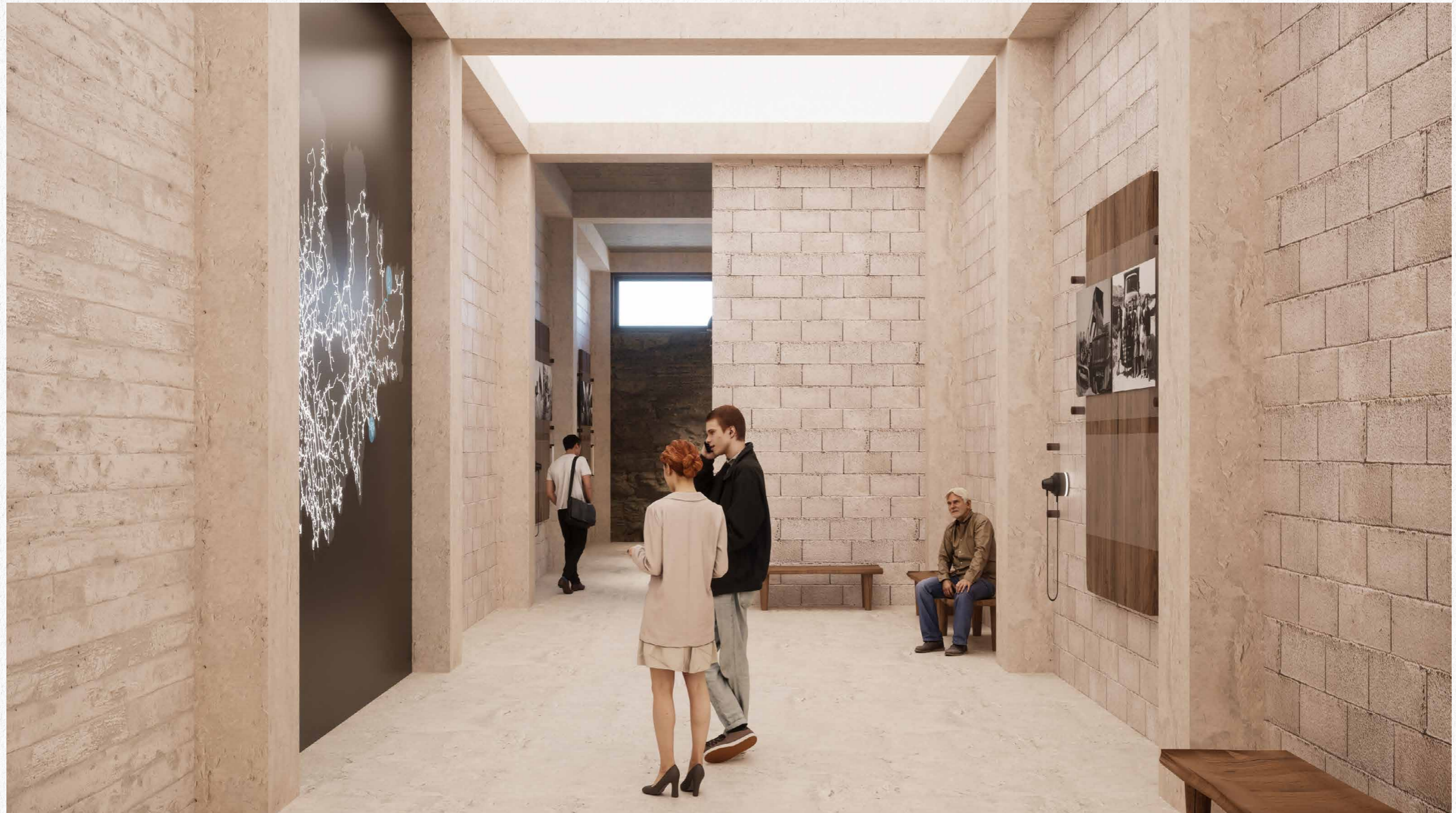
4

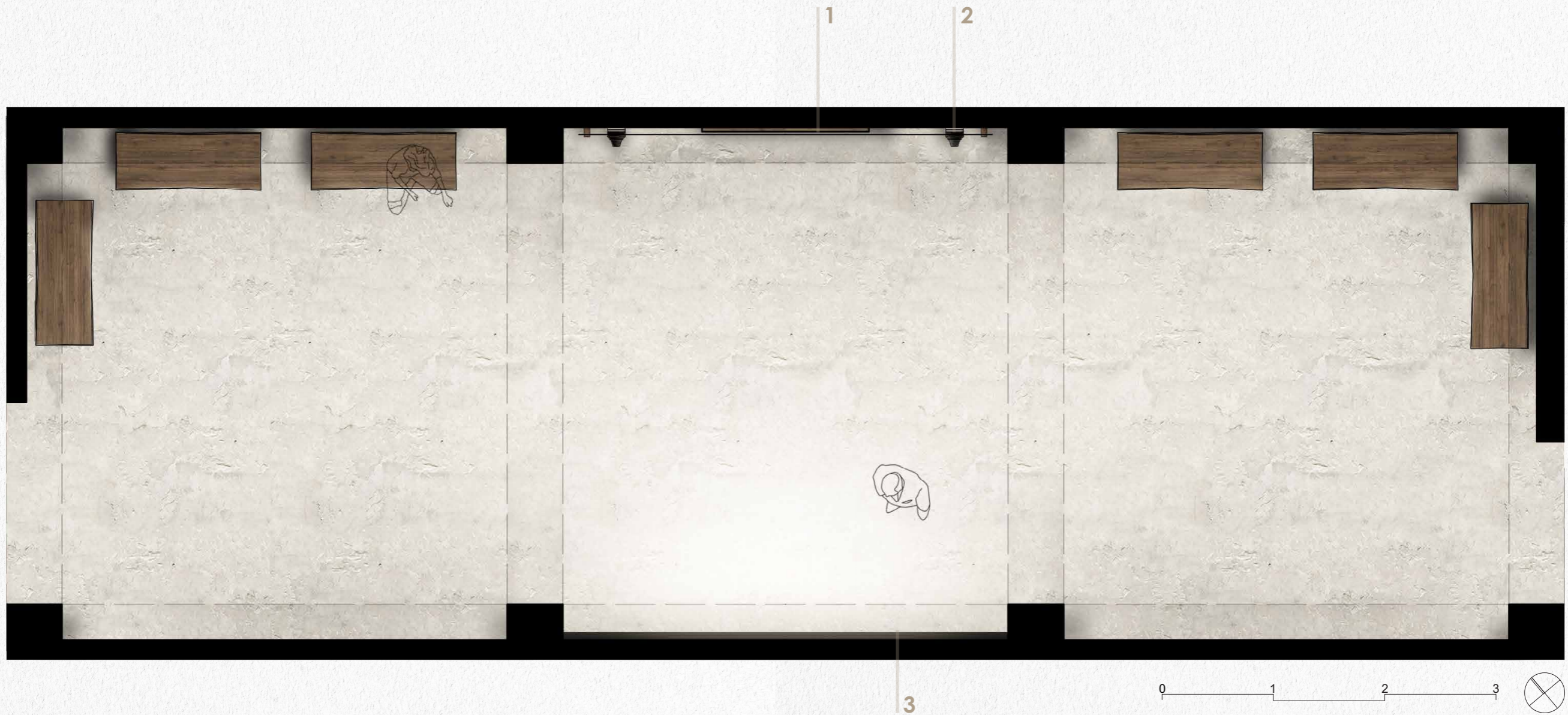

Προβολές που παρουσιάζουν με κίνηση την εργασία των γυναικών στην διαλογή. Οι γυναίκες βρίσκοντας πάνω στο 'λουρί' όπου μετά την πλύση ο βαρύτης πέρναγε ώστε να διαχωριστεί και στο τέλος να καταλήξει στα σιλό και τα φορτηγά

Ο τέταρτος χώρος που εισέρχεται ο χρήστης αποτελεί αναφορά στην μεταφορά του βαρύτη με φορητά από το Αλωνάκι στην περιοχή του Λούλου. Εντός του θα βιώσει, μέσω των αισθήσεων και των ψηφιακών μέσων, την μετακίνηση αυτή, τις εμπειρίες των εργατών καθώς και θα ενημερωθεί για την διάνοιξη των δρόμων του νησιού.

(4) ΜΕΤΑΦΟΡΑ

ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ

ΟΡΑΣΗ | Φωτεινός χώρος που δίνει στον χρήστη την αίσθηση εξωτερικού χώρου. Χρήση barrisol στην οροφή.

ΑΚΟΗ | 1. Φορητά, μηχανήματα, πέτρες που πέφτουν, αέρας. Οι ήχοι αυτοί θα ακούγονται σε επανάληψη. 2. Ακουστικά: μαρτυρίες.

ΑΦΗ | Μπετόν, φυσικά ξύλα, βιομηχανικά υλικά.

ΟΣΜΗ | Πετρωμάτων, χώματος, μηχανής, σιδήρου, λάστιχων, 'αέρα'.

ΔΙΑΔΡΑΣΗ | ΨΗΦΙΑΚΑ ΜΕΣΑ

1 | Πάνω, φωτογραφίες. Κάτω, κείμενο που αναφέρεται στις εμπειρίες, τον τρόπο μεταφοράς και την διάνοιξη των δρόμων.

2 | Ακουστικά που περιέχουν μαρτυρίες. (όπως μαρτυρία Π. Λοϊζου, 2001)

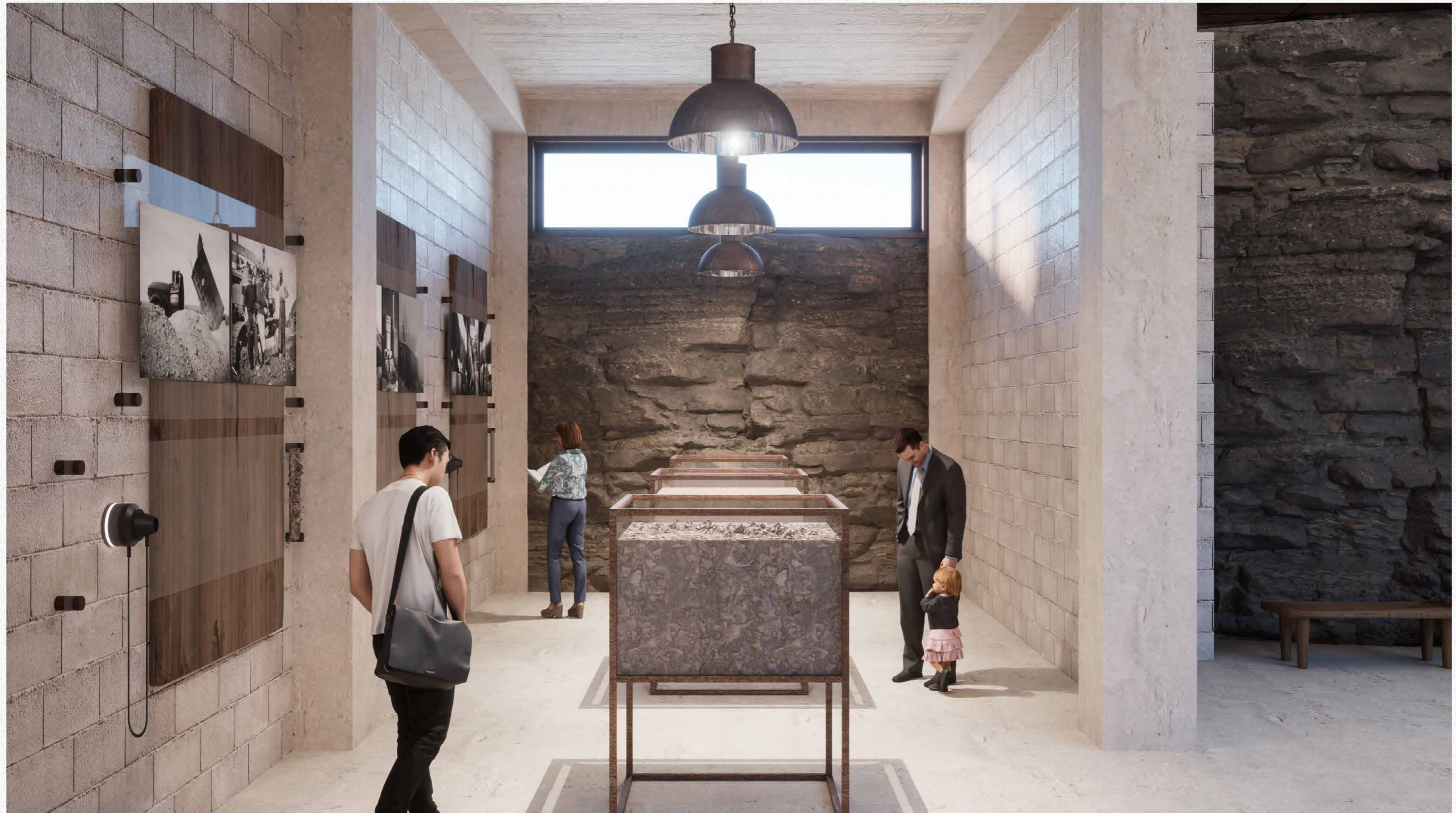
3 | Οθόνη όπου παρουσιάζει τις θέσεις των εγκαταστάσεων της Μύκομπαρ όπως και την διάνοιξη των δρόμων. Έμφαση δίνεται στην διάνοιξη του δρόμου όπου ένωσε την περιοχή Αλωνάκι, με την περιοχή του Λούλου.

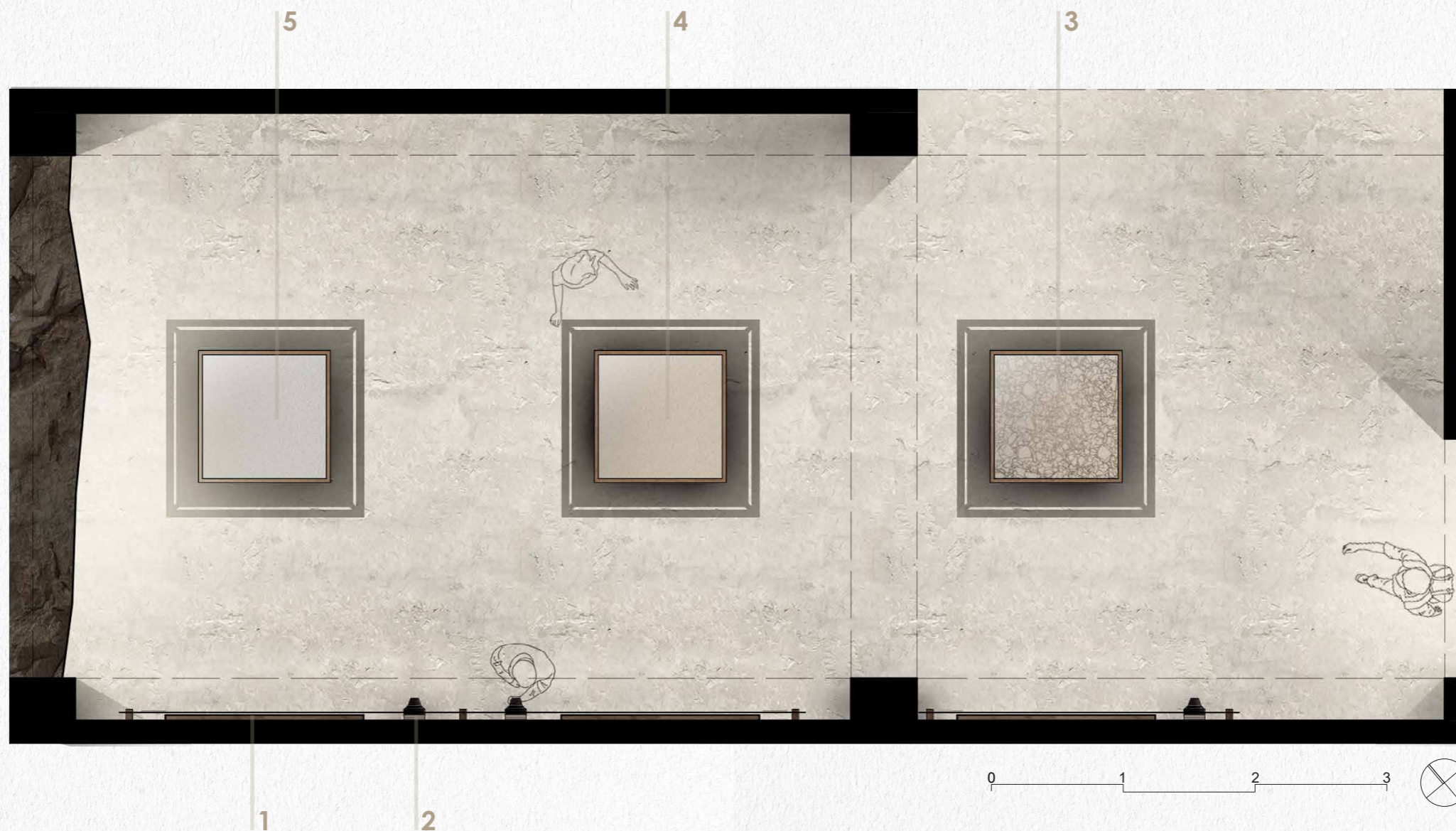

3

Ο πέμπτος χώρος παρουσιάζει την εργασία στο τριβείο του Λούλου. Εντός του ο επισκέπτης θα βιώσει, μέσω των αισθήσεων και των ψηφιακών μέσων, την εργασία στο τριβείο, θα ενημερωθεί για τους δύο τρόπους επεξεργασίας του βαρύτη και τον έναν τρόπο εξεργασίας του μπεντονίτη και τέλος θα δει και θα αγγίξει το τελικό προϊόν.

(5) ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ (ΛΟΥΛΟΣ)

ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ

ΟΡΑΣΗ | Φωτεινός χώρος με χρήση φυσικού φωτισμού. Στοχευμένος φωτισμός πάνω στις προθήκες.

ΑΚΟΗ | 1. Γενικός ήχος χώρου: μηχανήματα, τριβείο, βαβούρα, αέρας, ομιλίες, πέτρες που 'χτυπούν' και τρίβονται, βήματα. Οι ήχοι αυτοί θα ακούγονται σε επανάληψη. 2. Ακουστικά: μαρτυρίες.

ΑΦΗ | Βαρύτης, τριμέννος βαρύτης, μπεντονίτης, βράχος, corten steel, μπετόν.

ΟΣΜΗ | Πετρωμάτων, μηχανιμάτων, σίδερα, 'σκόνη'.

ΔΙΑΔΡΑΣΗ | ΨΗΦΙΑΚΑ ΜΕΣΑ

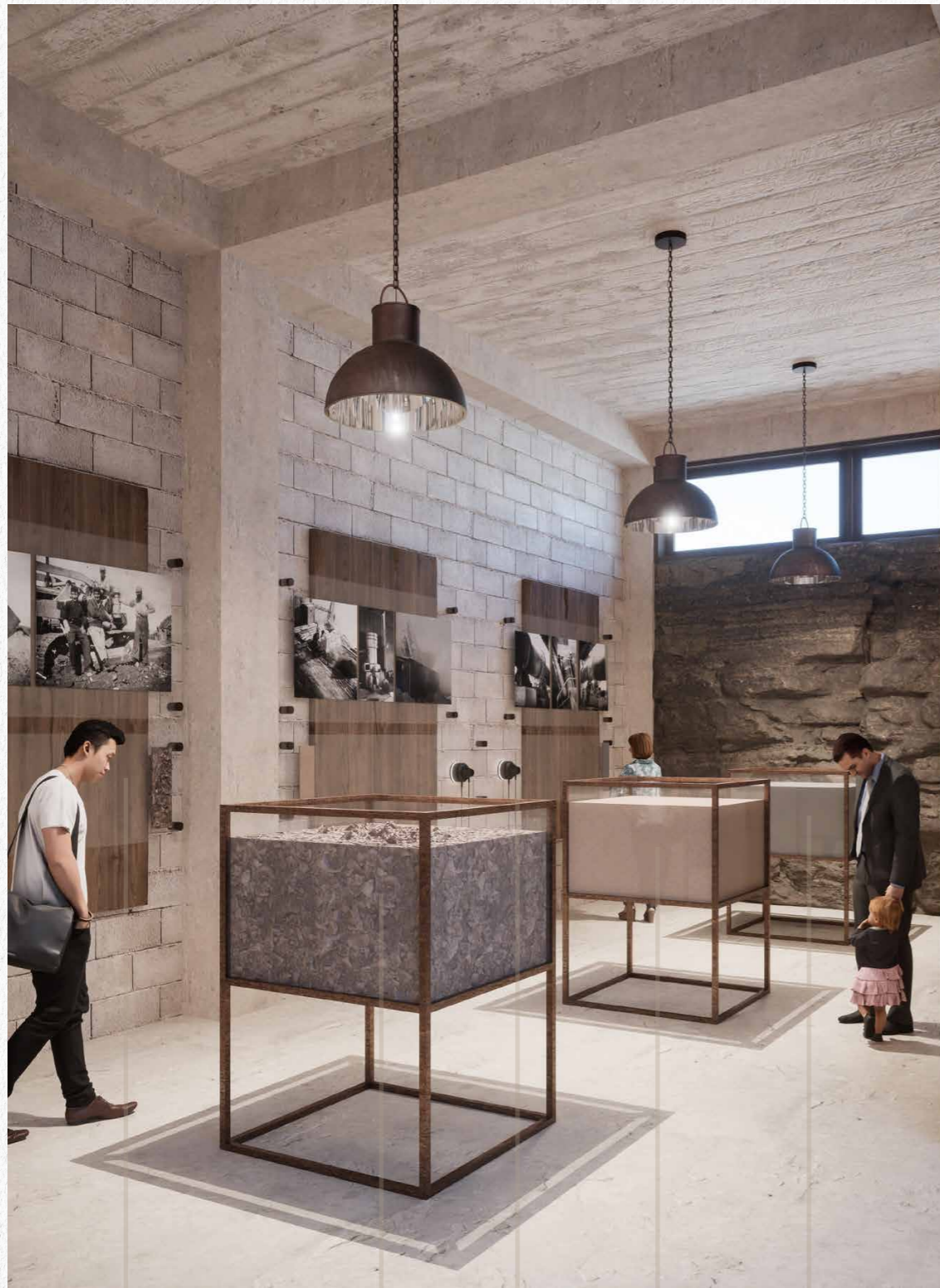
1 | Πάνω, φωτογραφίες. Κάτω, κείμενο που αναφέρεται στις εμπειρίες των εργατών και την ανάλυση των τριών τύπων επεξεργασίας. Επίσης υπάρχει και δείγμα του πετρώματος.

2 | Ακουστικά που περιέχουν μαρτυρίες. (όπως μαρτυρία Α. Παπαδόπουλου, 2017 και Ι. Κοντιζά, 2013)

3 | Προθήκη που περιέχει βαρύτη στην μορφή που πραγματοποιείται η χύμα φόρτωση.

4 | Προθήκη που περιέχει τριμμένο βαρύτη όπου τοποθετείται σε σακιά.

5 | Προθήκη που περιέχει μπεντονίτη όπου τοποθετείται σε σακιά.

1

3

2

4

5

Ο έκτος χώρος που εισέρχεται ο χρήστης αποτελεί αναφορά στην φόρτωση των πλοίων στην περιοχή του Λούλου με τα χέρια και την σκάλα φόρτωσης. Εντός του θα βιώσει, μέσω των αισθήσεων και των ψηφιακών μέσων, τις εμπειρίες των εργατών και θα ενημερωθεί, για τους τρόπους φόρτωσης και τις δυσκολίες και τους κινδύνους της εργασίας αυτής.

(6) ΦΟΡΤΩΣΗ ΣΕ ΠΛΟΙΑ (ΛΟΥΛΟΣ)

ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ

ΟΡΑΣΗ | Πολύ φωτεινός χώρος. Κεντρικό άνοιγμα στην οροφή - άμεση επαφή με τον εξωτερικό χώρο και ηλιασμό. Το άνοιγμα ακριβώς πάνω από τα σακιά παραπέμπει στο φυσικό φως που εισέρχεται στο πλοίο κατά την διάρκεια της φόρτωσης, σε συνδυασμό με το σφυρήλατο χάλυβα στο δάπεδο που συμβολίζει την θάλασσα.

ΑΚΟΗ | 1. Γενικός ήχος χώρου: θάλασσα, κύματα, αέρας, πέτρες που φορτώνονται, σακιά που φορτώνονται, καράβι. Οι ήχοι αυτοί θα ακούγονται σε επανάληψη. 2. Ακουστικά: μαρτυρίες.

ΑΦΗ | Σακιά, βράχος, σφυρήλατος χάλυβας, corten steel, μπετόν, φυσικά ξύλα

ΟΣΜΗ | Πετρωμάτων, θάλασσα, σίδερα, καράβι, 'σκόνη'.

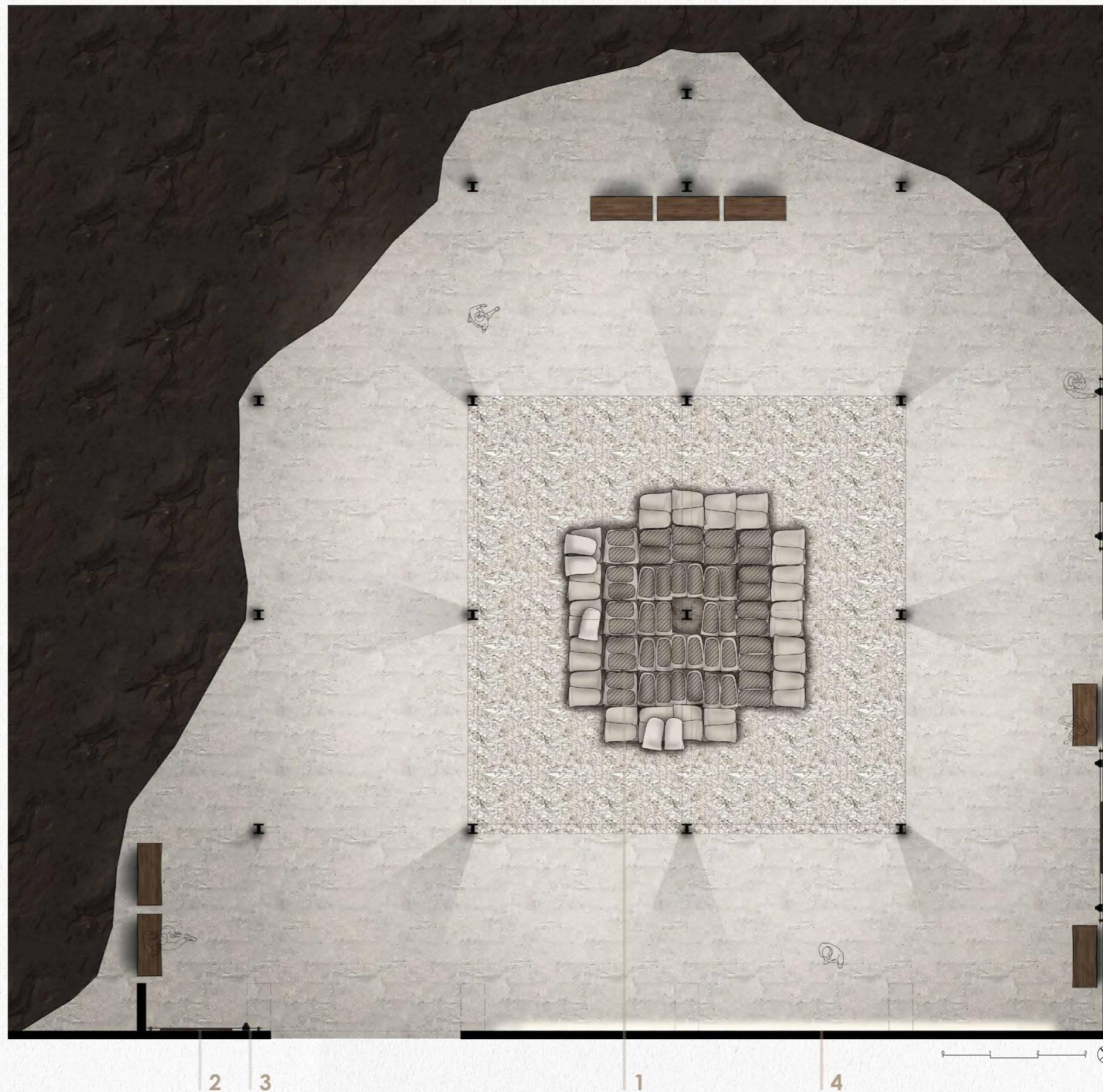
ΔΙΑΔΡΑΣΗ | ΨΗΦΙΑΚΑ ΜΕΣΑ

1 | Κεντρική εγκατάσταση που αναπαριστά τον τρόπο που ντάνιαζαν τα σακιά, το άνοιγμα στην οροφή και ο σφυρήλατος χάλυβας συμβάλει στο νόημα.

2 | Πάνω, φωτογραφίες. Κάτω, κείμενο που αναφέρεται στις εμπειρίες των εργατών, τους τρόπους φόρτωσης και την επικινδυνότητα της εργασίας.

3 | Ακουστικά που περιέχουν μαρτυρίες. (όπως, Ν. Βιλαπλάγκα, 2017 και Α. Παπαδόπουλου, 2017)

4 | Οθόνη που παρουσιάζει με κίνηση την φόρτωση των καραβιών.

1

4

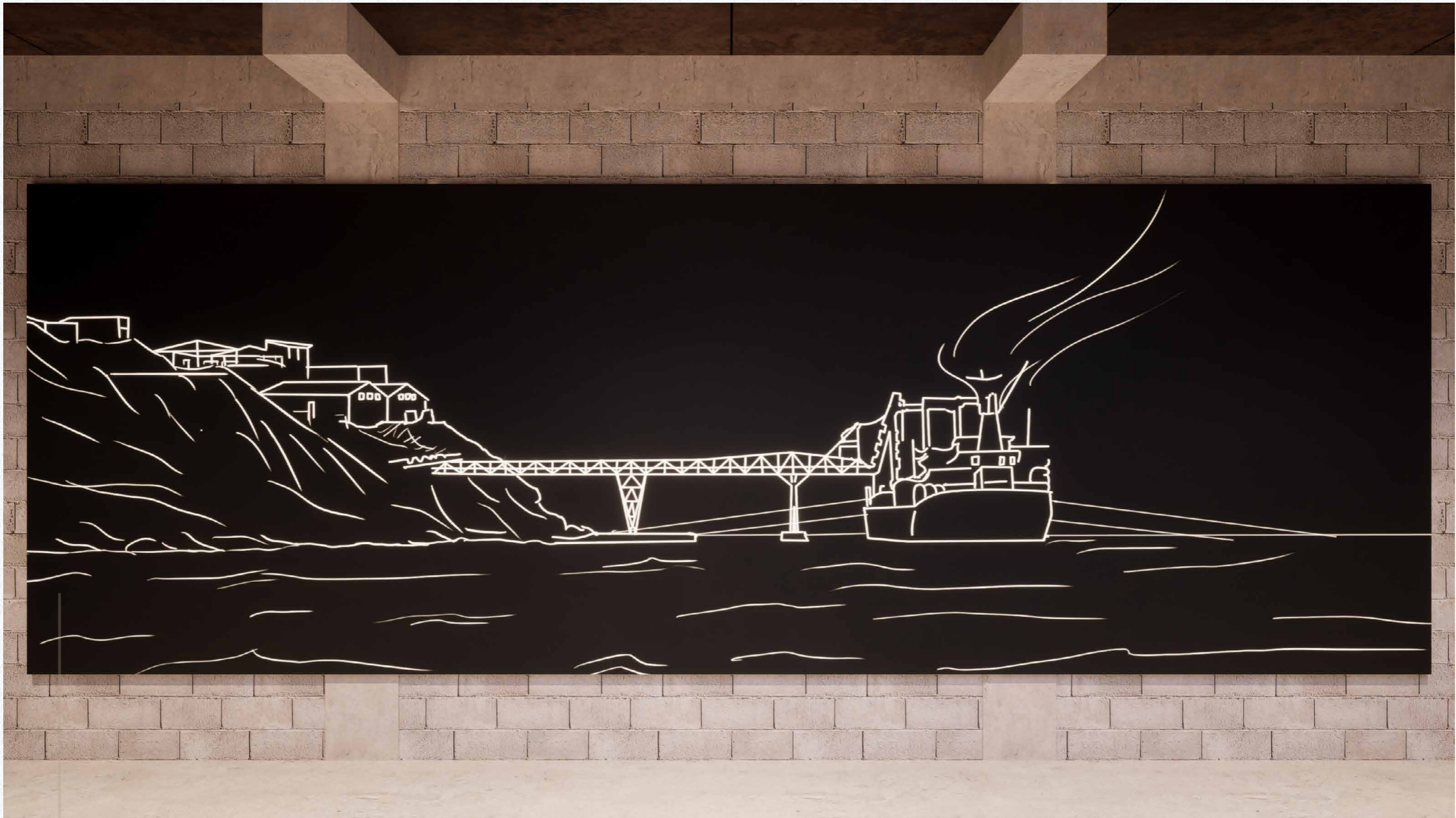
3

2

4

1

4

Ο έβδομος χώρος χωρίζεται σε δύο υπό-χώρους. Ο πρώτος συμβολίζει την ολοκλήρωση της μεταλλευτικής δραστηριότητας και ο δεύτερος τον απόηχο. Συνολικά ο επισκέπτης στους χώρους αυτούς θα ενημερωθεί για όλους τους χώρους που μόλις βίωσε καθώς και για οποιαδήποτε άλλη πληροφορία μπορεί να τον ενδιαφέρει σε σχέση με τα μεταλλεία.

(7) ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ & ΑΠΟΗΧΟΣ

Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ

ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ

ΟΡΑΣΗ | Πολύ σκοτεινός χώρος, φως μόνο στις προθήκες και απο την προβολή.

ΑΚΟΗ | Γενικός ήχος χώρου: Θα ακούγεται ο ήχος της προβολής χαμηλά καθώς η βοή του ήχου απο τον δίπλα χώρο.

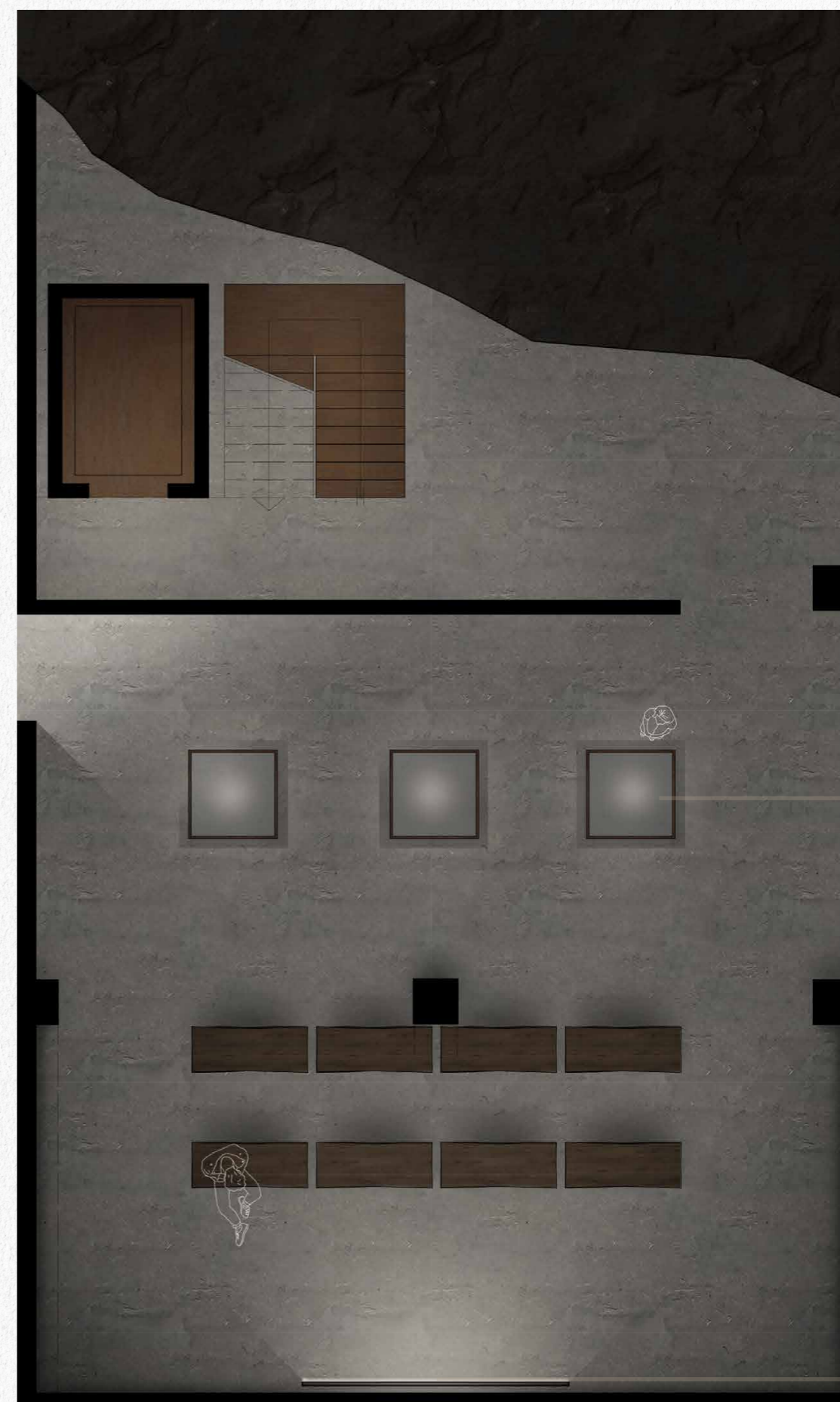
ΑΦΗ | Corten steel, μπετόν, φυσικά ξύλα, βιομηχανικά υλικά, εφημερίδες.

ΟΣΜΗ | Θάλασσας.

ΔΙΑΔΡΑΣΗ | ΨΗΦΙΑΚΑ ΜΕΣΑ

1 | Προβολή της ταινίας μικρού μήκους, του Άγγελου Ρόκκου, με τίτλο "The Rocks". Η ταινία αποτελεί την μόνη έγχρωμη ολοκληρωμένη βιντεοσκόπηση όλων των σταδίων εργασίας στα μεταλλεία. Οι επισκέπτες παρακολουθώντας την ταινία θα δει την πραγματική εργασία σε όλα τα στάδια από τα οποία πέρασαν μέσα στον χώρο μνήμης.

2 | Προθήκες που περιέχουν Μυκονιάτικες εφημερίδες με τα γεγονότα που αναφέρονται στα μεταλλεία.

2

1

2

1

Ο ΑΠΟΗΧΟΣ

ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ

ΟΡΑΣΗ | Πολύ σκοτεινός χώρος, φως μόνο από τις οθόνες και κάποια βοηθητικά σποτ.

ΑΚΟΗ | Γενικός ήχος χώρου: αέρας, θάλασσα και ομιλίες από τις μαρτυρίες, ο απόηχος, ότι απέμεινε εκτός από τα άδεια κελύφη των κτηρίων μετά το κλείσιμο των μεταλλείων.

ΑΦΗ | Corten steel, μπετόν, φυσικά ξύλα, βιομηχανικά υλικά, οθόνες.

ΟΣΜΗ | Θάλασσας.

ΔΙΑΔΡΑΣΗ | ΨΗΦΙΑΚΑ ΜΕΣΑ

1 | MAGIC WALL BY BACK & ROSTA LTD. Διαδραστική κινούμενη οθόνη όπου οι χρήστες μπορούν ταυτόχρονα να επιλέξουν την εικόνα για την οποία επιθυμούν να μάθουν περισσότερες πληροφορίες (<https://www.the-magic-wall.com/magic-wall>)

2 | Διαδραστικές επιτραπέζιες οθόνες όπου οι χρήστες μπορούν να έχουν πρόσβαση σε όποια πληροφορία επιθυμούν από το αρχείο των μεταλλείων Μυκόνου.

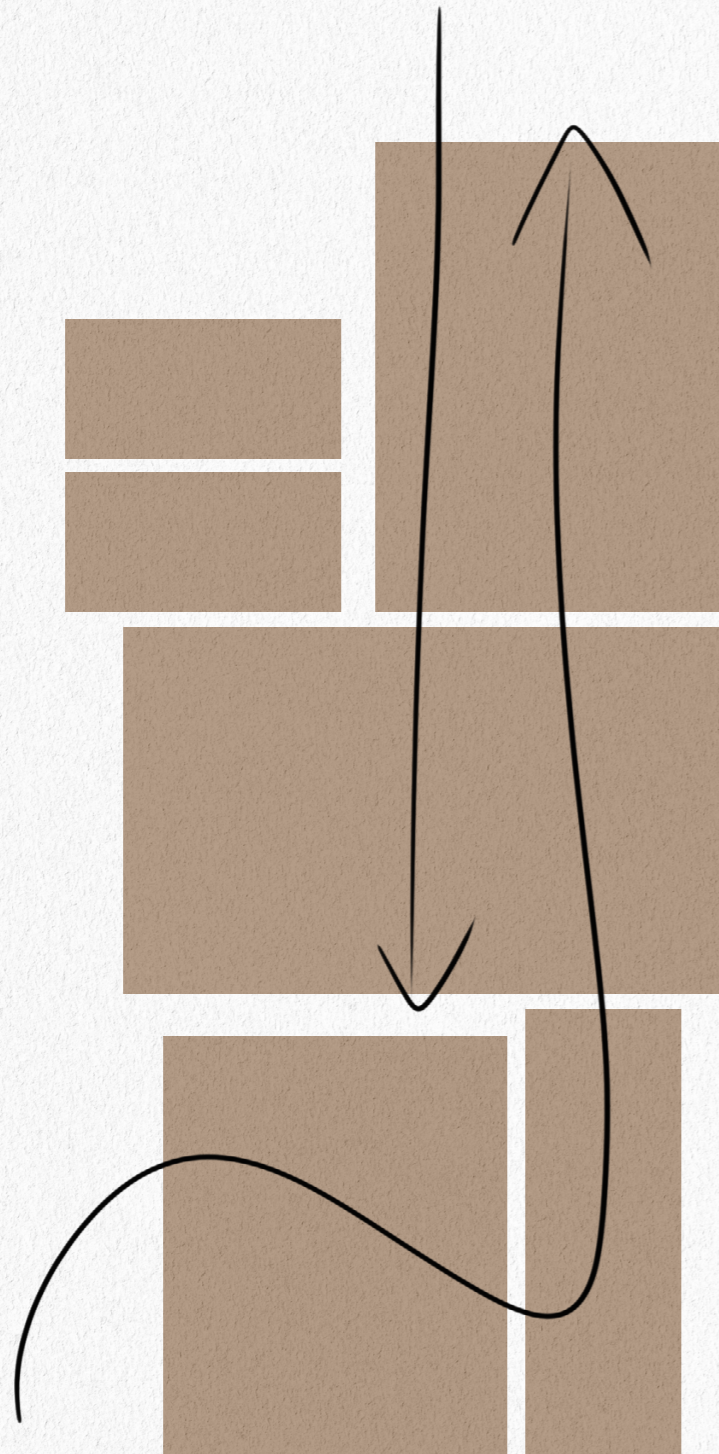

2

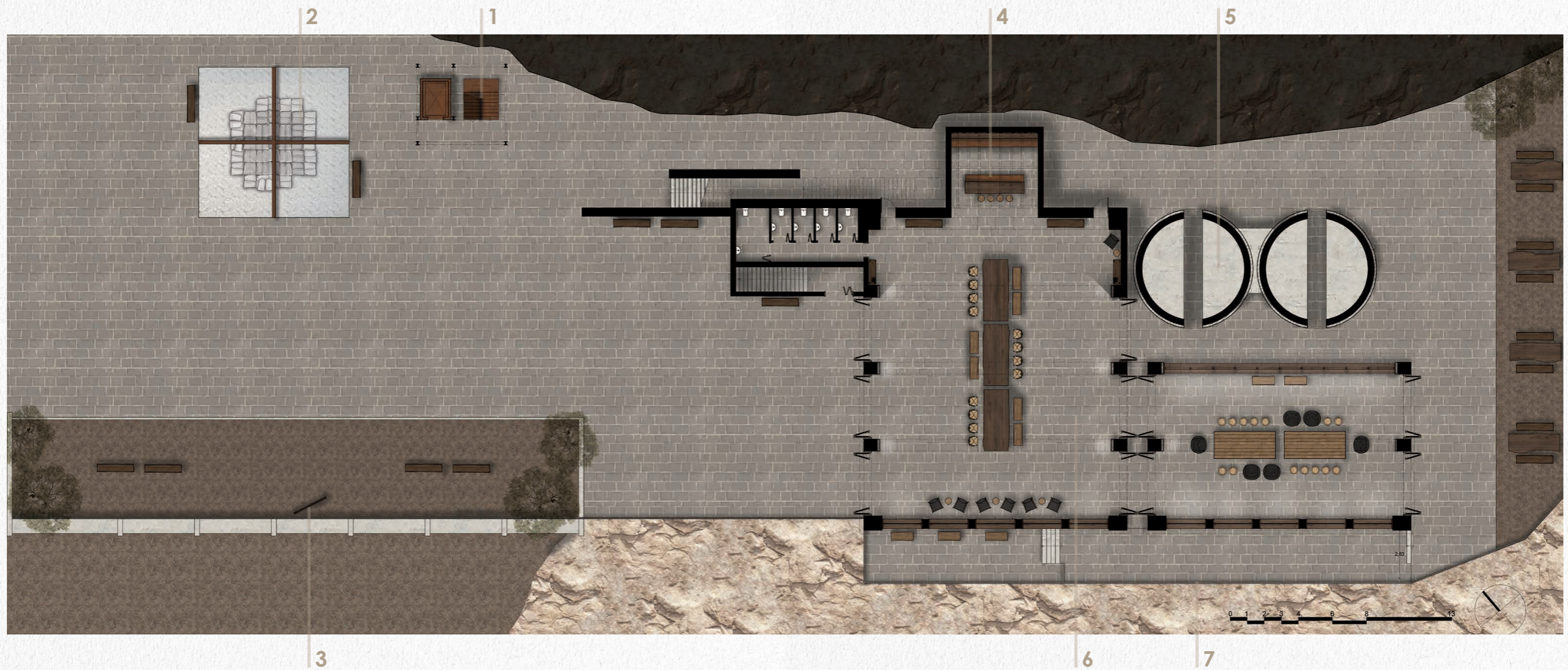
1

7.3 ΧΩΡΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ο Χώρος Πολιτισμού στο ισόγειο επίπεδο του κτηρίου μελέτης αποτελεί έναν ευέλικτο, ανοιχτό χώρο όπου λειτουργεί ως καφέ – μπαρ, χώρος εκδηλώσεων και διάφορων δρώμενων. Μέσω των μεγάλων ανοιγμάτων του σχεδιασμού, και των υλικών του, εσωτερικός και εξωτερικός χώρος γίνονται ένα. Το κτήριο καθώς και ολόκληρος ο εξωτερικός χώρος μπορεί να αποτελέσει χώρο σκέψης και περισυλλογής, συνάντησης, επικοινωνίας ή διασκέδασης, ένα ‘καταφύγιο’, μια γεύση από το παρελθόν, μακριά από το πολύβουο νησί. Έναν χώρο αναφορά, στην ‘ανοιχτή’ καρδιά και στο συλλογικό πνεύμα των εργαζομένων της περιόδου καθώς και στις γιορτές, συναντήσεις, και τα πανηγύρια τους.

ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ

ΟΡΑΣΗ | Πολύ φωτεινός εξωτερικός χώρος. Ο εσωτερικός χώρος του ισογείου, μέσω των μεγάλων ανοιγμάτων δίνει την αίσθηση της συνέχειας του εξωτερικού χώρου.

ΑΚΟΗ | Κυριαρχεί ο ήχος της θάλασσας που περιβάλλει το κτήριο και του αέρα.

ΑΦΗ | Χώμα, πλάκες δαπέδου, μπετόν, φυσικά ξύλα, βιομηχανικά υλικά.

Στόχος είναι η σύνδεση βιομηχανικών και παραδοσιακών υλικών.

ΟΣΜΗ | Θάλασσα, πέτρες, χώμα, κ.α.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ

1 | Έξοδος από τον Χώρο Μνήμης. Η συνέχεια της πορείας του χρήστη μετά την επίσκεψή του στο χώρο μνήμης, και η επαναφορά του στο σήμερα.

2 | Το άνοιγμα στην οροφή του χώρου 6 (Φόρτωση, Λούλος). Το κοινό μπορεί να περπατήσει και να δει τα όσα συμβαίνουν στον εσωτερικό χώρο.

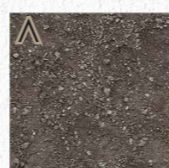
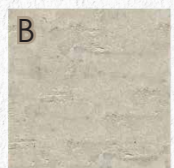
3 | Σημείο θέασης. Κατασκευή που παρουσιάζει την θέση και δομή της σκάλας φόρτωσης που υπήρχε στο σημείο. Σύνδεση παρελθόν και παρόν.

4 | Το μπαρ αποτελεί την μόνη σταθερή κατασκευή στον εσωτερικό χώρο. Η κατασκευή στον τοίχο αποτελεί αναφορά στην δομή της σκάλας φόρτωσης.

5 | Τα σιλό, όπως και άλλα σημεία στον χώρο έχουν διατηρηθεί και είναι προσβάσιμα από το κοινό.

6 | Ο εσωτερικός χώρος του ισογείου θα λειτουργεί σαν καφέ, όμως τα έπιπλα έχουν την δυνατότητα να μετακινηθούν και η διάταξη του χώρου να αλλάξει ώστε να εξυπηρετεί οποιοδήποτε δρώμενο.

7 | Κάγκελα για ασφάλεια που συμβολίζουν την δομή της σκάλας φόρτωσης.

ΣΠΟΤ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ
ΔΑΠΕΔΟΥ, AR111 ΡΥΘΜΙΖΟΜΕΝΟ
IP65 | QAZQA

ΚΗΜΑΡΑ METAL | ΜΑΚΗΝΟ STUDIO

3

7

3

7

5

6

7

4

6

5

4

5

6

5

6

5

6

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στη Μύκονο του σήμερα, όπου η τουριστική ανάπτυξη κυριαρχεί, το παρελθόν έχει αρχίσει να κινδυνεύει να χαθεί στη λήθη. Οι μνήμες της τοπικής κοινωνίας καταπατούνται από την γρήγορη εξέλιξη του νησιού σε μια ανάλωσιμη και εφήμερη τουριστική ταυτότητα. Το νησί έχει ανάγκη από τα σταθερά σημεία - κτήρια που θα λειτουργούν σαν μάρτυρες και θα διατηρούν τις συλλογικές μνήμες του παρελθόντος στις επόμενες γενιές.

Η ιστορία και οι μνήμες του μεταλλείου αποτελούν ένα σημαντικό τμήμα της ιστορίας και της εξέλιξης του τόπου. Η ταυτότητα ενός τόπου ξεκινάει από το παρελθόν του και αυτό το τμήμα του σχετικά πρόσφατου παρελθόν του νησιού, δυστυχώς δεν είναι γνωστό στο ευρύ κοινό. Οι εγκαταστάσεις των μεταλλείων έχουν εγκαταλειφθεί και δεν έχει πραγματοποιηθεί κάποια πρόταση για την διαχείριση και ανάδειξη τους.

Ως επακόλουθο των πρώτων και πολύ σημαντικών βημάτων που πραγματοποιήθηκαν, όπως το αρχείο της Δήμητρας Λοϊζου-Βουλγαράκη και το βιβλίο 'Μεταλλεία Μυκόνου - Μια ιστορία στο φως' (2021), όπου κατέγραψαν, και έτσι θα διατηρήσουν όλη την μεταλλευτική ιστορία του τόπου, μέσα από την παρούσα πτυχιακή πραγματοποιείται και η πρόταση διαχείρισης ενός απλό τα εγκαταλελειμμένα κτίρια της μεταλλειοκτησίας. Το τριβείο θα νοηματοδοτηθεί και θα λειτουργήσει ως μάρτυρας του παρελθόντος παρουσιάζοντας εννοιολογικά όλες τις πτυχές της μεταλλευτικής ιστορίας. Ίσως είναι η κατάλληλη στιγμή να πραγματοποιηθεί ένα νέο έργο στο νησί που εκτός από χώρο μνήμης και διατήρησης της ιστορίας θα λειτουργήσει και ως χώρος προβληματισμού της τοπικής κοινωνίας για το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον του τόπου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1 | Σταυρίδης, Σ. (2006). *Μνήμη και Εμπειρία του Χώρου*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- 2 | Bachelard, G. (1982). *Η Ποιητική του Χώρου*. Μτφρ. Βέλτσου, Ε., Χατζηνικολή, Ι. Δ. Αθήνα: Εκδόσεις Χατζηνικολή.
- 3 | Rossi, A. (1991) *Η Αρχιτεκτονική της Πόλης*. Μτφρ. Πετρίδου, Β. Αθήνα: University Studio Press.
- 4 | Halbwachs, M. (2013). *Η Συλλογική Μνήμη*. Μτφρ. Πλυτά, Τ. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- 5 | Baudrillard, J., Nouvel, J. (2005). *Τα Μοναδικά Αντικείμενα*. Μτφρ. Ηλιάδης, Ν. Θεσσαλονίκη: Futura.
- 6 | Τζώρτζη, Κ. (2013). *Ο Χώρος στο Μουσείο. Η αρχιτεκτονική Συναντά Τη Μουσειολογία*. Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς
- 7 | Calvino, I. (2009). *Οι Αόρατες Πόλεις*. Μτφρ. Χρυσοστομίδης, Α. Αθήνα: Καστανιώτης
- 8 | Ρωμανός, Α. (1983). *Μύκονος - Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική*. Αθήνα: Μέλισσα
- 9 | Καλιαμπάκος, Δ., Λοϊζου-Βουλγαράκη, Δ., Μενεγάκη, Μ., Μανιού, Μ., Μαυρίκος, Α., Σενή, Ο. (2021) *Μεταλλεία Μυκόνου, Μια Ιστορία Στο Φώς*. Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.

ΑΡΘΡΑ - ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ - ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

- 1 | Αρβανιτάκης, Δ. (2008). *Μνήμη και δομημένος χώρος*. Το Βήμα. Διαθέσιμο στο (2022): <https://www.tovima.gr/2008/11/24/archive/mnimi-kai-domimenos-xwros/>
- 2 | Νάζος, Α. Ν. (2004) *Η Αρχιτεκτονική της Μυκόνου*. Διαθέσιμο στο (2023): https://www.mykonostour.gr/mykonos_general_information/mykonos_architecture.html
- 3 | Menant, A., Jolivet, L., Augier, R., Skarpelis, N. (2014). *The north cycladic detachment system and associated mineralization, Mykonos, Greece: Insights*

on the evolution of the Aegean domain. Διαθέσιμο στο (2023): <https://insu.hal.science/insu-00819811>

4 | Lecomte, E., Jolivet, L., Lacombe, O., Denèle, Y., Labrousse, L., Le Pourhiet, L. (2010). *Geometry and kinematics of Mykonos detachment, Cyclades, Greece: Evidence for slip at shallow dip*. Διαθέσιμο στο (2023): <https://hal.science/hal-00591569/document>

5 | Συνδέσμος Μεταλλευτικών Επιχειρήσεων Ελλάδος (Σ.Μ.Ε.), Σχολή Μηχανικών Μεταλλείων – Μεταλλουργών του Ε.Μ.Π., Τμήμα Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος του Ε.Κ.Π.Α. (2015) *Βαρύτης & Μπεντονίτης*. Διαθέσιμα στο (2023): <https://www.orykta.gr/oryktes-protos-yles-tis-ellados/metalleytika-orykta/46-varitis> & <https://www.orykta.gr/oryktes-protos-yles-tis-ellados/latomika-orykta/biomihanika-orykta/56-mpedonitis>

6 | Ηλιάκης, Μ. (2011). *Μεταξύ των γραμμών – Το Εβραϊκό Μουσείο στο Βερολίνο*, Περιοδικό Sun & Shadow, τεύχος 32.

7 | Μάρθα, Λ. (2020). *Επανάχρηση Βιομηχανικών Κτηρίων, Προσεγγίσεις*. Αρχιτεκτονική Εσωτερικών Χώρων 6. Τμήμα Εσωτερικής Αρχιτεκτονικής. Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής. Σημειώσεις.

8 | ArchDaily. (2016) *Allmannajuvet Zinc Mine Museum / Peter Zumthor*. Διαθέσιμο στο (2023): <https://www.archdaily.com/796345/allmannajuvet-zinc-mine-museum-peter-zumthor>

9 | Atlas Of Places. (2019). *Allmannajuvet Zinc Mine Museum*. Διαθέσιμο στο (2023): <https://www.atlasofplaces.com/architecture/allmannajuvet-zinc-mine-museum/>

10 | ArchDaily. (2013). *C-Mine Expeditie/NU architectuuratelier*. Διαθέσιμο στο (2023): <https://www.archdaily.com/420153/c-mine-expeditie-nu-architectuuratelier>

ΦΙΛΜΟΓΡΑΦΙΑ

- 1 | Ρόκκος, Α. *The Rocks*. 12 min. Διαθέσιμο στο (2023): [328 | ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ](https://www.mykonos-</div><div data-bbox=)

mines.metal.ntua.gr/?p=775

2 | Καλφάκης, Δ. (2021) *Μετάλλου Μνήμη*. 54 min.

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ - ΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1 | Γναφάκη, Α. *Το Ενδιάμεσο, Τόπος και Μνήμη στο έργο του Enric Miralles*. Ερευνητική Εργασία. Επιβλέπων: Γιαννούδης, Σ. Πολυτεχνείο Κρήτης. Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. Διαθέσιμο στο (2022): https://www.arch.tuc.gr/fileadmin/users_data/arch_tpl/ereynitikes/year15_16/gnafaki.pdf

2 | Κοντογιάννη, Χ. Μ., Μητροκανέλου, Χ. Μ. (2013) *Πόλη και ψυχή – Κατασκευάζοντας μνήμες στο χώρο και στο χρόνο*. Πανεπιστήμιο Ξάνθης: Προπτυχιακή Διάλεξη, επιβλέπων καθηγητές: Πατρίκιος, Γ., Κεβεντζίδη, Κ. Διαθέσιμο στο (2022): <https://akea2011.com/2014/01/19/mnimesstohorketohrono/>

3 | Φαϊλάδη, Β. (2013). *Συλλογική Μνήμη Και Επανάχρηση. Τμήμα Αρχιτεκτονικής*. Πανεπιστήμιο Πάτρας. Διαθέσιμο στο (2022): https://issuu.com/vickyfailadi/docs/to_be_published

4 | Γερογιαννοπούλου, Μ. (2021) *Εικονική Αναπαράσταση της Μεθόδου Εκμετάλλευσης του Βαρύτη στο Νησί της Μυκόνου*. Διπλωματική Εργασία. Επιβλέπουσα: Μενεγάκη, Μ. Σχολή Μηχανικών Μεταλλείων - Μεταλλουργών. Ε.Μ.Π. Διαθέσιμο στο (2023): <https://dspace.lib.ntua.gr/xmlui/handle/123456789/53902?show=full>

5 | Τσιφτσή, Ξ. (2016) *Η Αρχιτεκτονική Του Μουσείου Και Η Κατασκευή Της Συλλογικής Μνήμης, Η Περίπτωση Του Εβραϊκού Μουσείου Του Βερολίνου*. Διπλωματική Εργασία. Επιβλέπων: Παρμενίδης, Γ. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο Σχολή Αρχιτεκτόνων- Μηχανικών. Διαθέσιμο στο (2023): <https://dspace.lib.ntua.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/44583/ΞΤσιφτσή-%20Κατασκευή%20Μνήμης-Αρχιτεκτονική%20Μουσείου.pdf>

6 | Νάζου, Π. (2022) *Αποκατάσταση και ανάκτηση ανενεργών λατομείων ως χώρων πολιτισμού*. Ερευνητική Διπλωματική Εργασία. Επιβλέπουσα καθηγήτρια:

Τσακαλίδου, Β. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Πολυτεχνική Σχολή. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. Διαθέσιμο στο (2023): http://ikee.lib.auth.gr/record/349010/files/NAZOU_PETROULA.pdf

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

1 | Επίσημη Ιστοσελίδα Μυκόνου, <https://mykonos.gr/the-island/> (Πρόσβαση 2022)

2 | https://www.e-kyklades.gr/travel/tourism/mykonos_general?lang=el®ion-Cd=ΜΥΚΟΝΟΣ (Πρόσβαση 2022)

3 | Μεταλλεία Μυκόνου - Αρχείο Δήμητρας Λοϊζου-Βουλγαράκη. Σε αυτή την διαδικτυακή πηγή εμπεριέχονται και όλες οι μαρτυρίες. <https://www.mykonos-mines.metal.ntua.gr/> (Πρόσβαση 2023)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

(1)-(3) | Προσωπικό αρχείο απο τις επισκέψεις στον χώρο μελέτης, Ιανουάριος & Φεβρουάριος 2022

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

(1) | Διαθέσιμη στο (2023): <https://www.discovergreece.com/el/cyclades/mykonos>

(2)(3) | Αρχείο J. Willemsen, Διαθέσιμη στο (2023) : <https://www.lifo.gr/tropos-zois/travel/100-hronia-sti-mykono>

(4) | Σελίδα απο το National Geographic Magazine, άνοιξη 1940. Διαθέσιμη μαζί με άλλα αποσπάσματα στο (2023): <https://mykonoslocals.gr/photography/mykonos-1940/>

(5)(12) | Φωτογραφίες του Rene Burri (1964 & 1961). Διαθέσιμες στο (2023): <https://>

twitter.com/barsataelena/status/1291742270203535360 & <https://gr.pinterest.com/pin/572238696386676260/>

(6) | Φωτογραφία του Πέτρου Μπρούσαλη (1960), από το αρχείο του Μουσείου Μπενάκη. Διαθέσιμη στο (2023): <https://mykonoslocals.gr/photography/benaki-museum-mykonos/>

(7)(8) | Φωτογραφίες της Βούλας Παπαϊωάννου (1950-1955), από το αρχείο του Μουσείου Μπενάκη. Διαθέσιμη στο (2023): https://www.benaki.org/index.php?option=com_collections&view=creator&collectionId=20&id=102&Itemid=510&lang=el

(9)-(11)(14) | Φωτογραφίες του Robert McCabe (1955). Διαθέσιμες στο (2023): https://www.yatzer.com/robert-mccabe?media=https://www.yatzer.com/sites/default/files/styles/medium/public/p1_robert_mccabe_yatzer.jpg%3Fitok%3DdC4E-qvFe&url=https://www.yatzer.com/node/4356&is_video=false&description=Aegean%20Memories:%20Photographer%20Robert%20McCabe%20Talks%20to%20Yatzer & <https://neoskosmos.com/en/2019/04/23/news/australia/senior-counsel-george-georgiou-appointed-victorian-county-court-judge/> & <https://www.news247.gr/politismos/fotografies-aro-ti-mykono-toy-50-to-nisi-poy-magepse-ton-kosmo.9315052.html>

(13) | Φωτογραφία του Κώστα Μπαλάφα. Διαθέσιμη στο (2023): <https://www.atexnos.gr/η-μύκονος-του-κώστα-μπαλάφα/>

(15) | Διαθέσιμη στο (2023): <https://www.newmoney.gr/roh/palmos-oikonomias/business-stories/mikonos-epistrofi-sta-70s-logo-koronoiou/>

(16)(17)(20)(22) | Φωτογραφίες του Tom Peroni και αρχείο Δημήτρη Κουτσούκου. Διαθέσιμες στο (2023): <https://www.mykonospost.gr/mykonos-history/taksideu-oume-piso-sti-nostalgiki-epoxi-ton-80s-sti-mykono/>

(18)(19)(21)(23)(24) | Αρχείο J. Willemsen, Διαθέσιμη στο (2023) : <https://www.lifo.gr/tropos-zois/travel/100-hronia-sti-mykono>

(25) | Διαθέσιμη στο (2023): <https://www.expedia.com/Mykonos-Town.dx6051966?gallery-dialog=gallery-open>

(26) | Διαθέσιμη στο (2023): <https://www.cavoparadiso.gr/photos.asp>

(27) | Διαθέσιμη στο (2023): <https://180.bar/reservations/>

(28) | Διαθέσιμη στο (2023): <https://www.ekathimerini.com/news/1164730/curfew-on-mykonos-as-covid-19-cases-rise/>

(29) | Φωτογραφία της Έλενας Ακύλα. Διαθέσιμη στο (2023): <https://www.mykonospost.gr/culture/i-mikonos-ton-90s-tis-elenas-akila-kripsou-se-koini-thea/>

(30) | Διαθέσιμη στο (2023): <https://wanderingwheatleys.com/best-things-to-do-in-mykonos-greece/>

(31) | Διαθέσιμη στο (2023): <https://www.kivotoshotels.com/uncategorized/mykonos/sarou-beach-mykonos-trendiest-beach/>

(32) | Διαθέσιμη στο (2023): <https://www.lonelyplanet.com/articles/top-things-to-do-in-mykonos>

(33) | Φωτογραφία του Γιώργου Κορδάκη. Διαθέσιμη στο (2023): <https://www.kathimerini.gr/k/travel/561828220/i-mykonos-toy-fotografoy-giorgoy-kordaki/>

(34) | Διαθέσιμη στο (2023): <https://www.skandinavianbar.com/people/>

(35)-(39) | Απο το Βιβλίο: 'Α. Ρωμανός, Μύκονος - Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική, Αθήνα: Μέλισσα, 1983', σελίδες 12,22,27 και 37

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

(1) | Φωτογραφία του Ιωσήφ Παπαδόπουλου (2017). Διαθέσιμη στο (2023): <https://www.ribandsea.com/news/3312-ta-anenergia-metalleia-variti-sti-mykono.html>

(2)(4)-(17) | Όλες οι φωτογραφίες που παρουσιάζονται δόθηκαν σε έμένα απο το αρχείο που έχει συλλέξει η Ερευνήτρια Τοπικής Ιστορία, Δήμητρα Λοϊζου-Βουλγαράκη. Κάποιες απο τις φωτογραφίες είναι διαθέσιμες και στο (2023): <https://www.mykonos-mines.metal.ntua.gr/>

(3) | Σχέδιο του μεταλλευτικού οικισμού στη θέση Αλωνάκι, Αρχείο Δήμητρας Λοϊζου-Βουλγαράκη. Διαθέσιμη στο (2023): <https://www.mykonos-mines.metal.ntua>.

gr/?p=510

(18)-(22)(24)(26)-(29)(31)-(42)(44)-(48) | Όλες οι φωτογραφίες που παρουσιάζονται δόθηκαν σε έμενα απο το αρχείο που έχει συλλέξει η Ερευνήτρια Τοπικής Ιστορίας, Δήμητρα Λοΐζου-Βουλγαράκη. Κάποιες απο τις φωτογραφίες είναι διαθέσιμες και στο (2023): <https://www.mykonos-mines.metal.ntua.gr/>

(23)(25)(30)(31)(43) | Στιγμιότυπα απο την ταινία μικρού μήκους του Άγγελου Ρόκου με τίτλο 'The Rocks'. Η ταινία υπάρχει διαθέσιμη και εδώ: <https://www.mykonos-mines.metal.ntua.gr/?p=775> (Πρόσβαση 2023)

(49)-(55) | Στιγμιότυπα απο την ταινία του Δημήτρη Καλφάκη με τίτλο 'Μετάλλου Μνήμη'

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

(1) | Τοπογραφικό σχέδιο του τριβείου και της σκάλας στην περιοχή του Λούλου, Ιούλιος 1980, Αρχείο Δήμητρας Λοΐζου-Βουλγαράκη.

(2)-(8) | Όλες οι φωτογραφίες που παρουσιάζονται δόθηκαν σε έμενα απο το αρχείο που έχει συλλέξει η Ερευνήτρια Τοπικής Ιστορίας, Δήμητρα Λοΐζου-Βουλγαράκη. Κάποιες απο τις φωτογραφίες είναι διαθέσιμες και στο (2023): <https://www.mykonos-mines.metal.ntua.gr/>

(9)-(60) | Προσωπικό αρχείο απο τις επισκέψεις στον χώρο μελέτης, Ιανουάριος & Φεβρουάριος 2022

ΕΝΟΤΗΤΑ 5

(1)(3) | Φωτογραφίες του Μουσείου Kolumba απο τον Rasmus Hjortshøj - COAST. Διαθέσιμες στο (2023): <https://divisare.com/projects/349228-peter-zumthor-rasmus-hjortshoj-kolumba-museum>

(2) | Σχέδια του Μουσείου Kolumba του Peter Zumthor. <http://barbatomarch.blogspot.com/p/peter-zumthor-kolumba-art-museum.html> (Πρόσβαση 2023)

(4)(8) | Φωτογραφίες του Εβραϊκού Μουσείου, Διαθέσιμες στο (2023): <https://libeskind.com/work/jewish-museum-berlin/>

(5)(6) | Σχέδιο της σύλληψης της ιδέας του Libeskind για το Εβραϊκό Μουσείο του Βερολίνου & Τα εννοιολογικά διαγράμματα του Libeskind. Διαθέσιμα στο (2023): Ξ. Τσιφτισή, *Η Αρχιτεκτονική Του Μουσείου Και Η Κατασκευή Της Συλλογικής Μνήμης. Η Περίπτωση Του Εβραϊκού Μουσείου Του Βερολίνου*, 2016, <https://dspace.lib.ntua.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/44583/ΞΤσιφτισή-%20Κατασκευή%20Μνήμης-Αρχιτεκτονική%20Μουσείου.pdf>

(7) | Κάτοψη και Όψεις Εβραϊκού Μουσείου, Διαθέσιμες στο (2023): <https://libeskind.com/work/jewish-museum-berlin/>

(9)(11) | Φωτογραφίες του Allmannajuvet Zinc Mine Museum, Διαθέσιμες στο (2023): <https://www.atlasofplaces.com/architecture/allmannajuvet-zinc-mine-museum/>

(10) Τοπογραφικό του Allmannajuvet Zinc Mine Museum, Διαθέσιμο στο (2023): <https://www.archdaily.com/796345/allmannajuvet-zinc-mine-museum-peter-zumthor>

(12)-(15) | Φωτογραφίες και σχέδια του C-tour, Διαθέσιμες στο (2023): <https://divisare.com/projects/249865-nu-architectuuratelier-stijn-bollaert-c-mine-expeditie>

(16) | Η φωτογραφία δόθηκε σε έμενα από το αρχείο που έχει συλλέξει η Ερευνήτρια Τοπικής Ιστορίας, Δήμητρα Λοΐζου-Βουλγαράκη.

ΕΝΟΤΗΤΑ 6

(1) | Φωτογραφία του Harry Weber (1960), από την Εθνική Βιβλιοθήκη της Αυστρίας. Διαθέσιμη στο (2023): <https://1-2.gr/2017/12/16/h-aiglh-toy-protoyristikoy-aigaiou-meros-mykonos/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Αποσπάσματα από την Διπλωματική εργασία της Μαρίας Γερογιαννοπούλου, Εργ. Μεταλλευτικής Τεχνολογίας και Περιβαλλοντικής Μεταλλευτικής, με τίτλο 'Εικονική Αναπαράσταση της Μεθόδου Εκμετάλλευσης του Βαρύτη στο Νησί της Μυκόνου, 2021. Το βίντεο της εικονικής αναπαράστασης είναι διαθέσιμο εδώ: <https://www.mykonos-mines.metal.ntua.gr/?p=1019> (Πρόσβαση 2023) και η εργασία εδώ: <https://dspace.lib.ntua.gr/xmlui/handle/123456789/53902?show=full> (Πρόσβαση 2023)

Στιγμιότυπο από την εσωτερική εμφάνιση φλέβας.

Στιγμιότυπο μετά από την επιφανειακή εκμετάλλευση.

Στιγμιότυπο από τη δημιουργία στοάς μεταφοράς και της υπερκείμενης στοάς.

Στιγμιότυπο από τη δημιουργία των καμινέτων και τις αποστάσεις των κεντρικών στοών και των καμινέτων.

Στιγμιότυπο μετά τη δημιουργία των λουκιών, σκαλών και των δοκαριών.

Στημιότυπο από την τελική μορφή της υποστοάς.

Στημιότυπο από την φόρτωση του σπασμένου μεταλλεύματος στα βαγόνια.

Στημιότυπο από τη διάνοϊξη της υποστοάς.

Στημιότυπο από το «λυμπυρσομένο Μέτωπο» όπου στην συνέχεια φόρτωσαν σιγα σιγα όλο το μετάλλευμα.

Στημιότυπο από τη νέα υποστοά μετά την ανατίναξη

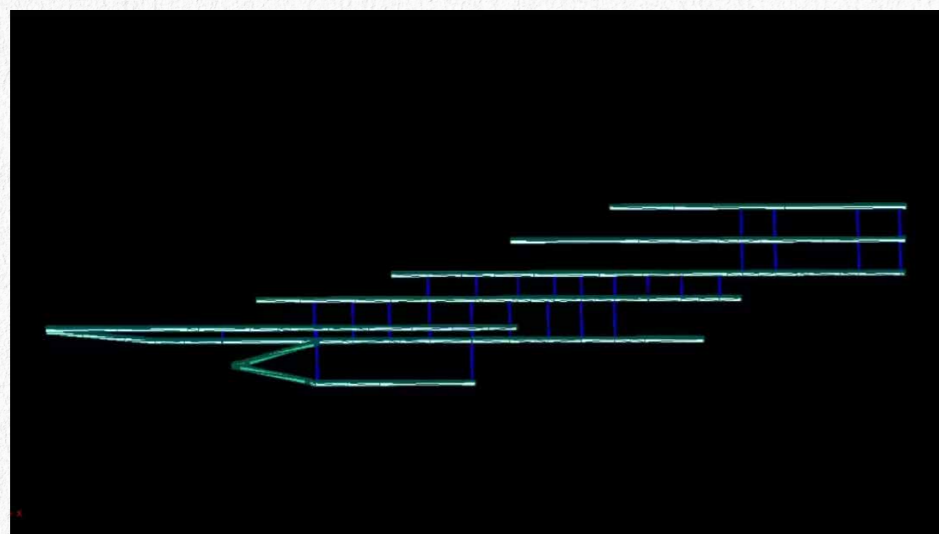
Στημιότυπο από τη διάτρηση και την ανατίναξη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

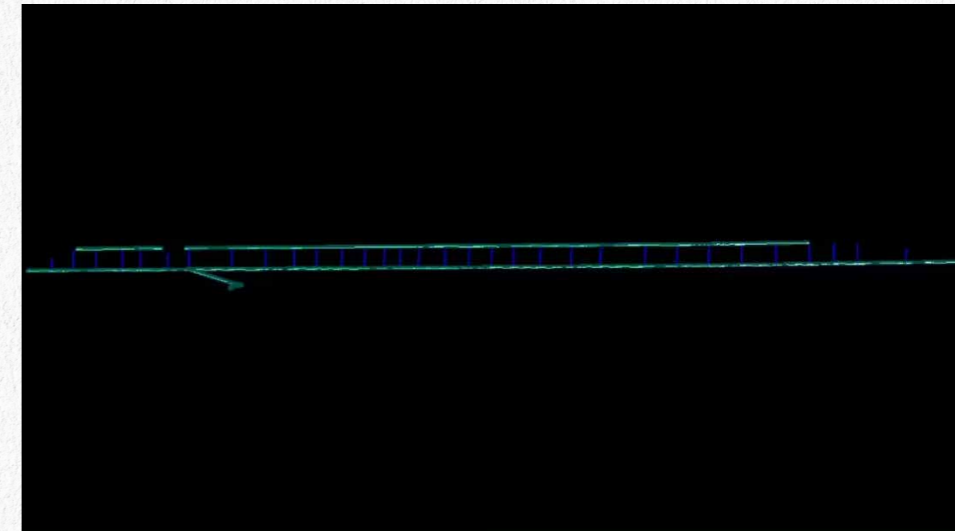
Αποσπάσματα απο την Εικονική περιήγηση στα υπόγεια μεταλλευτικά έργα της Μύκομπαρ. Μεταλλεία Μυκόνου - Αρχείο Δ. Λοϊζου. Το βίντεο διαθέσιμο εδώ (2023): <https://www.mykonos-mines.metal.ntua.gr/?p=510>

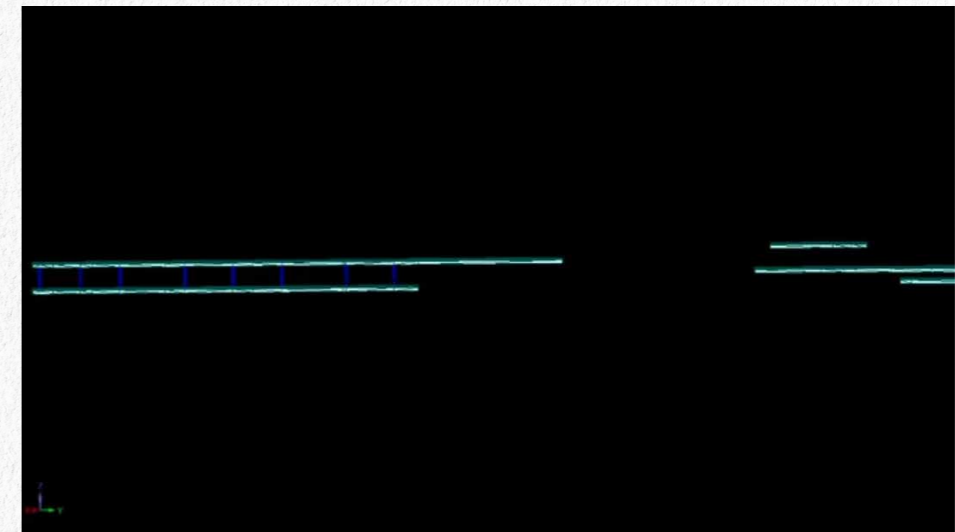
Εικονική περιήγηση στα υπόγεια μεταλλευτικά έργα της Μύκομπαρ.

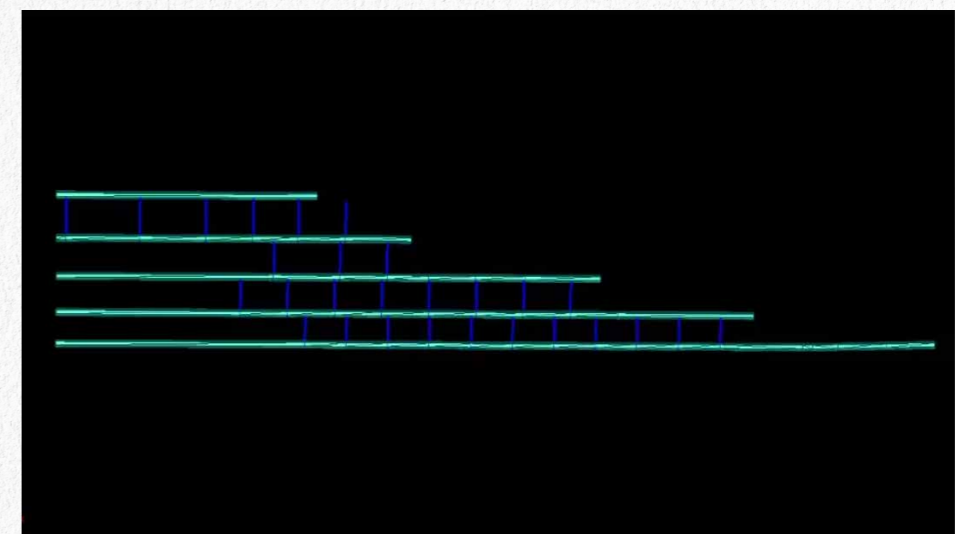
Υπόγεια μεταλλευτικά έργα της φλέβας Νο 1.

Υπόγεια μεταλλευτικά έργα της φλέβας Νο 2.

Υπόγεια μεταλλευτικά έργα της φλέβας Νο 3.

Υπόγεια μεταλλευτικά έργα της φλέβας Νο 5.

